

DOOD IN DE BAAI

INSPECTEUR RYGA HISTORISCHE MYSTERIES
BOEK 1

PAULINE ROWSON

Copyright © Pauline Rowson 2019
Published by special arrangement with Lorella Belli Literary Agency
Limited and 2 Seas Literary Agency
Copyright Nederlandse vertaling © Wonderland Publishers B.V. 2025
Alle rechten voorbehouden
Oorspronkelijke titel: Death in the Cove (revised edition 2023)
Vertaling: Festina Lente
Omslagontwerp: Barbara van Ruyven | Bij Barbara
Omslagbeeld: Shutterstock

ISBN 978 90 83555 034
NUR 331

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van
druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.wonderlandpublishers.nl

✻ Formatted with Vellum

HOOFDSTUK 1

WOENSDAG 13 SEPTEMBER 1950

‘INSPECTEUR RYGA?’

‘Ja.’

‘Brigadier Jack Daniels. Net als de whisky moet je me leren waarderen.’

Daniels’ handdruk was stevig en droog. Ryga retourneerde de glimlach. ‘Dat heb je vast al eens eerder gezegd.’

‘Honderden keren. Ik vind het niet erg. Het helpt het ijs te breken.’ Daniels opende de kofferbak van de Wolseley en Ryga zette zijn weekendtas en bruine koffertje erin.

‘Waarheen, schipper? Sorry, meneer.’

‘RAF?’

‘Ja. Maar niet lang, de oorlog was voorbij voor ik veel schade kon aanrichten. U?’

‘Krijgsgevangene, Duitsland.’

‘O. Sorry.’

‘Waarom? Jij bent de oorlog toch niet begonnen?’

‘Nee, maar... Sorry, meneer, ik bedoelde niet...’

‘Vergeet het maar, en je mag me schipper noemen als je dat prettig vindt. Hoewel je commissaris zich daar misschien aan stoort.’

‘Die ligt eruit met een gebroken enkel.’

‘Dat weet ik.’ Ryga stapte in.

‘Natuurlijk, sorry. Daar ga ik weer, me verontschuldigen.’

‘Maak ik je nerveus?’ Ryga draaide zich om om Daniels te bestuderen.

‘Niet echt. Nou ja, een beetje wel. Ik heb nog nooit Scotland Yard op een zaak gehad. In feite heb ik nog nooit een rechercheur van Scotland Yard ontmoet, net zomin als iemand anders hier.’

‘En je had er nu geen ontmoet als je geen ongewoon lijk in Church Ope Cove had gevonden.’ Ryga liet in het midden dat hij nog nooit buiten Londen was geweest voor een onderzoek en dat hij pas kort geleden tot inspecteur was bevorderd. Hij zei ook niet dat hij net zo nerveus was en net zo graag als Daniels wilde bewijzen wat hij waard was. Misschien had hij dat wel moeten doen – het kon de spanning breken. Maar hij zweeg.

Het was niet dat hij bang was om zwakte te tonen, of te trots of te verwaand was om het toe te geven, het was gewoon hoe hij was. Jaren werken op zee en daarna de lange jaren van krijgsgevangenschap hadden hem alert en bedachtzaam gemaakt. Maar de oorlog was voorbij. Hoewel je het soms niet zou denken – het bombarderen was gestopt, maar de ontberingen, het hartzeer en de herinneringen bleven, en sommigen hadden er meer last van dan anderen. Voor hem? Het was gebeurd en dat was dat. Hij had het achter zich gelaten. En hij was nu veel beter af dan voor de oorlog.

‘Het mortuarium of Church Ope Cove, meneer?’

Ryga wenste dat Daniels hem weer schipper zou noemen. In de trein van Waterloo naar Weymouth had hij besloten eerst naar het mortuarium te gaan, maar toen hij in Weymouth uit de London Express stapte en een paar honderd meter door King Street naar het zuiden liep, begon

hij te twijfelen. Hij wilde op Melcombe Regis Station de trein naar Portland nemen en had al verzocht daar bij Easton Station opgepikt te worden in plaats van in Weymouth, waar Daniels gestationeerd was, zodat hij een eerste indruk van het eiland kon krijgen, alleen. Terwijl het treintje zich een weg had gebaad over de Ferry Bridge, naar het ruige, met rotsen bezaaide en heuvelachtige Portland en vervolgens de helling op naar het zuidoosten van het eiland, had de aanblik van de zee en het door steengroeven getekende landschap hem nieuwsgierig gemaakt naar de plek waar dit ongewone lijk was aangetroffen.

‘Church Ope Cove. Is het ver?’

‘Niets is ver op dit eiland.’ Daniels zette de auto in de versnelling. ‘Het is zo’n zes kilometer lang en ruim twee kilometer breed. We zijn binnen vier minuten bij de klif boven de baai.’

Daniels reed de straat op die hier waarschijnlijk als een drukke doorgangsweg beschouwd werd, maar voor Ryga, die de afgelopen vijf jaar in Londen had gewoond en gewerkt, was het bijna een verlaten laan. Terwijl ze langs het plein met het plantsoen en de klokkentoren reden, zag Ryga moeders met kinderwagens en oudere mensen op bankjes van de late middagzon genieten. Het weinige verkeer verdween vrijwel geheel toen Daniels naar het zuidoosten reed, over een brede weg met aan weerszijden aantrekkelijke witstenen cottages. Aan het ontwerp en de glas-in-loodramen te zien waren ze eeuwenoud. Een paar vrouwen stonden op hun stoep te praten, hun ogen volgden de auto terwijl die voorbij reed.

Alles leek zich in slow motion af te spelen. De wereld leek zo vredig en kalm, maar Ryga wist dat dat een illusie was. Voor deze verspreide voetgangers en fietsers was de oorlog in Korea misschien ver van hun bed. En toch

moesten sommigen van hen zonen hebben die hun dienstplicht vervulden en zouden zij zich evenveel zorgen als hij maken over de verlenging van die dienstplicht van achttien maanden naar twee jaar. Zou deze oorlog in Korea escaleren tot een nieuwe wereldoorlog?

Hij deed het raam naar beneden, alsof een frisse bries zo'n angstaanjagende gedachte kon verdrijven, en ving het malen en kletteren op van de steengroeven in de verte. Zijn kennis van het eiland was beperkt, maar hij wist dat er veel steengroeven waren. Portland was beroemd om zijn witte steen, die gebruikt was in vele beroemde gebouwen, waaronder St. Paul's Cathedral en Buckingham Palace, en voor de grote strekdammen die de haven van Portland beschermden, waar de Royal Navy en de scheepswerf gevestigd waren. Voor de oorlog was hij twee keer met een vrachtboot bij Castletown in het noorden van het eiland aangemeerd, maar hij was nooit van boord gegaan. Verder wist hij dat het eiland twee gevangenen had – Verne, die pas een jaar geleden was geopend, en Portland, die in 1921 een tuchtschool was geworden. Hij wist niet of een van de criminelen die hij had opgepakt na zijn veroordeling hierheen was gestuurd.

Hij zou brigadier Daniels om een topografische kaart van het eiland vragen. Hij had geen tijd gehad om er een te kopen op Waterloo Station. Hij had maar een uur gehad om de trein te halen nadat zijn baas, hoofdinspecteur Street, hem over zijn opdracht had ingelicht. Hij was naar zijn flatje in Pimlico gereden, had wat spullen in zijn weekendtas gegooid en was toen weer in de gereedstaande politiewagen gestapt. Op het station was hij op het nippertje en geholpen door een zet van de bewaker het tweedeklas rijtuig in gestruikeld in plaats van gesprongen toen de trein het station uit begon te tuffen.

‘Waarom heet het Church Ope Cove en niet Church

Hope Cove?’ vroeg hij, terwijl hij de stilte verbrak. ‘Is de H eeuwen geleden weggevallen?’

‘Ope is plaatselijk dialect voor een opening in de klif die naar de waterkant leidt. De baai was de afgelopen eeuw een fameuze smokkelplek.’

‘Was?’

‘Misschien nog steeds,’ corrigeerde Daniels, terwijl hij hem een blik toewierp en ternauwernood een fietser ontweek. ‘Misschien is het lichaam daarom daar beland. Maar hij ziet er niet bepaald uit als een smokkelaar, want dan denk je aan wollen truien en opgelapte morsige broeken, zoals op oude foto’s. Misschien zijn ze modebewust geworden. En dieven en boeven zijn er in vele vormen, zoals u maar al te goed weet, meneer.’

Dat deed hij. Toen hij voor de Theems Rivierpolitie werkte, werd hij gevraagd de Haven van Londen te helpen bij het oprollen van twee zeer opmerkelijke en winstgevende drugssmokkelbendes. Het was vanwege zijn koopvaardij-ervaring en zijn kennis van schepen, hun laad- en losoperaties en de mentaliteit van hun bemanning dat zijn assistentie was gevraagd. Het succes van de operaties had hem met zo’n adembenemende snelheid van de Rivierpolitie naar de Metropolitan Politie en de afdeling Crimineel Onderzoek van Scotland Yard gekatapulteerd dat hij nauwelijks doorhad wat er gebeurde. Nu moest hij opnieuw zijn kennis van de zee gebruiken om te ontdekken waarom een man in een krijtstreppak in zijn nek was gestoken en dood op het strand van een kleine baai op Portland aan de kust van Dorset lag.

Daniels gaf links aan bij een flauwe bocht en sloeg een smal laantje in. Het handjevol cottages maakte plaats voor rotsen en grasbermen en een stenen brug die het laantje overspande.

‘Waar gaat dat heen?’ vroeg Ryga.

‘Rufus Castle, ook wel bekend als Bow & Arrow Castle. Het is een ruïne. Alleen de donjon is er nog.’

‘Kunnen we erheen vanaf de Cove?’

‘Weet ik niet zeker.’ Daniels stopte de auto en zette de motor uit. ‘Zoals u kunt zien, meneer, gaat de weg niet verder.’ Er waren geen andere voertuigen geparkeerd en geen fietsen. ‘Vanaf hier moeten we lopen. Je kunt alleen te voet naar de Cove. Of met de boot. En die hebben we niet, dus we kunnen maar beter gaan lopen.’

Ryga stapte uit en haalde het bruine koffertje uit de achterbak. Ze namen het geitenpad door de rotsen, langs steenslag, gras en de restanten van roestende machines waarmee ooit steen was gewonnen in de steengroeven bij dit deel van de kust. Ryga kon de branding beneden horen, en hij meende de bittere smaak van zout op zijn lippen te proeven, maar dat was slechts verbeelding. Hij was te ver weg. Het was een zintuiglijke waarneming die hij als krijgsgevangene vaak had opgeroepen, eerst als bron van troost en hoop om hem te herinneren aan wat er achter de gevangenschap lag – het vooruitzicht van bevrijding. Maar naarmate de maanden en jaren verstreken zonder enige hoop op bevrijding, was het een vorm van marteling geworden. Bij zijn terugkeer in Engeland was hij dankbaar dat de geur van de Theems anders was geweest dan de geur in zijn geheugen. De geur van de rivier leek in niets op die van de zee. De Theems had een eigen geur: modder, rook en mist. Maar nu hij werd herenigd met de smaak en de geur van de wijde oceaan, kwamen de herinneringen aan zijn gevangenschap weer terug. Deze keer merkte hij echter opgelucht en optimistisch op dat ze minder sterk waren dan voorheen. Misschien begon hij na vijf jaar eindelijk te vergeten.

Ze begonnen aan de steile afdaling naar de baai.

‘Is er buurtonderzoek gedaan?’ vroeg hij. Het geluid van

de branding in de kleine baai onder hen werd luider. Nu had hij volledig uitzicht op de eindeloze grijsblauwe zee met alleen een zeilboot in de verte.

‘Nee. Het ongeluk van commissaris Meredith legde alles stil; de hoofdcommissaris droeg ons op te wachten op de man van de Yard. Hij beval me u op te halen en zei me dat ik was toegewezen als uw assistent. Ik heb niet geregeld dat de agent die als eerste ter plekke was ons zou ontmoeten omdat ik niet zeker wist waar u heen wilde.’

Ryga knikte. Als de dode man te voet was gekomen, zou iemand hem dan gezien hebben? Had hij een auto geparkeerd waar Daniels de politiewagen had achtergelaten? Zo ja, dan moest zijn moordenaar ermee zijn weggereden. Had iemand in het handjevol cottages boven aan de weg een auto of een vreemde voorbij zien komen? Was de overledene wel een vreemde geweest? Ryga vroeg het zich af. Het eiland mocht dan klein zijn zoals Daniels had gezegd, maar de wijdverspreide gemeenschap woonde in geïsoleerde dorpjes, dus als hij niet bekend was in de deze buurt, kon hij dat elders wel zijn.

Op driekwart van de afdaling stopte Ryga bij een vervallen bunker van baksteen en beton. Het moest niet meegevallen zijn om dit tijdens de oorlog te bouwen, dacht hij. En koud en eenzaam om er ’s winters gestationeerd te zijn, met een kanon gericht op God mocht weten wat – een Duitse invasiemacht? Spionnen die op het strand gedropt werden? De mannen hierbinnen hadden geen enkele kans gehad om een vijandelijk vliegtuig neer te schieten.

Helemaal links beneden in de baai stond een handvol strandhuisjes en er lagen drie vissersboten boven de vloedlijn. Aan de overkant van de zee naar het westen strekten zich de kliffen van Dorset uit. De zee glinsterde waar zonnestralen de toppen van de golfjes ving. Hij richtte zijn aandacht weer op de bunker en tuurde naar

binnen. De dode man of zijn moordenaar had zich hier kunnen verstoppen, maar er waren geen duidelijke sporen, alleen onkruid, baksteenstof, spinnen en modder.

‘Er is nog een bunker op het strand, niet ver van de waterkant,’ zei Daniels. ‘Die loopt bij springtij onder water. In het gebied achter de baai waren mijnen gelegd. Het is nu veilig, ze zijn een paar jaar geleden allemaal geruimd.’

‘Blij dat te horen.’

Ze gingen verder naar beneden en waren al snel in de beschutte baai. Ryga nam het kiezelstrand op. Er lag wat roestend visgereedschap en een handvol gescheurde netten bij de drie houten vissersboten. Was de dode met zijn moordenaar op een van die boten aan land gekomen? ‘Heb je een lijst met eigenaren van de boten en strandhuisjes?’

‘Ik kan er aan komen. De plaatselijke politie heeft er vast een.’ Daniels noteerde dit in zijn notitieboekje. Ryga onderdrukte een glimlach – de jongere man wilde graag een goede indruk maken. Zijn vaste brigadier in Londen, Jacobs, hoefde niet aan zoiets herinnerd te worden, maar Jacobs had dan ook heel wat jaren meer ervaring dan hij of Daniels.

‘Ze moeten ondervraagd worden.’ Daarvoor had hij de volledige medewerking van de politie van Portland nodig – hij en Daniels konden niet alles doen. Hij had te horen gekregen dat de plaatselijke inspecteur Crispin heette en dat hij het politiebureau in Fortuneswell in het noorden van het eiland zou vinden. Crispin zou te horen hebben gekregen dat hij zou komen. Ryga vroeg zich af wat voor ontvangst hij zou krijgen, iemand die zich bemoeide met een onderzoek in Crispins district.

‘Niet elk strandhuisje is afgesloten, denk ik,’ zei Daniels. ‘Wilt u dat ik een kijkje neem?’

‘Ja, maar ga niet naar binnen. Kijk alleen of je iets

ongewoons ziet.' Hij zei niet wat en Daniels was zo verstandig niet te vragen wat hij bedoelde.

Ryga zette zijn hoed af en haalde een hand door zijn haar. Hij keek op naar de kliffen die hem aan alle drie de kanten omringden en die de kleine baai beschutten tegen de lichte bries die er stond. De middagzon voelde heet aan. Hij trok zijn regenjas uit en legde hem op een groot rotsblok. Omdat het medio september was, waren er geen zonzonaanbidders of zwemmers, hoewel het warm genoeg was voor allebei, en het zeewater zou ook nog steeds warm zijn. Er waren ook geen wandelaars op de kliffen. Ze waren alleen.

Hij pakte zijn koffertje op en liep naar de overblijfselen van de bunker, een troosteloos bouwwerk van baksteen, beton en golfplaten, en tuurde naar binnen: alleen zeewier, meeuwenpoep, stenen en gras dat op en langs de muren groeide. Hij dacht niet dat dit de plaats delict was – het zou hem verbazen als dat wel zo was – maar de moordenaar had binnen kunnen wachten op de man in het krijtstreppak of misschien had de man in het pak hier zelf op zijn moordenaar gewacht.

Ryga bukte, opende het koffertje en haalde er rubberen handschoenen uit. Hij trok ze aan en pakte een klein, slank stalen voorwerp uit het koffertje en prikte in de kiezels boven de meest recente vloedlijn. Hij zag geen bebloede stenen, maar na een paar tellen vond hij een sigarettenpeuk. Die kon zijn aangespoeld, maar hij stopte hem in een bruine envelop uit zijn koffer, maakte hem dicht en stopte de envelop in een vakje aan de binnenkant van het deksel.

Daniels kwam terug. 'Drie van de hutten waren niet op slot,' zei hij. 'Niets binnen behalve wat gescheurde ligstoelen, oud porselein, een stoof en een ketel.'

'Vertel me wat er is gebeurd.'

'De dode man is daar gevonden.' Daniels wees naar een

gebied ongeveer drie meter van waar ze stonden. Ryga raapte zijn hoed en jas op en liep erheen terwijl Daniels, naast hem, haastig verderging: 'Hij lag op zijn rug, met zijn armen langs zijn zij.'

Ryga bereikte de locatie en bestudeerde de grond. Er was niets te zien behalve stenen. 'Hij lag boven de vloedlijn?'

'Net. Zijn kleren waren droog, inclusief zijn schoenen. Maar ze kunnen gedroogd zijn sinds de laatste vloed.'

'Wanneer was dat?'

Daniels raadpleegde zijn notitieblok. '23.41 uur.'

'Dus hij kan bij vloed met de boot gekomen zijn?'

'Wellicht. Het is wel een vrij verraderlijke kust.'

'Maar een ervaren zeiler met een stevige boot met weinig diepgang had het kunnen doen.'

'Ik denk het wel. Laag water was 4.50 uur en het lichaam werd vanmorgen om 6.42 uur gevonden.'

'Uit een analyse van zijn kleren zal wel blijken of de zee hem bereikt heeft. Wie heeft hem gevonden?'

'Een vrouw. Juffrouw Eva Paisley.'

Ryga trok zijn wenkbrauwen op. 'Wat deed zij hier zo vroeg?' Misschien leed ze aan slapeloosheid of liet ze een hond uit of was ze een vroege ochtendzwemmer.

Daniels drukte die ideeën de kop in. 'Ze zei dat ze vroeg naar de baai was gekomen om foto's te maken van de ochtendzon die opkwam boven de zee. Toen ze het strand bereikte zag ze het lichaam.'

Ryga keek op naar de kliffen. 'Ze moet het lichaam toch al eerder hebben opgemerkt?'

Daniels haalde zijn schouders op. 'Ze vertelde inspecteur Crispin dat ze meteen kon zien dat de man dood was, maar dat ze zijn pols had gevoeld voor ze foto's van het lijk nam.'

Dat intrigeerde Ryga. ‘Daar was tegenwoordigheid van geest voor nodig. Niet gauw bang dus.’

‘Ze zei dat ze veel erger had gezien. Ik weet niet wat ze daarmee bedoelde. Ik heb haar maar heel kort gesproken, boven bij de auto, omdat commissaris Meredith graag naar beneden wilde.’

‘Te graag, blijkbaar, gezien de gebroken enkel.’

Daniels’ produceerde een onzekere glimlach, alsof hij niet goed wist of hij plezier hoorde te beleven aan het ongeluk van zijn meerdere. ‘Hij deed nogal kortaf tegen haar. Toen ze zei dat ze foto’s had genomen, zei hij dat de dood van een man zich niet leende voor vakantiekiekjes. Interessant, lang, niet wat je noemt mooi maar aantrekkelijk op een no-nonsense manier. Inspecteur Crispin en de lokale agent waren bij ons. Ze waren al naar de baai geweest en hadden het verhaal van de vrouw geverifieerd voor ze de recherche in Weymouth belden, maar toen de commissaris zijn enkel had gebroken, de baai moeilijk bereikbaar is voor een ambulance en het getij opkwam, zei inspecteur Crispin dat we het lichaam moesten verplaatsen. We konden het niet hier houden.’

‘Dus de politiearts is niet opgeroepen om het lichaam ter plekke te onderzoeken?’

‘Nee.’

‘En de dode man had niets bij zich waaruit jullie konden afleiden wie hij was?’

‘Nee, tenzij het in zijn ondergoed genaaid is. Inspecteur Crispin zei dat hij de zakken van het jasje en de broek van het slachtoffer doorzocht had en dat er niets in zat, zelfs geen zakdoek. En niemand die aan zijn beschrijving voldoet is als vermist opgegeven.’

Ryga zette zijn hoed weer op en trok zijn jas aan. Hier was niets meer te doen. ‘Kom, we gaan naar het mortuarium.’

HOOFDSTUK 2

RYGA KON NIET zeggen dat de stank van het mortuarium wende, maar hij had geleerd hoe hij ermee om moest gaan – door heel diep adem te halen. Je kon er maar beter meteen doorheen. Daniels slikte diep en deed alsof hij zijn neus snoot.

Het had even geduurd voor ze erheen waren geleid. Omdat dit een militair hospitaal was, waren er bepaalde protocollen waaraan zelfs politieagenten zich moesten houden. Ze werden voorgesteld aan kapitein-chirurg Kit Wakefield, een lange man van begin veertig met blond, wat dunner wordend haar, intelligente, licht blauwgrijze ogen en een gezicht met scherpe trekken. Hij leidde hen door het klinische, galmende vertrek naar een grote koeling, waar hij een stalen la opende die een beetje kraakte, net als de dossierkast in zijn kantoor op de Yard, peinsde Ryga.

Hij bestudeerde het gezicht van de dode man belangstellend. De dood kon hem niet meer choqueren. Hij was hem de afgelopen tien jaar te vaak tegengekomen. Dat wilde niet zeggen dat hij geen verdriet, medelijden, woede of wanhoop voelde, soms volgden alle vier de emoties

elkaar zo snel op dat ze één werden. Deze keer voelde hij ze niet, slechts professionele nieuwsgierigheid.

De dode man zag er vredig uit. Er waren geen zichtbare tekenen van een bruto einde aan zijn leven – zelfs geen spatje bloed op zijn pak – maar er zaten wel wat vlekjes op de kraag van zijn overhemd. Hij was van gemiddelde lengte en bouw, met grijzend donkerbruin haar, een brede neus, een sterke, vierkante kaaklijn en zware, donkere wenkbrauwen op een prominente wenkbrauwboog.

‘Mag ik de steekwond zien?’ vroeg hij aan Wakefield.

‘Het is uw lijk.’ Maar toen Ryga aarzelde, was Wakefield hem van dienst door het hoofd van het lijk te bewegen.

Ryga keek naar de linkerkant van de nek. ‘Ik dacht dat de wond groter zou zijn.’ Hij keek naar een incisie van ongeveer een centimeter lang.

‘Niet als die veroorzaakt is door een mes met een smal lemmet. Ik heb er genoeg gezien, sommige nog kleiner, maar even dodelijk.’

‘Zou het hem meteen gedood hebben?’

‘Moeilijk te zeggen zonder een schouw te doen. Ik begrijp dat u een huisarts-patholoog hebt om die uit te voeren?’

Daniels antwoordde: ‘Dokter Tremaine. Hij zit in Weymouth. Ik moet hem vragen wanneer hij tijd heeft.’

Ryga had liever een forensisch patholoog van Binnenlandse Zaken gehad, maar die waren schaars en omdat zijn chef al had gezegd dat het onwaarschijnlijk was dat hij er een zou krijgen, moesten ze genoegen nemen met de plaatselijke huisarts.

‘Ik help morgen graag als dokter Tremaine niet beschikbaar is,’ bood Wakefield aan. ‘Ik heb enige ervaring met forensisch onderzoek. Ik zat na de oorlog bij de Britse Oorlogsmisdaden-groep en was betrokken bij onderzoek naar leden van de strijdkrachten, voornamelijk vliegers die

boven Duitsland waren neergehaald, maar ook soldaten die in hun achterhoofd waren geschoten en anderen die met een bajonet waren gestoken, sommigen nadat ze waren gedwongen hun eigen graf te graven.'

Daniels schraapte zijn keel. Ryga verstarde en duwde haastig de herinneringen weg aan wat hij had gezien toen enkele van zijn medegevangenen een ontsnappingspoging hadden ondernomen.

'Bedankt voor het aanbod, kapitein,' antwoordde hij. 'Of ik of brigadier Daniels laat het u zo snel mogelijk weten. Maar misschien kunt u ons nu helpen. Ik heb wat vragen.'

'Brand maar los.'

'Zou er geen bloed hebben gezeten op zowel zijn kleren als op de plek waar zijn lichaam gevonden is?'

'Dat hoeft niet. De bloeding lijkt inwendig en is waarschijnlijk uitgebreid geweest, wat inhield dat de dood snel intrad. Dat wil echter niet zeggen dat hij gedood is op de plek waar hij gevonden werd,' voegde hij eraan toe. 'Het is mogelijk dat hij nog een paar minuten leefde nadat hij was neergestoken en naar de plek wankelde waar hij viel. Maar hij kan niet ver gekomen zijn.'

'Dus hij kon het pad langs de klif niet zijn afgelopen?' vroeg Daniels.

'Nee. Ik zou ook zeggen dat hij zich niet verweerd heeft. Niets op zijn handen duidt erop dat hij zich verdedigde of een pak slaag kreeg, hoewel het moeilijk is om zeker te zijn omdat blauwe plekken erg lijken op lijkverkleuring, zoals de blauw-roze kleur van zijn gezicht. Er kunnen best blauwe plekken op zijn borst of buik zitten.'

'Enig idee van het tijdstip van overlijden?' vroeg Ryga.

'Zijn lichaam moet volledig onderzocht worden om dat vast te stellen, maar aan de lijkkleur in zijn gezicht en nek te zien, zou ik zeggen dat hij al minstens twaalf uur dood is,

waarschijnlijk meer, dus ergens in de vroege ochtend, wellicht zelfs dinsdagavond laat.'

'Is er nog iets dat u ons kunt vertellen, dokter, of moet ik het bij kapitein houden?'

'Dokter is best. Aan de staat van zijn huid te zien, zou ik zeggen dat hij achter in de veertig is, hoewel hij jonger kan zijn als hij een hard leven heeft gehad.'

'Een arbeider?'

'Te oordelen naar de grootte en conditie van de handen, ja.' Wakefield tilde er een op en Ryga wierp een blik op de hemdsmouw van de dode man. De manchetknoop trok zijn aandacht. Die was vierkant, gemaakt van een soort metaal en met een steen in het midden. Hij zei er niets van, maar bestudeerde de handen, merkte op dat ze groot en sterk waren, de huid ruw, de vingers stomp, de nagels geknipt en schoon. Aan geen van beide handen zaten ringen.

'Was hij een roker?' vroeg Ryga, denkend aan die peuk die hij in de bunker op het strand had gevonden.

'Aan de vingers te zien niet, maar dat is slechts een gok, omdat de lijkkleur het moeilijk maakt om nicotinevlekken te onderscheiden. Het zal wel blijken uit het onderzoek van zijn longen. Ik ruik geen nicotine op zijn kleren, u wel?'

'Ik kan hierbinnen helemaal niets ruiken, dus het heeft geen zin me dat te vragen.'

Wakefield glimlachte.

'Was er een hoed bij het lichaam?'

Wakefield pakte een klembord en ging het na. 'Niet toen hij werd binnengebracht, volgens deze papieren.'

'En ik heb er geen op de kust gezien,' voegde Daniels eraan toe. 'Hij kan weggewaaid zijn.'

'Was het hier winderig vannacht?'

'Nee, maar als hij met de boot aan land is gekomen, kan er genoeg wind zijn geweest om hem af te rukken.'

Ryga keek nauwkeuriger naar het voorhoofd en de

haarlijn van de dode man. Hij kon geen inkeping of lijn zien waar hij een hoed zou hebben gedragen, maar dat kon verhuld worden door de lijkkleur. Hij richtte zich tot Wakefield. ‘Kunt u hem door iemand laten uitkleden terwijl wij wachten? Ik wil graag zijn schoenen en kleren naar het lab brengen om ze te testen.’

‘Natuurlijk.’

‘We hebben ook iets nodig om ze in te vervoeren – pakpapier is goed.’

Wakefield liep kordaat naar een deur uiterst rechts en kwam na enkele ogenblikken terug met twee mannen in mortuariumkleding, van wie er één een grote stapel pakpapier droeg. Ryga en Daniels gingen achteruit terwijl de medewerkers het slachtoffer op de tafel legden.

Wakefield zei: ‘Hij droeg een kunstgebit. Hebt u dat nodig?’

‘Nee. Dat zal de patholoog wel bestuderen, tenzij u ons er iets over kunt vertellen.’

‘Niet mijn vakgebied.’

Ryga instrueerde Daniels om te noteren welke kleren werden uitgetrokken. De schoenen werden eerst aan Wakefield gegeven, die ze even bekeek voor hij ze aan Ryga gaf. Het waren gladde, zwartleren veterschoenen met een iets verlengde neus. ‘De zool vertoont slijtage, maar hij is niet versleten. En hij is ook niet gelapt.’ Ryga bestudeerde de binnenkant. ‘Geen naam van de maker.’ Hoewel er wat zeer vage letters waren.

Wakefield zei: ‘Ze lijken me handgemaakt. Misschien heeft hij specifiek gevraagd om er geen naam van een maker in te zetten.’

‘Maar dat wil niet zeggen dat ze niet te identificeren zijn. We kunnen het nagaan bij alle schoenmakers.’

‘De Britse, ja, maar als ze in het buitenland zijn

gemaakt...' Wakefield liet de woorden in de kille mortuariumlucht hangen.

Dan waren ze waarschijnlijk niet te traceren, wist Ryga. Hij bestudeerde de schoenen verder. 'De rechterschoen is op de hiel sterker afgesleten dan de linkerschoen.'

'Wat suggereert dat uw slachtoffer meer op die kant leunde, maar niet genoeg om erop te wijzen dat hij mank liep. De patholoog zal het lichaam meten om te zien hoeveel korter het rechterbeen is dan het linker. Dat is niet ongewoon – we zijn allemaal aan één kant van ons lichaam korter dan aan de andere kant, sommige mensen meer. Ik zou zeggen dat de schoenen heel goed pasten, want zoals te zien is aan de voeten...' – hij wees naar de voeten, de sokken waren op de trolley naast het lichaam gelegd – 'is er geen druk op de tenen, geen likdoorns of eeltknobbels en geen harde huid op de voetzolen.'

Ryga wendde zich tot Daniels. 'Ze zijn schoon en gepoetst, brigadier, en er zitten geen zoutwatervlekken op.' Hij wikkelde ze in het bruine papier. 'De sokken zien eruit alsof ze van zijde zijn.'

Wakefield was het daarmee eens.

Daarna kwam de broek. Ryga merkte op dat er geen riem of bretels waren. Er zat ook geen kleermakerslabel in de broek of het jasje. De kwaliteit was erg goed. Hij pakte ze in en richtte zijn aandacht op de zijden stropdas met het felgekleurde geometrische patroon. 'Er zit een label in. Van Heusen.'

Wakefield tuurde ernaar. 'Inderdaad. Zegt dat u iets?'

'Nee.'

'Mij ook niet.'

Daniels schudde ook zijn hoofd.

Ryga nam de manchetknopen aan van de mortuariummedewerker die ze uit het overhemd had

gehaald. Hij draaide ze om. Het gewicht voelde goed. Tin misschien, vierkant, met een lichtroze steen in het midden.

‘Apart,’ merkte Wakefield op.

Dat vond Ryga ook. Zeker geen doorsnee manchetknopen uit een winkel. Hij stopte ze in een bruine envelop die hij uit de binnenzak van zijn jas had gehaald. Het slachtoffer had verder geen sieraden bij zich. Het overhemd was van goede kwaliteit katoen met een zachte kraag. Het was schoon, net als het witte zijden hemd. De onderbroek was van katoen en zag er net als het hemd nieuw uit.

Wakefield vroeg of hij het nu naakte lichaam mocht onderzoeken. Ryga reageerde enthousiast. Wakefield bestudeerde het, knikte naar de mortuariummedewerkers om het op de ene kant en daarna op de andere kant te draaien en het vervolgens op de buik te leggen.

‘Geen tatoeages, dus hij heeft waarschijnlijk niet bij de marine gezeten. Dit is een marinehospitaal, inspecteur, en ik ben marine-officier, dus ik weet dat de meeste zeelui zodra ze klaar zijn met de basistraining een tatoeage nemen.’

Sommige zeelui op koopvaardischepen ook, dacht Ryga, hoewel hij er nooit aan toegegeven had. Hij had een ziekelijke angst voor naalden.

‘Er zit een interessant litteken op de borst – kijk hier,’ zei Wakefield terwijl het lichaam opnieuw werd omgedraaid.

Ryga keek ernaar. Het was ongeveer vijf centimeter lang en zat net onder de rechter rib, met gekartelde randen. ‘Een operatie?’

‘Ik zou zeggen een meswond, niet erg vakkundig gehecht, mogelijk haastig of in een veldhospitaal. Hij is oud – kan tijdens de oorlog opgelopen zijn of tijdens een straatgevecht. De doden kunnen ons veel vertellen en ik denk dat u bij deze alle hulp nodig hebt, inspecteur. Niet

zoals ons andere lijkt daar.' Wakefield knikte in de richting van het lichaam van een andere naakte man die op een tafel lag. 'Helaas gestorven op de operatietafel, hartstilstand. Dat kan gebeuren. Geen familie en niets mysterieus.'

Ryga richtte zijn aandacht weer op de man die hen wel aanging. Hij was benieuwd waarom Wakefield dacht dat ze werk aan de winkel hadden.

'Om te beginnen,' zei Wakefield, 'heeft hij geen identificatie op zak. Ten tweede is hij gevonden op een ongebruikelijke locatie die alleen te voet of per boot bereikbaar is. Ten derde wijst al het lichamelijke bewijs op een hard leven, maar zijn de kleren van uitstekende kwaliteit en duur, dunkt mij, net als zijn schoenen, die handgemaakt zijn. Zijn kleren hebben geen wasvlekken of labels en hij is niet bepaald gekleed voor een strandwandeling of een tocht langs de kliffen. Hij is evenmin gekleed op zeilen, dus wat deed hij daar?'

'Dat moeten we uitzoeken,' antwoordde Ryga.

Maar toen hij en Daniels het hospitaal uit werden geleid, speelde er nog een andere vraag door zijn hoofd. In de auto op weg naar het politiebureau van Portland stelde hij die aan Daniels. 'Hoe kon iemand een man besluipen en in zijn nek steken zonder geluid te maken op de stenen?'

'Misschien was hij hardhorend of doof.'

Aan die mogelijkheid had Ryga niet gedacht, en het was een goed punt. 'Ik denk dat zelfs een schouw dat niet kan bevestigen.' *Of wel? Zou er schade aan het binnenoor zijn die een patholoog zou opmerken?* Hij maakte een notitie om degene die de schouw uitvoerde op de hoogte te brengen en hoopte dat Wakefield die persoon zou zijn. Hij leek zeer bedreven in deze zaken, veel meer dan een gewone huisarts, vooral gezien zijn recente betrokkenheid bij de Britse Oorlogsmisdadengroep.

'Als het slachtoffer niet doof was, dan moet hij op het

strand hebben afgesproken met zijn moordenaar en niet gedacht hebben dat hij iets te vrezen had. De moordenaar moet hebben toegeslagen toen het slachtoffer dat het minst verwachtte. Ik neem aan dat niets rond het lichaam ook maar enigszins op het moordwapen leek?’

Daniels schudde zijn hoofd. ‘Ik zou denken dat de moordenaar het heeft meegenomen of in zee heeft gegooid.’

Ryga was het daarmee eens, maar zei dat ze alsnog het hele strand moesten afzoeken, voor de zekerheid. Misschien zou het nog wat opleveren, al schoot hem niets te binnen. ‘Dus we hebben een man die waarschijnlijk ooit zwaar lichamelijk werk deed en mogelijk gewond geraakt is bij een gevecht of in de oorlog, die succes heeft gehad en behoorlijk rijk is geworden.’

‘Jammer dat de kleren ons weinig zeggen.’ Daniels stopte voor het politiebureau.

Maar Ryga dacht dat ze al aardig wat hadden gezegd, ofwel verschillende vragen hadden opgeworpen. Nu had hij alleen nog de antwoorden nodig.

HOOFDSTUK 3

ZE GINGEN HET POLITIEBUREAU BINNEN, een groot gebouw van twee verdiepingen naast de rechtszaal met uitzicht op zee.

‘We hebben foto’s van het slachtoffer nodig,’ zei Ryga. ‘Je zei dat juffrouw Paisley er een paar heeft genomen. Zou ze die hier hebben afgegeven?’

‘Het is haar niet gevraagd, dus vast niet. Ik zoek het uit.’ Daniels liep naar het bureau, waar hij Ryga voorstelde aan brigadier Braybourne, een forse man van begin vijftig met dun, grijzend haar. Hij zei dat er geen foto’s van het slachtoffer op het bureau waren afgegeven. Ryga vroeg hem uit te zoeken of juffrouw Paisley een telefoonnummer had.

‘Dat heeft ze,’ kwam het prompte antwoord. ‘En ik kan u haar adres geven, meneer. Ze heeft in Wakeham, net buiten Easton, de cottage overgenomen die van haar tante was, Prudence Paisley. Ze stierf drie weken geleden en liet het na aan haar nicht.’

Ryga droeg de brigadier op juffrouw Paisley te bellen en te vragen of ze morgen een paar foto’s van het slachtoffer konden krijgen. Tegen Daniels zei hij: ‘Ze zijn misschien niet best – waarschijnlijk onscherp en te ver weg om te helpen bij een mogelijke identificatie, en als dat het geval is

moet je morgen een camera meebrengen naar het mortuarium. Ik zal inspecteur Crispin vragen of zijn agenten de baai kunnen doorzoeken en we hebben die lijst van strandhuisjes en booteigenaren nodig. Misschien kan brigadier Braybourne daarmee helpen?’

‘Dat doe ik graag, meneer.’

Ryga opende zijn koffertje en haalde de envelop met de sigarettenpeuk eruit. ‘Stuur dit en de kleren en schoenen per politiemotor naar het lab in Londen.’

‘We hebben geen motor, meneer,’ zei Braybourne.

Daniels zei snel: ‘Ik zal Weymouth bellen en vragen of er een agent langskomt.’

Ryga keek op naar de grote klok aan de muur. Het werd al laat. ‘Nee, neem dit bij nader inzien maar mee terug naar Weymouth.’ De kleren en schoenen lagen nog in de kofferbak van de Wolseley. ‘Zorg dat alles vanavond naar het lab wordt gestuurd en ga dan naar huis.’

Daniels leek te willen protesteren.

‘We kunnen vanavond niets meer doen, brigadier. Maar bel dokter Tremaine voor je gaat en vraag of hij morgen de schouw kan doen. Als je hem vanavond niet kunt spreken, zorg dan dat je hem morgenochtend meteen te pakken krijgt. Heb je een kamer voor me geboekt?’

‘Ik heb twee plekken gereserveerd, The Royal Breakwater Hotel in Castletown, op loopafstand van hier, en The Quarryman’s Arms in Easton, dichterbij waar het slachtoffer is gevonden. Ik wist niet zeker aan welke u de voorkeur zou geven.’

‘Ik neem de laatste. Hoe ver is het van hier?’

Braybourne antwoordde. ‘Ongeveer anderhalve kilometer.’

‘Dan kan ik het lopen.’

‘Inspecteur Crispin is nog in zijn kantoor, meneer.

Misschien kan hij u afzetten.’ Braybourne klonk niet al te zeker.

‘Ik kan u morgenochtend ophalen bij The Quarryman’s Arms,’ voegde Daniels eraan toe.

Toen dat was afgesproken vroeg Ryga Braybourne de weg naar Crispins kantoor.

‘Ik laat iemand u ernaartoe brengen, meneer. Het is op de eerste verdieping.’

‘Dat hoeft niet, ik kan het wel vinden.’ Ryga wist zeker dat Crispin zijn naam op de deur zou hebben.

Dat had hij, en de deur stond op een kier. Ryga kreeg het gevoel, zowel uit Braybournes opmerking en toon als uit de blik die Crispin hem toewierp toen hij het spartaans ingerichte kantoor met een geur van boenwas en ontsmettingsmiddel binnenstapte, dat de inspecteur had zitten wachten op zijn komst en op een update. Best. Ryga had daar geen moeite mee. Maar hij was wel nieuwsgierig naar de man die hem begroette en die in veel opzichten op zijn naam leek. Kortaf als naam en kortaf van aard, dacht hij, terwijl hij de dunne hand in de zijne nam en de bankschroefgreep retourneerde terwijl hij de staalharde blauwgrijze blik van de inspecteur vasthield.

Als deze man niet in het leger had gezeten, als brigadier of onderofficier tijdens de oorlog, dacht Ryga dat hij het speuren zou opgeven. Maar hij berispte zichzelf snel. Aannames waren dom – hij had lang geleden geleerd, zowel op zee als in het kamp, geen etiket op mensen te plakken. Ze waren niet altijd wat ze leken. In feite waren ze vaak heel anders. De stille, bedachtzame mensen waren geen lafaards maar vaak ongelooflijk moedig, terwijl de brutale, duivelse types bij de eerste echte test bezweken, en dat waren er veel geweest. Bovendien deed Crispins achtergrond er niet toe. Het ging erom hoe goed hij was en hoe collegiaal hij meewerkte.

Crispin gebaarde hem plaats te nemen in de houten stoel tegenover zijn smetteloze bureau. Twee mandjes, een inbak en een uitbak, stonden nauwkeurig in het gelid. De inbak was leeg, wat Ryga jaloers maakte en het beeld opriep van hoe brigadier Jacobs zich een weg baande door zijn eigen inbak bij New Scotland Yard, rokend als een schoorsteen, iets wat Ryga niet toestond in zijn kantoor, maar wat Jacobs vast en zeker had hervat nu hij er niet was.

Het werd donker. Een straatlantaarn flikkerde aan en bleef achter Crispins rechte rug en smalle hoofd naar hem knippen, alsof hij nog niet helemaal zeker was of de verduistering van de oorlogsjaren echt voorbij was. Soms vroeg Ryga zich dat zelf ook af. Benzine was niet meer op de bon, maar vlees, eieren, room, boter, kaas, margarine, bak- en braadvet en snoep nog wel en de mensen werden de tekorten zat, net als de ontberingen van dakloosheid, ellende en armoede. Velen vonden het moeilijk om zich aan te passen aan het leven na de oorlog. Hij had geluk gehad dat een voormalige medegevangene hem had aanbevolen bij de Theems Rivierpolitie en dat hij sinds zijn promotie een flat in Londen had met de luxe van een slaapkamer, woonkamer, keuken en badkamer helemaal voor zichzelf.

Hij was moe. Het was een lange dag geweest na een onrustige nacht en een zware treinreis, maar het beurde hem op dat hij de verantwoordelijkheid voor het onderzoek had gekregen en hij wilde zijn chef niet teleurstellen. Er was werk aan de winkel.

Crispin was misschien een paar jaar ouder dan Ryga, begin veertig. Ryga vroeg zich af hoelang hij al op Portland gestationeerd was en als inspecteur werkte. Scotland Yard-onderzoeken, en dus hun agenten, kregen voorrang, maar hij en Crispin hadden dezelfde rang en dat zou hij duidelijk maken in zijn benadering en manier van doen. Hij ging niet de baas spelen over de man – dat was toch al niet zijn stijl.

Hij had behoefte aan Crispins medewerking en aan het inzicht dat hij en zijn agenten hadden in de mensen op het eiland, hun persoonlijkheden, hun leefpatronen en nog veel meer.

Hij bracht Crispin snel op de hoogte van de recente ontwikkelingen en wat hij en Daniels hadden besproken. Crispin ontspande een beetje, hoewel zijn rug naar het raam kaarsrecht bleef, maar er was een lichte verschuiving in de schouders en de ogen werden minder koel en op hun hoede. Hij onderbrak niet maar luisterde aandachtig.

Ryga vroeg om agenten om de baai en de bunker te doorzoeken.

‘Ik kan u er maar twee geven, en dat zijn er twee meer dan ik kan missen,’ zei Crispin bijdehand.

‘Dat is best. Is het weerbericht voor morgen goed?’

‘Ja.’

‘Ik wil ook graag dat ze het voetpad tot aan de parkeerplek bij de Rufus Castle Bridge doorzoeken. Kun je de baai vanuit het zuiden bereiken?’

‘Het Southwell Landslip-gebied. Ja,’ zei Crispin. Hij klonk wat terughoudend, waarschijnlijk, dacht Ryga, omdat hij bang was dat zijn agenten gevraagd zou worden dat ook te doorzoeken. Dat liet hij voorlopig achterwege. Misschien zou hij er zelf een kijkje nemen. Hij moest het gebied te voet grondiger verkennen en er was nog geen aanwijzing waar de dode man vandaan was gekomen. Zodra ze foto’s van het slachtoffer hadden, konden de lokale politieagenten rondvragen in de dorpen en hij zou ook vragen of ze met de beheerders van de steengroeven konden praten. Misschien zou een van hen zich herinneren of het slachtoffer daar ooit had gewerkt. Wakefield had gezegd dat de dode man misschien een arbeider geweest was.

Er werd voorzichtig op de deur geklopt. Crispin blafte: ‘Binnen.’

Het was Braybourne. 'Juffrouw Paisley neemt niet op.' Hij richtte zich tot Ryga met een korte blik op inspecteur Crispin die, dacht Ryga, een beetje verontschuldigend was. 'Wilt u dat ik het blijf proberen?'

'Nee. Ik ga morgen langs als je het adres voor me noteert.'

'Al gedaan, meneer.' Hij reikte een stuk papier aan alsof dat het geheim van het universum bevatte.

'Hebben jullie een stafkaart van het gebied?' Ryga was vergeten Daniels te vragen er een voor hem te regelen.

'Ik zoek hem voor u op.' Braybourne glipte naar buiten en sloot de deur zachtjes achter zich, alsof hij bang was voor een berisping van Crispin.

Ryga zei: 'Zodra ik een foto heb van het slachtoffer, geef ik die aan brigadier Braybourne om onder al uw agenten te verspreiden en ik stuur er een naar de pers. Is er een lokale krant?'

'Ja, die brengt nieuws uit Portland en Weymouth. De lokale verslaggever, Sandy Mountfort, hing al twee keer bij me aan de lijn. Hij wil u spreken.'

Ryga hoorde de zure toon in Crispins stem. Misschien had Mountfort neerbuigend gedaan tegen Crispin en gezegd dat hij alleen de man van Scotland Yard wilde spreken en dat had de inspecteur tegen de haren in gestreken. Het was onvermijdelijk dat de pers aandrang op nieuws, en van degene die het onderzoek leidde. Ryga zou niet speculeren, slechts feiten geven en alleen die feiten die hij relevant vond.

Ryga probeerde de boel te sussen. 'Het is jammer dat we tijd moeten steken in gesprekken met de pers, maar u weet net zo goed als ik dat we in een zaak als deze, waarin we geen identiteit van het slachtoffer hebben, alle hulp kunnen gebruiken. Misschien herkent iemand de dode van zijn foto in de krant, of heeft iemand hem in de buurt gezien, wat uw

agenten tijd zal besparen. Ik neem aan dat ik het publiek via Mountfort kan vertellen dat iedereen met informatie zich hier moet melden, of bij hun plaatselijke politieagent?’

Crispin knikte.

Ryga voegde eraan toe: ‘Ik ben dankbaar voor alle hulp die u en uw mannen me kunnen geven. Wat denkt u van het slachtoffer? U zag hem ter plekke?’

Crispin keek Ryga strak aan, alsof hij een test of val vermoedde. Na een moment pakte hij zijn slanke zilveren vulpen en zei: ‘Hij moet een ontmoeting gehad hebben met iemand, zijn moordenaar – kan een vrouw zijn. Er is niet veel kracht nodig om een mes in iemands nek te steken, vooral niet als hij zat of hurkte.’

‘Motief?’

‘Chantage. Of misschien was ze hem gewoon zat en wilde ze hem weg hebben.’

‘Kent u iemand die bij dit profiel past?’

‘Nee.’

Maar Ryga kreeg de indruk dat hij iemand wilde voorstellen, misschien de vrouw die de ontdekking had gemeld. Misschien had Crispin gelijk. Wellicht had hij dit al voorgesteld aan de hoofdcommissaris, die zijn theorieën negeerde en Scotland Yard en brigadier Daniels uit Weymouth erbij had gehaald. Crispin zou zich eraan kunnen storen dat hij erbij was gehaald en dat hem een jonge brigadier van de recherche van Weymouth was toegewezen – een kleinering van zijn capaciteiten.

‘Dat bureau en die telefoon staan tot uw beschikking, inspecteur.’ Crispin wees naar het meubilair in de hoek links van de deur. ‘Brigadier Daniels kan het bureau achter brigadier Braybourne gebruiken.’

‘Dank u. Ik moet me melden bij mijn chef.’

Crispin stond op.

‘U hoeft niet te gaan.’

‘Ik heb dingen te doen.’

‘Natuurlijk.’

Crispin raapte zijn pet op. Ryga zuchtte opgelucht toen de deur dichtging. Hij stond op en liep naar het raam achter Crispins bureau. Het enige wat hij kon zien waren wat speldenprikjes licht van de cottages, een contrast met zijn kantoor in Londen, waar de lichten van huizen, kantoren en winkels 's nachts fel fonkelden en werden weerkaatst door de Theems. Tenzij, natuurlijk, de mist alles uitwiste. Dan kon je letterlijk geen hand voor ogen zien.

Hij bracht verslag uit aan zijn baas. Street zei dat hij de hoofdcommissaris van Dorset zou bijpraten. Dat bespaarde Ryga een telefoontje, waarvoor hij dankbaar was. Hij haalde de stafkaart op bij Braybourne, die verontschuldiging zei dat inspecteur Crispin het pand had verlaten, maar dat er een bus naar Easton reed. Ryga zei dat hij zou lopen. Het was een heldere, droge avond en hij genoot altijd van wandelen. Het hielp hem na te denken. Braybourne vertelde hem de snelste route, waarvan Ryga ontdekte dat het de enige was, tenzij hij in het donker in de steengroeven wilde struikelen en vallen.

Het was een steile klim door Fortuneswell, de feitelijke hoofdstad van de Underhill-regio van het kleine eiland, waar licht scheen achter de ramen van de huisjes die op terrassen links van hem oprezen en zich aan weerszijden van de smalle doorgang verdrongen. De winkels waren gesloten, maar de pubs leken vol te zitten. Door de bocht in de weg kwam hij hoger en verder van bewoning. Rechts van hem strekte de zee zich uit naar het westen, voorbij het aangetaste landschap van de steengroeven. Slechts een paar auto's passeerden hem. Geen bus. Toen waren er nog meer steengroeven voor hij Easton in liep, de hoofdstad van de Tophill-regio van het eiland.

Braybourne had hem verteld waar hij The Quarryman's

Arms kon vinden. Het was in een straat vlak bij het plantsoen dat hij eerder had gezien toen hij met Daniels in de auto zat. De plek van de moeders met kinderwagens en de bejaarden was ingenomen door een groepje jongeren van een jaar of zestien, zeventien, die rookten en zaten te dollen. Binnenkort zou hun verveling een andere wending krijgen als ze hun dienstplicht gingen vervullen. Hij had medelijden met ze en hoopte dat ze niet in Korea hoefden te vechten.

De pub, op de hoek van een straat met rijtjeshuizen, was een gebouw met twee grijze gevels. Aan de borden in de matglazen ramen te zien, was er links een openbare bar en rechts een snug, een privébar, waarvan de deur aan de zijkant van het gebouw zat. Daarachter zag hij een ingang naar de binnenplaats en de achterkant van de zaak. Ryga koos voor de openbare bar, waar hij, nog voor hij binnen was, gepraat en gelach hoorde.

Beide stopten onmiddellijk toen hij de met rook gevulde ruimte binnenstapte. Hij voelde zich net Alan Ladd of Randolph Scott in een western toen hij zijn hoed afzette en op weg ging naar de bar. Misschien moest hij een beetje paraderen, dacht hij, maar dat was absoluut niet zijn stijl. En zijn vingers konden niet naar een pistool aan zijn zij gaan omdat hij dat niet had. Bovendien droeg hij zijn weekendtas in zijn ene hand en zijn koffertje en hoed in de andere.

De bar zat vol mannen. Een paar ouderen zaten in een hoekje bij het kolenvuur, terwijl er een staande groep van eind dertig tot midden veertig was, die gezien hun kleding de naam van de pub waarmaakten – steenhouwers. Ze namen hem zwijgend op toen hij de bar naderde, waarachter een donkerharige, welgevormde en aantrekkelijke vrouw van begin dertig stond die hem met nieuwsgierige, diepbruine ogen opnam. Tegenover haar

stond een stevige, korte man in een verfomfaaide regenjas, met een sigaret gevaarlijk balancerend op de rand van zijn lip. Zijn ogen vernauwden zich en een sluwe grijns verspreidde zich over zijn gezicht terwijl hij een voet van de stang onder aan de bar schoof. Hij had geen introductie nodig. Ryga had zijn type al vaak gezien in Londen. Als hij zich niet vergiste, was dit de plaatselijke verslaggever, op zoek naar nieuws over het lijk in de baai.

HOOFDSTUK 4

‘SCOTLAND YARD, NEEM IK AAN,’ zei het mannetje met een stem die klonk alsof hij het grind van de steengroeven had ingeslikt.

Ryga had het interview tot morgen willen uitstellen, maar iemand op het bureau moest de krantenman hebben verteld waar hij verbleef. Of misschien was het gewoon een goede gok geweest. Hij zette zijn weekendtas neer en strekte zijn hand uit, wat het mannetje verraste. ‘Ja, inspecteur Ryga.’

‘Sandy Mountfort, plaatselijke krant. Wat kunt u me vertellen over deze moord?’ begon hij gretig, terwijl hij een notitieboekje tevoorschijn haalde.

‘Goeie hemel, Sandy, kun je die arme man niet met rust laten? Hij komt net binnen.’ De donkerharige vrouw fronste naar de verslaggever voor ze Ryga een warme glimlach toewierp. Ryga merkte de donkere kringen onder haar ogen op, en enigszins zorgelijke trekken. ‘Sonia Shepherd, waardin.’

‘Ik heb werk te doen, net als jullie,’ antwoordde Mountfort goedmoedig. ‘Pint?’

‘Halve.’ Het had geen zin om de lokale pers op de kast te jagen – hij had hun hulp nodig.

De gesprekken in de bar werden hervat toen Sonia Shepherd zijn pint tapte, maar ze waren meer ingetogen, nauwelijks meer dan gemompel. Ryga wist dat alle oren gespitst waren om te horen wat hij zou zeggen. Mountfort bood Ryga een sigaret aan, die hij weigerde.

‘Ik zet uw bagage in uw kamer, inspecteur.’ Sonia Shepherd tilde de klep op en kwam naar zijn kant van de bar. Ryga overhandigde zijn weekendtas en koffertje.

‘Is dat de moordkoffer?’ vroeg Sandy Mountfort.

Sonia Shepherd keek er ontzet naar en leek op het punt hem te laten vallen. Ryga zei snel: ‘Er zitten alleen wat bruine enveloppen, handschoenen en een vergrootglas in.’

‘Geen lichaamsdelen, hè?’ Mountfort knipoogde naar Ryga en grijsde toen naar Sonia, die haar hoofd in haar nek gooide en weg beende.

Ryga nam een slok van zijn bier. Het was goed spul en dat zei hij ook.

‘Zou ook moeten. Lokaal gebrouwen. Dus wat kunt u me vertellen, en zeg niet “weinig” want dat kan ik niet in mijn krant zetten.’

‘Het meeste weet u vast al.’ Ryga vroeg zich af of juffrouw Paisley de verslaggever iets had verteld.

‘Alleen dat het lichaam van een man is gevonden in de baai. En hij stierf geen natuurlijke dood, anders zou u hier niet zijn en zou inspecteur Crispin niet rondlopen alsof zijn lippen zijn dichtgelijmd. Wie is de dode man?’

Ryga zei dat ze daar heel graag achter wilden komen. Hij gaf de verslaggever een beschrijving van het slachtoffer, inclusief wat hij aan had gehad – alleen de bovenkleding, waardoor Mountforts dunne wenkbrauwen omhoog gingen en de sigaret in zijn mondhoek begon te wiebelen. Hij keek op van zijn steno, maar voor hij wat

kon zeggen beloofde Ryga dat hij hem morgen een foto zou geven.

‘Ik probeerde er een te krijgen van de vrouw die hem vond, maar ze moest er niks van hebben. Zei dat ik het de politie moest vragen. Nogal uit de hoogte.’

Ryga was blij dat te horen. ‘Wie heeft je haar gegevens gegeven?’

‘Je kunt niet veel voor me achterhouden. De lokale tamtam werkt goed in deze streken.’

‘Mooi, want als iemand die man heeft gezien wil ik dat graag weten. Ik hoor ook graag van vissers of zeilers die dinsdagavond of vanochtend vroeg de baai hebben bezocht of er langs zijn gevaren.’

‘Hoe is hij vermoord?’

‘We weten het pas zeker na de schouw, maar het lijkt erop dat hij in zijn nek is gestoken.’

‘Akelig. Geen moordwapen, neem ik aan.’

‘Nog niet. Ik laat weten wanneer het gerechtelijk onderzoek plaatsvindt. Veel meer valt er niet te vertellen.’

Mountfort haalde een kaartje uit zijn colbertzak en gaf het aan Tyga. ‘Hoe zit het met u? Wat is uw achtergrond? Wat deed u in de oorlog?’

‘Dat is niet relevant,’ zei Ryga.

‘Ga nou gauw, lezers houden van een beetje glamour en veel glamozeuzer dan Scotland Yard op de zaak wordt het niet.’

‘Er is niets sensationeels aan ons werk,’ zei Ryga. ‘Ik ben net als elke andere politieagent. Zeventig procent of meer van ons werk is routine en vereist de medewerking van de lokale politie.’

‘Waarom sturen ze u dan?’

‘Omdat ik gebruik kan maken van de faciliteiten van de Yard.’

‘En omdat u een buitenstaander bent, om er zeker van te

zijn dat de lokale bevolking niks in de doofpot stopt,' zei Mountfort met iets luidere stem, om te zorgen dat de mannen in de bar het hoorden.

'Ik ben hier voor een onpartijdige, frisse kijk op de zaak en vanwege mijn expertise als getrainde waarnemer. Daar zult u het mee moeten doen voor uw artikel.' Ryga dronk zijn glas leeg.

Mountfort snoof, haalde toen zijn schouders op alsof hij wilde zeggen 'zelf weten' en Ryga kreeg het ongemakkelijke gevoel dat hij zou blijven rondneuzen tot hij iets van zijn persoonlijke achtergrond had opgediept. Hij genoot er niet van om dat in de krant te lezen, maar Mountfort zou vast en zeker iets uit de landelijke pers halen over zijn eerdere onderzoeken. Dat vond hij prima – ze bevatten geen persoonlijke informatie. Misschien deed hij er te moeilijk over. De meeste mensen wilden vergeten wat er in de oorlog was gebeurd en het was al vijf jaar geleden. Alleen degenen die niets te melden hadden, die niet echt geleden hadden, bleven erover doorzeuren.

'Alles wat u me kunt geven, inspecteur, zou ik zeer waarderen, inclusief die foto, en ik wil hem graag voor elf uur hebben, zodat hij morgen de middageditie kan halen.'

'U kunt krijgen wat ik krijg, zolang u de landelijke pers maar bij me weghoudt.' Ryga wilde niet dat ze zijn onderzoek in de war schopten en hij wist dat Mountfort zijn verhaal graag aan hen zou verkopen.

'Afgesproken.'

Sonia Shepherd kwam terug en bood aan Ryga naar zijn kamer te brengen. Die was klein, schoon en comfortabel. De badkamer en het toilet waren aan de overkant van de gang.

'Ik heb een zoon, maar die hoort u niet lastig te vallen. Hij is tien. Hij heet Steven. Zijn-' Ze stond op het punt nog iets zeggen, maar bedacht zich. 'Als u honger heeft, kan ik wat pie opwarmen.'

Ryga zei dat hij wel honger had, maar dat ze voor hem geen moeite moest doen.

‘Ik doe het graag,’ zei ze. ‘Het is over een halfuur klaar. U kunt in de huiskamer eten. Daar zult u niet gestoord worden. Steven is in zijn slaapkamer. Hij wilde opblijven om u te ontmoeten, maar hij moet morgen naar school. Hij is een grote fan van Sherlock Holmes.’

‘Dan hoop ik dat ik hem niet teleurstel.’

‘Vast niet. Maar hij moet u met rust laten. Ik heb hem gezegd dat u het veel te druk zult hebben om met hem te praten.’

‘Ik weet zeker dat ik wel wat tijd voor hem zal hebben.’

‘Dank u. De huiskamer is de trap af, de kamer aan de achterkant.’ Ze aarzelde bij de deur, toen riep iemand haar naam vanuit de bar beneden. Hij vroeg zich af wat ze hem wilde vertellen, waarover ze terughoudend was. Misschien zou ze later onthullen wat het was. Was er een meneer Shepherd? Die was niet in de bar geweest, anders had hij zich wel voorgesteld.

Zijn ogen gleden door de kamer en keken naar de kleine, zwarte gietijzeren haard met de gasbrander, de mahoniehouten ladekast met de klapspiegel erop, die voor het raam stond, en de bijpassende kledingkast rechts van de haard. Ernaast stond een houten stoel met een rieten zitting. Ze had zijn weekendtas op de stoel gezet en de moordkoffer eronder. Op de groen met paarse donsdeken van het tweepersoonsbed lag een grote handdoek en aan weerszijden van het koperen bed stonden nachtkastjes, één met een klok erop. Er waren geen foto's of persoonlijke spullen in de kamer, maar dat was logisch als ze hem verhuurde. Hij ging op het bed zitten en testte de veren. Het kraakte een beetje – net als hij, bedacht hij – maar het leek comfortabel genoeg.

Hij ging naar het raam. Een groot tapijt bedekte de

geboende houten vloer. De verduisterde straat was verlaten, maar hij ving het geluid van mannenstemmen op toen ze de pub verlieten. Ze pauzeerden op de stoep. Ryga hoorde iets over het lichaam in de Cove en probeerde meer te horen. Hij wilde dat hij het schuifraam kon openen zonder hen te alarmeren, maar hij wist zeker dat het zou piepen.

‘Waarom zou hij het zijn?’ zei de langere en bredere van de mannen.

Ryga kon het antwoord niet verstaan. De andere man sprak zachter, vervloekt nog aan toe.

‘Nou, als hij het is: opgeruimd staat netjes. Vuile rotzak,’ concludeerde de kerel met de luide stem, waarna hij opmerkte dat hij zijn vriend morgenochtend zou zien.

Ryga trok de gordijnen dicht, pakte de handdoek van het bed, waste in de badkamer zijn handen en gezicht en ging naar de huiskamer. Het was een comfortabel vertrek, al stonden er wat te veel meubels en kon het een opknapbeurt gebruiken. Er zat een grote scheur in de muur, waarschijnlijk veroorzaakt door een bombardement. Het eiland had zwaar geleden omdat de marinewerf een vijandelijk doelwit was geweest. Hij had ook een scheur in de muur van zijn kamer opgemerkt toen hij zijn handdoek op de rugleuning van de stoel had gelegd en zijn kleren in de ladekast, waarbij hij zich afvroeg of hij genoeg bij zich had. Het hing ervan af hoelang het onderzoek zou duren. Bij gebrek aan resultaat zou zijn chef hem terugroepen naar Londen en hij wilde niet terugkeren als een mislukkeling.

Hij warmde zijn handen bij het kolenvuur toen mevrouw Shepherd binnenkwam.

‘Is alles naar wens met uw kamer?’ vroeg ze.

‘Ja, dank u, heel comfortabel.’

Ze keek opgelucht. ‘Ga zitten. Ik haal uw eten.’

Hij zat aan de tafel in het midden van de kamer en een paar minuten later kwam ze terug uit een vertrek verderop,

dat duidelijk de keuken was, met een dampend bord pie en groenten.

‘Dit is echt heel aardig van u, mevrouw Shepherd.’

‘Het stelt niets voor. Tast toe. Ik moet terug naar de bar en “laatste ronde” roepen. Wil niet gearresteerd worden.’ Ze lachte.

Een aantrekkelijke vrouw, vond hij, vooral als ze lachte. Dan lichtten die donkere, ingevallen ogen op, die zo vermoeid en onrustig leken.

Terwijl hij at, keek hij de kamer rond. Er stond maar één foto op de schouw, van Sonia Shepherd en een kind, duidelijk haar zoon. Er waren geen foto's van een man of iets dat op hem wees, en toch had hij haar trouwring opgemerkt toen ze het bord op tafel zette. Weduwe, vroeg hij zich af, door de oorlog? Beheerde ze de pub in haar eentje? Dat zou niet meevallen. Iedereen zou er moe en zorgelijk van ogen. Misschien had ze overdag hulp.

Het geluid van pratende mannen weerklonk vanuit de bar. Daarna hoorde hij alleen nog gerinkel van glazen die Sonia Shepherd ongetwijfeld ophaalde en afspoelde. Hij at zijn bord leeg en peinsde over de gebeurtenissen van de dag. Hij had niet veel vooruitgang geboekt, maar morgen met de foto en de volledige schouw hadden ze meer informatie en misschien zou iemand zich melden om het slachtoffer te identificeren.

De deur ging open. ‘Het duurde langer dan gewoonlijk om van ze af te komen,’ zei ze vrolijk en niet verontwaardigd. ‘Ze zijn benieuwd naar u, en naar de moord.’

Naar dat laatste was ook hij benieuwd. Hij vroeg zich af wat ze van hem vond, en waar hadden de mannen in de bar het over gehad?

‘Thee, inspecteur?’

‘Nee, dank u.’ Hij wilde haar rantsoen niet opmaken.

‘U kunt roken als u wilt.’

‘Dat doe ik niet. Heb het in de oorlog opgegeven.’ Hij had geen keus gehad.

‘En ik begon eraan. Vind u het erg?’

Hij schudde zijn hoofd. Het was tenslotte haar huis. Ze reikte in de zak van haar jurk en haalde er een pakje uit. Ze leek te willen gaan zitten, maar aarzelde, alsof ze wachtte tot hij toestemming zou geven. Maar hij kon haar moeilijk in haar eigen huis uitnodigen om te gaan zitten. Hij maakte haar nerveus. Misschien moest hij opstaan.

‘Hebben uw klanten een idee wie het slachtoffer kan zijn?’ vroeg hij zo luchtig mogelijk, om het niet als een politieverhoor te laten klinken.

‘Verschillende.’ Ze stak haar sigaret op. Na het uitademen zei ze: ‘Ze varieerden van een spion uit Londen, een gek van het vasteland, een buitenlander die per boot binnenkwam, maar er werd niet gezegd dat hij een Duitse spion was, dit keer niet. Dat gebeurde vaak tijdens de oorlog, en het klopte nooit, maar er zei wel iemand dat het een Russische spion kon zijn. Ongetwijfeld zet Sandy morgen al die theorieën in de krant.’

Uiteindelijk ging ze zitten. Ryga dacht: uit pure vermoeidheid.

‘En wie denkt u dat hij is?’ vroeg hij.

‘Ik?’ Ze keek even geschrokken en trok toen aan haar sigaret. ‘Ik heb geen flauw idee.’ Ze verschoof en voegde eraan toe: ‘Arme man. Je moet er toch niet aan denken. Doodgestoken worden.’

Er viel een korte pauze, die Ryga verbrak. ‘Hoelang heeft u de pub al, mevrouw Shepherd?’

‘Eeuwig,’ grapte ze met een zucht. ‘Hij was van mijn vader en ging over op mij toen hij in 1938 stierf. Tegen die tijd had ik mijn man Sam ontmoet. Hij kwam om tijdens de evacuatie van Duinkerken. Steven was twee maanden oud.’

Ryga zei niet dat het hem speet, want net zoals hij Daniels had geantwoord dat de oorlog niet zijn schuld was geweest, voelde hij dat Sonia Shepherd hem hetzelfde antwoord zou geven. Het was gebeurd en spijt veranderde er niets aan.

In de stilte die volgde dacht Ryga dat de klok op de schoorsteenmantel iets harder tikte. Hij stond op. 'Ik heb een drukke dag voor de boeg.'

'Natuurlijk.' Ze stond ook op. 'Ik geef u een sleutel van de achterdeur. U wilt niet wachten tot ik u binnenlaat en u wilt niet door de openbare bar komen en lastiggevallen worden door mijn klanten.' Haar hand ging langs de bovenkant van de schoorsteenmantel en toen ze een sleutel vond, overhandigde ze die aan hem. Hun vingers raakten elkaar kort.

'Hoe laat wilt u ontbijten?'

'Doe voor mij geen moeite.'

'Steven ontbijt om acht uur, *als* ik hem uit zijn bed kan krijgen, maar als u zijn vragen wilt vermijden, kom dan eerder of later naar beneden, als hij naar school is.'

'Acht uur is prima voor mij.' De ervaring leerde dat hij al veel eerder wakker zou zijn.

Hij lag te luisteren naar de geluiden van het huis. Hij hoorde haar beneden opruimen, de deur vergrendelen en de trap op lopen. De voetstappen pauzeerden even voor zijn deur voor ze verdergingen. Het toilet spoelde door, water gorgelde in de leidingen. Hij vroeg zich af waarom er geen foto's waren van een man die bij Duinkerken gesneuveld was. Misschien was het te pijnlijk voor haar om aan hem en zijn offer herinnerd te worden. Misschien was haar zoon Steven genoeg om haar te herinneren aan de man die ze had verloren. Niet iedereen wilde dat zijn verlies etaleren, bedacht hij toen hij in slaap begon te vallen, en niet

iedereen wilde dat de wereld ervan wist – zeker vreemden niet.

Hij schrok wakker. Deze keer niet als gevolg van een nachtmerrie. Het duurde een paar tellen voor hij doorhad wat hem voor de verandering uit een droomloze slaap had gehaald. Het was het geluid van een huilend kind. Toen klonk de zachte, rustgevende stem van een vrouw die probeerde te kalmeren en gerust te stellen. Ryga voelde een knoop in zijn maag en verdrong de herinneringen aan zijn eigen moeder die hij twee jaar voor zijn vijftiende verjaardag door ziekte had verloren.

Hij lag daar te luisteren naar het zachte ritme van haar stem zonder dat hij de exacte woorden kon horen, en na een tijdje hield het huilen op. Hij wachtte een tijd op de terugkeer van de zachte voetstappen, maar die kwamen niet. Hij deed zijn ogen dicht en probeerde weer in slaap te vallen, maar wist dat het hopeloos zou zijn en zijn hersenen, die dat voorspelden, hielden zich eraan. Net voor vijven gaf hij het op.

Stilletjes stak hij de gang over, waste zich met koud water, kleepte zich haastig aan en, terwijl hij zijn regenjas en hoed van de haak aan de binnenkant van de slaapkamerdeur plukte, rende zo zachtjes mogelijk naar beneden, in de hoop dat hij mevrouw Shepherd niet zou wekken. Hij krabbelde een briefje aan haar waarin hij zich verontschuldigde voor het overslaan van het ontbijt en het missen van Steven, maar beloofde dat hij hem later die dag zou zien, als dat ging.

Bij de achterdeur trok hij de grendel open en liet zichzelf uit. In het licht van een straatlantaarn stak hij voorzichtig het kleine erf vol fusten en flessen over, stapte het trottoir op en ging op weg naar Church Ope Cove. In het laantje naar de baai deed hij zijn zaklampje aan en al snel daalde hij weer het ruwe pad af naar het strand. Er was een

gloed aan de horizon over de zee die de dageraad aankondigde, een uitzicht dat hem deed denken aan zijn tijd bij de koopvaardij. Het was bijna eb, de golven rolden zachtjes over de kiezels. Er stond geen zuchtje wind in de beschutte baai.

Hij herinnerde zich wat kapitein Wakefield had gezegd over het tijdstip van overlijden van het slachtoffer. Hij keek om zich heen. De moordenaar en het slachtoffer moesten hier zijn gekomen met zaklampen. Waarom hadden ze elkaar hier ontmoet? Voor privacy natuurlijk, en in dat geval had het slachtoffer zijn moordenaar niet gevreesd of verwacht dat hij gedood zou worden. Als het slachtoffer per boot was gebracht, al dood, waarom had de moordenaar het lichaam dan niet op zee gedumpt, waar niemand het zou vinden? Als iemand het toevallig had gevonden of als het was aangespoeld, zou het tegen die tijd moeilijk te identificeren zijn geweest, als het zeeleven het had aangevreten. Iemand had veel moeite gedaan om alle identificatie van het slachtoffer te verwijderen, of had hij dat zelf gedaan? Had hij zijn papieren en persoonlijke bezittingen ergens achtergelaten? Een strandhuisje misschien? Dat betekende niet dat ze er nog waren – de moordenaar had ze mee kunnen nemen.

Plotseling versnelde zijn hartslag door het geluid van voetstappen achter hem. Hij dacht dat de geschiedenis zich zou herhalen en dat hij dood zou eindigen met een mes in zijn nek. Hij draaide zich om en keek in de lichtblauwe ogen van een lange vrouw van eind twintig of misschien begin dertig. Ze droeg een marineblauwe broek, platte schoenen en een trui onder een versleten en onbetamelijk donkergrijs werjack, dat haar nonchalante elegantie slechts leek te versterken in plaats van eraan af te doen. Om haar slanke nek hing een duur uitziende camera. Haar schouderlange blonde haar omlijstte een licht gebruind, open gezicht met

fraai gevormde jukbeenderen en een gulle mond, die naar hem lachte terwijl de koele blauwe ogen hem scherp en kritisch opnamen.

‘Sorry, ik wilde u niet laten schrikken, inspecteur Ryga,’ verontschuldigde ze zich met een licht speels air. Haar stem was vol en warm, maar zonder merkbaar accent.

‘En u bent?’ *Dit kon onmogelijk de vrouw zijn die het lichaam had ontdekt.*

Ze corrigeerde zijn gedachte snel. ‘Eva Paisley.’

Wat had brigadier Daniels gezegd? ‘Interessant, lang, niet wat je noemt mooi maar aantrekkelijk op een non-nonsense manier’. Ryga zag precies wat Daniels had bedoeld. En hij vond Eva Paisley zeer aantrekkelijk.

HOOFDSTUK 5

‘MAG IK VRAGEN wat u hier doet?’ zei Ryga, zijn toon luchtig houdend. Er was geen reden waarom ze niet op het strand zou zijn. Het was geen verboden terrein.

‘Hetzelfde als u, de plaats delict opnieuw bezoeken, *als* hij hier is vermoord. En nee, ik heb hem niet vermoord.’ Haar ogen twinkelden en ze klonk niet verdedigend.

‘Waarom denkt u dat hij niet hier vermoord is?’ vroeg hij, geïntrigeerd door haar en benieuwd naar haar mening.

‘Omdat het leek alsof iemand zijn lichaam zo had gepositioneerd.’

‘Hebt u veel lichamen gezien?’

‘Helaas wel.’

Ryga trok zijn wenkbrauwen op. ‘Bent u dokter?’

‘Nee, fotograaf.’ Ze wees op de camera. ‘En het vinden van een lijk in de cove gisteren maakte de ochtendshoot wel veel interessanter. Vind je mijn luchthartigheid onsmakelijk?’

Vond hij dat? Was zijn reactie zo duidelijk geweest? ‘Het verrast me gewoon.’

‘Ik verras mezelf meestal. Ik zag je langs de cottage lopen. Die ligt aan de hoofdweg van Wakeham en ik had

geen zin om te roepen: 'Hé, inspecteur, wil je wat foto's zien?' De buren vinden me toch al een beetje vreemd.'

Hij moest onwillekeurig lachen.

'Ik raadde al waar je naartoe ging. Ik had de camera niet echt nodig, maar het is mijn beroep en een fotograaf zonder camera is als een politieagent zonder fluitje. Ik neem aan dat jij een fluitje hebt?'

Hij stak zijn hand in de binnenzak van zijn regenjas en haalde het fluitje eruit. 'Wil je dat ik erop blaas?'

'Alleen als je denkt dat ik gevaarlijk ben en gearresteerd moet worden.'

Ze was boeiend en misschien was haar charme ook wel gevaarlijk, dacht hij. 'Heb je foto's van me gemaakt?' vroeg hij.

'Ja, vanaf het pad. De grote detective aan het werk.'

'Starend naar de zee. Hopen op inspiratie. Of, zoals de kranten zouden zeggen, de grote Scotland Yard detective lijkt verbijsterd,' voegde hij er fronsend aan toe.

'Het zijn alleen foto's van je rug, maar maak je geen zorgen, ik doe er niets mee en ik verkoop ze ook niet aan de kranten, inclusief dat lokale reportertje, Mountfort. Je mag ze hebben en ik zal de negatieven voor je verbranden als je er echt zo mee zit. Maar je wilt graag de foto's zien die ik van het lijk heb gemaakt, dus laten we eens kijken.' Ze beende weg en hij kon haar lange passen maar net bijhouden. 'Misschien kan ik je het een en ander over hem vertellen als we de foto's bekijken,' riep ze achterom, niet in het minst buiten adem.

'Wat bedoel je daarmee?' *Kende ze het slachtoffer? Zo ja, waarom had ze dat dan niet aan inspecteur Crispin verteld?*

'Ik zie alles door het oog van mijn camera, waardoor je misschien een andere kijk krijgt op wat jij en je collega's zien. Of misschien voegt het wat toe,' antwoordde ze.

Maar zou het relevant zijn? Toch had hij alle informatie

nodig die hij kon krijgen en hij zou niet weigeren om ideeën te onderzoeken, hoe maf ze ook klonken.

Hij keek achterom. 'Ben je gisterochtend langs dit pad naar de baai gegaan?'

'Ja.'

'Dan moet je vanaf hier het lichaam hebben gezien.'

'Zeker.'

'Dat heb je inspecteur Crispin of brigadier Daniels niet verteld.'

'Ze hebben het me niet gevraagd.'

Ze kwamen bovenaan de klif.

'Maar waarom ben je naar beneden gegaan? Waarom niet meteen naar het politiebureau?'

'Doe niet zo onnozel, Ryga, je weet waarom.' Ze gebaarde naar haar camera. 'Bovendien wist ik niet of de arme man dood was, hoewel ik het zeer waarschijnlijk achtte,' vervolgde ze, terwijl ze het laantje in de richting van Wakeham op stapte. 'Ik kon het zien aan de manier waarop hij lag, hoewel er een kans was dat hij bewusteloos was. Maar toen ik dichterbij kwam, sloot ik dat uit omdat ik toen aan zijn kleur zag dat hij dood was en al zeker een paar uur, maar ik voelde toch de pols.'

Aan gillen en vluchten doet deze vrouw niet, dacht Ryga. 'Heb je eerder lichamen in die staat gezien dan?'

'En erger. Ik ben oorlogsfotograaf.'

Hij haalde diep adem. 'Ik begrijp het.'

'Is dat zo?' zei ze, licht vijandig, maar de woede verdween uit haar ogen terwijl ze hem aankeek. 'Ja, dat doe je,' zei ze zachtjes voor ze wegkeek.

Ze liepen in stilte verder.

Ryga was dankbaar dat ze niet naar zijn oorlog vroeg. Zijn bewondering voor haar nam toe. Als oorlogsfotograaf moest ze getuige geweest zijn van vreselijke bloedbaden. Nu

begreep hij waarom een enkel lichaam op het strand niet traumatisch voor haar was geweest.

Ze draaide de hoofdstraat in en leidde hem naar de overkant, naar een kleine cottage van Portland-steen, met rechts marineblauwe garagedeuren waarachter ooit paarden moesten hebben gestaan en waar een raam boven zat. Een smal steegje aan de linkerkant leek naar de achtertuin te leiden. Een handvol mannen die te voet naar hun werk gingen, passeerde hen aan de overkant van de weg. Aan hun kleding te zien gingen ze naar een van de nabije steengroeven. Ryga merkte hun nieuwsgierige blikken op en een paar van de oudere mannen raakten hun pet aan, niet voor hem maar voor Eva Paisley, die terugzwaaide. Een bus denderde voorbij toen ze een sleutel in het slot stak en de deur opende.

Ze stapten rechtstreeks een zitkamer binnen. Die was comfortabel gemeubileerd met een aantal niet bij elkaar passende fauteuils, een tafel achterin tegen de rechter muur, twee dikke Perzische tapijten op de flagstone-vloer, een grote open haard aan de linkerkant en daarachter een trap naar de eerste verdieping. Er hingen ook wat schilderijen aan de dikke, witgekalkte muren – stadslandschappen met arbeiders die naar de fabriekspoorten liepen, mannen die in de steengroeven zwoegden, volgens hun kleding gedetineerden uit de nabijgelegen gevangenis, zeegezichten met vissers. Maar dit waren niet de gebruikelijke knusse afbeeldingen – ze toonden de ruwe trekken en het zware werk van de arbeiders.

Toen ze hem zag kijken, zei ze: ‘Van mijn overleden tante.’

‘Ze zijn...’ Hij zocht naar het juiste woord, een beetje onzeker of Eva Paisley minachtend zou reageren als hij ‘goed’ zei. Het was sowieso het verkeerde woord, want het deed ze niet genoeg recht. ‘Treffend en tot nadenken

stemmend,' zei hij even later, terwijl hij bewonderde hoe hoop, angst, strijd en ontberingen in de ogen en monden werden uitgedrukt.

'Dat zijn ze.' Ze wierp hem een keurende blik toe. 'Kom mee naar de keuken. Ik heb dit huis en al Pru's schilderijen geërfd. Ik weet nog niet wat ik ermee aan moet, hoewel verschillende galeries me benaderd hebben met de vraag of ik haar schilderijen wil verkopen.'

Hij zou er graag een bezitten, maar hij nam aan dat ze ver buiten het bereik van een politiesalaris lagen.

'Ik dacht dat ik de cottage zou verkopen, maar nu weet ik het niet meer zo zeker,' zei ze. 'Het is misschien fijn om een plek te hebben waar je af en toe in de buurt van de zee kunt zijn.'

Maar niet voor lang, dacht hij. 'Waar woon je meestal?'

'Waar het werk me brengt.' Ze legde de camera op de keukentafel en trok haar werkjack uit, dat ze aan een haak aan de achterkant van de keukendeur hing. 'Maar ik heb wel een appartement in Londen.'

'Wat fotografeer je nu er geen oorlog is?'

'Er is altijd oorlog, Ryga. Misschien ga ik wel naar Korea. Kijk niet zo geschokt. Je denkt: waarom trekt een aardig meisje als ik door oorlogsgebieden om foto's te maken?'

'Niet echt.'

'Wel zoiets. Het antwoord is dat ik het niet weet. Het is iets wat ik voel dat ik moet en wil doen, een beetje zoals jij misdaden wilt oplossen en mensen in de gevangenis stopt of ze laat ophangen.'

'Alleen degenen die schuldig zijn.'

'Ah, maar het zijn niet altijd de schuldigen.'

'Ik veroordeel ze niet en ik mag graag denken dat ik genoeg bewijs heb om aan te tonen dat ze schuldig zijn.'

'Maar ben je *verplicht* het publiek te beschermen tegen moordenaars, dieven, slachters en verkrachters?'

‘Verplicht? Dat weet ik niet. Het is gewoon iets wat ik doe.’

‘Het leven moet niet alleen iets zijn wat je doet, Ryga.’

‘Maar dat is het vaak wel.’

‘Misschien. Maar dat kun je altijd veranderen.’

‘Sommige mensen kunnen dat niet.’

‘Nee,’ zei ze bedachtzaam. Toen, bondig: ‘Koffie?’ Ze tilde een toestel met dubbele glazen potten op en moest zijn verbazing hebben opgemerkt. ‘Dit was van Pru. Ze had een gezonde liefde voor koffie, omdat ze als kind jarenlang op een plantage had gewoond. Zodra deze op de markt kwamen, kocht ze er een. Je kunt er prima koffie mee zetten. Maar als je een theeleut bent...’

‘Koffie is prima, bedankt.’

‘Hadden de mensen in The Quarryman’s Arms nog verhalen over mij, de gekkin in de cottage van ouwe Pru?’

‘Nee. Ik heb ze niet gesproken. Sandy Mountfort eiste al mijn aandacht op en jij kwam niet ter sprake, hoewel hij me wel om een foto van het slachtoffer heeft gevraagd.’

‘Die krijg je binnenkort. Het is een wonder dat ze niet over me roddelden.’

‘Valt er iets te roddelen?’ Hij keek toe hoe ze de koffie in het glazen apparaat schepte en het aanzette.

‘Er is altijd wel iets en iemand om over te roddelen op een plek als deze.’

‘Zoals?’

‘Hoe ik, een vreemdeling, en een nogal vreemde ook, een dode man in de baai wist te vinden. En nee, ik weet niet wie hij is en ik heb hem nog nooit gezien.’

‘Waarom zeg je een “nogal vreemde”?’

‘Dat hoeft je toch niet te vragen?’ Ze veegde haar blonde haar van haar voorhoofd en keek hem ondeugend aan. ‘Dat is wat inspecteur Crispin denkt. Ik voldoe niet bepaald aan zijn vrouwbeeld, en dat geldt niet alleen voor hem. Ik had

gehoopt dat de oorlog de opvattingen over wat vrouwen kunnen zou hebben veranderd, maar het geheugen is verbazingwekkend kort.'

Ryga's gedachten dwaalden af naar Sonia Shepherd die de pub in haar eentje beheerde. Hij wilde Eva Paisley naar haar vragen, maar wist niet zeker waarom. Hij vroeg zich af wat ze had gedacht toen ze zijn boodschap tegen de theepot op tafel had gevonden. Dacht ze dat hij haar en haar zoon ontweek? Dat was dwaas. Waarom zou hij? Maar hij zag in dat hij niet wilde dat ze slecht over hem dacht. Ongeduldig wuifde hij de gedachte weg. Hij had geen tijd voor zulke emoties of verwickelingen. Daar zorgde zijn werk wel voor.

'Ontbijt?' zei Eva. 'Alleen roerei, geen spek,' vervolgde ze zonder zijn antwoord af te wachten.

'Ik kan onmogelijk—'

'O, doe niet zo stijf, en doe in hemelsnaam die belachelijke regenjas uit, hij laat je vierenzestig lijken.'

'Zo voel ik me soms,' antwoordde hij met een lach.

'Gooi hem maar ergens neer.'

'Ik wil je rantsoen niet opeten,' zei hij.

'Dat doe je niet, maar dat zou ik je waarschijnlijk niet moeten vertellen, aangezien je politieagent bent. Een heel aardige man uit de buurt geeft me een of twee eieren, of, liever gezegd, hij gaf ze mijn tante tijdens de oorlog en de traditie is voortgezet.'

Ryga kwam de zitkamer weer binnen, hing zijn jas aan een fauteuil en legde zijn hoed erop. Dit keer zag hij de foto's op het dressoir van een vrouw van midden vijftig met sterke gelaatstrekken, kort grijs haar en een brede mond die bedachtzaam in de camera keek, en een andere van een slanke, lange vrouw in een badpak in wat hij dacht dat Church Ope Cove was. Het was Eva. Wie had die foto genomen? Misschien had ze hem zelf genomen met een timer.

‘Er is genoeg brood,’ zei ze toen hij terugkeerde naar de keuken. ‘Dus snij voor jezelf een paar dikke plakken af en ook een paar voor mij, als je toch bezig bent. Ik leg ze onder de grill.’ De grill kwam sissend tot leven.

Ze begon de eieren te kloppen. ‘Er is geen boter of margarine. Ik heb nog wat op rantsoen, maar ik was gisteren met belangrijker zaken bezig dan in de rij te staan. Terwijl we eten en drinken vertel ik je wat er gebeurd is. Brigadier Daniels heeft je vast al op de hoogte gebracht, maar het kan geen kwaad om het te herhalen voor frisse oren en iemand die ervoor open staat – tenminste, dat hoop ik maar, Ryga. Zo te zien wel. Dat is meer dan ik kan zeggen van inspecteur Crispin en commissaris Meredith. Als Meredith niet zo graag van me af gewild had, was hij misschien niet uitgedleden en had hij zijn enkel niet gebroken. Ga zitten.’

Dat deed hij.

‘Ei op of naast je toast?’

‘Op.’

‘Goed besluit.’

Ze zette het bord voor hem neer en schonk koffie voor hen in. Beide smaakten goed. Hij was verbaasd dat hij met een getuige zat te ontbijten. Het was nog nooit gebeurd in zijn korte politiecarrière, maar de vinder van een lijk maakt er meestal geen foto’s van die kunnen helpen bij het onderzoek. Op de een of andere manier deden zowel het ontbijt als het feit dat ze het lijk had gefotografeerd volkomen natuurlijk aan.

‘Dus hier is mijn verklaring...’

Het was zoals Daniels hem verteld had: er was niets nieuw of anders. Tegen de tijd dat ze klaar was, hadden ze hun ontbijt op.

‘Goed, laten we de foto’s bekijken.’ Ze liep naar de deur die naar de keuken leidde. ‘Dit was vroeger de bijkeuken, maar tante Pru heeft hem omgebouwd tot atelier en de

binnenste zitkamer werd de keuken. Toen ik hier twee weken geleden aankwam, heb ik er tijdelijk een donkere kamer van gemaakt.'

Ze deed het licht aan en hij zag dat er foto's waren klaargelegd op een tafel die tegen de muur stond. Ze waren van uitstekende kwaliteit en hij voelde zich schuldig toen hij terugdacht aan zijn opmerking tegen Daniels dat ze waarschijnlijk bewogen en nutteloos waren. Daniels hoefde vandaag beslist niet met zijn camera naar het mortuarium.

De eerste foto die hij bestudeerde was genomen vanaf het pad dat naar de baai leidde, met het lichaam gesitueerd zoals Daniels hem verteld had en zoals Eva Paisley bevestigd had. Het slachtoffer lag op zijn rug met zijn benen iets uit elkaar en zijn armen schuin maar recht.

'Ik snap wat je bedoelt met dat je wist dat hij dood was,' zei hij. 'Hij ziet er niet uit alsof hij gewoon in slaap is gevallen, en waarom zou hij een pak dragen op het strand? Als hij van de klif was gevallen of eroverheen was gegooid, of een soort toeval had gekregen, zou zijn lichaam verwrongen op zijn zij of op zijn buik hebben gelegen.' En nu Ryga een foto van het lichaam kon zien, was hij het ermee eens dat het leek alsof het slachtoffer daar was neergelegd. Had hij kunnen staan of zitten toen hij in zijn nek werd gestoken en was zijn lichaam verplaatst? Maar waarom zoveel moeite doen?

'Zijn kleren zijn interessant,' zei ze, in navolging van Wakefield. 'Ik heb een paar modeshoots gedaan – dat moet wel als de vijandelijkheden in de wereld op een laag pitje staan,' zei ze, een beetje meesmuilend. 'En dat pak is erg Cary Grant, Clark Gable of Winston Churchill, hoewel de lichaamsbouw zich meer leent voor de eerste twee. Dat soort pakken was in de jaren twintig en dertig erg populair in Amerika.'

'Denk je dat hij een Amerikaan kan zijn?'

‘Waarom niet? Er waren er hier veel tijdens de oorlog. Misschien is hij gebleven of teruggekeerd uit Amerika, wellicht omdat hij iemand had achtergelaten.’

Het was het overwegen waard. Had hij een kind verwekt toen hij in de buurt gestationeerd was en was hij teruggekeerd naar zijn geliefde om te ontdekken dat de woedende echtgenoot ook was teruggekeerd uit de oorlog? Waren jaloezie en wraak het motief? Crispin had dat al gezegd. Misschien was Church Ope Cove de ontmoetingsplaats van de geliefden geweest en daarom door de moordenaar gekozen als plaats van overlijden. De dode kon een ontmoeting met zijn geliefde in de baai hebben geregeld en haar man, die het had afgeluisterd, had hen betrapd en de man vermoord.

Hij richtte zijn aandacht weer op Eva toen ze verderging: ‘Die pakken werden ook gedragen door gangsters tijdens de drooglegging – opzichtig, een beetje pooier-achtig, tot die acteurs ze respectabeler maakten. Dit lijkt veel meer op het krijtstreep pak van Cary Grant. Brede revers, double-breasted, opgevulde schouders, wat vollere en kortere mouwen waardoor iets van de manchet zichtbaar is. Het jasje van het lijk was open geknoopt, de knopen intact en met bijpassend garen. De broek is ook voller in de taille en op de heupen, met een knoopsluiting en geen rits. Ik zou zeggen dat dit pak ergens midden jaren dertig is gemaakt, mogelijk later, maar dan zou het een gulp met rits hebben gehad, tenzij het speciaal voor hem was gemaakt en hij de voorkeur gaf aan knopen. De knopen van de gulp zaten allemaal op hun plaats en waren niet vastgenaaid met verschillend gekleurd garen.’

‘Heb je ze bestudeerd?’ vroeg hij.

‘Klink niet zo geschokt, Ryga. Opmerkzaam zijn is mijn werk.’ Ze wierp hem een licht plagerige blik toe. ‘Ik zie wat andere mensen vanzelfsprekend vinden. Ik let op het

ongewone, het emotionele, het... Nou, laten we zeggen dat mij meer opvalt en het klopte niet – zijn gezicht en handen stonden haaks op dat pak.’

‘Op welke manier?’ Het fascineerde hem wat zij toe te voegen had aan wat hij in het mortuarium had gezien. Hij had zelden zo’n deskundige en oplettende getuige. In feite had hij er nog nooit een als Eva Paisley gehad.

‘Hij droeg een duur pak van goede kwaliteit en heeft toch een hard gezicht, niet dat je daaraan kunt zien wat zijn achtergrond of levenservaring was, want de dood heeft dat weggevaagd. Ik heb echter wel een paar close-ups gemaakt.’

Het was geen fraaie aanblik, maar zoals ze al zei, ze had erger gezien. Hij ook. In zijn gedachten flitste het beeld op hoe ze over het dode lichaam gebogen stond terwijl de meeuwen en kraaien om haar heen krijsten en krasten. Waarom hadden ze niet naar het gezicht en de ogen van de dode gepikt? Omdat vogels ’s nachts niet vliegen, dat soort tenminste niet, en ze had het lichaam gelukkig vrij vroeg in de ochtend ontdekt, anders waren deze beelden een stuk erger geweest.

Ze zei: ‘Let op zijn brede gezicht, de lage maar prominente voorhoofdsboog onder de wenkbrauwen, die donker en zwaar zijn. De brede mond. Hoe zagen zijn tanden eruit?’

‘Kunstgebit.’

‘Dacht ik al. Dus waarschijnlijk geen gezond dieet. En wellicht kwam hij uit een milieu waar het normaal is om op je eenentwintigste al je tanden te laten trekken en te laten vervangen door een kunstgebit. Het is veel meer een gewoonte uit de arbeidersklasse dan uit de midden- of hogere klasse, denk je niet?’

Hij zou het er mee eens zijn geweest, maar veel mensen die terugkeerden uit krijgsgevangenenkampen overzee waren hun tanden kwijtgeraakt door de honger en de

erbarmelijke of afwezige medische zorg. Hij had geluk gehad – de zijne waren intact. Had deze arme man in zo'n kamp gezeten? Hij oogde nu fors, maar hij had vijf jaar gehad om weer aan te komen.

‘Het zou interessant zijn om te weten wanneer het kunstgebit is aangemeten, of, om precies te zijn, of het nieuw of oud is,’ voegde Eva eraan toe.

‘Ik zal er een tandarts naar vragen.’

Ze herschikte de foto's. ‘Dan zijn handen.’ Ze wees een paar afdrukken aan waarop de handen en polsen van het slachtoffer te zien waren. ‘Sterke arbeidershanden, zou ik zeggen.’

Ryga was het er mee eens, net als Wakefield, en hij zou heel graag willen weten of de patholoog iets bruikbaars kon vinden op de huid, onder de vingernagels of bij het bestuderen van de organen, iets dat hen een aanwijzing kon geven over waar het slachtoffer vandaan kwam en wat zijn werk had ingehouden. Hetzelfde gold voor de analyse van de kleren door het lab.

‘En is het je opgevallen dat het pak niet goed past? Natuurlijk,’ zei ze.

Het was een van de discrepanties waar hij over had gepiekerd toen hij gisteren uit het mortuarium gekomen was.

‘Misschien is het voor hem gemaakt toen hij slanker was,’ vervolgde ze, ‘hoewel de broek wat te kort in de pijpen is en me dunkt dat hij niet veel gegroeid is sinds hij het liet aanmeten.’

‘Het had kunnen krimpen bij het wassen.’

‘Niet bij een pak van die kwaliteit. Zitten er labels in?’

‘Nee. En ook niet in de schoenen, maar ze zien eruit alsof ze handgemaakt zijn.’

‘Hoe versleten is het pak?’

‘Een beetje, maar niet veel. Onze analist zal het nader bestuderen.’

‘Hij was beslist zuinig, want hij heeft dit pak bewaard sinds pakweg 1935, mogelijk eerder. Meer dan vijftien jaar.’

‘Dat is niet ongebruikelijk, vooral omdat er–’

‘Zeg het niet.’ Ze stak haar slanke handen nep-gruwend op. ‘Ik weet dat we in oorlog waren, maar zelfs jij hebt sindsdien een nieuw pak gekocht, Ryga – breder jasje, double-breasted, langere broekspijpen. Past mooi.’

‘Hij had het kunnen opslaan om het weer op te diepen toen hij na de oorlog terugkeerde.’ Ryga negeerde haar compliment. Hij had geen andere keus gehad dan nieuwe kleren te kopen toen hij terugkeerde uit Duitsland. Zijn kleren en persoonlijke bezittingen, niet dat hij er veel had, waren vernietigd tijdens het bombardement, samen met de eigenaren van het huis waar hij ze had achtergelaten, een ouder echtpaar dat bevriend was geweest met zijn vader. Bovendien zou niets hem gepast hebben. Hij was afgefallen in het kamp. Sindsdien was er weer wat bijgekomen, maar niet alles.

Het kwam bij Ryga op dat het slachtoffer een paar jaar in een Britse gevangenis had kunnen zitten voor een misdaad die hij had begaan en dat het pak waarin hij dood werd aangetroffen het pak was dat hij had gedragen toen hij werd opgesloten. ‘Misschien was het zijn lievelingspak, of had hij moeite om rond te komen sinds zijn terugkeer uit de oorlog. Hij kon zich geen nieuw pak of veel nieuwe kleren veroorloven.’ Maar Tyga herinnerde zich dat het hemd van het slachtoffer van zijde was, net als zijn sokken, en dat die er nieuw uitzagen. Hij vertelde dit aan Eva.

‘Interessant,’ merkte ze op. ‘Zijn stropdas is ook van zijde en modern.’ Ze wees ernaar op de foto. ‘Ik heb hem niet aangeraakt, maar ik kon het zien door er alleen maar naar te kijken. Het geometrische patroon lijkt op dat van jou. Waar

heb je hem gekocht? Austin Reed, Regent Street, zou ik zeggen.' Ze lachte om zijn verbaasde blik. 'Ik zei het al, ik merk dingen op en ik heb modeshoots gedaan. Ken je de maker van de das van het slachtoffer?'

'Van Heusen.'

'Amerikaans bedrijf, heel onderscheidend. Ze staan bekend om hun kwaliteitskleding, vooral overhemden. Was het shirt van het slachtoffer van Van Heusen?'

'Er zat geen label in.'

'Waarschijnlijk niet. Van Heusen shirts en dassen worden gedragen door filmsterren – Bob Hope en James Stewart, bijvoorbeeld.'

'Duur dus.'

Ze knikte.

Meer discrepanties. En nu de discrepantie die hem het meest verbluft had. 'En de manchetknopen?' Hij keek aandachtig naar haar gezichtsuitdrukking.

'Die heb ik niet gezien. Ik wilde zijn armen niet optillen en op geen enkele manier de positie van het lichaam veranderen.'

'Kijk hier maar.' Hij haalde de envelop uit zijn binnenzak en legde die op haar open handpalm. Hij zag dat ze geen ringen droeg of ringafdrukken in haar vingers had en dat haar nagels waren geknipt en niet gelakt. Hij wist niet waarom hij ze haar liet zien, maar in de korte tijd dat hij haar kende had hij vertrouwen in haar gekregen en hij stelde prijs op haar oog, haar beoordelingsvermogen en de aanvullende informatie die ze hem al had gegeven.

'Handgemaakt,' zei ze terwijl ze ze omdraaide, 'en als ik me niet vergis, is dat een echte diamant in het midden.'

Precies wat hij dacht, vooral na wat ze had gezegd over het overhemd en de stropdas.

'Ongewone kleur ook, roze,' voegde ze eraan toe. 'Geen gebruikelijke keus voor een man. Het lijkt er dus op dat je

slachtoffer niet arm was, of liever gezegd dat hij ooit rijk is geweest.'

'Ze kunnen een cadeau van een vrouw zijn geweest of hij heeft ze gestolen.'

'Zou de Yard het niet weten als er zoiets gestolen was?'

'Misschien is het niet gemeld bij de Yard. Het kan gerapporteerd zijn aan de lokale politie, die het niet waardevol of belangrijk genoeg vond om aan ons door te geven.'

Maar ze had verschillende mogelijkheden aangedragen, en aan sommige had hij niet gedacht. Daar was hij dankbaar voor.

Ze vervolgde: 'Er staat geen makersmerk op de manchetknopen, tenzij het zo klein is dat je een vergrootglas nodig hebt. Heb je gekeken?'

Ryga moest toegeven dat hij dat niet had gedaan. Ze reikte in een lade, haalde er een tevoorschijn en bestudeerde ze om de beurt door de lens. 'Hier, kijk maar eens. Ik zie geen merkteken, maar er zitten wat krasjes op.'

'Ik kan ze zien.'

Ze leunde fronsend tegen de bank. 'Geen makersmerk of handtekening kan erop wijzen dat de kunstenaar niet wilde dat zijn of haar identiteit bekend werd, of dat het een persoonlijk cadeau was en daarom geen handtekening nodig had.'

'Kun je een paar close-up foto's voor me maken?'

'Met plezier, en ik zal een set afdrucken bewaren en rondvragen bij mijn mode- en kunstenaarsvrienden.'

Ryga nam niet eens de moeite om te zeggen dat het niet haar taak was om dat te doen. Ze kon met mensen praten die hij of Daniels waarschijnlijk in geen dagen zouden kunnen vinden.

'Ik heb meerdere kopieën van de foto's van het slachtoffer voor je afgedrukt,' zei ze, terwijl ze het stapeltje

schudde en een grote bruine envelop greep. 'Omdat het zwart-witafdrukken zijn, valt de afschuwelijke lijkkleur van zijn gezicht weg, dus de pers kan ze gebruiken en misschien zijn ze geschikt voor jullie posters.'

'En ze kunnen ons helpen hem te identificeren als hij in onze boevengalerij zit,' voegde Ryga eraan toe terwijl hij de envelop van haar overnam.

Ze pakte haar camera. 'Ik fotografeer meteen de manchetknopen.'

Hij keek naar haar terwijl ze foto's nam vanuit alle hoeken. Binnen een paar seconden was ze klaar. 'Ik breng ze later vandaag langs en ook de foto's die ik van jou in de baai heb genomen. Waar kan ik je vinden?'

'Op het politiebureau in Fortuneswell. Als ik er niet ben, geef ze dan aan de brigadier van dienst, of ik kan brigadier Daniels sturen om ze op te halen, maar alleen de foto's van de manchetknopen.' Hij wilde niet dat die van hem rondgingen. Daniels of iemand op het bureau zou misschien in de envelop willen gluren.

'Prima.'

Hij bedankte haar voor haar hulp en voor het ontbijt en vond dat hij ontzettend als een politieagent klonk, maar dat was hij dan ook. Hij zag haar geamuseerde uitdrukking en vertrok met een licht geërgerd gevoel. Hij hield er niet van uitgelachen te worden, maar misschien was hij overgevoelig. Hij was geen man die zich bedreigd voelde door slimme, zelfverzekerde vrouwen, hoewel hij wist dat sommige collega's dat wel waren. Inspecteur Crispin kon er best zo een zijn. Misschien was hij ook een van de mannen die nog steeds geloofden dat het politiekorps geen plaats was voor vrouwen. Hij was zich ervan bewust dat sommige politiekorpsen in het land nog steeds geen vrouwelijke politieagenten hadden en dat was, gezien de rol die vrouwen tijdens de oorlog hadden gespeeld, verbazingwekkend en

extreem kortzichtig, zoals Eva Paisley had laten doorschemeren. Hij had geleerd dat iedereen een rol moest spelen in de maatschappij en hij was van de oorlog teruggekeerd in de hoop dat er een nieuw, verlicht tijdperk zou aanbreken. In sommige opzichten was dat ook gebeurd. In andere niet.

Hij vroeg zich af wat voor soort oorlogsfoto's Eva Paisley had gemaakt en waar ze die had genomen. Ze was zeer behulpzaam geweest en haar inzicht was erg waardevol, maar hij had nog steeds de mening van experts nodig over de kleding, de schoenen en de manchetknopen. Die laatste moest hij naar de Yard sturen en vragen of een diamantexpert uit Hatton Garden kon bevestigen of ze echt waren. Zodra hij er foto's van had zou hij dat doen.

Hij keek op zijn horloge. Het was tijd om terug te gaan naar The Quarryman's Arms waar Daniels hem zou ophalen, maar hij hield zijn pas in. Naast de lokale politieman waren er twee mensen die wisten wat er in een dorp gebeurde – de melkboer en de postbode – en Ryga had een uniform gezien. Hij stak de weg over en liep naar de postbode.

HOOFDSTUK 6

NADAT HIJ ZICH HAD VOORGESTELD, vroeg Ryga de postbode of hij onbekenden in een krijtstreep pak had gezien.

‘Meerdere,’ was het verrassende en onverwachte antwoord. De postbode gaf een vrijwel tadeloze grijns ten beste en duwde zijn pet naar achteren. ‘Ik overdrijf, maar ik heb twee heren in het hotel gezien die ze droegen, een van hen van ongeveer de leeftijd van de man die volgens u dood is, hoewel ik niet kan zeggen dat hij het was.’

Ryga dacht niet dat dat het geval zou zijn, want dan had het hotel inmiddels wel een van hun gasten als vermist opgegeven. ‘Waar is dit hotel?’ vroeg hij.

‘Net langs de weg daar.’ De postbode wees naar links, in tegenovergestelde richting van Easton en de cottage van Eva Paisley. ‘Ziet u die stenen boog? Dat is de ingang. The Pennsylvania Castle Hotel. Nogal groot, kijkt uit op Church Ope Cove.’

Wel, wel!

‘Het is nog maar net een hotel,’ zei de postbode, die geen haast leek te hebben om verder te gaan met zijn ronde. ‘Tot voor kort was het privé-eigendom – een vervloekt groot lelijk ding als je het mij vraagt. Het is eind achttiende eeuw

gebouwd voor John Penn, de gouverneur van Portland en kleinzoon van William Penn. U kent hem natuurlijk wel.'

Ryga zei van niet.

'Hij stichtte Pennsylvania in Amerika,' antwoordde de postbode, enigszins verbaasd dat iemand van Scotland Yard zo'n belangrijk feit niet wist. 'Zijn zonen, Thomas en Richard, waren ook eigenaar van de staat Pennsylvania. Zet je aan het denken, nietwaar?'

Ryga zei van wel, maar hij wist niet goed waaraan hij zou moeten denken.

'Er was een naar het kasteel vernoemde steengroeve ten zuiden ervan,' vervolgde de postbode, 'maar die raakte ergens in de jaren twintig in onbruik. Winston Churchill, Eisenhower en de Gaulle ontmoetten elkaar daar om de plannen voor D-Day af te ronden – in het kasteel hoor, niet de steengroeve.' Hij lachte schor. Hij leek te willen beginnen aan een verhaal over de oorlog, dus Ryga bedankte hem haastig en ging op weg naar het hotel. Het was maar een paar minuten lopen.

Hij ging de indrukwekkende poort binnen en liep snel de al even indrukwekkende, met bomen omzoomde oprijlaan op die aan weerszijden een weids gazon had. In het noorden kwam het terrein uit op een bos, terwijl in het zuiden meer landschapstuinen lagen. In het oosten kleurde een zilveren gloed de lichtblauwe hemel. Een heldere ochtend was een goed voorteken voor de agenten die de cove moesten doorzoeken. Die kon hij vanaf hier niet zien vanwege een bebost gebied achter de gazons. Liep er een pad doorheen? vroeg hij zich af.

Voor hem lag een groot wit gebouw van Portland-steen, dat Ryga helemaal niet lelijk vond. Sterker nog, hij vond het majestueus, met zijn vierkante, van kantelen voorziene torens en boogvormige raamkozijnen. Een verblijf hier zou niet goedkoop zijn en dat het nog maar net een hotel was

geworden, gaf aan dat er welvarender tijden in het verschie-
lagen, voor sommigen tenminste. Niet voor inspecteurs van
Scotland Yard. Dit was onvergelijkbaar met The
Quarryman's Arms. Niet dat hij liever hier ingekwartierd
zou zijn – integendeel, de pub beviel hem prima. Daar had
hij meer kans om informatie op te doen die kon helpen bij
het onderzoek.

Zijn gedachten dwaalden af naar gisteravond, naar het
afgeluisterde gesprek van de twee mannen die uit de pub
kwamen. *Waarom zou hij het zijn... opgeruimd staat netjes...*
Vuile rotzak. Wie? vroeg Ryga zich af. Hadden ze het over het
slachtoffer gehad?

Hij merkte de twee auto's op die voor het hotel
geparkeerd stonden. De ene was een groene Rover 12 sedan,
de andere een Daimler sedan, beide geregistreerd rond 1939,
dacht hij, beslist vooroorlogs. Toen hij de ruime, paarse
entree binnenstapte, liep hij naar de brede mahoniehouten
receptiebalie, zijn tred zacht door het hoogpolige tapijt.
Kosten noch moeite gespaard, dacht hij terwijl hij zijn
legitimatie liet zien aan de dunne vrouw van middelbare
leeftijd achter de balie, wier lach ter begroeting in een
oogwenk verdween. Ervoor in de plaats kwam een bezorgde,
kritische frons, alsof de geur van verf, behang en nieuw
tapijt plotseling veranderd was in een putlucht.

Ze tuurde afkeurend over haar montuurloze bril naar
hem voor ze de manager ging halen, op Ryga's verzoek. Op
de muur achter haar stond dat het huis ooit toebehoorde
aan de stichter van Pennsylvania, zoals de postbode hem
had verteld.

Hij draaide zich om. Aan de overkant van de hal, door de
open deur, kon hij zien dat de lounge uitkwam op een serre,
waar een echtpaar van begin zestig kranten las bij hun
koffie. De andere gasten zitten vast in de eetzaal te ontbijten,
dacht hij.

Een zacht keelschrapen deed hem omkijken. Een man, even mager als de receptioniste maar ongeveer twintig jaar jonger, was uit het niets opgedoken. Zijn smalle gezicht was bezorgd en zijn lichtbruine ogen stonden angstig. ‘Gaat dit over de man die in de baai is gevonden?’ vroeg hij fluisterend.

Ryga antwoordde bevestigend.

‘Dan kunnen we beter in mijn kantoor praten.’ De manager strekte een langgerekte arm uit en keek nerveus om zich heen of iemand hen kon zien. Toen Ryga niet bewoog, wapperde de arm ongeduldig alsof hij hem de kamer rechts van de receptie in wilde duwen.

Ryga ging erin mee. De deur ging geruisloos achter hem dicht en de manager schoof om zijn enorme en rommelige bureau naar een versleten leren fauteuil. Het krappe kantoor rook naar muffe tabak en de misselijkmakende aftershave waarvan Ryga een vleug had meegekregen toen hij langs de manager liep. Ryga dacht niet dat er een geur op de kleren van het slachtoffer had gezeten, maar de mortuariumlucht had niet bepaald geholpen om dat vast te stellen. Dat zou hij aan de analisten overlaten. Hij was geen expert op het gebied van parfum of aftershave. Eva Paisley had geen parfum opgehad, maar Sonia Shepherd wel – een heel zachte, licht muskusachtige geur, waarvan de herinnering zijn lendenen in beroering bracht. Haastig duwde hij zulke sensaties weg.

‘Neem alstublieft plaats.’

Sprak er nog iemand zo? vroeg Ryga zich af terwijl hij het nerveuze exemplaar voor hem bestudeerde. Deze kadaverachtige, kruiperige man leek wel iets uit een roman van Charles Dickens. Uriah Heap, dacht Ryga. Hij had de schaarse voorraad Dickens in het gevangenkamp vele malen gelezen en herlezen. Of misschien voelde de manager zich verplicht om de rol van een achttiende-eeuwse man te

spelen, zoals het de stichter van Pennsylvania in 1787 betaamde, volgens het opschrift dat hij net had gelezen.

‘Cedric Dington,’ stelde de manager zich voor, terwijl hij plaatsnam op het puntje van zijn stoel, alsof hij niet van plan was lang te blijven. Zijn oude bureau lag bezaaid met papieren. ‘Ik weet echt niet hoe ik u kan helpen, inspecteur Ryga – de dode man heeft niets te maken met dit hotel.’ Hij sprak de woorden vol weerzin uit, zijn neusvleugels trillend van afschuw bij het idee dat iemand ervoor koos zo gewelddadig en zo dicht bij zijn hotel te sterven.

‘Hoe weet u dat?’ vroeg Ryga beleefd.

Dington wierp Ryga een hooghartige en neerbuigende blik toe. ‘Dit is een eersteklas etablissement, inspecteur, en ik kan u verzekeren dat al onze gasten aanwezig zijn en niet zouden–’

‘Worden vermoord,’ onderbrak Ryga, weer op dezelfde beleefde manier, terwijl hij zich afvroeg wat Dingtons achtergrond was. Wat had dit slijmerige mannetje tijdens de oorlog uitgespookt? Waarschijnlijk op verzonnen gronden de dienst ontweken. Maar Ryga berispte zichzelf snel en stil. Wat had hij zichzelf net nog voorgehouden? Vooroordelen hoorden niet thuis in zijn werk en nu trok hij overhaaste conclusies.

Dington trok een pruillipje van weerzin, alsof het woord ‘vermoord’ hem tegen de borst stuitte.

Ryga zei: ‘Maar u hebt wel gasten die krijtstreeppakken dragen.’

‘Nou, dat is natuurlijk niet ongebruikelijk.’

‘Heeft een man in een krijtstreeppak, ongeveer 1.80 m, breedgeschouderd met vierkante, robuuste gelaatstrekken en sterke handen, een goede veertiger, het hotel de afgelopen dagen bezocht?’

‘Nee.’

‘Maar u ziet niet iedereen.’

‘Nou, nee, ik–’

‘Dan wil ik graag uw receptioniste spreken.’

‘Is dat echt nodig?’

‘Heeft u een nachtportier?’

‘Natuurlijk.’

‘Ik zal ook terugkomen om hem te verhoren. Hoe laat begint hij?’

‘Om zeven uur. Ik kan u verzekeren dat geen van beiden u kan helpen.’

Ryga negeerde de opmerking. ‘Hoeveel gastenkamers hebt u?’

‘Acht op dit moment. We hopen–’

‘Zijn ze allemaal bezet?’

‘Momenteel niet. We zijn nog maar net open. Het duurt even om een goede klantenkring op te bouwen,’ zei hij.

‘Hoeveel zijn er bezet?’

‘Er waren er drie, maar op dit moment nog maar twee. Natuurlijk hebben we morgen andere stellen die inchecken voor het weekend.’

Die interesseerden Ryga niet. ‘Ik wil graag weten wie er dinsdag incheckt waren.’

‘Nou, ik–’

‘Zullen we het gastenboek erop naslaan, meneer Dington?’ Ryga stond op, om aan te geven dat het geen vraag was.

‘Ik vraag juffrouw Maudley om het binnen te brengen.’ Dington krabbelde snel overeind.

Maar Ryga had andere ideeën. ‘Ik bestudeer het bij de receptie, dan kan ik tegelijkertijd met haar praten.’

Dington klakte met zijn tong maar stemde toe. Hij had eigenlijk geen keus en zag in dat toegeven de rechercheur van Scotland Yard veel sneller weg zou krijgen dan protesteren. Ryga ving de bezorgde blik tussen juffrouw Maudley en Dington op, waarna Dingtons nerveuze, smalle

ogen de entree opnamen. Er was niemand aanwezig, maar een ander stel van in de zestig had zich aan een andere tafel bij het paar in de serre gevoegd.

Ryga vroeg inzage in het gastenboek. Een meneer en mevrouw Waverley uit Bristol hadden zich vrijdag ingeschreven. Zij waren de eigenaars van de Rover. Dan waren er een meneer en mevrouw Farrington uit Hartlepool, die op donderdag hadden ingecheckt en de eigenaren waren van de Daimler. Een meneer James Legg had zondag ingecheckt en woensdagochtend uitgecheckt. Er was geen tijd in het boek genoteerd waarop hij het hotel had verlaten. Meneer Legg was de eigenaar van een Jaguar XK120 sportwagen die, wist Ryga, pas twee jaar geleden op de markt was gekomen en erg duur was. Meneer Legg deed duidelijk niet aan soberheid. Waarom? Hoe? Een oorlogsprofiteur misschien, of iemand die vermogen had geërfd of legitiem geld had verdiend. Maakte het wat uit? Niet echt. Maar de timing was interessant. Het adres dat Legg had opgegeven was Croydon.

‘Was meneer Legg hier voor zaken of plezier?’

Juffrouw Maudley antwoordde: ‘Dat weet ik niet. Ik hoor mijn neus niet in hun zaken te steken.’

‘Maar het is uw taak om te zorgen dat de gasten zich welkom voelen.’

‘Inderdaad, maar dat wil niet zeggen dat we ze ondervragen. Meneer Legg was een heer die duidelijk maakte dat hij geen vragen wilde.’

‘Hoe?’

De vraag leek haar te verrassen. ‘Dat weet je gewoon als je al jaren in dit vak zit.’

‘Hij was niet kortaf of onbeleefd?’

‘Helemaal niet. Integendeel, hij was een zeer aangename man.’

‘Waarover heeft u gesproken?’

‘Ik weet het echt niet meer – het gebruikelijke,’ voegde ze er geïrriteerd aan toe. ‘Het weer, zijn reis hiernaartoe, of zijn kamer comfortabel was.’

‘Zijn beroep? Dat staat hier niet ingevuld.’ Ryga wees naar de kolom in het gastenboek. De andere mannelijke gasten stonden vermeld als ‘gepensioneerd’.

‘Het is niet verplicht dat in te vullen. Hij heeft niet gezegd wat hij voor de kost deed en het was niet aan mij om ernaar te informeren.’

Ryga richtte zich tot Dington. ‘Hebt u hem ontmoet?’

‘Ja. Ik vroeg hem of alles naar wens was en hij zei van wel. Waarom bent u zo geïnteresseerd in meneer Legg? Hij is woensdagochtend vertrokken.’

Daarom ben ik geïnteresseerd. ‘Hoe laat heeft hij uitgecheckt?’

Dington keek naar juffrouw Maudley voor een antwoord.

‘Ik weet het niet, hij was al weg toen mijn dienst begon, om acht uur.’

‘Hoe heeft hij de kamer betaald?’

‘Contant, toen hij zondag aankwam,’ antwoordde ze.

Ryga haalde zijn notitieboekje uit de zak van zijn jas en noteerde Leggs adres. Croydon viel onder de jurisdictie van de Metropolitan Politie, dus hij zou brigadier Jacobs inlichtingen laten inwinnen. Het was de regio van de Londense luchthaven, hoewel er, sinds het nieuwe Heathrow een paar jaar geleden was aangewezen als primaire luchthaven van Londen, steeds minder vluchten op Croydon waren, maar meneer Legg kon naar huis zijn teruggekeerd. Of misschien was hij het land uitgevlogen na het volbrengen van zijn taak, het neersteken van het slachtoffer. Of was Legg het slachtoffer? Als dat zo is, moest de moordenaar in zijn auto zijn weggereden.

Hij liep op de zaken vooruit. Hij noteerde het kenteken.

Jacobs zou contact opnemen met de gemeente Croydon om te zien of de auto daar geregistreerd stond. ‘Beschrijf hem voor me, alstublieft.’

Na een knikje van haar baas zei juffrouw Maudley: ‘Midden veertig, goed gekleed, zwijgzaam, lichtbruin haar, heel beleefd.’

‘Een accent?’ Zou Legg Amerikaan zijn, zoals hij en juffrouw Paisley hadden besproken? Hij was teruggekeerd om bij zijn Engelse geliefde te zijn en ontdekte dat ze getrouwd was. Hij had de echtgenoot neergestoken om bij haar te kunnen zijn. Of was Legg de jaloerse echtgenoot? Waarschijnlijk geen van beide. Toch moest Legg nader worden onderzocht, vooral omdat hij had uitgecheckt op de ochtend van de moord.

‘Geen accent,’ antwoordde juffrouw Maudley. ‘Hij sprak netjes.’

‘Droeg hij een krijtstreeppak?’

‘Nou, ja, dat deed hij.’

Dington zei op zijn gebruikelijke zachte toon: ‘Ik sluit me aan bij juffrouw Maudley. Meneer Legg droeg ook een heel fraai lichtgrijs loungepak. Wel, als dat alles is-’

‘Ik wil graag wat van uw andere medewerkers spreken die met hem gesproken kunnen hebben – de serveerster in uw eetzaal en het kamermeisje dat zijn kamer schoonmaakte.’

‘Is dat echt nodig?’ Dington keek geërgerd.

Ryga antwoordde resoluut van wel.

Snuivend en tuttend bracht Dington Ryga naar de eikenhouten, gesteven en glimmende eetzaal, waar een donkerharige, mollige serveerster van rond de twintig, gekleed in kraakhelder zwart-wit, een tafel afruimde tussen de andere die al voor de lunch gedekt waren. Dington stelde hen aan elkaar voor. Pas toen Ryga zei dat hij juffrouw Kerner niet lang zou ophouden en dat hij terug zou gaan

naar de receptie als hij klaar was, kreeg Dington door dat hij moest vertrekken.

De serveerster bevestigde de beschrijving van James Legg maar had er niets aan toe te voegen. Hij had maandag- en dinsdagochtend ontbeten en zowel maandag- als dinsdagavond gedineerd. Hij had een dure wijn gekozen en vroeg om een whisky na het diner. Hij had bij het ontbijt zijn krant gelezen – nee, ze wist niet welke, maar hij had beide avonden de plaatselijke krant gelezen. Ze had geen idee waarom hij er verbleef. Hij was aardig, praatte over het weer, maar had vooral zijn hoofd in zijn krant gestoken, wat voor Ryga aangaf dat hij een gesprek uit de weg wilde gaan. Dat was geen misdaad, maar hij werd steeds nieuwsgieriger naar James Legg en zijn doel hier.

Toen Ryga terugkeerde naar de receptie, zei juffrouw Maudley dat meneer Dington het kamermeisje in zijn kantoor voor hem had klaarstaan. Deze keer was Dington, stijf en rechtop met een kille, vastberaden glans in zijn bruine oogjes, duidelijk niet van zins te vertrekken. Mevrouw Irene Wilmington was begin vijftig, een kleine, pezige vrouw met een gegroefd, treurig gezicht, snelle handen met beginnende artritis en een scherpe blik. Ze had meneer Legg maar één keer gezien, op dinsdagochtend toen ze naar binnen was gegaan om zijn kamer op te ruimen en zijn bed op te maken. Hij zei dat hij haar niet in de weg wilde zitten en verliet abrupt de kamer. Nee, ze had geen krijtstreepzak zien rondslingeren en het was niet haar taak om in laden en kasten te kijken. Hij had een hele mooie pyjama met een paisley-patroon en een bijpassende zijden kamerjas, was heel netjes en verzorgd, en de kamer was weinig werk geweest, wat meer was dan ze van sommigen kon zeggen. Zijn bed was beslapen in alle nachten van zijn verblijf, zijn kussen was ingedeukt.

Ryga vertelde Dington dat hij in zijn eentje het terrein

van het hotel wilde verkennen. Dington verbleekte en schoof onrustig heen en weer, alsof hij hete kolen in zijn puntschoenen had.

Waarschijnlijk vreest hij dat ik nog een lijk vind, dacht Ryga. Gelukkig ging Dingtons telefoon en hij had geen andere keus dan op te nemen.

Ryga ging de serre in, knikte de twee echtparen toe, stapte het terras op en liep over het gazon in de richting van de baai. Al snel was hij in het bos. Er leek geen echt pad doorheen te lopen, maar er was een spoor dat er beter begaanbaar uitzag dan de andere en dat nam hij, terwijl hij tussen de varens en struiken door laveerde, onder het bladerdak van eiken, meidoorns en iepen. De bladeren begonnen te verkleuren en sommige waren zelfs al gevallen. Hij liep naar beneden en hoewel het kreupelhout steeds dikker werd, liep er nog steeds een smal spoor doorheen. Aan weerszijden waren takken afgebroken en sommige waren neergeslagen. Recent? vroeg hij zich af. Hij had wel die indruk, maar hij kon niet zeggen hoe recent. De grond was droog en hij kon geen voetsporen ontdekken. Naarmate hij verder liep waren er steeds meer stenen en werd de begroeiing minder dicht.

Plotseling kwam hij bij een houten trap. De treden waren een beetje glibberig en gammel, maar begaanbaar. Terwijl hij afdaalde, bestudeerde hij ze, op zoek naar bewijs dat er anderen langs waren gekomen, maar hij vond niets. De treden leidden niet naar de baai, maar eindigden abrupt bij een vierkant gat van ongeveer drie meter diep, uitgehouwen in de rots. Het was omringd door vervallen muren. Stenen platen waren in het gat gevallen, dat bezaaid was met aarde, onkruid en gras. Rond verwrongen stammen en gevallen takken slingerde klimop en hij ving geluiden op van rondscharrelende dieren en vogelgezang. Er waren de resten van een kleine stenen deuropening en een trap die

naar het gat leidde. Het leek wel een oude tombe of grafkelder zonder kist. Rechts ervan was wat er resteerde van een kerkhofje.

Ryga baande zich behendig een weg naar het gat en onderzocht het gretig, terwijl hij wenste dat hij de vooruitziende blik had gehad om zijn vergrootglas mee te nemen. Hij vond de resten van drie sigaretten – één met en twee zonder filter – die hij in een bruine envelop stopte die hij uit zijn binnenzak had gehaald. De sigarettenpeuken zagen er recent uit. Ze waren niet nat of vochtig en er zaten geen sporen van lippenstift op. Hij bedacht dat hij moest vragen wanneer het hier voor het laatst geregend had. Het gat lag redelijk beschut tussen de bomen, dus dat de peuken niet doornat leken, wilde niet zeggen dat ze vers waren. En als ze van de moordenaar waren, was hij dan zo dom geweest om hier te roken en zijn sigaretten weg te gooien?

Ryga haalde zijn schouders op. Wellicht. Misschien had hij deze locatie gebruikt om het slachtoffer op te wachten en had hij gedacht dat niemand hier ooit kwam of de gerookte sigaretten in verband kon brengen met een moordenaar.

Hij tuurde door het bladerdak. De zon kwam op. Het werd warm en hij zette zijn hoed af. De geur van de aarde vermengde zich met die van de zee. Hij bleef even staan en luisterde naar de zangvogels en het krijten van de meeuwen op zee. Toen zette hij zijn hoed weer op, klom uit het gat en bestudeerde de grond rond de ruïne. Er waren geen verse voetafdrukken, maar de grond was droog en rotsachtig. Toen hij verder liep in de richting van de zee zag hij dat de struiken opzij waren getrokken en dat het kreupelhout vertrapt was. Het was een gevaarlijke klim naar de baai, maar iemand had hem ondernomen. En misschien nog niet zo lang geleden.

Hij kwam uit op een open plek aan de rand van de klif waar de rotsen en de sporen van voormalige steengroeven

zich overal om hem heen uitstrekten. Hij had een goed uitzicht op zee en daarachter op de heuvels van de Dorset-kust en het weidse groene landschap. Aan de overkant van de cove waren nog meer sporen van steengroeven en beneden hem kanden twee geüniformeerde agenten het terrein uit waar het lichaam was gevonden. Hij had bewezen dat het mogelijk was om vanaf het hotel naar de baai te klimmen, maar dat het niet haalbaar was om er een lichaam naartoe te slepen of te dragen. Maar iemand had het hotel kunnen verlaten en het slachtoffer aan de kust kunnen ontmoeten. Zoals hij al eerder had overwogen, kon het lichaam van het slachtoffer evengoed per boot aan land zijn gebracht. Bood een van de ramen van de hotelkamers uitzicht op zee? Had een van de gasten of een personeelslid de lichten van een boot gezien op dinsdagavond of woensdagochtend vroeg? Dat hoorde hij ze te vragen en Dington zou er niets van moeten hebben. Hij zou het nog even uitstellen, want Daniels moest op hem wachten in The Quarryman's Arms. Hij moest later toch nog terug naar het hotel om de nachtportier te spreken, tenzij meneer Legg dan gevonden zou zijn en geen verdachte meer was.

Hij vond Daniels buiten The Quarryman's Arms in de auto. 'Ik hoop dat ik je niet heb laten wachten.'

'Ben er pas een paar minuten, schipper.'

Dat was beter. Daniels hanteerde weer de aanspreekvorm die Ryga prettig vond.

'Mevrouw Shepherd zei dat u een briefje had achtergelaten dat u terug zou komen en dat ik op u moest wachten. Waar wilt u heen?'

'Het politiebureau.'

Daniels startte en draaide de auto in de richting van Fortuneswell. 'Ik heb vanmorgen dokter Tremaine gesproken en gevraagd of hij de schouw kon doen, maar hij zei dat de nieuwe National Health Service zijn werkdruk

aanzienlijk had verhoogd en dat hij tot aan zijn nek in patiënten en administratie zat. Ik vroeg of hij het erg vond als kapitein-chirurg Wakefield het deed en hij zei dat het hem veel plezier zou doen. Ik belde het hospitaal maar kreeg Wakefield niet te pakken, dus liet ik een bericht achter dat hij het bureau moest bellen om ons te laten weten wanneer hij het kon doen.'

Ryga hoopte dat het diezelfde dag zou zijn. 'Wanneer heeft het hier voor het laatst geregend?'

Daniels dacht even na. 'Maandagavond. Maar het stelde niet veel voor.'

'Weet je iets over een ruïne op het terrein van The Pennsylvania Castle Hotel in een bebost gebied dat naar de cove leidt?' vroeg hij.

'John Penn's Bath.'

'Hè?'

'Het is een bad, gebouwd door John Penn,' herhaalde Daniels lachend.

'De kleinzoon van de stichter van Pennsylvania?'

'Dat is hem.'

'Het leek me niet echt een bad, meer een tombe. Wat een vreemde plek om een bad te bouwen.'

'Het was bedoeld om in zeewater te baden. John Penn had geen zin om helemaal naar het strand te gaan om een duik te nemen, dus bouwde hij in 1805 een bad voor zichzelf. Het staat eigenlijk niet op het terrein van het hotel – het werd gebouwd op gemeenschappelijke grond, dus hij moest betalen om het te gebruiken. Dat deed hij een paar keer en daarna vond hij het te veel moeite.'

'Hoe kreeg hij er water in?' vroeg Ryga.

'De bedienden moesten zeewater in emmers uit de baai omhoog dragen.'

'Ze moeten enorm opgelucht zijn geweest toen hij het opgaf,' zei Ryga begripvol. Hij vertelde wat hij die ochtend te

weten was gekomen over een hotelgast genaamd James Pegg en wat Eva Paisley hem verteld had. Toen hij klaar was, stopte Daniels voor het politiebureau en wees naar een gehavende Ford.

‘Dat is de ouwe barrel van Sandy Mountfort,’ zei Daniels. ‘Die zal wel zitten vlassen op een van die foto’s.’

‘We zullen hem maar niet teleurstellen.’

HOOFDSTUK 7

AAN ZIJN OPGEWONDEN toestand te zien, wachtte Sandy Mountfort al een tijdje en stond hij te popelen om meer nieuws te krijgen.

Ryga vroeg hem nog even te wachten. 'Ik heb een deadline,' riep Mountfort hem na terwijl Ryga naar de brigadier van dienst ging. 'En ongeveer tien minuten om die te halen. Ze houden de voorpagina voor me vast.'

De brigadier keek Ryga verontschuldigend aan. Mountfort was moeilijk af te poeieren. Toch, dacht Ryga, had de krantenman werk te doen en kon hij nuttig zijn. Hij vroeg de brigadier of er berichten voor hem waren gekomen.

'Eén,' zei brigadier Braybourne zacht, alsof hij wilde voorkomen dat Mountfort hem zou horen, maar Ryga dacht dat daar geen kans op was – de man had waarschijnlijk oren als een vleermuis en kon liplezen. Hij was vast ook goed in ondersteboven lezen, net als Ryga. 'Kapitein-chirurg Wakefield belde Daniels terug en zei dat hij om 12 uur met de schouw zou beginnen.'

Dat was goed nieuws. Ryga gaf Mountfort een van de

foto's die Eva Paisley van het gezicht van het slachtoffer had gemaakt. Hij vond de volledige profielfoto met het uitgestrekte lijk te gruwelijk voor veel lezers, hoewel Mountfort daar misschien anders over zou denken. Maar die keek alsof hij net een kerstcadeau had gekregen.

'Meer kan ik u op dit moment niet geven,' zei Ryga. 'Misschien heb ik morgen iets voor u.'

'Dit is voorlopig genoeg,' zei Mountfort opgetogen. En daarmee was hij weg.

Ryga wendde zich tot brigadier Braybourne. 'Is inspecteur Crispin er?'

'Nee. Hij, eh, komt later.'

Ryga vroeg zich af waarom Braybourne zo ongemakkelijk keek. Omdat het hem niet aanging, gaf hij Braybourne wat foto's van het slachtoffer en vroeg hem erop toe te zien dat een set onder al zijn agenten zou rondgaan. 'Vraag hen om inlichtingen in te winnen bij de hotels en pensions op het eiland, uitgezonderd The Pennsylvania Castle Hotel. Daar houd ik me mee bezig. En let erop dat ze de foto laten zien aan de eigenaren van de strandtenten en boten in de baai. Je hebt hun namen en adressen.'

'Ja, meneer. De meesten wonen in Easton en de Grove, dat is een dorp vlakbij en waar de tuchtschool is.'

'Kun je je agenten ook opdragen om de beheerders van de plaatselijke steengroeven te vragen of zij het slachtoffer herkennen?'

'Natuurlijk, meneer.'

Ryga overhandigde een set foto's aan Daniels.

'Juffrouw Paisley heeft goed werk geleverd,' zei Daniels.

'Dat zou ook moeten, het is haar beroep.'

'Foto's maken van dode lichamen?'

'Ja. Ze is oorlogsfotograaf.'

Daniels floot zachtjes. 'Jee, daar heb je lef voor nodig.'

‘Bel het hospitaal en als je Wakefield niet te spreken krijgt, laat dan een boodschap voor hem achter. Vraag of hij kan uitmaken of het slachtoffer doof was, en ook of hij iets weet over het kunstgebit van het slachtoffer, hoe oud het is, hoe goed of slecht het is, en waar het gemaakt kan zijn. Als Wakefield daar geen verstand van heeft, heeft hij misschien een tandarts-collega die het kan onderzoeken.’

Ryga ging naar het kantoor van inspecteur Crispin nadat hij Braybourne had gevraagd de rechter van instructie voor hem te bellen. Terwijl hij wachtte op het telefoontje, staarde hij naar de zee. Er kwamen wat wolken opzetten en de wind was opgestoken, maar het was nog steeds een mooie dag en erg warm.

De telefoon ging en Ryga gaf snel de voortgang van het onderzoek door. De rechter zei dat hij het gerechtelijk onderzoek dinsdagochtend zou houden in de rechtszaal naast het politiebureau en dat hij geen jury zou oproepen. Naar alle waarschijnlijkheid zou het onderzoek worden geopend en verdaagd, wat hun meer tijd zou geven om informatie te verzamelen, tenzij Ryga als door een wonder tegen die tijd de antwoorden had op de vier hoofdvragen die de rechter zou stellen – plaats, tijd en manier van overlijden en identiteit van het slachtoffer.

Na het telefoontje overdacht Ryga deze vragen, terwijl de geluiden van het bureau door de open kantoordeur filterden – een rinkelende telefoon, mannenstemmen en een motor die buiten startte. Ja, het lichaam was gevonden in Church Ope Cove, maar niets wees erop dat het slachtoffer daar was vermoord. Ryga hoopte dat het tijdstip van overlijden na de schouw nauwkeuriger zou zijn. De manier waarop leek duidelijk – het slachtoffer was in de nek gestoken – maar op de vierde cruciale vraag, die van de identiteit van het slachtoffer, wist Ryga niet of hij dinsdag antwoord zou

hebben. Dat zou hij misschien wel nooit krijgen en dan kon de moordenaar de dans ontspringen. Toch waren ze nog maar net bezig.

Hij nam de hoorn op en vroeg doorverbonden te worden met Scotland Yard. Hij vroeg zich af waar inspecteur Crispin was en opnieuw waarom Braybourne er terughoudend over was. Misschien was de inspecteur bezig met een onderzoek en had hij specifiek de instructie achtergelaten dat Ryga er niets van mocht horen. Ryga hoopte dat Crispin het niet in zijn hoofd had gehaald zelf onderzoek te doen naar hun Church Ope Cove moord.

Toen brigadier Jacobs even later aan de lijn kwam, lichtte Ryga hem snel in over James Legg. ‘Ga naar Croydon en controleer Leggs adres. Misschien is hij terug. Zo niet, vraag dan rond, zoek alles op wat je over hem kunt vinden en zoek uit of zijn auto geregistreerd is in de gemeente Croydon. Ik stuur wat politiefoto’s van het slachtoffer op – vraag het archief of ze iemand hebben die ermee overeenkomt en laat ze verspreiden onder alle agenten en politiebureaus in Engeland en Wales. Ik stuur ook wat sigarettenpeuken op die gevonden zijn op een mogelijk ontmoetingspunt. Er kunnen sporen van een afdruk op zitten.’

Jacobs zei dat hij er meteen werk van zou maken. Ryga stond op en ging Daniels zoeken, die bij Braybourne was.

‘Wakefield zei dat hij kon zoeken naar tekenen van doofheid bij het slachtoffer en hij heeft een collega die het kunstgebit kan onderzoeken,’ meldde Daniels.

‘Ken je een goede juwelier?’

‘Dat hangt ervan af wat u onder goed verstaat,’ antwoordde Daniels. ‘Je hebt het eerlijke, fatsoenlijke soort, dat nieuwe en zeer exclusieve tweedehands juwelen verkoopt, of je hebt het misschien niet zo eerlijke type dat alleen tweedehands spullen verkoopt en als pandjesbaas

optreedt, zoals Sebastian Conrad. Die kent alles en iedereen.'

'Weet hij veel van diamanten?'

'Hoezo, hebben we die?'

'Wellicht. Ik wil dat iemand naar de stenen in de manchetknopen van de dode man kijkt.'

'Dan is hij uw man. Hij heeft een miezerig winkeltje vlak bij de waterkant in Weymouth.'

Voordat ze bij Conrad langsgingen, droeg Ryga Daniels op naar het politiebureau in Weymouth te gaan, zodat ze daar de foto's van het slachtoffer konden afgeven die gecirculeerd moesten worden. Het artikel van Sandy Mountfort in de krant kon iemand die in de badplaats woonde en werkte ertoe aanzetten zich te melden. Hij wilde ook de nieuwe peuken naar de Yard laten sturen.

Hij had een snel bezoek verwacht, maar het was bekend geworden dat hij in huis was en hij kreeg te horen dat hij zich moest melden bij hoofdcommissaris Ambrose. Hij werd een kantoor binnengeleid waar een kleine, stevige man met grijs haar en een gezicht vol afkeurende rimpels achter een bureau zat dat te groot voor hem leek. Ryga gaf een bondige briefing. Hij zei niets over zijn aanstaande bezoek aan Sebastian Conrad en evenmin dat Eva Paisley foto's had genomen van de manchetknopen – die noemde hij helemaal niet en hij vroeg zich af waarom. Misschien omdat hij het gevoel had dat ze belangrijk waren en hij eerst wilde zien waar ze heen leidden.

Zijn update leek de man niet te bevallen. Ryga liet hem de foto's van het lichaam zien, de volledige foto en de close-up van het gezicht. Ambrose' vlezige wangen trokken nog meer samen toen hij er door zijn bril naar tuurde.

'Vreemde zaak dat een vrouw foto's neemt. De meesten zouden hard zijn weggerend of hysterisch zijn geworden.'

'Niet per se, meneer,' zei Ryga ietwat ijzig. 'Veel vrouwen

zagen gruwelijke wreedheden tijdens de oorlog en deden ongelooflijk dappere dingen.'

Ambrose gromde. 'Nou, ik zou niet willen dat mijn vrouw zulke dingen ziet en dan in de buurt blijft om er foto's van te maken. Dat klinkt mij en veel mensen onnatuurlijk in de oren. Als ze zo hard is...' hij priemde een gedrongen vinger naar een foto, '... dan zou ze bij de moord betrokken kunnen zijn.'

Ryga zei dat hij zeker wist dat ze dat niet was.

'U kunt het beste een open geest houden over haar, inspecteur,' kwam de scherpe berisping.

Ryga zei dat hij dat zou doen en vertrok, teleurgesteld dat het geheugen zo kort was.

Terwijl Daniels langs de waterkant reed, nam Ryga het nazomerse tafereel in zich op. Bejaarden lagen in gestreepte ligstoelen te genieten van de warme septemberzon en een paar kinderen speelden met emmers en schepjes op het zandstrand. Alleen al door naar hen te kijken kreeg Ryga het nog warmer dan hij het al had. Na een korte afstand sloeg Daniels van de hoofdweg af en reed door een paar smalle straatjes, tot hij voor drie armoedige winkeltjes stopte – eentje ging er prat op dat er snoep en zuurstokken te koop waren, die schaars waren door de rantsoenering, en een andere verkocht ansichtkaarten en allerlei snuisterijen 'uit Weymouth'. Tussen deze twee in zat een groezelige etalage met wat stoffige relikwieën die ooit als juwelen waren aangeprezen.

Hun komst had de aandacht getrokken van drie jochies die in de goot tegenover hen knikkerden en van twee vrouwen op hun stoep verderop, richting de hoek. Een vrouw die een kinderwagen voortduwde pauzeerde om de etalage met de snuisterijen te bekijken, maar Ryga wist dat ze nieuwsgierig was naar wie ze waren en waar ze heen gingen. De auto had geen politie-insignes of een blauw licht,

maar Ryga kreeg de indruk dat alle waarnemers wisten dat ze politie waren, net zoals ze dat in Wapping of Rotherhithe in Londen leken te weten zodra hij opdook.

Voor het pand was een smalle stoep. De bel klingelde luid toen Ryga de deur openduwde. Hij belandde in een piepklein kamertje vol vettige glazen vitrines. Achter het vuile glas lagen horloges, broches en diamanten ringen die eruitzagen alsof ze in geen jaren waren verplaatst. Er hingen geen prijskaartjes aan. Het linoleum was stoffig en gebarsten en het rook alsof er al tientallen jaren niet gelucht was. De geuren van verschaald eten, tabak en kolenrook overheersten. Voor hen was een kleine toonbank met daarachter een deur, en daar doorheen kwam een mannetje van begin zestig met een grote neus, donkere, spitse ogen en een kaalgeschoren, te groot hoofd dat recht op voorovergebogen schouders stond. Hij was gekleed in een kraagloos blauw-wit gestreept katoenen overhemd met omhoog geschoven mouwen die op hun plaats werden gehouden met marineblauwe armbanden. Er piepten harige onderarmen uit. Donkerblauwe bretels hielden een wijde, vuile broek op. Zijn gelijnde, vale gezicht vertrok in een brede grijns toen hij Daniels in het vizier kreeg.

‘Waaraan dank ik dit genoeg, brigadier?’ Zijn donkere oogjes flitsten naar Ryga.

Ryga vroeg zich af hoe hij beoordeeld werd. Daniels stelde hem voor.

‘Van Scotland Yard. Ik weet het. Voor dat lijk in Church Ope Cove.’

‘Hoe weet u dat?’ vroeg Ryga.

‘Ik weet veel dingen.’ Conrad knipoogde. ‘Het staat in de krant.’ Hij reikte naar beneden en haalde hem te voorschijn – waarschijnlijk van een plank – en legde hem op de toonbank.

Mountfort had zijn voorpagina gekregen. Ryga staarde

naar een foto van de dode man. Hij dacht niet dat die veel lezers zou tegenstaan. Hij oogde een beetje wazig, misschien met opzet. De ogen waren gesloten en het gezicht leek net een masker, maar de sterke vierkante kaaklijn, de prominente wenkbrauwen en de brede mond waren onmiskenbaar. Naast de foto stond er een van Church Ope Cove onder de kop *Wie is de mysterieuze dode in de baai?*

Ryga liet zijn ogen snel door het artikel gaan en zag dat Mountfort het krijstreeppak had genoemd en dat de schouw werd uitgevoerd door de scheepsarts kapiteinchirurg Kit Wakefield, wat bevestigde dat Mountfort inderdaad zijn gesprek op het bureau had afgeluisterd of Braybournes briefje had gezien. Mountfort noemde ook Scotland Yard en Ryga bij naam, maar er was gelukkig geen persoonlijke achtergrond. Goed. Mountfort had voorlopig genoeg over de dode man om zijn artikel te vullen. Er stond ook niet dat Eva Paisley het lichaam had gevonden. Er stond slechts 'een vrouw', maar Ryga had zo'n gevoel dat Mountfort in een volgende editie meer zou uitweiden, vooral als er verder niet veel nieuws was.

Daniels zei: 'We hebben jouw deskundige mening nodig, Conrad, over iets dat op de dode man is gevonden.'

'Dan kunnen jullie maar beter doorlopen.' Hij dook naar de voordeur, deed hem op slot en draaide het bordje om naar *Gesloten*.

Ze volgden hem naar de kamer waaruit hij was gekomen. In het midden, wat het grootste deel van de beperkte ruimte in beslag nam, stond een grote ronde tafel die bedekt was met een smoezelig, rood fluwelen kleed met theevlekken. Er lag een marineblauw fluwelen kussentje op, naast een Anglepoise-lamp met een snoer dat naar het plafondlicht leidde. Vier stoelen stonden rond de tafel. Voor de kleine, lege haard stond een gehavende fauteuil met houten leuning en een verzonken kussen, en in de

tegenoverliggende hoek stond een radio op een dressoir. Er hing niets aan de zinderende muren en er was geen spoor van sieraden. Verderop ving Ryga een glimp op van een vertrek waarvan hij dacht dat het de bijkeuken was.

Conrad gebaarde hun te gaan zitten en nam tegenover hen plaats, voor de lamp en het fluwelen kussen. Er lag een loep naast en Ryga vroeg zich af wat Conrad had bestudeerd voor ze binnenkwamen en waar die voorwerpen zich nu bevonden. Hij legde zijn hoed op tafel, haalde de bruine envelop uit zijn zak en schudde de manchetknopen eruit.

Conrads magere vingers reikten ernaar en legden ze voorzichtig, bijna liefdevol, op het kussen. Hij deed de lamp aan en klemde de loep voor zijn oog. Hij richtte het licht en bekeek de eerste manchetknoop. Hij gaf geen commentaar, maar snoof en gromde af en toe. In de stilte kon Ryga het tikken van verschillende klokken uit de winkel horen en een hond die ergens op straat blafte. Het was verstikkend heet en hij wilde zijn jas uittrekken maar deed het niet, en aan het dunne streepje zweet op Daniels voorhoofd te zien had hij er ook last van.

Na wat een eeuwigheid leek, legde Conrad de manchetknoop neer en ondernam hetzelfde ritueel met de tweede. Daniels wierp Ryga een blik toe en trok zijn wenkbrauwen op. Iemand probeerde de winkel deur en ging weer weg. De hond hield op met blaffen en een kind begon te huilen. De klokken luidden het halve uur.

Uiteindelijk verwijderde Conrad de loep en legde de tweede manchetknoop naast de eerste. Hij tuurde ernaar met een levendige opwinding in zijn donkere ogen. 'Diamanten,' kondigde hij aan. 'Echte, en heel zeldzame.'

Ryga's hartslag versnelde. Alle gedachten aan ongemak door de hitte verdwenen. 'Weet u dat zeker?'

'Natuurlijk,' zei Conrad opgeruimd, zonder aanstoot te nemen.

‘Hoe weet u dat?’

Conrad rolde met zijn ogen en keek Daniels droevig aan.

‘Hij kent je verleden niet zoals ik,’ zei Daniels met een lach. ‘Conrad zat tien jaar in de Portland Gevangenis voor zijn aandeel in een diamantroof in Hatton Garden in 1910, waar hij in de leer was bij een diamantslijper.’

‘Ik was jong en ontvankelijk.’

‘Niet zo jong,’ grapte Daniels.

‘Drieëntwintig, inspecteur Ryga. Ik ging om met de verkeerde mensen. Ik wilde geld en vermaak en ik wilde het snel. Alles wat ik hoefde te doen was een kerel vertellen wanneer we een waardevolle partij diamanten binnen hadden, waar ze waren en hoe je in de kluis kon komen.’

‘Niet veel dus,’ zei Ryga.

‘Nee,’ antwoordde Conrad, de opmerking serieus nemend. ‘En het kostte me tien jaar dwangarbeid daar, steenhouwen voor de gevangenis de tuchtschool werd. Ik werd in 1920 vrijgelaten.’

‘En u bent meteen daarna hier neergestreken?’

‘Nee. Door die dwangarbeid ben ik wel aan de Grote Oorlog ontsnapt. Misschien zou ik het niet overleefd hebben als ik in Frankrijk was beland, tot mijn nek in de modder en de stront, doodsbang. Toen ik uit de gevangenis kwam, gaf mijn oude meester, de diamantslijper bij wie ik in de leer was voor ik de gevangenis inging, me een referentie om mee te nemen naar Amsterdam.’

‘Een heel vergevingsgezinde man.’

‘Ja,’ zei Conrad nadenkend en verdrietig. ‘Jammer dat er niet meer zo zijn. Het kon me niet schelen wat ik in Amsterdam deed, ik was gewoon blij dat ik weg kon en een nieuwe start kon maken. Ik werkte voor een bejaarde Jood, een diamantslijper die Isaac Abramowski heette. O, ik zou nooit diamanten kunnen slijpen zoals hij en ik probeerde het niet eens, maar ik wist waar ik naar moest zoeken en, als

het op mijn pad kwam, hoe ik moest onderhandelen en de beste prijs kon krijgen. Het ging goed totdat... Nou ja, u weet wat er gebeurde.'

Ryga wel. 'Hitler.'

'Isaac zei dat ik moest vertrekken, maar ik wilde niet zonder hem gaan en dat deed ik ook niet. Ik slaagde erin voor ons beiden een overtocht naar Blighty te regelen, maar de arme ziel stierf aan boord aan acute zeeziekte. Hij liet me wat geld en diamanten na, die ik verkocht, en ik kocht dit huisje en vestigde hier een winkel. Niet dat er veel handel was in de oorlog en, voor u het vraagt, nee, ik deed niet mee aan de zwarte markt.' Conrad haalde een groezelige zakdoek uit zijn zak en snoot luid zijn neus. 'Ik deed mijn deel bij de Home Guard en bad dat het huis niet gebombardeerd zou worden. Dat gebeurde niet. Er was weer handel tegen het einde van de oorlog en sindsdien is het alleen maar beter gegaan. Veel mensen hebben het moeilijk en moeten dingen verkopen – een beetje een schok voor degenen die nooit centen hoefden te tellen.' Zijn verwrongen grijns vervulde Ryga met afkeer, maar hij liet niets merken. 'Dan zijn er anderen die geld verdienen en goede juwelen willen kopen tegen lage prijzen, waarmee ze in de toekomst meer geld kunnen verdienen. Daar kom ik om de hoek kijken. Alle spullen in de winkel zijn tweedehands. Het lijkt misschien weinig soeps, maar dat is met opzet. Ik wil geen overvallen. Het is goed spul en dat praat zich rond.'

'Waarom bent u hier teruggekomen? U moet er geen prettige herinneringen aan hebben,' vroeg Ryga.

'Ik weet dat het vreemd lijkt, maar ik had geen zin in Londen en dat was nog voor de bombardementen. Bovendien wist ik niet waar ik anders heen moest. Toen ik naar dat rotseiland keek, zag ik niet die ellendige gevangenis, maar vrijheid en de oude Isaac. De tijd dat ik

geld en vermaak wilde is al lang voorbij, inspecteur.' Hij stopte zijn zakdoek weer in zijn zak. 'Ik heb deze winkel niet eens nodig, maar het houdt me bezig. Ik taxeer niet alleen voor de snobs maar ook voor jullie, de jonge brigadier Daniels hier en zijn commissaris. Hoorde dat die thuis zit met een gebroken enkel.'

'Dat klopt,' zei Daniels.

'Dat zal hem leren, voetballen op zijn leeftijd.' Hij knipoogde. 'Nou, over deze diamanten. U zegt dat ze op de dode man zijn gevonden?'

'Ja, en houd dat voor u,' antwoordde Ryga, 'anders moeten we uw zakelijke transacties misschien nader bekijken.'

'Ik ben niet iemand die naar de kranten rent.'

'Ik ben blij dat te horen. Herkent u het slachtoffer?'

'Niet uit de krant.'

'Bekijk deze dan eens van dichtbij.' Ryga legde de foto van het lichaam en de close-up van het gezicht voor het mannetje. Hij keek aandachtig naar Conrad, die ze in stilte bestudeerde, maar er was slechts een lichte vernauwing van zijn donkere ogen voor hij zijn hoofd schudde.

'Kan niet zeggen dat ik hem herken. Nee.'

Ryga nam ze terug. 'En deze diamanten?'

'Wat wilt u weten?'

'Alles,' zei Ryga. 'U zei dat ze zeldzaam zijn – hoe weet u dat?'

'Weet ik dat de paus katholiek is?'

Ryga lachte.

Conrad vervolgde: 'De waarde van een diamant wordt bepaald door kleur, slijpvorm, zuiverheid en karaatgewicht. Dit zijn roze diamanten, een van de zeldzaamste stenen ter wereld.'

Hoe kon de dode man er dan twee hebben?

'Natuurlijke roze diamanten worden gevonden in

Brazilië, Rusland, Siberië, Zuid-Afrika, Tanzania en Canada, maar de meeste komen uit de Argyle-mijn in West-Australië.'

Ryga wierp Daniels een blik toe. Hij wist dat de brigadier hetzelfde dacht als hij. De stoere trekken van de dode man, de ruwe handen. Was hij een Australische mijnwerker geweest? 'Ga door,' zei Ryga.

'Lichtere roze tinten zijn minder waardevol dan diepere tinten, maar het gaat nog steeds om veel geld.'

'Hoeveel?'

'Vele duizenden ponden. Deze roze diamanten mogen dan klein zijn, ze zouden toch duizenden opbrengen.'

Waarom had de dode man ze dan niet verkocht? vroeg Ryga zich af. Was het omdat hij ze gestolen had en niet kon riskeren dat ze getraceerd werden? Of misschien had hij ze gekregen en kon hij het niet verdragen er afstand van te doen. Eén ding was wel duidelijk – diefstal was niet het motief voor deze moord geweest. Maar misschien was de moordenaar zich helemaal niet bewust geweest van de diamanten manchetknopen, of dat het echte en zeldzame diamanten waren. Hij was vast geen handlanger van de dode man geweest, als die betrokken was geweest bij een diamant- of juwelendiefstal.

Conrad vervolgde: 'Het andere dat deze diamanten waardevoller maakt is de slijpvorm, en die vertelt ons ook hoe oud ze ongeveer zijn. De slijpvorm is rechthoekig met afgeronde hoeken en de diamanten hebben een grotere en bredere culet, niet puntig. Je kunt het door de bovenkant van de steen heen zien.'

'Wat is een culet?' vroeg Daniels. Ryga stond op het punt hetzelfde te vragen.

'Het is het onderste facet van de diamant en de snelste manier om te zien of de diamant antiek is in plaats van modern. Deze diamanten zijn ook vurig en warm in plaats

van briljant zoals moderne diamanten tegenwoordig zijn. Ze hebben een soort innerlijk licht,' zei hij weemoedig terwijl hij naar ze keek. 'Ze zijn heel kostbaar,' voegde hij eraan toe. 'Deze diamanten hebben een oude-mijn-slijpvorm.'

'En dat wil zeggen?' vroeg Ryga.

'Zoals ik al zei, zeldzaam, mooi en zeer waardevol. Maar ik weet wat u wilt horen. Hun leeftijd.' Hij snoof en haalde diep adem, alsof hij zijn gedachten op een rijtje zette. Of zijn emoties onderdrukte? dacht Ryga.

'Er zijn drie slijpvormen,' ging Conrad verder. 'Europees, modern en oude mijn. Modern raakte in de mode rond 1920. Daarvoor was het Europees en daarvoor oude mijn, dat al sinds eind zeventiende eeuw wordt gebruikt, populairder werd bij de Victorianen en bleef bestaan tot dertig jaar geleden, maar de meeste dateren uit de negentiende eeuw. Ze zitten meestal in dure monturen, niet in goedkoop tin zoals dit.' Hij wees met een knokige vinger naar de diamanten die nog steeds in het licht van de lamp baadden.

'Kunt u zeggen wie ze geslepen heeft?'

Conrad schudde zijn hoofd. 'Zou ook niet veel uitmaken als ik het kon. Het is bijna onmogelijk om ze op die manier te traceren. Tenzij je de gegevens van de slijper kunt vinden. Kan in het buitenland geslepen zijn. Oude mijngeslepen diamanten zijn echter erg zeldzaam.' Hij haalde zijn schouders op. 'Als iemand er een heeft, hebben ze de neiging hem te houden, vooral als hij roze is. De meeste van dit soort diamanten zijn als erfstukken binnen de familie gehouden, doorgegeven van de ene generatie op de volgende.'

'Misschien werd de familie gedwongen ze te verkopen. Zoals u zei, het zijn moeilijke tijden voor veel mensen – successierechten en dergelijke,' zei Ryga. 'En hoe zouden ze deze verkocht hebben?'

'Waarschijnlijk op een veiling. U zou de grote

veilinghuizen kunnen proberen die dit soort zaken behandelen. U denkt dat als ze twee oude, roze, mijngeslepen diamanten hebben, ze er misschien meer hebben?’

‘Zoiets, en misschien zijn deze diamanten begonnen als iets anders – een broche, halsketting of ring. En wie ze kocht liet er manchetknopen van maken.’

Conrad keek Ryga meewarig aan. ‘Waardoor hij iets van hun schoonheid en waarde vernietigde? Nee, niet als hij ze gekocht heeft.’

‘Maar hij of iemand anders kan ze gestolen hebben en ze dan op deze manier vermomd hebben zodat ze niet opgespoord konden worden.’

‘Misschien,’ stemde Conrad toe.

‘Ooit zoiets gezien?’

‘Slechts één keer met Isaac in Amsterdam vlak voor de oorlog, rond 1938. Het was een ring met drie roze stenen. Prachtig.’

‘Weet u van wie hij was?’

‘Nee.’

‘Wat deed Isaac ermee?’

‘Wat denkt u, in 1938? Taxeren voor een arme Jood die geld nodig had om te vluchten voor die klootzak Hitler.’

‘Maar Isaac had het niet kunnen kopen?’

‘Nee, maar hij kon wel zeggen hoeveel het echt waard was en de arme ziel die hem bezat, verkocht hem waarschijnlijk voor een achtste van de waarde.’

In de stilte die volgde vroeg Ryga zich af of de eigenaar het er levend had afgebracht.

‘Is het mogelijk dat dit diamanten van die ring zijn?’ vroeg Ryga.

Conrad keek naar de stenen terwijl hij het overwoog. Daniels wierp een blik op Ryga, die hem met zijn eigen blik tot stilte maande.

‘Het is mogelijk, denk ik. Maar er zijn andere zoals deze in de wereld.’

Maar geen andere die als manchetknopen waren beland op het lichaam van een man in een krijtstreeppak in Church Ope Cove.

HOOFDSTUK 8

‘DENKT U DAT die stenen deel uitmaken van die ring?’

Daniels stapte in de auto.

‘Ik weet het niet zeker, en ik ben ook niet zeker van Sebastian Conrad. Hoe weten we dat hij de waarheid vertelt over Isaac Abramowski? Heb je ooit gecheckt of Abramowski en Conrad samen naar Engeland zijn gevaren? Heb je bevestigd dat Abramowski stierf tijdens de overtocht? Heeft de rederij het gemeld? Is zijn dood geregistreerd? Was er een schouw?’

Daniels keek bedenkelijk.

‘Nee, dat dacht ik al. Dat was niet nodig. Conrad is erg overtuigend en hij *is* een ex-crimineel. Hij had diamanten kunnen stelen van Abramowski in Amsterdam, zich een overtocht op een boot naar Engeland kunnen veroorloven en de rest kunnen gebruiken om die winkel te kopen en zichzelf te onderhouden.’

‘Maar als hij de diamanten uit die ring had gestolen, zou hij dat toch zeker niet tegen ons zeggen?’

‘Dat kan hij gedaan hebben om ons op een dwaalspoor te brengen. Om ons te laten geloven dat de diamanten ring bij iemand anders terecht was gekomen, terwijl hij de ring

in feite had gestolen, of hem voor een spotprijs had gekocht van de Joodse verkoper en de diamanten had gesplitst.'

'Dat verklaart niet hoe het slachtoffer twee ervan in manchetknopen had,' protesteerde Daniels.

'Wel als het slachtoffer samen met Conrad betrokken was bij het bestellen van Abramowski, of de Joodse verkoper, en er twee manchetknopen van liet maken om ze te vermommen terwijl Conrad de derde hield.'

Daniels leek onder de indruk.

Ryga voegde eraan toe: 'Maar ik zie Conrad ons slachtoffer niet volgen naar Church Ope Cove en hem dan vermoorden, en als hij dat wel gedaan had, zou hij de manchetknopen hebben meegenomen. Nee, ik denk niet dat Conrad onze moordenaar is, en hij is waarschijnlijk ook niet op een andere manier betrokken bij deze dood, maar we hebben een *second opinion* nodig over deze roze diamanten. Voor het zelfde geld zijn ze vals en draait Conrad ons een rad voor ogen. Een expert in Hatton Garden kan ons meer vertellen.'

Ryga kwam in de verleiding om de manchetknopen nog die dag met de trein naar de Yard te brengen, maar hij had er niet echt tijd voor. Hij droeg Daniels op naar het politiebureau in Weymouth te rijden en daar stelde hij hem voor een late lunch te nemen. Ryga had zelf ook trek, maar voordat hij naar de kantine ging, regelde hij dat de diamanten door een motoragent naar Londen werden gebracht. Als ze zo waardevol waren als Conrad had gezegd, dan hoopte Ryga oprecht dat ze daar veilig aankwamen. Hij benadrukte het belang ervan bij de politiemotorrijder en gaf strikte instructies dat ze persoonlijk moesten worden afgeleverd bij hoofdinspecteur Street en niemand anders.

Toen, in het lege kantoor van commissaris Meredith, belde Ryga Street op en praatte hem bij. Street zei dat hij de diamanten door een expert zou laten onderzoeken zodra ze

gearriveerd waren. Dat zou allemaal tijd kosten, maar het onderzoek in Londen en Portland vorderde tenminste, om nog maar te zwijgen van Croydon, waar brigadier Jacobs James Legg naging. Vanavond zou Ryga terugkeren naar The Pennsylvania Castle Hotel en de nachtportier ondervragen.

Het was bijna drie uur toen hij cottage pie, erwten en wortelen kreeg. Terwijl hij at, dacht hij na over het recente verhoor van Sebastian Conrad. Er was iets niet in de haak met hem, dat kon hij zweren. Hij kon er niet de vinger op leggen, behalve dat hij het mannetje niet vertrouwde. Misschien was het zijn zelfvoldaanheid. Misschien was dat zijn natuurlijke manier van doen, maar Ryga had het gevoel dat Conrad hen uitlachte. Hij spoelde zijn eten weg met een kop thee en ging op zoek naar Daniels.

‘Ik wil dat je teruggaat naar Conrad,’ instrueerde Ryga. ‘Vraag de volledige gegevens op van het schip waarmee hij en Abramowski in 1938 naar Londen zijn gevaren, de datum waarop het aanmeerde en de arts die Abramowski’s doodsoorzaak heeft vastgesteld. Zoek uit of er een gerechtelijk onderzoek en een schouw zijn geweest en waar hij begraven is. Als Conrad aan geheugenverlies lijkt te lijden, pak hem dan hard aan. Ik neem de trein terug naar Portland.’

Voor hij het bureau verliet, belde hij nog een keer met zijn chef. ‘Sebastian Conrad beweert dat hij in Hatton Garden heeft gewerkt voordat hij zijn straf uitzat voor zijn aandeel in een diamantroof daar in 1910. Ik wil dat graag gecheckt hebben en alle andere informatie die we over hem kunnen krijgen.’

Street zei dat hij contact zou opnemen met de Gevangeniscommissie. Vol nieuwe energie door het eten en met zijn gedachten bij Conrad en het slachtoffer, ging Ryga naar het station en nam de trein naar Portland. Vanaf het

station liep hij het korte stukje naar het politiebureau, waar hij inspecteur Crispin in zijn kantoor aantrof. Hij zag er wat minder fris uit dan gisteren, maar Ryga praatte hem bij over de onderzoeken. Toen hij hem vertelde over hun bezoek aan Conrad en wat die had gezegd, trok Crispin vol afkeer zijn wenkbrauw op.

‘Ik zou niet veel waarde hechten aan wat Sebastian Conrad zegt,’ snauwde Crispin. ‘Hij is een geboren leugenaar en oplichter.’

‘Hij is niet meer in aanraking met justitie geweest sinds hij in 1920 uit de gevangenis kwam.’

‘Hij is gewoon niet gepakt.’

‘Hebt u bewijs van oneerlijke praktijken?’

‘Nee, hij is te sluw.’

‘Waar verdenkt u hem van?’

‘Heling van gestolen goed, verkoop van geroofde juwelen tijdens de oorlog—’

‘Dat is een zeer ernstige beschuldiging.’

‘De recherche van Weymouth heeft de andere kant op gekeken. Conrad heeft ze ingepakt, net als een heleboel andere mensen.’

‘We komen er snel genoeg achter of Conrad de waarheid vertelt over die diamanten. Een Hatton Garden-expert gaat er naar kijken.’

Crispin echoode wat van Ryga’s gedachten over Conrad, maar er zat een bittere toon in zijn stem die bijna persoonlijk was. Had Conrad Crispin of een familielid opgelicht? Hij wist niets van de persoonlijke omstandigheden van de inspecteur en of hij inderdaad getrouwd was. Dat hoefde hij ook niet te weten, maar hij was wel nieuwsgierig. ‘Was u hier politieagent tijdens de oorlog?’ vroeg hij vriendelijk.

‘Ja,’ was het korte antwoord.

Hij had zich dus vergist dat Crispin in het leger gezeten

had. Een sergeant of onderofficier was zijn gok geweest. Hij was toch niet zo'n goede speurder, dacht hij wrang, en misschien zat hij er ook naast over Sebastian Conrad. Hij vroeg zich af waarom Crispin niet was opgeroepen. Misschien was hij te waardevol voor het bureau geweest om hem kwijt te raken. Dit was toen een kwetsbare locatie, een doelwit van Duitse bommenwerpers en een mogelijke landingsplek voor een invasie en gesmokkelde spionnen, zoals Sonia Shepherd hem al had verteld, misschien schertsend, maar de angst en dreiging waren toen reëel genoeg geweest.

‘Hebt u altijd op Portland gewoond?’ vervolgde Ryga.

Crispin keek alsof hij niet wilde antwoorden, maar Ryga was van Scotland Yard en misschien vond hij dat hij beter kon meewerken.

‘Mijn familie komt uit Londen. Mijn vader was een hoge politieagent.’

‘Bij de Metropolitan Politie?’

‘Nee, bij de Royal Dockyards, voornamelijk de Woolwich Dockyard.’

Aha, dacht Ryga, en hij had gewild dat zijn zoon in zijn voetsporen zou treden, misschien zelfs een hogere rang zou bereiken, hoewel Ryga geen idee had welke rang Crispin senior had bereikt. ‘En u had geen zin in Londen?’

‘Het paste niet.’ Crispin nam de telefoon op, waarmee hij duidelijk aangaf dat het persoonlijke aftasten voorbij was.

Ryga haalde mentaal zijn schouders op. Als Crispin niet over zijn achtergrond wilde praten, was dat best – Ryga wilde ook niet over de zijne praten. Hij richtte zijn aandacht op de verslagen die waren binnengekomen. Het doorzoeken van de baai had niets opgeleverd behalve nog een paar sigarettenpeuken, een leeg pakje sigaretten dat de agenten hadden meegenomen, twee lege flesjes bier, en dat was alles

afgezien van stenen, zand en zeewier. Het onderzoek van de strandhuisjes- en booteigenaren was nog gaande, net als van de hotels, pensions en steengroevebeheerders. Er had zich niemand gemeld die het slachtoffer gezien of herkend had, maar dat ontmoedigde Ryga niet al te zeer. Zodra de mensen terugkwamen van hun werk, zich later op de avond ontspanden en de krant lazen, zou het gezicht van het slachtoffer misschien bij een of meer van hen een belletje doen rinkelen.

Crispin ging verder met zijn administratie. Een of twee keer hoestte hij en een paar keer haalde hij diep adem, alsof hij op het punt stond om te spreken, maar dat deed hij niet. Toen stond hij op en verliet de kamer. Ryga keek een paar keer op de klok en vond dat de tijd erg langzaam verstreek. Hij vroeg zich af hoe Wakefield vorderde met de schouw en wanneer hij meer informatie kon verwachten.

Hij richtte zijn gedachten op de sterke handen van het slachtoffer en bedacht weer, net als in Conrads winkeltje, dat het mijnwerkershanden konden zijn in plaats van die van een voormalige steenhouwer. Het slachtoffer kon deze diamanten legaal zijn tegengekomen bij werk in West-Australië, Brazilië, Zuid-Afrika, Tanzania of Canada. Ryga achtte het onwaarschijnlijk dat hij in communistisch Rusland of Siberië had gewerkt. Misschien had hij ze gestolen. Maar misschien draaide Conrad hun een rad voor ogen, hoewel Eva Paisley meende dat de diamanten echt waren. Maar zij was natuurlijk geen expert.

Had de hoofdcommissaris gelijk dat hij haar verdacht vond? Nee, natuurlijk niet. Ryga verwierp het idee als belachelijk en toch spoorde de stille stem in zijn hoofd hem aan een open geest te houden, zoals hem was aangeraden. Dan was er Sonia Shepherd, nog een vrouw die hij... wat? Interessant vond? Nee, het was meer dan dat. Verontrustend? Op welke manier? Ja, ze was aantrekkelijk,

dat was een feit, en op een andere manier dan Eva Paisley's lange, slanke figuur en zelfverzekerde, krachtige manier van doen. Er zat een kwetsbaarheid in Sonia Shepherd onder dat zakelijke en joviale uiterlijk, wat nodig was om een pub te drijven. Maar het was een act. Hij kon het in haar ogen zien en in haar stem horen.

Hij herinnerde zich het zachte geluid van het huilende kind en haar tedere, melancholische stem die het probeerde te kalmeren. Er klonk echte bezorgdheid en liefde in door, en dat had hem verdrietig gemaakt. Gedachten aan beide vrouwen verontrustten hem op verschillende manieren. Misschien was hij aan het bijkomen van de lange oorlogsjaren en verlangde hij ernaar weer een normale relatie te krijgen, maar die had hij niet gehad met maanden weg op zee, en zeker niet met veel vrouwen.

Hij type de verslagen uit van zijn gesprekken met de postbode, juffrouw Maudley, Cedric Dington, het kamermeisje en de serveerster. Daniels zou verslag doen van het verhoor van Sebastian Conrad. Ryga vroeg zich af hoe het de brigadier verging. Ongeduldig wierp hij een blik op de klok aan Crispins muur. Het was iets na zessen. Waarom had Wakefield niet gebeld om te zeggen dat hij klaar was met de schouw? Hij moest nu toch wel klaar zijn. En waar waren de foto's van de manchetknopen die Eva Paisley hem beloofd had? Misschien moest hij bij haar langsgaan om ze op te halen. Haar cottage stond vlak bij The Pennsylvania Castle Hotel, waar de nachtportier vanaf zeven uur dienst zou hebben.

Het schelle gerinkel van de telefoon sneed door de lucht en hij nam op. Het was Wakefield. Eindelijk.

'Het is zoals ik al zei, inspecteur. De doodsoorzaak was een steekwond in de nek, resulterend in een zeer snelle dood door inwendige bloedingen. Het mes sneed niet alleen een belangrijk bloedvat door maar ook de luchtpijp, wat

resulteerde in een enorme bloeding in de longen. Ik betwijfel of het slachtoffer nog kon bewegen nadat hij was neergestoken, en niets op zijn handen, polsen of onderarmen wijst erop dat hij zich probeerde te verdedigen. Hij zag zijn aanvaller waarschijnlijk niet aankomen, of beter gezegd, zag de aanval niet aankomen. Hij kan geweten hebben dat deze persoon er was, maar keek weg op het moment van de fatale steek.'

'Hoe lang was het slachtoffer?'

'Een meter tachtig.'

Ryga's inschatting en de informatie aan Mountfort waren dus correct geweest.

'Ik weet wat u denkt, inspecteur – dat degene die een mes in zijn nek stak even lang, of langer, moest zijn dan het slachtoffer.'

'Tenzij hij op dat moment knielde of zat en de moordenaar van achteren kwam.'

'Dat kan. Maar de moordenaar zou zeer lichtvoetig moeten zijn om over de stenen te naderen, want ik kon geen schade aan de gehoororganen vinden.'

'Was het lichaam verplaatst?'

'Nee. Er was geen verkleuring van billen, schouders of achterhoofd, wat erop wijst dat hij in die houding had gelegen sinds hij gedood werd.'

Dat wilde echter niet zeggen dat hij niet met een boot was gekomen, alleen dat hij toen nog leefde. Maar het betekende wel dat het slachtoffer in die positie was neergelegd, zoals Eva Paisley had gesuggereerd, want na neergestoken te zijn was het veel waarschijnlijker dat hij op zijn zij of gezicht was gevallen. De moordenaar had hem op zijn rug gelegd en had zijn benen en armen rechtgetrokken.

'Kunt u preciezer zijn over het tijdstip van overlijden?'

'Alleen dat u te maken hebt met ergens tussen middernacht en zes uur 's ochtends.'

‘Enig idee wat voor soort mes, afgezien van dat het scherp was?’

Wakefield grinnikte. Toen zei hij, serieuzer: ‘Ik kon geen spoor van het mes in de hals vinden, dus het brak niet bij het binnendringen. Een mes dat scherp werd gehouden, of misschien een nieuw mes, niet langer dan zeven centimeter, enkelbladig en glad, niet gekarteld. Daar zijn er honderden van.’

Er was er geen gevonden in de baai. Zoeken naar het moordwapen had geen zin. De moordenaar kon het op zee hebben weggegooid.

‘Het slachtoffer had een slechte gezondheid,’ vervolgde Wakefield toen Ryga buiten stemmen hoorde. Ze liepen voorbij, langs zijn deur. ‘Hij leed aan mesothelioom, een zeldzame en zeer agressieve vorm van kanker. Het zat in het slijmvlies van zijn longen. De symptomen van mesothelioom kunnen twintig tot vijftig jaar na de eerste blootstelling aan asbest optreden. Het ontwikkelt zich meestal in een van drie specifieke gebieden. Het meest voorkomende type, pleuraal mesothelioom, dat deze man had, wordt veroorzaakt door het inademen van asbestvezels. Als hij nog geleefd had, zou het zijn uitgezaaid naar zijn buik of hart. Uitgaande van hoe ver het al gevorderd is, zou ik zeggen dat hij binnen drie jaar dood geweest zou zijn.’

Waarom een man doden die stervende was? ‘Zouden er symptomen zijn geweest?’

‘Hij kan moeite hebben gehad met ademen of kan pijn op de borst ervaren hebben. Hij kan hebben overgegeven en er kan wat gewichtsverlies zijn geweest, hoewel ons slachtoffer niet lijkt te zijn afgevallen. De kleren waarin hij werd gevonden waren niet te ruim.’

Maar, dacht Ryga, terwijl hij Eva's woorden opdiepte, *de broek is wat te kort in de pijpen en me dunkt dat hij niet veel gegroeid is sinds hij hem liet aanmeten*. Ze had het idee

verworpen dat hij gekrompen kon zijn in de was omdat het een duur pak was, en je werd niet korter door mesothelioom.

‘Er is geen genezing bekend,’ zei Wakefield.

‘Kan hij het opgelopen hebben door in een diamantmijn te werken?’

‘Zeer zeker,’ zei Wakefield. Diamantafzettingen kunnen dicht bij asbest liggen en van verschillende diamantmijnen is bekend dat er asbestvezels in de lucht zitten.’

‘En als steenhouwer?’

‘Het is mogelijk, maar het is veel waarschijnlijker dat hij dan silicose zou hebben. Die had hij ook in een diamantmijn kunnen oplopen, maar dat was niet het geval.’

Dus het slachtoffer was geen steenhouwer geweest. Of niet lang. Maar wat Wakefield had ontdekt paste bij wat Conrad hem verteld had en de mogelijkheid dat die diamanten echt waren werd nu veel groter.

Wakefield zei: ‘Afgezien daarvan is er bewijs dat het slachtoffer enkele jaren geleden zijn rechterbeen heeft gebroken. Dat been is iets korter dan zijn linker, zoals we eerder al bespraken. Het litteken onder zijn rechterrib lijkt te zijn toegebracht door een mes of wapen, maar het is te oud om daar precies over te zijn. Ik heb nog geen informatie over zijn kunstgebit, maar ik bel als ik nieuws krijg. Hebt u verder nog iets over hem? Ik heb het krantenartikel gezien.’

‘Nog niet, maar het is nog vroeg. Het spijt me dat uw naam werd genoemd. Ik heb hem niet aan de pers gegeven, maar de verslaggever is er op de een of andere manier achter gekomen.’

‘Maakt niet uit. Niemand van de pers heeft me tot dusver lastiggevallen en als ze dat wel doen, verwijs ik ze naar u.’

Ryga bedankte hem en legde de hoorn terug, diep in gedachten. Het leek niet veel zin meer te hebben om

agenten navraag te laten doen in de steengroeven, maar ze moesten er toch mee doorgaan.

Zijn telefoon ging weer. Deze keer was het brigadier Jacobs.

‘Dat adres van James Legg dat u me vroeg na te gaan – die plek bestaat niet meer, het huis is gebombardeerd.’

Dat was niet verwonderlijk, behalve vanuit het oogpunt dat Legg had gezegd dat hij daar woonde. Croydon was zwaar getroffen tijdens de oorlog. Het had een vliegveld dat een RAF-basis was geworden en lag ook dicht bij RAF Kenley en Biggin Hill. De stad had vijf jaar van bombardementen en luchtgevechten achter de rug.

Jacobs zei: ‘De hele straat en een fabriekje aan het eind van de weg werden getroffen door een VI-raket, en niemand die Legg heette woonde daar toen of ervoor, en niemand met die naam werd gedood of gewond.’

Dat was nog eens interessant nieuws. Ryga's hart klopte wat sneller. Had Legg geweten dat het huis en de straat waren vernietigd en had hij het daarom gebruikt om een vals adres op te geven? Maar waarom? Had Legg in Croydon gewoond, of had hij misschien alleen over de bomschade gelezen en kwam het jaren later bovendrijven toen hij een vals adres moest opgeven? Of wellicht was er een familielid of vriend omgekomen. Ryga dacht terug aan zijn gesprek met Eva over het krijtstreepak van het slachtoffer, aangeschaft in midden tot eind jaren dertig, en zijn herinnering dat zijn eigen kleren en persoonlijke bezittingen waren vernietigd in een bombardement, samen met het huis en de bejaarde eigenaren. James Legg was niet hun slachtoffer, maar misschien had het slachtoffer op dat adres in Croydon gewoond en had Legg hem daar leren kennen.

‘En de Jaguar?’

‘Die is niet geregistreerd in de gemeente Croydon.’

Ryga zuchtte stilletjes. Dat betekende een langere zoektocht. Hij vroeg Jacobs om bericht uit te doen gaan naar alle politiekorpsen in Engeland en Wales met de vraag of ze meldingen hadden dat het voertuig gestolen was, en zo niet, om bij de lokale autoriteiten in hun politiedistricten na te gaan of het voertuig geregistreerd was.

Toen hij de hoorn neerlegde, ging hij achterover zitten en dacht na over wat dit laatste nieuws over Legg betekende. Misschien niets anders dan dat Legg een oplichter was. Maar misschien was hij wel iemand die zijn echte identiteit om een andere reden wilde verbergen. Waarom zou een man dat doen? Omdat hij een beroemd acteur was en incognito wilde reizen zonder te worden lastig gevallen voor handtekeningen? Juffrouw Maudley noch Cedric Dington hadden hem herkend, maar dat zei Ryga weinig. Hij betwijfelde of ze hedendaagse filmsterren kenden. Dat tweetal leek in de vorige eeuw te zijn blijven hangen. Maar noch het kamermeisje noch de serveerster hadden Legg herkend. Misschien kwam dat omdat hij er in het echt heel anders uitzag dan in de film of op toneel. Of zou Legg op de vlucht zijn voor een vrouw of minnares? Wat en wie hij ook was, Ryga wilde weten waarom hij in The Pennsylvania Castle Hotel verbleef, want hij geloofde niet dat het vanwege de zeelucht was, hoe goed die ook mocht zijn.

Een blik op de klok vertelde hem dat de nachtportier dienst moest hebben. Ryga pakte zijn hoed en regenjas van de kapstok. Nu moest hij nog een onbekende man onderzoeken, maar ditmaal een levende.

HOOFDSTUK 9

VOOR HIJ HET bureau kon verlaten, werd Ryga geroepen door brigadier Braybourne. ‘Deze zijn net voor u gekomen, meneer. Juffrouw Paisley heeft ze gebracht. Ze zei dat ze niet kon blijven, omdat ze op weg was naar Londen.’

Ryga onderdrukte zijn teleurstelling en nam de bruine envelop van Braybourne aan. Er zaten wat afdrukken van de manchetknopen in. Geen foto’s van hem, gelukkig, zoals hij had opgedragen. Ryga stopte de envelop in de grote binnenzak van zijn regenjas en ging op weg naar het hotel. Hij had juffrouw Paisley graag verteld wat Conrad had gezegd. Als ze op weg was naar Londen dan had ze vast een auto, maar ook in dat geval had hij haar de diamanten niet kunnen toevertrouwen.

Het was een frisse avond met veel wind en terwijl hij stevig doorwandelde, piekerde hij over James Legg. Was Legg een handlanger van Conrad, die het slachtoffer had vermoord op zijn bevel? Maar in dat geval zou hij de diamanten manchetknopen hebben meegenomen. Misschien wist hij er niet van, of misschien waren er andere diamanten op het lichaam – een dasspeld, bijvoorbeeld. Waarom droeg het slachtoffer geen horloge? Had hij er een

gehad? Was dat ook van het lijk gestolen? Lag het in een van die stoffige vitrines in die louche, vervallen winkel, of had Legg dat en een diamanten dasspeld, als die er was geweest, meegenomen om te verkopen? En waarom droeg het slachtoffer geen riem of bretels? Hij moest toch iets hebben om zijn broek op te houden? Waarom zou iemand een riem stelen? Had daar ook iets waardevols in gezeten? Hij dacht aan de tinnen manchetknopen. Misschien zat er een diamant in de gesp of waren er diamanten studs op het leer aangebracht.

Zou het slachtoffer met die diamanten onderweg zijn geweest naar Conrad – diamanten die hij had gestolen uit de Argyle-mijn in Australië of uit een mijn in een ander land? Maar waarom had hij er manchetknopen van laten maken? Misschien waren ze nep en hadden de echte diamanten in de zakken van het slachtoffer gezeten. Legg was geïnstrueerd om het slachtoffer te ontmoeten, hem te doden en de diamanten terug te halen. Of misschien had Legg helemaal niets te maken met het slachtoffer en met Sebastian Conrad. En er was ook niets dat erop wees dat Conrad iets met de moord te maken had.

Ryga was al peinzend bij het hotel beland, waar hij bij de receptie een forse man van achter in de vijftig aantrof, die een kastanjebruin uniform met glanzende koperen knopen droeg. Hij had een kaarsrechte houding en had meer weg van een conciërge van een voornaam Londens appartementencomplex of een portier van een chic hotel, hoewel zijn gezicht meer verweerd was. Hij stelde zich voor als Reginald Crawley en groette Ryga vriendelijk. Het was duidelijk dat die zich niet behoefde voor te stellen, maar hij toonde toch zijn legitimatie.

‘Meneer Dington zei dat u terug zou komen, inspecteur, om me wat vragen te stellen over het lijk in de baai.’

Crawley streek zijn dunne, steile witte haar glad over zijn grote hoofd en schoof toen de onderlegger op de balie recht.

Ryga liet hem de foto van het slachtoffer zien en vroeg of hij de man herkende.

‘Ik zag de foto in de krant.’ Zijn accent was heel sterk West Country. Hij zette zijn bril op, bestudeerde de foto en keek weer op naar Ryga met schrandere, schattende grijze ogen. ‘Ik heb hem nooit gezien en ik heb een goed geheugen voor gezichten. Moet wel bij dit werk – de gasten vinden het leuk als je ze herkent en nog beter als je hun namen kunt onthouden. Sommigen vergeet je echter nooit, vooral degenen die constant zeuren en klagen.’

‘Zit u al lang in dit vak?’ Ryga stopte de foto terug in zijn jaszak.

‘Nee. Begon er pas mee toen het hotel opende, maar het duurt niet lang voor je de professionele klagers herkent. Ik werkte bij Terryman op de boerderij, maar het land is verkocht voor woningbouw en ik dacht dat een verandering even goed was als rust.’

Het buitenleven verklaarde zijn rossige teint en verweerde gezicht.

‘Bij nacht en binnen werken, uit de kou, bevalt mij en mijn reuma prima. Ik ben weduwnaar – al een paar jaar. Verloor mijn vrouw vlak voor de oorlog. Ze zou de bombardementen afschuwelijk gevonden hebben. Dat vonden we allemaal, maar sommigen hadden er meer last van dan anderen. Zenuwen,’ voegde hij eraan toe, zachter, alsof het een sinister woord was. ‘Ik? Ik zat bij de Home Guard, mijn ballen voren er ’s nachts af aan deze winderige kustlijn terwijl ik probeerde vijandelijke vliegtuigen neer te halen met een Lee Enfield geweer. Kon geen vlieg raken, maar dat we het probeerden gaf ons een goed gevoel.’

‘Woont u op het terrein?’

‘Nee. Ik heb een kleine cottage op de Grove. Ik houd een paar kippen en wat ganzen voor de kerst.’

Ryga knikte. ‘Vertel eens wat u weet van meneer James Legg. Hij heeft woensdag uitgecheckt.’

‘Meneer Legg? Wat heeft die hiermee te maken?’

Ryga negeerde de vraag. ‘Was hij iemand die klaagde?’

‘Nee, het tegenovergestelde – zeer beleefd en goed voor fooi. Maar geen prater. Was op zichzelf. Kon niks uit hem krijgen. Ik stelde hem een paar beleefde vragen, probeerde vriendelijk te zijn – “Waar komt u vandaan? Hebt u familie in dit deel van het land? Bent u toe aan wat rust en zeelucht?” – dat soort dingen. Maar hij grimaste een beetje en wimpelde me af, niet grof, hij mompelde alleen wat vrijblijvends. Ik begreep al snel dat hij niet wilde praten. Maar hij was niet verwaand. En hij was ook geen fijne meneer.’

‘Beetje een mysterieus type dus?’

Crawley knikte. ‘Ach, dat is ’t, meneer. Dat was ’ie. Maar niet iedereen mag graag praten. Ieder zijn ding zeg ik, zolang ze maar beleefd zijn, en zelfs als ze dat niet zijn leer je te grijnzen en het te verdragen in dit werk en je houdt jezelf voor dat je snel van ze af zult zijn. Hoewel ze je het leven zuur kunnen maken zolang ze in het hotel verblijven. Ik kan me een–’

‘Ging meneer Legg ’s avonds uit?’ onderbrak Ryga hem.

‘Ja, dat deed hij. Na het eten. Elke avond dat hij hier was. Drie keer dus.’

‘Met de auto?’

Crawley dacht er even over na. ‘De eerste avond, zondag, ging hij wandelen. Op maandag nam hij de auto en ook op dinsdagavond. Nee, wacht even, dat lieg ik. Dinsdagavond ging hij te voet op pad. Ik deed mijn ronde. Ik was in de serre, controleerde de deuren, en ik dacht: Hallo, wat is er buiten aan de hand? Toen zag ik dat het meneer Legg was.

Hij liep over het terrein naar het bos, in de richting van de baai.'

'In het donker? Hoe hebt u hem gezien?'

'De maan scheen.'

'Maar dan kon u nog steeds zijn gezicht niet zien. Hoe weet u dat hij het was?'

'Hij had een heel aparte tred.'

Ryga's oren spitsten zich. 'Bedoelt u dat hij mank liep?'

'Nee. Hij liep een beetje scheef door zijn schouders – die waren niet recht. O, het was niet zo dat je er veel van merkte, maar zijn rechterschouder hing een beetje zoals dit...'

Crawley liet zijn rechterschouder iets zakken om het te demonstreren.

Dit was nieuws voor Ryga. Hij zag echter niet hoe het hem zou helpen. Maar hij knoopte het toch in zijn oren en dacht aan die versleten rechterhak op de schoen van het slachtoffer en dat Wakefield had gezegd dat het rechterbeen iets korter was dan het linker. Maar het slachtoffer was niet Legg. Die was woensdagochtend levend en wel het hotel uitgelopen.

Crawley vervolgde: 'Zulke dingen vallen me op. Het had geen invloed op zijn kleren. Die pasten perfect. Hij zag er piekfijn uit. Goede pakken, speciaal voor hem gemaakt. Niet van dat goedkope spul, en zijn schoenen waren handgemaakt.'

Ryga vroeg niet hoe hij van de schoenen afwist, want Crawley zou ze hebben gepoetst, als onderdeel van zijn werk. 'Wie waren de schoenmakers?'

'Lobbs uit Londen. Zwarte veterschoenen. Ze waren verzoold en hij had stalen kappen op de hakken laten zetten.'

Ryga had het genoteerd. 'Hebt u gezien dat hij een krijtstreep pak droeg?'

'Een keer. Dat paste ook goed.' Crawley keek Ryga

nieuwsgierig aan. ‘U denkt toch niet dat hij betrokken was bij de moord op die man in de baai?’

‘Hoe laat ging hij weg?’

‘Vlak voor elven.’

‘Hebt u hem zien terugkomen?’

‘Ja. Hij moest aanbellen om binnengelaten te worden. Ik had de serredeuren afgesloten. De voordeur blijft open tot half twaalf. De gasten hebben geen sleutel omdat ik hier altijd dienst heb.’

‘Elke avond, zeven dagen per week?’

‘Ik heb één avond per week vrij, op woensdag, als meneer Dington een dienst draait. Hij zegt dat hij iemand in dienst zal nemen om me te helpen, maar omdat het hotel nog maar net open is, wil hij eerst zien hoe druk het wordt. Hij zegt dat het hotel in het noorden in de krant geadverteerd wordt.’

Ryga wist niet zeker of Crawley in het land of aan de andere kant van Weymouth bedoelde. En het maakte ook niet uit. Maar hij was heel nieuwsgierig naar Leggs nachtelijke wandeling van dinsdag.

‘Hoe laat kwam meneer Legg terug?’

‘Vlak voor middernacht – die klok sloeg toen hij naar boven liep om naar bed te gaan.’ Hij wees naar de sierlijke staande klok in de verre hoek.

‘Zei hij waar hij was geweest?’

‘Nee, en ik heb het niet gevraagd vanwege wat ik u vertelde – hij hield niet van vragen. Hij zei alleen bedankt en welterusten.’

‘Viel u iets aan hem op? Zijn manieren of kleding?’

‘Zijn schoenen waren een beetje modderig toen hij binnenkwam, maar toen ik ze later voor de deur van zijn slaapkamer ophaalde, had hij ze schoongemaakt. Er zat echter nog wel wat modder onder de zolen. En er zat wat steenstof in de modder, wat niet ongevoel is in deze streek,

met steengroeves waar je maar kijkt.' Hij streek zijn haar weer glad met zijn dikke vingers. 'Waarom bent u zo geïnteresseerd in meneer Legg?'

'Is er nog iemand uitgegaan dinsdagavond?' vroeg Ryga vriendelijk, opnieuw de vraag van de portier negerend. En weer leek hij het niet te merken, of er in ieder geval geen aanstoot aan te nemen.

'Meneer en mevrouw Waverley gingen met de auto weg. Ze kwamen net voor tien uur terug. Ze zeiden dat ze na het diner een ritje hadden gemaakt naar Chesil Bank.'

Ryga dacht niet dat zij iets met de zaak te maken hadden. Hij begon zijn notitieblok en pen weg te stoppen toen Crawley zei: 'En dan was er nog juffrouw Paisley.'

Ryga verstijfde. 'Juffrouw Eva Paisley?'

'Ja. Ik zag haar op het terrein.'

'Op dinsdagavond?'

Crawley knikte. 'Het was iets voor half twaalf.'

Ryga's gedachten gingen tekeer. Waarom had ze hem dit niet verteld? 'Weet u het zeker?'

Ja. Het was ongeveer een halfuur nadat meneer Legg naar buiten ging. Ik vroeg me af of ze, u weet wel.' Hij knipoogde. 'Misschien had ik dat niet moeten zeggen, maar ze is niet getrouwd. Van meneer Legg weet ik het niet.'

Ryga wist het evenmin. Maakte het uit als ze Legg had ontmoet? Maakte het uit dat ze dit niet tegen hem had gezegd? Kon het hem schelen of ze een verhouding had met Legg? Het antwoord op alle drie de vragen moest ja zijn, want Legg had een vals adres opgegeven en de volgende ochtend had Eva Paisley de ontdekking van een vermoorde man gemeld.

HOOFDSTUK 10

RYGA LIEP LANGS de donkere cottage van Eva Paisley en vroeg zich af of ze naar Londen was gegaan om Legg te waarschuwen. Ze kon niet weten dat hij een verdachte was. Het nieuws over het valse adres was nog maar net doorgekomen van brigadier Jacobs. Ryga kon niet geloven dat ze betrokken was bij moord, en niets wees erop dat Legg er wel bij betrokken was. Misschien was ze in Londen om te informeren naar de manchetknopen – ze had gezegd dat ze er wat modevrienden en kunstenaars naar ging vragen.

Bij The Quarryman's Arms wilde hij via de achterdeur naar binnen, maar bedacht zich toen. Veel van de drinkers zouden de plaatselijke krant hebben gezien. Misschien herkende een van hen het slachtoffer. En zelfs als dat niet zo was, kon hij wellicht in een onbewaakt ogenblik een stukje informatie over de man in het krijtstreeppak opdoen.

Gelukkig stond Sandy Mountforts auto niet op de weg geparkeerd, wat hem verbaasde omdat hij zeker had geweten dat de verslaggever terug zou komen voor een update zodat hij morgen weer een artikel kon schrijven. Misschien had hij al wat hij nodig had. Wakefield had gezegd dat hij niet met de verslaggever had gesproken, maar

misschien had het personeel van The Pennsylvania Castle Hotel contact opgenomen met de plaatselijke krant nadat hij daar die ochtend navraag had gedaan, hoewel hij dacht dat Cedric Dington en juffrouw Maudley dat niet zouden durven, uit angst het hotel in diskrediet te brengen, en waarschijnlijk had Dington de serveerster en het kamermeisje met ontslag bedreigd als ze ook maar een woord tegen de pers zeiden.

De bar viel stil toen hij binnenkwam, net als bij zijn aankomst gisteren. Sonia Shepherd tuurde door het rokerige vertrek met ogen die nog vermoeder waren dan gisteren. De schaduwen eronder leken haar huid strak over haar gezicht te trekken. Ze produceerde een glimlach, maar er zat een vleugje nervositeit in. 'Een halve pint, meneer Ryga?' Het klonk gemaakt vrolijk.

'Alstublieft.' Hij legde zijn hoed op de bar en keek om zich heen naar zijn zwijgende publiek. In totaal waren er ongeveer vijftien mannen, op drie na allemaal tussen de vijfentwintig en vijftig. Die drie waren de oude stamgasten die hij gisteren had gezien, ver in de tachtig en allemaal op dezelfde stoelen, dicht bij het kolenvuurtje. Hij wachtte tot hij zijn pint voor zich had en ervan geproefd had voor hij zich tot hen allemaal wendde. Het voelde alsof hij op het podium stond. Kalm zei hij: 'Jullie hebben waarschijnlijk allemaal de foto van de vermoorde man in de krant gezien. Herkent een van jullie hem?'

Stilte. Een paar schudden hun hoofd.

'Hebben jullie hem in de buurt gezien?'

Weer schudden een paar mensen hun hoofd terwijl ze van de een naar de ander keken.

'Hij kan ooit in de steengroeven hebben gewerkt,' zei Ryga.

Een van de mannen verbrak de stilte. Hij was goedgebouwd, lang en breedgeschouderd, achter in de

veertig, droeg werkkleding en Ryga wist zeker dat het dezelfde man was die hij gisteravond voor zijn slaapkamerraam had gehoord.

‘Agent Hill kwam vandaag langs om te vragen of we hem kenden, maar de dode man heeft nooit in Perryfield Quarry gewerkt – niet zolang ik er was – en dat is twintig jaar, op drie jaar tijdens de oorlog na.’

‘Hij heeft ook niet in onze groeve gewerkt,’ viel een andere, kleinere en dunnere man hem bij. ‘Broadcroft.’

Sonia nam het woord. ‘Waarom denkt u dat hij een steenhouwer is?’

‘Zijn handen en zijn bouw. En hij leed aan een beroepsziekte die verband hield met de steengroeven.’ Ryga was niet van plan te vermelden dat het veel waarschijnlijker was dat de ziekte er op wees dat hij een diamantmijnwerker was.

‘Silicose,’ zei een van de oudere mannen knikkend. ‘Ik heb er een paar gekend die daarmee zijn heengegaan.’ Dat leverde instemmend gemompel op.

De eerste man sprak weer. ‘Dus u hebt geen idee wie hij is of waar hij vandaan komt?’

‘Op dit moment niet.’

Bespeurde hij een algeheel gevoel van opluchting in de kamer? Hij dronk zijn bier. Hij had zo’n idee dat ze wisten wie het slachtoffer was en waarom hij was vermoord, maar niemand wilde het zeggen, nog niet tenminste. Het gesprek van de steenhouwers dat hij had opgevangen drong zich weer op. *Waarom zou hij het zijn... opgeruimd staat netjes... vuile rotzak.* Wie was vuil en hoe?

Het gesprek werd hervat en ditmaal was het meer ingetogen. Ze waren waakzaam, achterdochtig en er was nog iets, maar dat kon hij niet goed duiden. Hij zou niets uit hen krijgen. In plaats van snel zijn pint leeg te drinken, nam hij er de tijd voor en bestelde toen de andere helft van de

pint, die hij meenam naar een stoel in de hoek waar hij de gasten kon observeren, zonder dat het leek alsof hij in hen geïnteresseerd was. Hij was benieuwd wat er zou gebeuren. Zou iemand een gesprek met hem aanknopen?

Nee hoor. Ze vielen terug op algemene gesprekken over werk, de rantsoenering, de nieuwe National Health Service, iemands volkstuintje, alles behalve de dode man in de baai. Van tijd tot tijd flitste Sonia Shepherds bezorgde blik zijn kant op en ze wierp hem wat lachjes toe waarvan hij vermoedde dat ze geruststellend bedoeld waren, maar ze waren niet erg overtuigend. Tussen het bedienen maakte ze de bar schoon, verzamelde en spoelde glazen en verdween één keer om de taps te checken en meer flessen bier te halen. Zijn aanwezigheid beïnvloedde de sfeer. Hij maakte de klanten gereserveerd en ongemakkelijk, en ze begonnen te vertrekken. Morgen was een werkdag.

Al snel waren alleen de oude mannen nog over en een voor een namen zelfs zij afscheid en wensten Sonia welterusten. Het was toch sluitingstijd.

Ryga stond op. 'Het lijkt erop dat ik uw klanten heb weggejaagd. Het spijt me.'

'Niet nodig. Sneller dan ik ze ooit de bar uit heb gekregen.' Ze drapeerde de bierdoeken over de taps. 'Wilt u iets eten?'

'Een sandwich als het niet te veel moeite is.' Hij volgde haar naar de huiskamer nadat ze de voordeur van de bar en die van de aangrenzende snug had afgesloten en vergrendeld. Ze had wat vispasta, waarvan op het etiket stond dat het van sardientjes was, maar Ryga vond dat het net zo goed slang had kunnen zijn, het had niets weg van de sardientjes die hij vroeger had gegeten. Ze liet hem eten en ging terug naar de bar om op te ruimen. Hij at langzaam en keek de gezellige huiskamer rond. Er was alleen de foto die hem eerder was opgevallen, van moeder en zoon.

Sonia verdween naar de keuken om zijn bord af te wassen en daar op te ruimen. Hij had graag met haar willen praten. Hij wilde weten wat haar dwarszat, maar hij voelde dat ze hem, net als de mannen in de bar, niet in vertrouwen zou nemen. Misschien maakte ze zich zorgen om haar zoon.

Hij zei goedenacht en ging naar boven, waar hij zich waste en naar zijn kamer ging. Hij hoorde haar naar boven komen en naar de badkamer gaan. Na een tijdje ging ze naar haar slaapkamer. Lag ze wakker, ongerust? Was haar zoon ziek of misschien invalide? Ze had er niets over gezegd. Misschien wilde ze hem dat vertellen, maar wist ze niet hoe.

Hij zuchtte, probeerde zijn gedachten te stoppen en in slaap te vallen, maar nu kwam Eva Paisley tussenbeide. Had ze gistermorgen echt een fotoshoot gepland toen ze het lichaam ontdekte, of was ze naar de baai gegaan om het te kunnen melden, wetende dat het er al lag, en de verdenking af te wentelen? Maar waarom dan foto's nemen en zo behulpzaam zijn?

Hij draaide zich om en sloeg op het kussen. Het voelde alsof het vol kolen zat en de matras vol bobbels, maar er was niets mis met het bed of het linnengoed. Het probleem was hijzelf en zijn gedachten over twee vrouwen.

Hij spitste zijn oren voor het geluid van Sonia Shepherds zachte, regelmatige ademhaling die hem zou vertellen dat ze sliep, maar met zijn deur en de hare dicht betwijfelde hij of hij het kon horen. En dan zat hij ook nog in spanning te wachten tot het kind zou huilen en zijn moeder naar hem toe zou gaan. Maar Steven Shepherd sliep vast. Goed voor hem.

Uiteindelijk viel Ryga in een onrustige halfslaap die, toen hij om 6.35 uur voor de zoveelste keer wakker werd, aanvoelde alsof hij helemaal niet geslapen had. Hij hoopte dat een koude wasbeurt hem goed zou doen. Dat deed het

tot op zekere hoogte – net als zichzelf streng toespreken dat hij vastbesloten was deze zaak op te lossen.

Net na zevenen kwam hij de trap af en trof Steven Shepherd die hem gretig stond op te wachten. Het was duidelijk dat de jongen hem had horen opstaan en naar beneden was geglipt toen hij in de badkamer was, om hem geen tweede ochtend te missen.

Er leek niets mis te zijn met het kind. Hij zag eruit als een perfect gezonde jongen, zij het een beetje aan de dunne en kleine kant, en zijn jonge gezicht was wat magerder dan dat van een kind hoorde te zijn. Hij was een donkerharige, bedachtzame en intelligente tienjarige met wie Ryga meteen een klik had. De chocoladebruine, diepliggende ogen van de jongen lichtten op van verrukking toen hij binnenkwam.

‘Jij moet Steven zijn.’

Hij knikte vurig en begon met zijn vragen. Hij toonde een levendige belangstelling voor spoorwerk en de gezonde nieuwsgierigheid van een kind naar het gruwelijke – hij wilde de bloederige details weten. Ryga hield vol dat die er niet waren, maar Steven, die haveremoutpap at, weigerde te geloven dat de keel van het slachtoffer niet was doorgesneden. Sonia berispte hem en bood Ryga haar excuses aan, wat hij wegwijsde. De kringen onder haar donkere ogen waren dieper dan ooit. Het was duidelijk dat ze net als hij een slapeloze nacht achter de rug had. Ze zag er afgemat uit en hij kreeg medelijden met haar. Er was iets aan haar dat een beschermend instinct in hem opriep. Zijn emoties leken hem de baas te worden bij deze zaak. Misschien was het de zeelucht, dacht hij met een meewarige grijns, blij dat de ochtend helder was met een kil randje door de septemberwind.

Hij was ook blij om te merken dat inspecteur Crispin niet in zijn kantoor was. Hij vond zijn aanwezigheid deprimerend en remmend. Hij belde het lab en vroeg of ze

informatie hadden over de kleren en schoenen van het slachtoffer. De kleren bleken problematisch. Er zaten haren op, maar die konden van het slachtoffer zijn. De stropdas leverde weinig op, behalve dat hij ooit met een dasspeld was vastgezet, waardoor Ryga zich weer afvroeg of die dasspeld een diamant had bevat. Met de schoenen hadden ze meer geluk gehad. Nauwkeurig onderzoek had hun een deel van de naam van de schoenmaker gegeven, 'LO', en het opzoeken van in Londen gevestigde schoenmakers suggereerde James Lobb, Jermyn Street, Londen. Ryga voelde een snelle opwindning. Dezelfde schoenmaker die volgens Crawley de schoenen van James Legg had gemaakt.

Ryga belde brigadier Jacobs en vroeg hem de schoenen van het slachtoffer uit het lab te halen en ze naar Lobbs te brengen. Hij verontschuldigde zich dat hij Jacobs al het voetenwerk liet doen, wat geen flauwe woordspeling was, voegde hij eraan toe. Hij vertelde wat Crawley hem had gezegd, inclusief dat Leggs rechterschouder lager was dan zijn linker. 'Zoek uit of Legg zijn schoenen daar liet maken en wanneer, en welk adres hij opgaf. Vraag bij de Londense kleermakers of een van hen het pak van het slachtoffer heeft gemaakt en hem de stropdas heeft verkocht. Dat is een Van Heusen dus heel exclusief. En als niemand die stropdas op voorraad heeft, stuur dan een telegram naar Van Heusen in Pennsylvania en vraag of zij ons kunnen vertellen aan wie ze in Engeland hebben geleverd.' Hij had niet veel hoop dat het ergens toe zou leiden, maar het was het proberen waard. Hij peinsde opnieuw over de Pennsylvania-connectie. Misschien was het gewoon toeval.

Hij wilde ook graag horen wat de Hatton Garden-expert zei over de diamanten en misschien zou iemand zich vandaag melden met nieuwe informatie over het slachtoffer, hoewel hij na zijn ervaring in The Quarryman's Arms gisteravond niet dacht dat het een eilander zou zijn.

Hij bracht verslag uit aan zijn baas in Londen. Street zei dat de diamanten manchetknopen veilig waren aangekomen. Er was nog geen informatie over Sebastian Conrad van de Gevangeniscommissie. Toen Ryga klaar was met bellen, informeerde brigadier Braybourne hem dat Sandy Mountfort bij de receptie op hem wachtte.

Ryga ging erheen, al had hij weinig te melden. Hij zei niets over James Legg, hoewel het mogelijk was dat Mountfort hen kon helpen door bekend te maken dat ze graag met hem wilden praten, maar hij wilde nog niet alles verklappen. Nu was het 'het onderzoek loopt' en te vroeg voor conclusies, waar geen woord van gelogen was.

Inspecteur Crispin arriveerde een uur later en Ryga praatte hem bij zonder de spanning en terughoudendheid in The Quarryman's Arms te noemen. Hij had hem graag naar Sonia Shepherd willen vragen, maar dat zou de inspecteur nieuwsgierig hebben gemaakt en dat wilde Ryga nog niet hebben. Er vormden zich wat ideeën in zijn achterhoofd maar hij wilde meer informatie voor hij ze uitsprak, niet omdat hij dacht dat hij voor gek zou staan als hij het mis had, maar omdat hij geen onnodige spanningen wilde veroorzaken. En dan was er Eva Paisley. Ryga wist hoe Crispin over haar dacht, dus van hem zou hij geen onbevooroordeelde mening krijgen. Misschien zou ze vandaag terugkeren uit Londen en kon hij haar ondervragen over haar nachtelijke bezoek aan het hotel.

De volgende uren bracht hij door met wachten op rapporten en met het doornemen van de rapporten die binnenkwamen, op zoek naar iets dat hen verder kon brengen. In het begin van een onderzoek ging het vaak zo, inlichtingen vragen, aanwijzingen opvolgen die vaak op niets uitliepen, informatie verzamelen, analyseren en wachten, maar toch voelde hij zich rusteloos. Hij wilde dat hij iets kon doen om een doorbraak te forceren.

Hij besloot dat het tijd was om de benen te strekken en een late lunch te nemen. Hij liep Castletown in, langs het hospitaal, en ging lunchen in The Royal Breakwater Hotel, waar hij de manager en het receptiepersoneel vroeg of ze het slachtoffer hadden gezien en, zoals verwacht, een negatief resultaat kreeg. De dode was op de een of andere manier op Portland aangekomen. Als het niet met een boot was, was het dan met een eigen auto? Maar in dat geval, waarom was hij dan over het eiland naar Church Ope Cove gereden als hij ook gedood en achtergelaten had kunnen worden op het strand van Castletown vlak bij de dam? Eerlijk is eerlijk, Castletown was druk, dicht bij de marinebasis, maar Chesil Cove was ook niet ver weg.

Hij ging langs bij het treinstation en liet het personeel foto's van het slachtoffer zien, maar niemand herkende hem. Dat gold ook voor de buschauffeurs die hij aantrof. Hij wist dat de agenten van inspecteur Crispin op pad waren om hetzelfde te doen, maar hij kon niet stil blijven zitten.

Het was bijna vier uur 's middags toen hij terugkeerde naar het politiebureau. Hij vroeg zich af of Eva Paisley al terug was en had besloten haar te bellen om te zien of ze thuis was, maar toen hij het gebouw in wilde gaan, stopte er een auto.

Het was Daniels. Mooi zo. Hij hoopte dat hij iets over Conrad had. Ryga stapte in.

'Sorry dat het zo lang duurde voor ik nieuws kreeg, schipper,' zei Daniels, maar Ryga wuifde dat weg en vroeg hem rapport uit te brengen.

Daniels zette de motor uit. 'Uiteindelijk, na wat dreigementen en druk, lukte het me gisteren om wat informatie uit Conrad te krijgen zoals u had opgedragen, schipper. De naam van het schip waarop hij en Abramowski overkwamen was de MS *Poelau Laut*.'

'Van Stoomvaart-Maatschappij "Nederland".'

‘Ja, hoe weet u dat?’ vroeg Daniels.

‘Ik zat bij de koopvaardij en de Theems Rivierpolitie.’ Hij had haar Londen zien binnenvaren en gelezen over haar heldendaden tijdens de oorlog, toen ze Amerikaanse troepen over de wereld had vervoerd naar Townsville, Cairns en Brisbane, en niet slechts één keer. Ze had heel wat mijlen afgelegd tijdens de oorlog, voornamelijk in de Stille Oceaan, en was nu teruggebracht in haar oude staat, wat betekende dat het geschut verwijderd was. Ze deed weer dienst en vervoerde vracht en een beperkt aantal passagiers.

‘In de jaren dertig vervoerde de Stoomvaart-Maatschappij “Nederland” tin en tabak van door de overheid gerunde plantages en fabrieken in Oost-Indië,’ zei hij. ‘Waarschijnlijk doen ze dat nog, maar in mindere mate. Hun Europese route vervoert machines en gefabriceerde goederen. Ze deden regelmatig Amsterdam aan, en doen dat nog steeds.’

‘Conrad zei dat hij de exacte datum waarop ze in Londen aanmeerden niet meer wist.’

Ryga maakte een spottend geluid.

Daniels grijsde. ‘Toen ik hem onder druk zette, zei hij dat hij dacht dat het eind augustus was. Ik belde het Central Register Office in Somerset House en ze belden me eerder vandaag terug om te zeggen dat ze in het overlijdensregister ene Isaac Abramowski op 30 augustus 1938 hadden. De doodsoorzaak was ernstige dehydratie veroorzaakt door zeeziekte, gecertificeerd door dokter P. Grossly in Albion Street, Rotherhithe. Ik vroeg de telefooncentrale om het nummer, hoewel ik aannam dat hij waarschijnlijk zou zijn weggebombardeerd, met pensioen was of was overleden, maar wonderbaarlijk genoeg houdt hij daar nog steeds praktijk. Ik kreeg te horen dat hij patiënten bezocht. Ik liet mijn nummer achter bij de vrouw die de telefoon opnam en vroeg of de dokter me kon bellen als hij terugkwam. Hij was

eerst een beetje kortaf, zei dat hij zich onmogelijk elke persoon kon herinneren die hij dood had verklaard. En wist ik wel dat we toen in oorlog waren en er honderdduizenden mensen stierven?’

‘Had vast wat moeilijke patiënten vanmorgen.’

Daniels lachte. ‘Ik zei dat deze in 1938 was, aan boord van de MS *Poelau Laut* van de Stoomvaart-Maatschappij “Nederland” uit Amsterdam en dat hij was overleden aan ernstige zeeziekte. Dat bracht zijn geheugen op gang. Hij zei dat hij er daar niet veel van had gehad in zijn carrière, omdat hij een landrot was, maar nu ik het zei, daagde het hem dat hij naar een schip in de haven van Londen was geroepen waar een man, een passagier, erg ziek was geworden. Tegen de tijd dat hij aankwam was de man dood. Twee bemanningsleden zeiden dat de man hevig en voortdurend ziek was geweest tijdens de overtocht. Het was er erg ruw aan toegegaan op het Kanaal en er was niets dat ze konden doen totdat ze aanmeerden. Toen ik zijn geheugen eenmaal op gang had gebracht, herinnerde dokter Grossly zich dat de metgezel van de dode man een heel klein kereltje was geweest, licht misvormd, met zijn hoofd gebogen op zijn schouders, maar hij kon zich geen naam heugen. Het lijk werd overgebracht naar het mortuarium van St. Olave’s Hospital, Lower Road, Rotherhithe. Er was geen schouw.’

‘Kwam dat even goed uit.’

‘Ik ging vanmiddag terug naar Conrad en vroeg hem naar de begrafenis. Ik dacht dat hij er misschien toezicht op hield of er in ieder geval bij aanwezig was.’

Ryga schudde verdrietig zijn hoofd.

‘Naïef, ik weet het. U hebt gelijk, dat deed hij niet. Hij vertrok zo snel als zijn korte beentjes hem konden dragen en liet de gemeente de man begraven. Southwark Council gaat het na, maar zegt dat hij waarschijnlijk op de

begraafplaats van Nunhead werd begraven. Er zijn geen speciale plekken voor Joden.'

Ze konden de begraafplaats nodig hebben als ze het lichaam moeten opgraven. Zou Conrad zijn zogenaamde vriend hebben vergiftigd om van hem te stelen? Ryga achtte het zeer waarschijnlijk. Maar wat was het verband met de man in het krijtstreepak?

Ryga vroeg Daniels naar juffrouw Paisley's cottage in Wakeham te rijden. Terwijl hij dat deed, praatte hij hem bij over zijn gesprek met de nachtportier en de instructies die hij brigadier Jacobs op de Yard had gegeven. Hij zei niet dat Crawley Eva Paisley had gezien. Daar wilde hij haar eerst op aanspreken.

Bij de cottage maakte Daniels aanstalten om de motor uit te zetten, maar Ryga hield hem tegen en zei dat hij terug kon gaan naar Weymouth en dat, tenzij er nieuwe feiten aan het licht kwamen, de brigadier het weekend met zijn vriendin kon doorbrengen.

'Hoe wist u dat ik er een had?' vroeg Daniels.

'Ik ben rechercheur.' En, hoopte hij, één die deze zaak kon oplossen en snel ook. Misschien was Eva Paisley de sleutel.

Hij wachtte tot de auto uit het zicht was en klopte toen aan, maar er was niemand. Teleurgesteld liep hij naar The Quarryman's Arms, die nu wel open zou zijn. Het was net na half zeven. Hij ging de huiskamer binnen maar verstijfde toen hij stemmen in de bar hoorde. Er waren twee vrouwen aan het praten en hij herkende ze meteen. De ene was Sonia Shepherd. De andere was Eva Paisley.

HOOFDSTUK 11

‘JUFFROUW PAISLEY, het verbaast me dat ik u hier aantref,’ zei Ryga terwijl hij de bar binnenkwam en de geschrokken blik van Sonia Shepherd opmerkte.

‘Waarom? Ik krijg dorst, net als jij,’ antwoordde Eva lachend.

‘Ik had niet gedacht dat dit uw gebruikelijke plek zou zijn.’

‘Waarom niet? En wat weet jij van mijn gebruikelijke plekken?’ zei ze goedmoedig.

Niets, dacht hij. Hij liep naar de openbare kant van de bar toen de deur openging en de drie oudere stamgasten binnenkwamen. Op hetzelfde moment werd er op de bar van de aangrenzende snug geroffeld en met een bezorgde blik achterom glipte Sonia weg om gehoor te geven aan de oproep. Ryga maakte gebruik van de gelegenheid die haar afwezigheid bood en zei: ‘Ik had gedacht dat The Pennsylvania Castle Hotel meer jouw smaak was.’

‘Dan ken je mijn smaak helemaal niet, Ryga.’ Ze nam een slok bier.

Hij had haar een kans gegeven om te zien of ze vrijwillig zou vertellen dat ze dinsdagavond op het terrein

was geweest, maar dat deed ze niet. Ze keek ook niet bezorgd.

Ze zei: 'Vanuit fotografisch oogpunt is dit veel meer mijn straatje.' Ze gebaarde de pub rond. 'Er zijn hier prachtige studies. Kijk naar die gerimpelde gezichten en knoestige handen.' Ze wees naar de oude mannen die hun gebruikelijke plek hadden ingenomen en duidelijk zaten te wachten tot Sonia terugkwam en hun pint bracht. 'Hun levensverhaal zit in elke porie, elke plooi en elk bot. Het zit in hun ogen en hun lach. Heb je trouwens al wat over dat kunstgebit gehoord?'

'Nog steeds aan het wachten,' zei hij. Ze had gelijk. Hier was het rauwe leven.

'Als je diep kijkt, echt kijkt, kun je allerlei emoties vinden in zelfs de meest saaie gezichten, zelfs die van politieagenten, die, naar ik hoor, voor een spiegel oefenen in het niet prijsgeven van hun gevoelens en gedachten. Is dat waar?'

Nu plaagde ze hem.

Ze voegde eraan toe: 'Maar je kunt het nooit helemaal verbergen in het diepst van je ogen.'

Hij vroeg zich af of ze op hem zinspeelde en wat ze in zijn ogen zag.

'Ik trakteer je op wat te drinken, Ryga.' Ze reikte in de zak van een leren jasje dat het meer onbetamelijke werkjack had vervangen dat ze gisteren op het strand had gedragen. Ze droeg nog steeds een broek, dit keer een getailleerde marineblauwe, en verder platte schoenen en een felgekleurde zijden sjaal om de hals van een nauwsluitende trui.

'Nee. Dat gaat niet,' zei hij.

'Heb je dienst?'

In zekere zin wel, want hij wilde haar verhoren, maar dat was niet wat hij bedoelde. Hij had zich nog nooit door

een vrouw laten trakteren en dat ging hij nu ook niet doen, maar ze had zijn bedoelingen verkeerd geïnterpreteerd.

‘Doe niet zo duf. Sonia, een pint bitter voor de inspecteur.’

‘Maak er een halve van.’

Sonia serveerde het. Ze leek hen met tegenzin te verlaten. Ryga kreeg de indruk dat ze hem wilde spreken, maar ze moest de pinten van de oude mannen tappen en toen ze terugkwam van hun tafel waren er nog twee mannen binnengekomen.

Eva zei: ‘Ik weet dat je me onmogelijk kunt vertellen wat er vandaag met het onderzoek is gebeurd, zeker niet hierbinnen – als je het al zou willen, maar kun je bevestigen dat je de foto’s hebt gekregen?’

‘Dat heb ik. Dank je.’

‘Ik hoop dat ze helpen. Je mag de negatieven van de foto’s die ik van jou heb genomen altijd hebben als je ze wilt, kom maar langs.’

‘Er zijn wat vragen die ik u moet stellen, juffrouw Paisley.’ Hij zag nieuwsgierigheid en vermaak in haar ogen opflikkeren. Ze vond hem vast saai en vervelend. ‘Bij voorkeur niet hier.’

‘Prima.’ Ze dronk haar glas leeg en riep naar Sonia: ‘Ik ben weg met inspecteur Ryga.’

Ryga nam een flinke slok van zijn bier en liet de rest staan.

‘Zorg dat hij je niet in de boeien slaat, liefje,’ grapte een van de oude mannen.

Een van zijn maten antwoordde: ‘Als hij dat doet, kom ik naar het bureau met een tang.’

Ze barstten in lachen uit. Zij glimlachte en wuifde naar hen voor ze de koele avond en de stilte instapten. Ze vertrokken in de richting van haar cottage. Hij liet de stilte hangen, benieuwd waar het toe zou leiden.

Het duurde even voor Eva de stilte verbrak. 'Sonia is een lieverd. Ze ziet er misschien uit alsof ze die zaak en het leven aankan, en ze heeft geen keus, maar ze is heel kwetsbaar.'

Dat had hij niet verwacht. Probeerde ze hem af te leiden van zijn verhoor over waar ze dinsdagavond geweest was?

'Waarom zou ik geïnteresseerd zijn in Sonia Shepherd?'

'Omdat ik denk dat ze verliefd op je is geworden.'

Ryga wierp haar een ongelovige blik toe.

'Niet dat ze iets heeft gezegd of zelfs maar over jou heeft gesproken. Maar ik zag hoe ze naar je keek toen je binnenkwam.'

Ryga voelde zich boos. Ze plaagde hem en probeerde hem af te leiden. Scherp zei hij: 'Waarom ging je dinsdagavond naar The Pennsylvania Castle Hotel?' Als hij verwacht had dat ze onthutst zou zijn door zijn vraag en de abrupte verandering van onderwerp, werd hij behoorlijk teleurgesteld.

'Waarom niet?' zei ze, terwijl ze hem een vragende blik toewierp.

'Omdat je daarnet zelf toegaf dat het niet jouw soort plek is. Was het om iemand te ontmoeten?'

Een auto schakelde luidruchtig toen hij langs hen knarste.

'Wie heb je daar ontmoet?' drong hij aan.

'Niemand. Ik ging wat foto's maken van John Penn's Bath.'

'In het donker!'

'Nee, in het maanlicht en met een sterke zaklamp, die laatste om me de weg te wijzen.'

'Ik dacht dat topografie niet jouw interesse had,' zei hij een beetje cynisch.

'Soms moet je gewoon even wat anders doen.'

'Maar John Penn's Bath is een ruïne.'

'Ben je er geweest?'

‘Ja.’

‘Dan moet je gezien hebben hoe mystiek het is.’

Hij had alleen stenen, braamstruiken en een groot gat gezien.

Ze vervolgde: ‘Het was al waanzin om daar een bad te bouwen, wat iets zegt over de man – excentriek en introvert, wilde niet met andere mensen in de baai baden. Of misschien vond hij het beneden zijn stand. Maar het maakte hem niets uit dat zijn arme bedienden emmers water de kliffen op moesten sjouwen. Dat hij het bad op gemeenschappelijke grond bouwde, toonde ook totale minachting voor anderen – een man die dacht dat hij boven de wet stond. Daar heb je er vast wel een paar van ontmoet, Ryga.’

‘Dat heb ik.’ En eentje die ik heel graag zou willen oppakken, een moordenaar, voegde hij er stilletjes aan toe toen ze verderging.

‘Het lijkt net een graftombe. Ik wilde kijken of ik de rauwheid en magische kwaliteit kon vastleggen in het maanlicht dat door de dode bomen eromheen scheen, maar de maan plaagde me door te verdwijnen achter een snel bewegende wolkenbank.’

‘Hoe laat ging je erheen?’

‘Dat weet je waarschijnlijk al als Crawley, de nachtportier, me heeft gezien. Heeft hij het je verteld?’

‘Ken je hem?’

‘Mijn tante heeft het over hem gehad. En ik heb hem weleens ontmoet.’

Ryga kreeg de indruk dat ze weinig van Crawley moest hebben, of misschien had dat voor haar overleden tante gegolden.

Ze zei: ‘Het was ongeveer half twaalf.’

Crawley had haar niet meer gezien. Hij zei dat hij Legg

net voor middernacht weer had binnengelaten. 'Heb je iemand gezien?'

'Nee.'

Ryga zweeg even. Hij wilde haar geloven, maar volgens Crawley moest ze Legg hebben gezien. Toen leefde hij op. Dat Legg die kant op ging, betekende niet dat hij bij John Penn's Bath was. Hij had ook het pad naar de baai kunnen nemen om zijn slachtoffer op te wachten bij de strandhuisjes of boten.

'Ken je een man die James Legg heet?'

'Nee.'

'Hij verbleef vanaf zondag in het hotel en checkte woensdagochtend vroeg uit. Lang, goed gekleed, één schouder iets lager dan de andere, rijdt in een Jaguar XK120 sportwagen.'

'Ik heb de auto voor het hotel zien staan, maar ik ken geen James Legg.'

'Volgens Crawley vertrok hij dinsdagavond net na elf uur, ook in de richting van John Penn's Bath.'

'Wat zegt die James Legg?' Ze nam Ryga goed op. 'Je kunt hem niet vinden.'

Was hij echt zo doorzichtig? dacht hij. Misschien moest hij meer voor de spiegel oefenen!

'En jij denkt dat hij je moordenaar kan zijn?' mijmerde ze. 'Ik neem aan dat het mogelijk is, wat betekent dat hij het slachtoffer die avond in de baai kan hebben ontmoet, hem heeft vermoord en toen is teruggekeerd naar het hotel. Maar zijn motief was geen roof, tenzij de dode man andere kostbaarheden bij zich had dan die manchetknopen. Zijn het echte diamanten?'

'Daar lijkt het wel op. Roze diamanten en erg waardevol, maar dat laten we nagaan.'

'Waarom heeft de moordenaar ze dan niet meegenomen?' Ze beantwoordde haar eigen vraag met

dezelfde gedachten waarop Ryga was gekomen. 'Omdat hij niet wist dat het diamanten waren. Maar de dode had misschien andere bij zich, die Legg, of wie de moordenaar ook is, heeft gestolen. Waar zijn de manchetknopen nu?'

'Op de Yard. Een expert zal ze morgen bestuderen.'

'Een andere, bedoel je, want je hebt er duidelijk al een geraadpleegd.'

'Een man genaamd Sebastian Conrad. Drijft een louche tweedehands juwelierszaakje in Weymouth, heeft kennis van diamantslijpen en een strafblad. Zat hier op Portland een straf uit. Vrijgelaten in 1920.'

'Ik heb van hem gehoord,' zei ze. 'Maar ik heb nooit reden gehad om hem te ontmoeten. Gisteravond ben ik naar de stad gereden. Ik heb een paar van mijn modevrienden bezocht. Ik heb ze de foto van de manchetknopen laten zien, maar niemand herkende ze. Ik geloof dat roze diamanten worden gedolven in Australië, Zuid-Afrika en Canada.'

'En Brazilië, Rusland, Siberië en Tanzania.'

'Zou je lijk uit een van die landen kunnen komen? Jammer dat je zijn paspoort niet had, maar dat zou te makkelijk zijn geweest en te dom van de moordenaar om het op het lichaam achter te laten. Heeft de schouw al meer opgeleverd of mag je dat niet zeggen?'

Misschien moest hij dat niet doen, maar hij zag niet in wat voor kwaad het kon. Ze had hem niets verteld over haar bezoek aan het hotelterrein, maar waarom zou ze ook als ze niet wist dat het hotel, of beter gezegd Legg en John Penn's Bath, met de moord te maken kon hebben? Haar meer informatie geven en observeren wat ze ermee deed, als ze er al wat mee deed, kon hem helpen bij het onderzoek. Of haar in de val doen lopen, zei de verontrustende stem in zijn hoofd. Hij gaf door wat Wakefield hem had verteld.

'Dus het ziet ernaar uit dat je slachtoffer in een

diamantmijn heeft gewerkt,' zei ze. 'Dat zou zijn sterke, knoestige handen en het mesothelioom verklaren.'

Ze stopten voor haar cottage. Ze deed de deur van het slot en nodigde hem uit binnen te komen. 'Voor de foto's en negatieven die ik van je genomen heb,' vervolgde ze toen hij aarzelde. Hij deed zijn hoed af, maar hield zijn jas aan, en bleef bij de deur staan terwijl hij toekeek hoe ze naar de tafel ging, waar ze een envelop pakte.

'Ze zitten er allemaal in.' Ze keek hem scherp aan. Hij zorgde ervoor dat hij haar blik beantwoordde, terwijl hij zich afvroeg wat ze dacht. Hij voelde zich een beetje ongemakkelijk. Haar aandachtige blik en fotografeer oog maakten dat hij zich af vroeg hoeveel van zijn innerlijke gedachten en gevoelens ze zag. Ze wilde iets zeggen toen haar telefoon ging. Ze excuseerde zich om op te nemen en uit haar begroeting bleek duidelijk dat het een vriend was. Ryga was blij dat hij weg kon.

Later die avond, op zijn kamer, opende hij de envelop en spreidde de foto's uit op zijn bed. Er waren verschillende foto's van hem aan de kust, voornamelijk van zijn rug terwijl hij uitkeek over de zee, maar er was er ook één waar hij zich naar het zuiden had gedraaid. Het was een profielfoto. Hij had zijn hoed afgezet en zijn hoofd opgeheven, waarschijnlijk om naar het kustpad te kijken, maar toen Ryga naar de foto keek, vond hij dat het er erg uitzag alsof hij uitkeek over de zee, bedachtzaam en verlangend. Hij had geen idee naar wat. Inspiratie waarschijnlijk, die kon hij nu wel gebruiken. Nou, als de zee hem die kon geven, zou hij morgen de zee volgen. Hij zou over het kustpad boven de baai naar de vuurtoren gaan. Misschien had een van de wachters dinsdagavond of in de vroege uren van woensdagochtend boten gezien.

HOOFDSTUK 12

ZATERDAG

RYGA VERRASTE ZICHZELF door die nacht goed te slapen. Hij had zeker geweten dat hij dat niet zou doen. Sonia Shepherd daarentegen zag er bij het ontbijt uit alsof ze nauwelijks een oog dicht had gedaan. Hij dacht na over Eva's bewering dat Sonia verliefd op hem was geworden. Hij had niets gezien dat daarop wees toen hij gisteravond terugkwam en Sonia Shepherd liet er ook nu niets van blijken. Ze was nog steeds ongerust over iets, dat kon Ryga zien, maar hij wist zeker dat het niets te maken had met ontluikende gevoelens voor hem.

Hij vroeg of ze wat sandwiches voor hem wilde maken en legde uit dat hij de ruige, golvende kustlijn wilde verkennen. Dat deed ze zonder vragen te stellen. In tegenstelling tot haar zoon, die zijn moeder eindeloos aan het hoofd zeurde, tot dat ze hem op strenge toon beval buiten te gaan spelen. Met tegenzin en een sluwe blik op Ryga deed hij dat, waarschijnlijk in de hoop dat hij hem kon inhalen als hij wegging. Gelukkig had de jongen al vrienden gevonden om mee te spelen en was hij verdwenen. Ryga kon ontsnappen. Hij ging weer op weg door Wakeham en naar

Church Ope Cove, met slechts een korte blik op Eva's cottage voor hij de weg naar beneden insloeg.

Met zijn in vetvrij papier verpakte sandwiches in zijn ene jaszak en een kleine flacon thee in de andere – Sonia had erop gestaan dat hij die zou meenemen – besloot hij te beginnen waar het slachtoffer dood was gevonden. Hij had zijn stafkaart, die ook in zijn zak zat, al geraadpleegd, en vanaf de baai zou hij zuidwaarts gaan, naar Portland Bill en de vuurtoren. Het was slechts vier kilometer, misschien vijf als er omwegen nodig waren.

Als het slachtoffer, zijn moordenaar, of beiden met de boot gekomen waren, wilde dat nog niet zeggen dat het vaartuig om de Bill heen was gevaren. Het had de baai ook van de tegenovergestelde richting kunnen naderen, vanuit Weymouth of via het Kanaal, waardoor het de verraderlijke golven van Portland Bill zou vermijden. Misschien was zijn behoefte om de vuurtoren te bezoeken gewoon een excuus om de benen te strekken en na te denken.

Hij had liever steviger wandelschoenen gehad en zou hebben afgezien van het pak en de regenjas, maar hij had slechts vier shirts, ondergoed en sokken in zijn weekendtas gestopt, geen wandelkleding. Bovendien had hij die niet. Die was niet nodig in Londen, hoewel hij graag zoveel mogelijk wandelde, maar smog en rook maakten dat regelmatig onmogelijk.

Hij wilde ook zien of het slachtoffer vanuit deze richting de baai te voet had kunnen bereiken. Maar in plaats van naar de baai af te dalen, volgde hij het pad over de kliffen en pauzeerde waar het aftakte naar een ruw, overwoekerd pad dat volgens de kaart naar John Penn's Bath leidde. Hij volgde het een paar meter en bestudeerde het kreupelhout en de harde, rotsige grond op recente sporen. Het pad was gebruikt, zoveel was zeker, en hij zou zeggen vrij recent,

afgaand op de struiken en takken, maar het was onmogelijk te zeggen wanneer of door wie.

Hij keerde terug en vroeg zich af of Eva Paisley John Penn's Bath had verlaten, naar de baai was gelopen om het slachtoffer te ontmoeten en hem had neergestoken? Was ze gehard door haar ervaringen in de oorlog? Zo gehard dat de dood niets voor haar betekende?

Nee, dat kon hij gewoon niet geloven. En wat zou haar motief zijn geweest? Daar dacht hij over na terwijl hij verder klom. Wraak? Waarvoor? Had het slachtoffer haar of een familielid beroofd? Of een vriend beroofd? Wist of geloofde ze dat het slachtoffer iemand had vermoord van wie ze hield? Hij wist slechts wat ze hem van haar achtergrond had verteld. Hij moest meer weten. De gedachte alleen al dat ze schuldig was aan zo'n gruwelijke misdaad, wat kon resulteren in haar nek in de strop van een beul, maakte hem misselijk. Kon hij dat echt laten gebeuren? Maar als hij dat niet kon, dan kon hij maar beter z'n biezen pakken en teruggaan naar zee.

Hij kwam uit op de klif. Het blauwgroene water strekte zich voor hem uit, de golven kort en woelig in de stevige zuidwestenwind. Er was geen boot in zicht. Zo anders dan de overvolle Theems met zijn af en aan varende aken, sleepboten en rondvaartboten en de eindeloze rijen stoomboten en lijnvaartschepen die in de dokken om ruimte vochten.

Hij zette zich schrap tegen de wind die om hem heen gierde en over het desolate, rotsachtige landschap raasde. Hij ademde de frisse, zoute lucht diep in en ging door met zijn gissingen. Was Eva op het lichaam gestuit bij haar nachtelijke tocht naar John Penn's Bath en had ze verzuimd dat te melden, maar was ze de volgende ochtend teruggekeerd om te claimen dat ze het toen ontdekte en om die foto's te nemen? Dat zou ze alleen doen als ze een

medeplichtige had en hem beschermde. James Legg. Het had hem tijd gegeven om weg te komen. Het klonk logisch, maar het voelde niet goed. Was hij echt zo blind als het op haar aankwam? Had ze hem volledig in haar ban? Had ze hetzelfde gedaan met Legg en hem het slachtoffer laten doden? Maar als het zo zat, waarom had ze zich dan door Crawley laten zien?

Het landschap spreidde zich voor hem uit, grote grijze rotsblokken, roestende ijzeren machines, afgedankte kranen. Het moest fysiek zwaar zijn geweest om hier stenen uit te hakken. Er was weinig bescherming tegen het weer, behalve een paar grotachtige schuilplaatsen die zich gaandeweg hadden gevormd. Onder hem spoelde de zee over de rotsen en de ondiepten. Het was eb.

Hij zocht naar paden of wegen landinwaarts die het slachtoffer had kunnen nemen, maar gaf dat idee al snel op, omdat het hem opviel toen hij naar zijn eigen schoenen keek, dat die van het slachtoffer onder het gruis en het kenmerkende witgrijze stof moesten zitten. Hetzelfde stof dat volgens Crawley ook op Leggs schoenen zat toen hij die avond terugkeerde naar het hotel. Maar toen hij de schoenen van het slachtoffer in het mortuarium had onderzocht, waren de zolen en het bovenleer schoon geweest. Hij vroeg zich af hoe het brigadier Jacobs bij Lobbs verging. Ryga had gisteren niets van hem gehoord. Misschien meldde Jacobs zich vandaag en misschien vonden de analisten sporen van steenstof.

Het was goed om hier te zijn met het woeste, ruige landschap en de eindeloze ruimte van de zee. Hij had altijd het gevoel dat het ritme van lopen mentale actie stimuleerde. Jammer dat het geen antwoorden opleverde, hoewel dat mettertijd misschien wel zou gebeuren. Hij zag bijna niemand, slechts af en toe een wandelaar en een man met een verrekijker om zijn nek. Elke keer liet Ryga zijn

legitimatie zien en vroeg of ze dinsdagmiddag of begin van de avond op het pad waren geweest. Dat waren ze niet. En tenzij het slachtoffer of zijn moordenaar een zeer krachtige zaklamp had gebruikt, had geen van beiden hier in het donker de weg kunnen vinden. Ze waren vast over de rand van de klif getuimeld.

Hij ging landinwaarts richting Southwell en zag de bouwwerkzaamheden van het nieuwe zeegeschut waar tijdens de oorlog het zware luchtdoelgeschut had gestaan. Kwam er dan nooit een einde aan? Oorlog. Blijkbaar niet. De gedachte dat Eva naar Korea zou gaan, vervulde hem met afschuw. Hij werd misselijk van het idee dat haar iets zou overkomen. Hij wist dat hij haar niet op andere gedachten kon brengen. Bovendien had hij daar het recht niet toe. Hij sloeg de rustige weg naar Portland Bill in. Er lagen kleine akkers om hem heen. Het was een beetje bewolkt geworden en de wind nam toe.

Het duurde niet lang voordat de rood-witte vuurtoren opdoemde. Te oordelen naar het aantal auto's op de parkeerplaats was hij populair bij toeristen en links ervan waren een café en strandhuisjes. Hij had niet verwacht dat hij met toeristen moest wedijveren om de aandacht van de vuurtorenwachter, maar bij navraag ontdekte hij dat ze met z'n drieën waren en toen hij had aangegeven wie hij was, werd hij al snel doorverwezen naar de hoofdvuurtorenwachter, een grijsjarige man van begin vijftig met een verweerd gezicht en een mager lichaam, die zich voorstelde als Ivor Palmer.

‘Als u fit bent, wat zou u er dan van vinden om naar de top te klimmen?’ zei Palmer, met een uitdagende glinstering in zijn hazelnootkleurige ogen. ‘Het zijn maar 153 treden.’

Ryga stemde enthousiast toe. Het uitzicht alleen al zou de inspanning waard zijn. Op de wenteltrap kreeg hij lopend commentaar.

‘De vuurtoren is gebouwd van steen die op het eiland is gedolven,’ zei Palmer over zijn schouder. ‘Hij is 41 meter hoog, de toren meet 35 meter en de lichtkoepel zes meter.’

Ryga vroeg zich af hoe vaak hij dit tegen toeristen had gezegd.

‘We hebben een gietijzeren balkon rond de lichtkoepel, zoals u zult zien. Op het eerste niveau bevindt zich de sectorlantaarn, op het tweede niveau de diafoon en de bijbehorende ontvangers. Het volgende niveau, direct onder de lichtkoepel, bevat het mechanisme waarmee de lantaarn wordt rondgedraaid. Vanaf daar is het een steile klim naar de lantaarnkamer.’

Dat was het zeker, vond Ryga, terwijl hij probeerde niet te laten merken dat hij buiten adem was. Na de oorlog had hij zoveel mogelijk tijd genomen om fit te worden en te blijven en hij had een goede conditie, maar de vuurtorenwachter had een betere, ondanks zijn leeftijd.

Eenmaal in de lantaarnkamer benam iets anders Ryga de adem. Het uitzicht. Hij zweeg en was Palmer dankbaar dat hij dat respecteerde en hem liet genieten van de uitgestrektheid van de grijze zee die voorbij de horizon en naar het westen en oosten reikte, terwijl het binnenland van Portland en het glooiende landschap van Dorset voor hem lagen.

Palmer verbrak de stilte. ‘Heer van alles wat je overziet, hè?’

Ryga knikte.

‘Je kunt er dronken van worden,’ ging Palmer verder. ‘En het is beter dan alle drank die ik ooit heb geproefd.’

Dat was Ryga met hem eens. Het was een heldere ochtend dus hij had het beste uitzicht, maar zelfs op saaier dagen zou het spectaculair zijn en ’s nachts flikkerden en schitterden de lichtjes van Weymouth en de stadjes in Dorset in de verte. Maar dat was niet zo geweest tijdens de

zes oorlogsjaren, en Palmer en zijn collega's moesten dolblij zijn geweest om ze na de overwinning weer te zien oplichten. Ryga dacht terug aan dinsdagavond en de vroege uren van woensdagochtend. Het zou donker zijn geweest, niet zo gemakkelijk om een boot op zee te zien, maar eentje die rond dit verraderlijke stuk kust voer, zou boordverlichting nodig hebben gehad.

Voordat Ryga naar boten kon vragen, zei Palmer trots: 'Vorig jaar koos Trinity House ons en St. Catherine's Lighthouse op het eiland Wight uit voor het experimentele gebruik van een nieuw navigatiehulpmiddel dat bekend staat als Ramark bakens.'

'Hebben jullie radar om scheepsbewegingen te volgen?' vroeg Ryga opgewonden.

Palmer schudde zijn grijze hoofd. 'Nee, het is een niet-directioneel, continu van hier uitzendend radarbaken, ontworpen om de schepen een peiling te geven en hen te helpen bij het identificeren van navigatiehulpmiddelen – boeien, vuurtorens, aanlandingen of posities op opvallende kustlijnen.'

Daar had hij dus niets aan. Hij keek naar het lichtschip Shambles, ongeveer drie mijl uit de kust, dat daar door Trinity House was geplaatst om het kustverkeer te waarschuwen voor de Shambles-zandbank, en vroeg zich af of de bemanning iets gezien zou hebben.

'Ik moet weten of er in dit gebied boten zijn gezien tussen, laten we zeggen, dinsdag negen uur 's avonds en woensdag zeven uur 's ochtends.'

'Vast op weg naar of terugkerend van Church Ope Cove.'

'Ja. U hebt van de moord gehoord.'

'Ik heb erover gelezen in de krant. We hebben het erover gehad. Ik heb de bemanning van het lichtschip Shambles gevraagd of ze iemand gezien hebben. Het is nieuw,' zei

Palmer weer trots. 'Drie jaar geleden geplaatst. Weet u veel van de zee?'

'Aardig wat,' gaf Ryga toe. 'Ik ben ex-koopvaardij.'

Palmer knikte waardierend. 'Jullie hebben geweldig werk geleverd in de oorlog – verdomd gevaarlijk ook.'

Ryga hoopte maar dat hij hem niet naar zijn ervaringen zou vragen. Zoals velen wilde hij er niet over praten. Misschien pikte Palmer dit op, want hij bleef bij zijn stokpaardje, wat Ryga ditmaal goed uitkwam. 'Dan weet u van lichtschepen, die overdag gemakkelijk met het blote oog te zien zijn en 's nachts worden gemarkeerd door een ronddraaiend licht dat tien mijlen ver zichtbaar is. Het lichtschip geeft ook een mistsignaal. Er is een bemanning van elf man, maar er hebben er maar zeven tegelijk actief dienst, een kapitein en zes matrozen. Ik heb de kapitein gesproken. Tenzij een schip hen via de radio opriep, hadden ze geen idee wie er passeerde. Het bemanningslid dat wachtdienst had zag de lichten van twee schepen passeren. Maar ze waren ver op zee en ik betwijfel of ze Church Ope Cove zijn binnengevaren.'

'Herkende u of een van de bemanningsleden of de andere wachters de dode?'

'Nee. Het spijt me dat we u niet kunnen helpen, misschien hebt u meer geluk bij de vissers in Chesil Cove. Een van hen kan die nacht op zee geweest zijn.'

Ryga zei dat hij met hen zou praten en vroeg Palmer het hem via het politiebureau te laten weten als hij wat hoorde. Ze praatten nog wat over de vuurtoren en de zee en gingen toen terug naar de begane grond. Palmer stelde voor dat Ryga ook de marinebasis zou proberen. 'Zij hebben radar en als iemand over zee bij de baai is gekomen, kan hij heel goed vanuit die richting rond het eiland zijn gevaren.'

Ryga zei dat hij van plan was de commandant te spreken.

Voordat hij weer op pad ging, zocht hij een rustig plekje op, uit de buurt van de toeristen, ging op een van de reusachtige rotsblokken zitten en at zijn sandwiches op. Hij zette alle gedachten aan de zaak en aan zowel Eva Paisley als Sonia Shepherd uit zijn hoofd en genoot van het uitzicht, de lucht en de rust. Toen hij zijn thee had opgedronken vertrok hij naar Chesil Cove, het zuidelijkste deel van bijna dertig kilometer kiezelstrand dat begon in West Bay, Dorset. Chesil Beach, of Chesil Bank, zoals het werd genoemd, was beroemd vanwege de lengte en de hoge kiezelbank en vanwege de scheepswrakken. Zijn wandeling voerde hem langs meer verlaten steengroeven, langs de kust en landinwaarts tot hij de lange kiezelstrook en het stadje Fortuneswell beneden zich zag liggen. Van daaruit kon hij terugkeren naar het bureau en zien wat er was binnengekomen.

Hij overwoog het idee dat het slachtoffer geen enkele connectie met Portland had en dat het lijk hier gemakshalve per boot was gedumpt op weg van en naar elders, maar dat leek niet logisch. Waarom was het dan niet in zee gedumpt? Nee, hij was er zeker van dat dit rotsachtige, winderige eiland te maken had met de moord.

In gedachten verzonken was hij de steile wegen afgedaald, langs de rijtjeshuizen en de school naar de baai. Er lag een handvol vissersboten op de oever en een paar mannen repareerden hun netten, maar het waren niet zij die hem verrasten, maar degene die met een van hen aan het praten was. Eva Paisley.

HOOFDSTUK 13

RYGA HAASTTE ZICH naar de oever en vroeg zich af wat ze hier deed voor hij bedacht dat er geen enkele reden was waarom ze niet hier zou zijn. Ze had het volste recht om te gaan en staan waar ze wilde. Er was helemaal niets sinisters aan en de camera om haar nek maakte duidelijk waarom ze hier was, wat ze bevestigde toen hij haar vroeg wat haar hier had gebracht. Haar volgende woorden verrasten hem echter.

‘Ik heb Harold en de anderen ook een paar vragen gesteld over onze dode. Harold, vertel de inspecteur van Scotland Yard wat je net zei over de man in het krijtstreep pak.’

‘Hij droeg het niet toen ik hem zag.’

‘Wat?’ zei Ryga geschokt.

‘Hij droeg zo’n donkerblauwe cowboywerkbroek.’

‘Denim jeans,’ vertaalde Eva.

‘En een marineblauwe trui onder een zwart werkjack, een beetje zoals die van Eva hier, maar ouder. O, en een Bretonse pet zoals die van mij.’ Met de steel van zijn pijp wees hij naar de donkerblauwe, versleten visserspet. ‘Hij was een beetje gekleed als Frank, de kolenboer, alleen zat er

geen vuil of roet op zijn gezicht of handen. Hij zou in de bouw of de steengroeven gewerkt kunnen hebben, maar niet in de buurt, want geen van ons had hem ooit eerder gezien. Hij was geen visser. Hij droeg de plunjezak van een zeeman. Als je het ons vraagt, denken we dat hij van een schip kwam.'

Ryga's ogen vernauwden zich toen hij naar het rossige, verweerde, gerimpelde gezicht keek. Hoeveel hiervan was fantasie? 'Wat had hij aan zijn voeten?'

'Stevige laarzen,' was het antwoord. 'Schone ook. Maar oud.'

'Hoe weet je dat hij het was?'

'Omdat Eva me een foto liet zien.'

Ryga wierp Eva een geschrokken blik toe. Dat zou hij later wel afhandelen. 'Waar heb je hem gezien?'

'In de pub, daar.' Harold wees naar het eenzame gebouw aan het strand, een paar meter verderop. 'Hij was de enige vreemde in de pub. Als je me niet gelooft, vraag het Billy of Oswald. Die waren bij me.' Hij knikte naar twee jongere mannen bij de vissersboot. 'Het was dinsdagavond rond half acht. Hij dronk een pint en vertrok weer.'

'Alleen?' vroeg Ryga, nog steeds twijfelend aan dit nieuwe bewijs.

'Ja. Niemand praatte met hem en hij praatte met niemand, behalve met Bert, de waard, en dat was alleen om zijn pint te bestellen. Vraag maar aan Bert. De vreemdeling leek op zijn gemak, niet nerveus. Hij dronk gewoon rustig en vertrok weer.'

'Weet je zeker dat hij het was? Soms is het moeilijk om een foto van een dode met een levende te vergelijken.'

'Hij was het zeker, want ik weet nog dat ik dacht toen ik hem in leven zag: dat is een man die voor zichzelf kan zorgen. En dat viel me ook op toen Eva me de foto liet zien.'

Het maakt niet uit dat hij dood is – je ziet het nog steeds aan zijn gezicht.’

Fantasievol. Maar misschien speelde instinct een rol, dacht Ryga. En het kon geen kwaad om erin mee te gaan, want hij had alle informatie nodig die hij kon krijgen. Zelfs als Harold zich vergiste en de vreemdeling niet de dode was, was hij nog steeds een vreemdeling en zou hij nageetrokken moeten worden. Was het mogelijk dat Harold en de anderen de moordenaar hadden gezien in plaats van het slachtoffer?

‘Waarom zeg je dat hij een man was die voor zichzelf kon zorgen?’ vroeg Ryga.

Harold nam de tijd om zijn pijp aan te steken. Ryga wierp Eva een blik toe. Ze trok haar wenkbrauwen een beetje op. Toen Harold tevreden was dat zijn pijp naar behoren werkte, ging hij verder.

‘Door zijn handen. Sterke handen – ik zou ze niet om mijn keel willen hebben,’ kakelde hij, voordat zijn uitdrukking ernstig en bedachtzaam werd. ‘Toen vielen me zijn ogen op. Ik dacht: Hallo, die hebben veel van het leven gezien en niet altijd goede dingen. Maar we hebben de afgelopen jaren allemaal dingen gezien die we nooit voor mogelijk hadden gehouden.’ Zijn gezicht werd somber en hij keek Eva droevig aan. Ryga zag even verdriet in haar uitdrukking, dat er niet was geweest toen ze over haar oorlogsfoto had gesproken. Toch waren de wreedheden waarvan ze getuige moest zijn geweest zeker erger dan al het andere. Misschien verborg ze haar gevoelens voor hem. Of misschien, dacht hij, was waar Harold op zinspeelde persoonlijker voor haar.

Harold haalde de steel van zijn pijp uit zijn mond en keek naar Ryga. ‘Hij had ook een sterk gezicht, niet verdrietig of boos maar... Ik weet niet precies hoe ik het moet zeggen.’ Zijn gezicht verstrakte terwijl hij woorden zocht om zijn gedachten uit te drukken. ‘Hij was op zijn

gemak. Het was net...' Hij viel even stil en trok aan zijn pijp, '... alsof hij hier hoorde. Alsof hij thuis was.'

Ryga wist niet zeker of hij deze indrukken kon geloven. Harold kon hem een vissersverhaal vertellen, niet omdat hij hem opzettelijk wilde misleiden of in de belangstelling wilde staan – misschien wilde hij oprecht helpen.

'Ik heb me het hoofd gebroken of ik hem ergens van ken, maar ik kwam er niet op. En Bert zei dat hij hem nooit eerder had gezien, maar Bert heeft The Cove Inn pas vijf jaar, sinds het einde van de oorlog. Kwam uit Londen, maar dat nemen we hem niet kwalijk.' Hij knipoogde en grijnsde, waardoor ontbrekende tanden zichtbaar werden.

Ryga zei: 'Had je geen zin een gesprek met hem aan te knopen?'

'Nee. Hij maakte duidelijk dat hij niet wilde praten. O, niet door iets wat hij zei, want hij sprak niet, maar je kon het zien aan de manier waarop hij keek en stond. We keken toe hoe hij vertrok.' Hij richtte zijn blik op Eva. 'Hij marcheerde naar de deur en voor hij wegging draaide hij zich om en keek om zich heen, niet naar ons maar naar de plek. Er was niets in zijn uitdrukking, maar het was alsof hij dacht dat dit de laatste keer was dat hij hem zou zien.'

En nu vond Ryga dat Harold zich in het rijk der fabelen had begeven. Het was tijd om de man te bedanken voor zijn informatie, te zeggen dat er een politieagent zou komen om verklaringen op te nemen van hem en zijn collega's en afscheid te nemen. Eva vertelde Harold dat ze zou langskomen met een paar van de foto's die ze van hem en zijn maten had genomen. 'En vergeet niet dat je zei dat ik een keer met je mee mocht.' Harold zei dat hij dat niet zou doen, raakte zijn pet aan en keerde zich om naar zijn bemanning.

'Ga je echt de zee op om met hen vissen?' vroeg Ryga terwijl ze met hem meeliep, terug naar de promenade.

‘Natuurlijk. Dat moet geweldige foto’s opleveren, vooral als het een beetje ruw is. En? Wat vind je van Harold’s verklaring?’

‘Wat vind jij?’ kaatste hij terug.

Ze dacht even na. ‘Een beetje dichterlijke vrijheid afgewisseld met realiteit. Ja, die vreemdeling was hier. Ja, ik geloof dat hij het slachtoffer was, maar misschien niet dat hij zo stil was als Harold zegt, en zeker niet die laatste, bedachtzame blik.’

Ryga lachte.

Eva vervolgde: ‘Harold heeft fantasie, maar hij is solide en betrouwbaar. En de waard zal zijn verhaal ondersteunen, samen met de andere drinkers, en daarom gaan we naar The Cove Inn.’

Hij merkte op dat ze zichzelf had meegerekend. Hij vond het niet erg. Hij zag geen reden om ijzig te doen en haar buiten te sluiten. Hij duwde elke zweem weg van het idee dat ze betrokken kon zijn bij de moord. Wat hem betreft was dat absurd.

‘Waarom vroeg je Harold naar de dode man en liet je hem de foto zien?’

‘Net als jij vroeg ik me af of het slachtoffer per boot naar de baai was gekomen en of zijn lichaam daar was neergelegd, en ik bedacht dat als iemand een andere boot in de buurt had gezien, of iets verdachts, het Harold zou zijn. Hij heeft geen boot gezien op dinsdagavond of woensdag.’

Ryga beseftte dat hij vergeten was daarnaar te vragen, wat slordig van hem was. Hadden Eva’s aanwezigheid en de verrassende nieuwe informatie hem afgeleid? Als dat zo was, liet hij het afweten.

‘Maar ik was verrast toen hij zei dat hij een vreemdeling had gezien in The Cove Inn. Ik liet hem de foto zien. Ik had een set gehouden – tja, je hebt hulp van het publiek nodig,’ zei ze voor hij wat kon zeggen, en ze had gelijk. ‘En zonder

enige aarzeling identificeerde hij onze man in het krijtstreep pak als de vreemdeling. Het was interessant wat hij zei over zijn gezicht en handen. Precies zoals we hadden besproken.'

Ze stapten de korte promenade op, waar een paar bejaarden genoten van de laatste zonnestralen voordat de wolkenbank in het westen er een einde aan zou maken. Ze leken zich niet bewust van de stevige wind. Ryga vroeg zich af wat er met de plunjezak van de vreemdeling was gebeurd. De moordenaar had hem in het kreupelhout kunnen begraven of mee kunnen nemen.

'Waarom ben je zo geïnteresseerd?' vroeg hij terloops. Ondanks zijn inspanningen om het te negeren, klonken de woorden van hoofdcommissaris Ambrose in zijn oren. Zouden zij en Harold dit verhaal verzonnen hebben om hem op een dwaalspoor te brengen? Maar als dat zo was, dan moesten de waard en de andere drinkers in de pub erbij betrokken zijn.

Dat was niet onmogelijk. Hij was een buitenstaander. Wisten ze allemaal precies wie het slachtoffer was en zwegen ze daarover? Maar je kon niet een heel eiland het zwijgen opleggen, zelfs geen klein eiland. Iemand zou zich gemeld hebben om te zeggen wie hij was.

Ze zei: 'Ik ben een erg nieuwsgierig persoon. Het is een beroepsrisico voor fotografen, of beter gezegd, het is een voorwaarde voor het vak, vooral omdat het mij om mensen gaat en niet om landschappen. En dan bedoel ik niet portretten. Naast mijn oorlogsfotografie fotografeer ik graag arbeiders in hun vrije tijd of mensen in hun beroep, onbewust betrapt als hun gezichten een verhaal vertellen.'

Zoals ze met hem had gedaan aan de kust. 'En de modiefotografie?'

'Veracht ik.'

'Daarom ga je terug naar de oorlog.'

Ze gaf geen antwoord.

Ryga vervolgde: 'Is er niet genoeg in Groot-Brittannië om vast te leggen? Ontberingen, armoede, lijden, alle gevolgen van zes jaar strijd. Kun je dat niet onder de aandacht van het publiek brengen?'

Ze bestudeerde hem en er was iets nieuws in haar ogen dat hij nog niet eerder had gezien, een soort snelle bewondering of begrip misschien. Maar voor hij dat en zijn reactie erop kon analyseren, hadden ze The Cove Inn bereikt. Ze gingen de kleine, sombere bar binnen. De enige gasten waren twee oude mannen aan een tafel bij het raam met uitzicht op zee, die domino speelden.

Eva reikte in de zak van haar jas. 'Bier, een halve pint, weet ik nog.'

Maar Ryga reikte naar zijn portemonnee. 'Ik kan niet...'

'Doe niet zo idioot.' Ze bestelde bij de waard en overhandigde het geld.

Ryga voelde zich ongemakkelijk. Ze had nu twee drankjes voor hem gekocht en volgens zijn code waren dat er twee te veel, maar hij zag dat hij geen keus had. Hij haalde de foto van het slachtoffer en zijn legitimatie tevoorschijn en vroeg de pezige, donkerharige man van midden vijftig of hij nog wist dat hij hem dinsdagavond bediend had.

'Zeker wel. Hij dronk een pint en vertrok weer. Hoezo, wat heeft hij gedaan?'

'Leest u de krant niet?' vroeg Ryga.

'Alleen de sportpagina's. De rest is onzin.'

'Beschrijf hem voor me.'

Dat deed Bert en de beschrijving kwam overeen met die van Harold.

Eva nipte van haar halve pint. 'Is je iets opgevallen aan zijn handen?'

'Grote handen, sterk. Geen ringen of tatoeages.'

‘En zijn nagels?’ drong ze aan.

Ryga liet haar doorgaan en bestudeerde het gezicht van de waard aandachtig om te zien of hij zou verraden dat zijn antwoorden ingestudeerd waren.

‘Schoon, kort.’

‘Geen nagelbijter?’

‘Zou kunnen, weet ik niet.’

Ryga kwam tussenbeide. ‘Sprak hij met een accent?’

De waard dacht hier even over na, waardoor Ryga dacht dat het er wel moest zijn, maar dat hij het misschien niet kon plaatsen.

‘Niet dat je zou merken. Hij zei alleen “een pint”, legde het geld op de toonbank, dronk zijn bier en vertrok. Zei geen dank je wel, fijne dag, niks.’

‘Heb je geprobeerd een gesprek met hem aan te knopen?’

‘Je weet wanneer een man met rust gelaten wil worden.’

Dat had Harold ook gezegd. Ryga liet een korte stilte vallen, hopend dat Eva er niet tussen zou komen en dat deed ze niet. Na een moment zei hij: ‘Heb je hier de afgelopen week nog andere vreemdelingen gezien?’

‘Nee.’

‘Heeft iemand anders naar deze man gevraagd?’ Ryga wees naar de foto op de bar.

Bert schudde zijn hoofd. De klok sloeg drie uur. ‘Ik moet sluiten – ik wil de vergunningswetten niet overtreden. Niet met een agent in de zaak.’ Hij knipoogde naar Eva.

Ryga dronk zijn glas leeg. ‘Heb je gezien waar de vreemdeling heen ging nadat hij hier wegging?’

‘Te druk met bedienen.’

‘Vertrok er iemand direct na of voor hem?’

‘Nee.’

Misschien zou iemand zich melden om te zeggen dat ze hem door de straten van Fortuneswell hadden zien

klimmen. Ryga vroeg of de twee oudere mannen die avond in de bar waren, maar de waard zei dat zij lunchdrinkers waren, geen avonddrinkers. Ryga liet ze desondanks de foto van het slachtoffer zien en vroeg of ze hem hadden gezien. Het antwoord was nee. Toen hij terug was bij Bert zei Ryga dat hij een agent zou sturen om de gegevens te noteren van alle mannen die dinsdagavond in de pub waren geweest en om een verklaring van hem op te nemen. Misschien had een van zijn andere klanten iets opgemerkt dat hen kon helpen.

Buiten keek Ryga het strand af naar de vissersboten waar Harold en de anderen nog aan het werk waren, toen naar rechts, naar Chesil Bank en ten slotte naar de zee, waar hij in de verte een motorboot kon zien. Eva, die naar hem keek, interpreteerde zijn gedachten. 'Hij kan iemand ontmoet hebben die met een boot naar deze baai was gekomen.'

'Maar waarom zou hij aan boord gaan?'

'Omdat iemand hem ergens naartoe zou brengen, en dan bedoel ik niet naar Church Ope Cove om hem te vermoorden. Misschien werd hij naar het buitenland gebracht, of dacht hij dat.'

'Op de vlucht, bedoel je. In dat geval zou hij de pub gemeden hebben, een openbare plaats.'

'Als hij dacht dat hij binnen een uur veilig weg zou zijn? En misschien wilde hij nog een laatste pint voor hij uit Engeland vertrok. Hij kreeg een nieuwe set kleren om een nieuw leven te beginnen.'

'Terwijl zijn moord al gepland was,' zei Ryga. Hij dacht aan dat zijden hemd en de sokken – zou hij die hebben gekregen om zich om te kleden? En het witte katoenen overhemd van hoge kwaliteit en de zijden stropdas? Als hij ze niet had gekregen, dan had hij onder die donkerblauwe trui en het werkjack dure kleding gedragen en dat paste niet

bij een arbeider. Maar misschien wel bij iemand op de vlucht.

Hij wendde zich af en ging op weg naar het smalle steegje dat naar de straat leidde. Eva haalde hem in. Ryga vervolgde: 'Hij trok de kleren aan en stak nieuwe identiteitspapieren bij zich, die de moordenaar meenam na de moord. Maar waarom zou je de diamanten manchetknopen laten zitten?' Als het echte diamanten waren, bedacht hij, wat nog bevestigd moest worden door de Hatton Garden-expert.

'Misschien kende de moordenaar de waarde van de manchetknopen niet. Ja, ik weet dat het onwaarschijnlijk lijkt, maar misschien behoorden ze toe aan de dode man en vertelde hij zijn moordenaar dat ze gewoon waardeloze snuisterijen van sentimentele waarde waren en het enige wat hij wilde houden.'

'Bedoel je dat hij ze van een geliefde heeft gekregen?'

'Of dat heeft hij zijn moordenaar verteld en die trapte erin.'

'Zou kunnen,' stemde Ryga toe. Ze staken de weg over. Er was niet veel verkeer, omdat het zaterdagmiddag was en mensen vrij hadden.

'Hij kan de kleren ergens gelaten hebben en zich op het strand hebben omgekleed.'

Ryga dacht hierover na. 'Dus hij verliet de pub en ging naar een plek in de buurt. Waar?'

'Een strandhuisje of een van de boten, waar hij eerder de kleren had verstopt of waar iemand ze voor hem had achtergelaten. Hij kleepte zich om en wachtte toen op zijn rendez-vous, een boot die hem het land uit zou brengen, alleen had de schipper opdracht gekregen om hem te doden en te dumpen.'

Maar er was nog een mogelijkheid, dacht Ryga. Zou de dode man naar John Penn's Bath zijn gegaan om de

verborgen kleren op te halen die James Legg – of, durfde hij dat te overwegen, Eva – daar had achtergelaten, ze hebben aangetrokken, op het afgesproken tijdstip naar de baai zijn gegaan, alleen om gedood te worden door degene die van de boot kwam?

Of James Legg had hem vermoord en er was geen boot. In dat geval kende Legg de waarde van de diamanten niet. Het pak en de handgemaakte schoenen konden van Legg geweest zijn. En dat paste veel meer als theorie, want als er een boot was geweest, waarom moest het slachtoffer zich dan omkleden? Waarom moest hij dan in de baai gedood en gedumpt worden? Zoals hij eerder had overwogen, zou het veel gemakkelijker zijn geweest om hem op zee te dumpen.

Ze liepen in de richting van een kleine blauwgroene tweezits-sportwagen. ‘Deze is van mij.’ Eva stopte bij de deur. ‘Zal ik je een lift geven?’

Ryga was zeer in verleiding gebracht. Hij zou graag in de MG TC sportwagen rijden, die hoogstens een paar jaar oud was, en waarschijnlijk een van de nieuwste modellen die verleden jaar door het bedrijf waren geproduceerd, maar het was slechts een klein stukje lopen naar het politiebureau. En als hij van plan was de marinebasis te bezoeken, was dat ook niet ver weg. Maar op een zaterdagmiddag zou er op de basis waarschijnlijk geen leidinggevende te vinden die zijn vragen kon beantwoorden, dus dat zou hij wel tot maandag moeten uitstellen.

Hij sloeg het aanbod beleefd af en liep naar het bureau, zich afvragend wat Mountfort met deze nieuwe informatie zou doen. En hoe zat het met Harolds indruk dat het slachtoffer een zeeman was geweest? De plunjezak leek dat beeld ook te bevestigen. Geen matroos van de Royal Navy, maar kwam hij van een vrachtschip of van de veerdienst van Weymouth naar de Kanaaleilanden? Ze moesten beslist het nieuwe signalement verspreiden en navraag doen bij de

havenmeester van Weymouth welke schepen daar dinsdag waren binnengevaren.

Op het bureau begroette brigadier Braybourne hem met het nieuws dat de Yard voor hem gebeld had – een brigadier Jacobs. Ryga ging gretig naar Crispins kantoor, blij dat de inspecteur geen dienst had, en beantwoordde het telefoontje.

HOOFDSTUK 14

‘DIE JAMES LEGG is me er eentje,’ zei Jacobs. ‘Hij heeft echt een loopje met me genomen.’

‘Hoezo?’ vroeg Ryga.

‘Alles op zijn tijd, meneer,’ plaagde Jacobs. ‘U wilt mijn volledige verslag niet missen.’

‘God verhoede. Ga door, brigadier.’

‘De schoenmakers verklaarden uiteindelijk, na het nodige gepuf, gesteun, getut en pogingen om rugdekking te krijgen, dat ze schoenen hadden gemaakt voor een klant die voldeed aan de beschrijving die ik hen gaf, hij van de scheve schouder. Ze hadden twee paar gemaakt – een licht- met donkerbruine veterschoen en een zwarte veterschoen. Het eerste was in september 1945 en het tweede twee jaar geleden in februari 1948.’

‘Ze zijn er zeker van dat het dezelfde man is?’

‘Ja, zonder enige twijfel. Er waren verschillende afspraken en bij de eerste daarvan neemt de meester-leestmaker gedetailleerde maten van de voet van de klant. Ik wil u niet vervelen met alle details, meneer, dus ik sla het nodige over. Uiteindelijk wordt er een proefschoen gemaakt zodat de klant kan zien en voelen hoe hij eruitziet en

eventueel wijzigingen in het ontwerp kan aanbrengen. Het is een zeer intieme zaak.'

'En bij die verschillende afspraken raken ze in gesprek met de klant.'

'De meester-leestmaker en zijn assistent wel, ja. Tijdens het dragen van de proefschoen worden de definitieve maten genomen, wordt er een patroon gemaakt volgens de opgegeven stijl van de klant en snijdt de vakman de vormen uit het geselecteerde leer die het bovenwerk gaan vormen. De klant krijgt ook speciale schoenspanners die passen bij de schoen. Alle gegevens van de klant worden bijgehouden voor als "meneer" een nieuw paar schoenen wil aanvragen – alleen was "meneer" in dit geval geen meneer James Legg maar een meneer Joel Laycock. Natuurlijk vroeg ik naar het adres.'

'En?' vroeg Ryga na die hint.

'Het Savoy Hotel, Londen, bij beide gelegenheden.'

'Dat heb je gecontroleerd.'

'Ja.'

'En?'

'Niks hoor. Waar meneer Laycock ook verbleef, daar was het niet.'

'Net als het valse adres dat hij opgaf in The Pennsylvania Castle Hotel, hoewel het Savoy niet platgebombardeerd is.'

'Hij heeft de schoenen contant betaald.'

'Vonden ze dat niet vreemd?'

'Het was niet aan hen daarnaar te informeren, vertelde de manager me. Ik denk dat ze zich geen zorgen maakten over de herkomst van het geld of hoe ze betaald werden. Zaken zijn zaken. Het lukte me de meester leestmaker te spreken zonder dat zijn leidinggevende in mijn nek hijgde, want die werd gelukkig weggeroepen. De meester leestmaker zei dat Laycock, hoewel hij prettig genoeg was,

niet hun gebruikelijke type klant was. Niet van de bovenste plank.'

'Nouveau riche?'

'Ja. Hij liet doorschemeren dat het mogelijk tijdens de oorlog verdiend was, maar dat wist hij niet zeker. Het kunnen vooroordelen zijn geweest. Hij zei dat veel van hun rijke klanten de broekriem moesten aanhalen.'

'Een zwarthandelaar,' zei Ryga. 'Eentje met een voorliefde voor handgemaakte schoenen.'

'We hebben niets over hem bij de Yard. Keevil ploegt nog steeds het archief door, maar hij weet zeker dat hij hem nog nooit is tegengekomen, of het slachtoffer, en u weet dat Keevil een geheugen als een olifant heeft. Als Laycock, of ons slachtoffer, gearresteerd en in staat van beschuldiging gesteld was, of banden had met een van de criminelen die we zoeken, of opgepakt was, zou Keevil het weten. Misschien had Laycock geld geërfd.'

'Of gestolen – waarom anders die valse namen en adressen?'

'Hoewel hij niet van de bovenste plank was, en nouveau riche, kleepte hij zich tiptop. Hij droeg maatkleding van goede kwaliteit, modern en smaakvol. Hij wist wat hij moest kopen en hoe hij het moest dragen – dat vond de meester leestmaker. Ik ga maandag op Savile Row kijken of Laycock of Legg zijn pakken daar bij een van de herenkleermakers heeft laten maken. Geen van de kleermakers in Jermyn Street kende hem en ze herkenden de dode ook niet van de foto's die ik hun liet zien, maar ze zeiden dat te oordelen naar de stijl van het pak het waarschijnlijk eind jaren dertig was gemaakt.'

Dat was wat Eva Paisley had gezegd.

'Legg was altijd alleen. Geen woord over familie of echtgenote.'

Als Jacobs al iets zou horen van een van de kleermakers

op Savile Row, wist Ryga dat het hetzelfde zou zijn als wat de schoenmakers hadden opgeleverd. Maar ze moesten het proberen. Misschien zou een nieuw stukje informatie helpen om hem te vinden. Maar verspilde hij zijn tijd aan Legg?

‘Ik vroeg de meester leestmaker naar de schoenen van het slachtoffer, maar hij bleef volhouden dat ze niet door zijn bedrijf waren gemaakt, ondanks de vage L en O in een van de schoenen, zoals onze analisten hadden gezien. Hij wist niet wie de schoenmaker was. Het leer en vakmanschap waren goed. Toen ik aandrong, suggereerde hij dat ze in Amerika of Australië gemaakt konden zijn, waarschijnlijk rond 1937, afgaande op het ontwerp.’

‘Nog nieuws over de stropdas?’

‘Nee. De herenkledingzaken in Jermyn Street herkenden allemaal het merk en ontwerp en hadden die das op voorraad gehad, maar geen van hen kon zeggen aan wie ze hem verkocht hadden. Ik zal maandag op Savile Row ook naar de das vragen.’

‘Had Laycock een accent?’

‘De schoenmaker meende dat de “r” licht geprononceerd was.’

‘West Country?’

‘Of Iers. Hij zei dat hij goed was in het maken van schoenen, niet in het thuisbrengen van dialecten. Zijn assistent beweerde dat het West Country was, maar de manager zei dat hij geen accent hoorde, maar ja, wat hem betreft zijn accenten *lower class*. Niemand kon me meer dan dat vertellen over Laycock.’

Ryga vertelde wat hij had ontdekt over de dode man en zijn nieuwe kleding.

‘Kan met een boot naar Londen zijn gekomen en met de trein naar Weymouth zijn gegaan,’ stelde Jacobs voor. ‘Ik ga navraag doen bij de rederijen en ze de details sturen, maar

het zal moeilijk zijn om hem op die manier te identificeren. U weet net zo goed als ik dat de dokken vol schepen liggen. Als we een idee hadden waar hij vandaan kwam, konden we het misschien beperken, maar als hij een passagier was op een van de lijnbotten of een van de migrantenschepen die terugkeerden uit Australië, betwijfel ik of we hem ooit kunnen vinden.'

Ryga was het met hem eens. Schepen vanuit de hele wereld voeren Londen binnen. Hij vroeg of er nieuws was van de diamantexpert.

'Als dat zo is, heeft hoofdinspecteur Street mij niet ingelicht.'

Ryga belde het politiebureau van Weymouth en gaf de nieuwe beschrijving van de kleren van het slachtoffer op, daarna vroeg hij brigadier Braybourne op Portland om ze door te geven aan zijn agenten en vroeg of er een agent naar The Cove Inn kon gaan om een verklaring van de waard op te nemen en verklaringen van Harold, Oswald en Billy. Vervolgens belde hij de krant en vroeg of hij Sandy Mountfort kon spreken.

'Hebt u iets voor me?' vroeg Mountfort.

Ryga vertelde hem dat er nieuwe informatie aan het licht was gekomen en dat het slachtoffer dinsdagavond iets had gedronken in The Cove Inn. Mountfort probeerde de naam van de getuige uit hem te krijgen, maar daar ging Ryga niet op in. Hij wist dat zodra hij de hoorn neerlegde Mountfort zich naar The Cove Inn zou reppen, waar hij de informatie uit Bert zou krijgen en misschien zelfs wel uit Harold zelf, als die later die dag in de bar was. Voor hij neerlegde, klaagde Mountfort dat het morgen zondag was en er dus geen editie zou zijn, maar bij nader inzien zei hij dat het hem de tijd gaf om een groter verhaal te maken.

Ryga had nog steeds niets over Legg gezegd, want er viel niets te zeggen behalve dat hij een mogelijke verdachte was

en hij zag niet in hoe het vrijgeven van die informatie hen op dit moment verder zou brengen. Het kon misschien helpen om hem op te sporen, maar als Legg doorkreeg dat ze achter hem aanzaten, kon hij ervandoor gaan en dan kregen ze hem misschien nooit te pakken.

Ryga nam de rapporten nog eens door en liep toen terug naar The Quarryman's Arms. Het was een winderige avond met af en toe een korte, hevige bui. Hij zag door het raam dat de pub al druk was, dus ging hij via de achterdeur met de sleutel die Sonia hem had gegeven en trof Steven in de huiskamer aan, smullend van een dikke snee brood met een laag jam, waarvan een deel rond zijn mond was beland. Achter de deur klonken mannenstemmen en gelach. Hij vroeg zich af of Sonia Shepherd hulp had. Een drukke bar en snug op een zaterdagavond was veel werk voor één vrouw.

Steven slikte snel zijn eten door. 'Hebt u de moordenaar gepakt?'

'Nog niet.'

'Maar u krijgt hem wel,' vroeg hij opgewonden en misschien een beetje bang.

'Dat doen we,' zei Ryga met meer overtuiging dan hij voelde. Hij hing zijn vochtige jas aan de haak bij de deur, met zijn hoed eroverheen, ging tegenover Steven zitten en legde zijn hand tegen de theepot. Die was warm. Hij trok een kop en schotel naar zich toe en schonk zichzelf een kop thee in, waarbij hij aangaf dat hij die van Steven kon bijvullen als hij dat wilde, maar de jongen schudde zijn hoofd en duwde de rest van het brood in zijn mond toen het geluid van stemmen aanzwol. Ryga merkte op dat Stevens kleren schoon maar oud waren. De grijze pullover met V-hals was op verschillende plekken gestopt en het hemd eronder rafelde bij de hals, maar hij had natuurlijk niet zijn beste kleren aan om op straat of in de tuin te spelen.

‘Hoe is het om rechercheur te zijn?’ wist Steven tussen twee slokken door te vragen.

‘Interessant en gevarieerd.’

‘Spannend?’

‘Niet echt, hoewel... soms wel, als er nieuwe informatie binnenkomt, of als je een doorbraak hebt en de crimineel pakt.’ Hij nipte van zijn thee. Die was een beetje te sterk naar zijn smaak, doordat hij een tijdje had staan trekken. ‘Maar meestal is het hard werken, heel methodisch, soms heel saai.’

‘Kom nou, dat geloof ik niet,’ zei Steven. Toen rilde hij onwillekeurig en keek snel om naar de deur die naar de bar leidde. Ryga zag dat hij moed verzamelde om wat te zeggen. De jongen leunde naar voren. ‘Mag ik uw moordkoffer zien?’

Ryga zag geen reden waarom niet en zei dat ook.

‘Nu?’ Weer een angstige blik naar achteren.

‘Als je wilt.’ Ryga stond op. ‘Hij staat in mijn kamer.’

‘Dan kunnen we de trap op sluipen. U zegt het toch niet tegen mam? Ze zei dat ik het u niet mocht vragen.’

‘Nee, ik zal het niet zeggen.’ Ryga lachte terwijl hij Steven de trap op volgde. ‘Heeft je moeder vanavond hulp in de bar?’ Het geluid van pratende en lachende mensen leek elke minuut toe te nemen.

‘Meneer Purdy komt op zaterdagavond.’

‘En wie is meneer Purdy?’

‘Woont een paar deuren verder, in Cromswell Street. Hij is oud.’

‘Ouder dan ik?’

‘Stukken ouder. En hij stinkt.’

‘Waarnaar?’

‘Vis.’

‘Is hij een visser?’

Steven haalde zijn knokige schouders op. 'Dit is mijn kamer.'

'Ik breng de moordkoffer bij je. Als je moeder ons dan vindt, kan ik zeggen dat het mijn fout was omdat ik hem bij jou heb gebracht.'

Daar lichtten Stevens ogen van op. Ryga was een paar minuten weg. Toen hij terugkwam, lag Steven op de kastanjebruine donsdeken van zijn eenpersoonsbed. Dat stond tegen de muur, in een kamer die netjes en schoon was. Er waren wat kleren gedrapeerd over de rugleuning van een houten stoel naast de commode, met daaronder een paar schoenen – Stevens beste zo te zien, misschien klaar voor zondag. Op het verbleekte behang waren wat foto's van vliegtuigen geplakt en op de smalle schoorsteenmantel boven de kleine open haard stonden wat modelvliegtuigjes die het kind zelf had gemaakt, samen met twee Dinky Toys. Hij merkte op dat de ene een politieauto was en de andere een sportwagen.

Steven gooide de strip die hij aan het lezen was weg en sprong op, zijn gezicht rood van opwindings. Ryga zette de koffer op het bed en opende hem. Terwijl hij elk item uitlegde, keek het kind vol ontzag toe. Hij stelde een paar intelligente vragen en ze waren allebei zo geboeid dat Ryga pas op het laatste moment voetstappen op de trap hoorde en zich omdraaide om Sonia Shepherd in de deuropening te zien staan. Haar aanblik benam Ryga bijna de adem. Haar donkere haar was naar achteren getrokken, waardoor haar diepliggende, grote bruine ogen werden geaccentueerd, haar gladde huid had een bloes en de jurk die om haar welgevormde figuur hing, deed niets om de rondingen eronder te verbergen. Misschien was meneer Purdy toch niet zo oud of stinkend.

'Het spijt me, mevrouw Shepherd,' zei Ryga. 'Ik heb Steven gevraagd of hij de koffer wilde zien.' Hij sloot hem

terwijl hij sprak. Hij kon zien dat Sonia Shepherd er geen woord van geloofde. Steven keek angstig en hoopvol dat zijn moeder dat wel zou doen.

‘Ik warm uw maaltijd op, inspecteur. Steven, lees je stripboek, poets dan je tanden en ga naar bed.’

‘Ja, mam.’

Ryga wierp Steven een laatste samenzweerderige blik toe, waarvan hij merkte dat die de ogen van het kind verlichtte met echte warmte en plezier. Hij wist niet goed waarom, maar hij had medelijden met de jongen en was bezorgd om hem. En misschien, dacht hij terwijl hij Sonia naar de smalle overloop volgde, was het omdat hij zich zorgen maakte over zijn moeder. Ondanks haar verzorgde uiterlijk zag ze er uitgeput uit. Hij hield haar bezorgde blik vast en voelde dat er iets tussen hen was. Hij kon niet zeggen wat, maar het maakte dat hij haar handen wilde pakken, haar wilde omarmen en vast wilde houden. Toen schold hij zichzelf stilletjes uit. Wat was er in hemelsnaam mis met hem? Eerst voelde hij zich aangetrokken tot Eva en nu tot Sonia. Veranderde hij in een soort seksmaniak? Waren de effecten van die lange jaren gevangenschap eindelijk voorbij en overcompenseerde hij nu door zich fysiek en emotioneel aangetrokken te voelen tot elke vrouw die hij ontmoette? O, er waren vrouwen in Londen geweest sinds zijn vrijlating, maar geen van hen had zulke gevoelens opgewekt als Eva en Sonia. In feite het tegenovergestelde – ze maakten dat hij zich koud en leeg van binnen voelde. Hij had zich op zijn werk geworpen en een snelle promotie verdiend. Maar nu... Het moest de zeelucht zijn, dacht hij wrang. Hij moest zich vermannen.

‘Het spijt me als ik Steven niet had moeten aanmoedigen,’ zei hij, het moment tussen hen doorbrekend, ‘maar hij is een pientere jongen en het is niet meer dan normaal dat hij nieuwsgierig is. Dat is een goede zaak.’

Haar trekken verzachtten. Ze ontspande een beetje. 'Ik wil gewoon niet dat hij u lastigvalt.'

'Dat doet hij niet. Het is een plezier om met hem te praten. U moet trots op hem zijn.'

Haar glimlach was warm.

'Het moet niet makkelijk zijn om in je eentje een kind op te voeden.'

'Veel vrouwen moeten dat tegenwoordig.'

'Ja.' Hij herinnerde zich enkele van de mannen die bij hem waren geweest toen de Duitsers hen overvielen met een zwaar vermomd koopvaardijship dat zich voordeed als een bevriend vaartuig. De lading was in beslag genomen en hij en de bemanning waren gevangen genomen. Als gevolg daarvan had hij vier jaar doorgebracht in een MILAG – *Marine Internierten Lager* – een Duits krijgsgevangenkamp. Sommige van zijn medebemanningsleden en gevangenen die niet waren teruggekeerd, hadden vrouwen en kinderen gehad.

Het geluid van stemmen steeg op uit de bar.

'Ik neem aan dat hij naar het lijk heeft gevraagd,' zei Sonia. 'Is er nog nieuws? Sorry, nu steek ik mijn neus erin.' Ze bloosde en duwde haar handen tegen elkaar. 'Er wordt gewoon veel over de dode man gepraat in de pub. Klopt het dat hij dinsdagavond in The Cove Inn aan het drinken was voor hij vermoord werd en dat hij toen dat pak niet aanhad?'

'Dat klopt. Hoe wist u dat?'

'Bert heeft me gebeld.'

Ach ja, de ene waard tegen de andere, of waardin in dit geval. 'Hebt u de dode man gezien?'

'Ik? Nee,' zei ze geschrokken. 'Ik kan maar beter teruggaan naar de bar. Charlie Purdy is goed, maar het is drukker dan normaal.'

'Door mij.'

‘Ja, en het lijk. Ik zet het eten op. Over ongeveer twintig minuten zou het klaar moeten zijn. Het ligt op een bord op de steelpan, u hoeft alleen het deksel eraf te halen. Wilt u dat ik u een biertje breng?’

Ryga zei dat hij dat heel fijn zou vinden en dat hij eerst zijn handen zou wassen. Dat deed hij, waarna hij de gang overstak naar de slaapkamer links van die van Steven. Daar draaide hij voorzichtig de klink om en stapte, toen hij zeker was dat er niemand in zicht was, een tweepersoonsslaapkamer binnen – die van Sonia Shepherd. Hij stond net over de drempel en bestudeerde snel de kamer: vervaagd rozenbehang, een stevige mahoniehouten kledingkast en een ladekast met daarop een spiegel en wat toiletartikelen. Er waren wat kleren over een stoel gedrapeerd, net als in Stevens kamer. Een beige nylon onderjurk lag over een gebloemde jurk. De kamer was schoon en opgeruimd, en behalve een prent van een bos onopvallende bloemen hing er niets aan de muur, er was alleen een foto van Steven op het kastje naast het bed.

Stilletjes deed hij de deur dicht en klopte zachtjes op Stevens deur. ‘Het is in orde, je bent buiten gevaar,’ zei Ryga. ‘Ik heb de klappen opgevangen,’ voegde hij eraan toe met een Amerikaans accent. Het was een genoeg om het kind te horen grinniken.

Ryga vond zijn diner op een steelpan zoals Sonia had gezegd en was aan het eten toen ze binnenkwam met een halve pint. ‘U krijgt de andere helft wanneer u er klaar voor bent.’ Ze zette het glas voor hem neer. ‘Ik moet terug.’ Dat kon Ryga horen. Hij overwoog na zijn maaltijd de rokerige, drukke bar in te gaan. Hij zou in het middelpunt van de belangstelling staan, maar misschien slechts even. Hij was er vrij zeker van dat de gesprekken zouden stokken zodra hij over de dode man begon.

Hij at langzaam en gestaag, mijmerde over de

gebeurtenissen van de dag en probeerde niet te denken aan de twee heel verschillende vrouwen die deze zaak en zijn leven waren binnengekomen en hem allerlei innerlijke onrust bezorgden. Hij had geen idee wat ze van hem dachten, of misschien toch wel. Eva vond hem waarschijnlijk stoffig en saai en Sonia was achterdochtig en een beetje bang voor hem.

Terwijl hij zijn maaltijd opat, overwoog hij waarom Sonia zich zo zou voelen. Twee dingen bleven hem bij. Het eerste was het gesprek dat hij op de dag van zijn aankomst tussen de twee mannen had gehoord. Het andere was dat er in het hele huis geen enkele foto was van Sonia's man, Stevens vader. Ryga had niet alleen voorgesteld om de moordkoffer naar Stevens kamer te brengen om hem de gêne te besparen dat hij betrappt zou worden, maar ook omdat hij graag wilde weten of Steven een foto van zijn vader had. Als, zoals Sonia had gezegd, haar man bij Duinkerken was omgekomen, waarom was het kind dan niet trots op zijn vader? Waarom had hij geen foto van hem in uniform op de schouw of naast het bed? Waarom praatte hij niet over hem? Waarom deed Sonia dat niet? Er kwamen drie verklaringen bij Ryga op: één, dat Sam Shepherd niet de vader van het kind was; twee, dat hij niet bij Duinkerken was omgekomen; en drie, dat hij niet bestond.

HOOFDSTUK 15

ZONDAG

RYGA HAD EEN onrustige nacht vol dromen waarin hij terug was in het krijgsgevangenenkamp, dat overging in steengroeven waar hij dwangarbeid moest verrichten. Hij werd met een ruk wakker en had zweet op zijn voorhoofd. Het was donker. Hij lag onbeweeglijk en concentreerde zich op de zaak om de kampherinneringen terug te sturen naar waar ze thuishoorden. Hij wist dat er geen kans op slaap meer was en met dat in zijn achterhoofd stond hij na een paar minuten op, schoor zich en waste zich met koud water, omdat hij niet wilde dat Sonia of haar zoon wakker werden door het aanslaan van de gasketel. Hij kleepte zich aan en pakte zijn hoed en jas, waarna hij in het donker de trap af sloop. Er kwam geen geluid uit de slaapkamers van Steven of Sonia. Steven had een ongestoorde nacht gehad. Geen nachtmerries voor hem, en daar was Ryga blij om.

Het was iets na vijven. Op dit uur kon hij niet constructief aan het onderzoek werken, maar een wandeling kon helpen om de dromen af te schudden en over de zaak na te denken. Het geklepper van een paard en het gerinkel van melkflessen trokken zijn aandacht. Eerder had hij bedacht dat de twee mensen in het dorp die alles en

iedereen kenden, de postbode en de melkboer waren. De eerste had hij al gesproken, de tweede kon hij om de hoek horen.

Hij sloeg de hoek om en stuitte op een rustig, robuust bruin-wit paard dat een melkwagen voorttrok en een druk mannetje met dunner wordend bruin haar en een smeulende sigaret in zijn mondhoek die lege melkflessen bij een deur weghaalde en er twee volle voor in de plaats zette.

Ryga wilde zijn legitimatie laten zien, maar de melkboer hield hem tegen. 'Niet nodig, chef, ik weet wie u bent.'

'Hoe?'

'Omdat u net uit de richting van The Quarryman's Arms komt, waar een knappe, goed geklede man van midden dertig met een hoed en een regenjas zou verblijven. Het gerucht doet de ronde.'

Ryga was niet zeker van het knappe gedeelte. De melkboer plaagde hem. En hoe kon de melkboer – die zei dat hij Ned heette – weten dat hij van The Quarryman's Arms kwam, tenzij hij om hoeken kon kijken? Misschien konden melkboeren dat wel! Of misschien, redeneerde Ryga, waren alleen vreemdelingen, melkboeren en politieagenten wakker op dit uur, op een zondag.

Ned zette de lege flessen in een krat op de kar. 'Bent u er al achter wie die kerel heeft omgelegd?'

'Ik ben er nog mee bezig. Voert uw ronde u door Wakeham en het gebied rond The Pennsylvania Castle Hotel?'

'Inderdaad. Vindt u het erg als ik werk terwijl we praten, anders kom ik nooit klaar.' Hij hoefde het paard niet te manen om door te lopen, dat deed het werktuiglijk, een ingesleten gewoonte.

'Hoe laat begint uw ronde?'

'Ongeveer vier uur 's ochtends.'

‘Levert u aan het hotel?’ Ryga volgde hem naar een deur, waar Ned weer lege flessen door volle verving.

‘Ja.’

‘Hebt u daar van zondag tot woensdag een Jaguar XK120 sportwagen gezien?’

‘Nee, ik ga achterom.’

Natuurlijk. ‘Dus u hebt nog nooit een van de gasten gezien?’

‘Nog vast in slaap als ik kom, net als het personeel. Ik laat een karnton achter bij de keukendeur van het hotel. Dan ga ik verder door Wakeham.’

‘En naar de cottages die naar Church Ope Cove leiden?’

‘Ja.’

‘Heeft u woensdagochtend iets ongewoons gezien?’

‘Nee.’

‘Heeft u de afgelopen dagen een man gezien in een spijkerbroek, een zwart werkjack en een Bretonse pet?’

‘Nee, en voor u het vraagt, ik heb ook geen man in een krijtstreep pak gezien. Dat soort staat op lang nadat ik klaar ben met mijn ronde. De enige mannen die ik zo’n pak heb zien dragen, komen voor in films, afgezien van de zwarthandelaren die in de oorlog naar Weymouth kwamen.’ Hij haalde zijn sigaret uit zijn mondhoek en spuugde in de goot.

Ryga hoefde niet naar de betekenis van dat gebaar te vragen. Hij had ook een hekel aan zwarthandelaren. Hij liep met Ned naar een rijtje van drie huizen. ‘Misschien was uw dode een zwarthandelaar en heeft hij eindelijk zijn verdiende loon gekregen.’

Ze keerden terug naar de melkkar en het paard ploeterde voort. Ryga merkte op dat Ned niet vroeg waarom hij iets over de man met de pet wilde weten. Het moest al rond zijn gegaan.

‘Ik hoorde dat Eva foto’s van de dode man heeft

gemaakt,' ging Ned verder. 'Toch verbaast me dat niet. Die vrouw heeft lef. Niks verwaands aan haar, net als haar tante, Pru. Prudence Paisley. Aardig mens. Erg dat ze zo stierf.'

'Hoe is ze gestorven?' vroeg Ryga.

'Hartaanval, denk ik. Weet het niet zeker. Vond haar dood op de overloop.'

'Was u dat?'

Ned knikte terwijl hij verderging met het ritueel van flessen vervangen. De straten waren nog steeds verlaten en stil.

'De meeste mensen liggen in bed als ik mijn ronde doe, maar Pru niet. Altijd een vroege vogel, hoewel ik denk dat ze soms niet de moeite nam om naar bed te gaan. Toen ik haar twee dagen achter elkaar niet zag en haar melk er nog was, wist ik dat er iets mis was. Ik liet Trevor, de krantenjongen, de agent halen. Ik bleef tot hij kwam en hij liet zich binnen met haar sleutel. Die bewaarde ze onder een bloempot rechts naast de deur.'

'Hebt u er niet aan gedacht om hem zelf te gebruiken?'

'Nee. Dat is de taak der wet.' Ned pauzeerde om nog een sigaret op te steken met de peuk van de sigaret die hij net op had en om naar een man op een fiets te zwaaien. 'Het was vreemd om haar zo dood te zien.'

'Bent u met de agent mee naar binnen gegaan?'

'Ja, en terwijl hij beneden keek riep ik Pru en ging naar boven. Ze lag met haar gezicht naar beneden op de overloop, alsof ze naar de trap ging en gevallen was.'

'Was ze helemaal aangekleed?'

'Ja.'

'Had ze daar de hele nacht gelegen?'

'Geen idee. Waarschijnlijk wel. Ik moest het aan agent Mitchell overlaten en door met mijn ronde.'

Ryga vroeg zich af of er een gerechtelijk onderzoek was geweest. Of misschien had haar dokter de

overlijdensverklaring getekend omdat hij op de hoogte was van een bestaande hartaandoening.

‘Pru was erg temperamentvol,’ ging Ned verder. ‘Ze stak haar mening niet onder stoelen of banken en niet iedereen houdt daarvan. Ze was goed opgeleid, slim en welgesteld, maar ik mocht nooit “mevrouw Paisley” zeggen. Het was altijd Pru en als ik het niet zei, sprak ze niet tegen me. Haar nicht is ook zo. Geen “juffrouw Paisley” gedoe voor haar. Ze zei: “Goeie God, Ned, je zou denken dat de oorlog en alles wat we hebben gezien en meegemaakt een einde gemaakt zou hebben aan al die onzin,” maar ik zei haar dat het uit respect en goede manieren was.’ Ned grijnsde. ‘Ze schold net als Pru altijd deed. Pru deed veel voor de mensen op het eiland – ze sprak zich uit voor degenen die dat niet konden.’

‘Zoals?’ vroeg Ryga.

‘De jongens van de tuchtschool. Degenen die hun baan verloren omdat ze tegen de bazen ingingen als de bazen het mis hadden. Meisjes die in de problemen kwamen, en bullebakken, zoals die man van Sonia Shepherd.’

Ryga’s oren spitsten zich bij deze nieuwe informatie. Hij probeerde het niet te tonen. Er was dus wel een echtgenoot. Het idee dat er geen was, kon hij van zijn lijstje schrappen.

‘Beste wat Sonia ooit is overkomen, dat hij werd opgeroepen en eraan ging bij Duinkerken. Ik weet dat ik het niet hoor te zeggen, maar ik ben niet de enige. Pru zei het ook. Sam Shepherd sloeg Sonia. Gemene klootzak.’ Ned haalde zijn sigaret uit zijn mond en spugde weer in de goot.

Dat verklaarde waarom er geen foto van de man in Sonia’s huis was en waarom Sonia noch Steven over hem sprak. Het zou ook het gesprek van de twee steenhouwers kunnen verklaren dat hij had opgevangen, of toch niet? Voordat hij er verder over na kon denken, praatte Ned verder.

‘Pru was onverschrokken,’ vervolgde Ned met bewondering in zijn stem. Hij zette wat melkflessen in zijn wagen en Ryga liep met hem mee naar het volgende paar rijtjeshuizen. Hij was blij dat ze geen trappen op en af hoefden. ‘En Eva is net zo – moet wel om het werk te doen dat ze in de oorlog heeft gedaan.’

‘Een oorlogsfotograaf.’

‘Hebt u haar foto’s gezien?’

‘Alleen die van het lichaam in de Cove.’

‘Dat is niets,’ wuifde hij weg. ‘U zou haar oorlogsfoto’s moeten zien.’ Ned schudde verwonderd en een beetje treurig zijn hoofd. ‘Pru heeft ze me laten zien. Ze knipte ze uit de kranten en ze staan in een boek – twee boeken – uitgegeven en zo. Pru had ze in de cottage. Het ene was vrij tam voor Eva – *Vrouwen in de Oorlog, thuis en in het buitenland*, maar die over de bevrijding van de kampen in Duitsland...’ Hij zuchtte diep en schudde zijn hoofd. ‘Hoe dat meisje het kon verkroppen om dat te zien en er foto’s van te maken, weet ik niet. Een lijk in de baai was waarschijnlijk een picknick voor haar. Dan zijn er nog haar foto’s van D-Day.’

‘Wat? Hoe heeft ze die genomen?’

‘Wat denkt u?’ antwoordde Ned. ‘Ze vergezelde de jongens bij de overtocht. Honderdduizenden Amerikanen. Officieel fotograaf. Wist u dat niet?’

Ryga zei van niet. Hij begon zich ongemakkelijk en beschaamd te voelen. Hij probeerde terug te halen wat hij tegen haar had gezegd. Was hij neerbuigend geweest? Had ze hem stiekem uitgelachen? Ze vond hem vast een dwaas.

Hij nam afscheid van de melkboer en liep langzaam in de richting van Fortuneswell. Hij wilde niet terug naar The Quarryman’s Arms voor het ontbijt. Hij genoot van de stilte van de zondagochtend en dacht na over wat Ned hem over Sonia en Eva had verteld. Hij dacht aan alle Britse en

Amerikaanse militairen die vanuit Portland waren ingescheept voor D-Day en aan één vrouw die met hen was meegegaan. Was zij de enige vrouw geweest? Misschien waren er anderen geweest. Maar niet Sonia Shepherd, die door haar man was mishandeld.

Brigadier Braybourne had een vrije dag. Ryga vroeg zijn vervanger naar de treinen en bussen naar Weymouth. De eerste reden niet op zondag en de laatste waren schaars – de volgende ging pas over een uur. Er was geen nieuwe informatie binnengekomen. Ryga zei dat hij naar Weymouth zou gaan en vroeg de agent het politiebureau daar te bellen als iemand hem nodig had.

Het was een bewolkte maar droge ochtend met een stevige bries. Weymouth lag acht kilometer naar het noorden. Hij had tijd over. Er was niet veel te doen op een zondag – tenzij iemand zich plotseling herinnerde dat hij het slachtoffer had gezien en het meldde. Al snel liep hij over de dam.

Slechts een paar auto's passeerden hem op weg naar Weymouth. Hij hoorde het geluid van een kerkklok in de wind en het gekrijs van de meeuwen, samen met het zachte ritme van de zee. Chesil Bank strekte zich uit aan zijn linkerhand en Portland Harbour en Weymouth Bay aan zijn rechterhand. Er waren wat marineschepen bij de basis en een paar jachten lagen voor anker in de baai. Tegen de tijd dat hij Weymouth bereikte, had hij honger. Er waren vast niet veel eetgelegenheden open, omdat het zondag was, ook al was dit een badplaats. Maar er was één plek waar hij verzekerd was van eten – het politiebureau.

Na een stevig Engels ontbijt en twee mokken thee vertrok hij naar Weymouth Quay. De havenmeester kon zich niet heugen dat hij de dode man of vreemden van een boot had zien komen, maar dat hield niet in dat het niet gebeurd was. Hij zei dat hij de foto's in de krant had gezien,

maar Ryga gaf hem een foto en vroeg of hij die in zijn kantoor wilde ophangen en het bij de zeelui wilde navragen als hij kans zag. Ryga vertrok met de namen van de schepen die dinsdag waren binnengelopen en afgemeerd. Naast de veerboot waren er een klein vrachtschip, een vissersboot met motorpech en twee pleziervaartuigen – de *Beatrice May* en *Dancing Sunlight*. De eerste kwam uit Poole in het oosten en de andere uit Yarmouth op het eiland Wight. Ryga noteerde de namen van de eigenaren.

Het was pas elf uur en op de kade en boulevard waren al wat wandelaars opgedoken. De wolken waren weggetrokken, de lucht was strakblauw en het begon warm te worden. Hij kon hier niet veel meer doen, maar terwijl hij naar de waterkant liep, dacht hij aan die diamanten manchetknopen en Sebastian Conrad. Had Daniels alles uit de juwelier gekregen over die overtocht naar Engeland in 1938 en de dood van Abramowski? Waarschijnlijk wel, en het had vast niets te maken met de dood van een man op Portland twaalf jaar later. Maar nu hij toch hier was...

Hij sloeg van de hoofdweg af de smalle straat in en stond al snel voor het winkeltje van Conrad. Zoals verwacht stond er op het bord: *Gesloten*. Hij klopte luid op de deur.

Er kwam geen antwoord. Hij probeerde het opnieuw – nog steeds niets. Conrad kon een zware slaper zijn. Hij kon mensen mijden, of misschien was hij weg.

Ryga maakte aanstalten om weg te lopen, maar draaide zich om. Hij reikte naar de klink en de deur ging open. De winkelbel klingelde. Hij stond op de drempel te wachten tot Conrad uit de achterkamer kwam, maar er kwam niemand. Hij riep. Geen antwoord.

Vreemd dat Conrad naar buiten zou glippen zonder af te sluiten, met al die sieraden in huis. Een deel ervan was misschien niet waardevol – waarschijnlijk was het merendeel niet waardevol, gewoon nep – maar toch

aantrekkelijk voor een dief en het zou best een paar pond opbrengen. Misschien dacht Conrad dat er op zondagochtend geen criminelen rondgingen.

Hij keek om zich heen naar de stoffige kasten. Er hing een muffe geur van verwaarlozing en eten. De stilte in de lucht leek tot in zijn maag door te dringen.

Met een ongemakkelijk gevoel liep hij door de winkel naar de achterkamer waar Conrad de diamanten manchetknopen had onderzocht. Hij duwde de bekraste en verbleekte deur open en stapte naar binnen. Het vuur was al lang uitgebrand, maar dat was niet wat zijn aandacht trok en zijn adem deed stokken. Ervoor, in een van de stoelen bij de tafel, zat de morsdode figuur van Sebastian Conrad.

HOOFDSTUK 16

RYGA'S EERSTE actie had moeten zijn om naar het politiebureau of de dichtstbijzijnde politiebus te gaan en agenten op te roepen met het verzoek een camera mee te brengen, maar hij had een beter idee. Nadat hij de sleutel van de winkel op de schoorsteenmantel had gevonden en had gezorgd dat de deur op slot zat, zocht hij een openbare telefooncel en vroeg om het nummer van mevrouw Prudence Paisley. Hij wachtte met ingehouden adem en een bonzend hart en bad dat Eva thuis zou zijn. Wonder boven wonder was ze dat. Hij voegde de munten toe en zei snel wie er aan de lijn was. 'Ik heb een verzoek,' zei hij. 'Kun je je camera meenemen en me ontmoeten voor Cameron Street 15, Weymouth? Het is vlak bij de waterkant.'

'Ik ben er over tien minuten.' Ze hing op.

Ryga haalde opgelucht adem en was blij dat ze geen vragen had gesteld. Maar ze was anders dan alle andere vrouwen die hij had ontmoet en Neds informatie had dat bevestigd. Zou hij haar gebeld hebben als hij niet van haar oorlogservaring had geweten? vroeg hij zich af, terwijl hij zich terug naar de winkel haastte. Ja, dacht hij, misschien wel, hoewel hij wist dat zijn actie waarschijnlijk op

afkeuring van Ambrose zou stuiten, die hem mogelijk zou rapporteren aan zijn chef bij de Yard. Maar Ambrose had geen weet van Eva's achtergrond, anders had hij niet zitten blaten over haar mogelijke betrokkenheid bij de moord in de baai.

Hij ging de winkel in en keerde terug naar het lichaam. Hij wilde het tafereel in zich opnemen en terwijl hij naar de verstarde, trieste gelaatstrekken van Conrad keek, wilde hij begrijpen wat hier was gebeurd. Conrads dood moest verband houden met de man in de Cove – de timing was te toevallig voor iets anders. En het was duidelijk dat Conrad op dezelfde manier was gestorven als de man in het krijtstreepak.

Ryga's blik ging door de kamer. Ontbrak er iets van toen hij met brigadier Daniels aan deze tafel had gezeten? Hij dacht het niet, maar hij wist het niet zeker en hij had Daniels graag hier gehad om hem te helpen. Dat zou zijn volgende verzoek zijn. Hij hoorde het geluid van een auto en haastte zich door de winkel om Eva uit haar sportwagen te zien stappen.

'Wat heb je?' vroeg ze.

'Dat zul je wel zien.' Hij deed de deur achter haar op slot en leidde haar naar de achterkamer. Hij deed een stap achteruit, zodat ze voor de dode man stond. Ze deinsde niet terug en keek ook niet geschrokken, maar dat had hij ook niet van haar verwacht.

'Ik neem aan dat dit Sebastian Conrad is.'

'Ja.'

'Ik zal foto's maken.'

Hij stapte achteruit om te observeren hoe ze werkte. Terwijl ze vanuit alle hoeken foto's nam, bestudeerde hij opnieuw de sneue gestalte van Sebastian Conrad. Hij droeg dezelfde verschoten en versleten zwarte broek als donderdag. Zijn overhemd was kraagloos en gerafeld bij de

manchetten, die open waren, en de mouwen waren opgeduwd met elastische armbanden, waardoor magere, harige onderarmen zichtbaar werden. Op zijn grijze vest zaten etensvlekken. De bovenste knoop was los, de onderste ontbrak. Zijn handen en ogen waren open.

Terwijl Eva close-ups van de nek maakte, zei ze: 'Net als onze man in Church Ope Cove – in de nek gestoken en met hetzelfde of een soortgelijk wapen.'

Dat was Ryga met haar eens. Er was weinig bloed, alleen wat spetters rond de wond en op de kraag van het shirt.

Ze bleef praten terwijl ze foto's nam. 'Ik zou zeggen dat Conrad geen idee had dat hij vermoord zou worden. Of hij zat hier rustig terwijl zijn moordenaar met hem praatte en rondliep om naast hem te komen en hem neer te steken, of hij was eerst gedrogeerd.' Ze knikte naar de beschadigde mok op tafel, die ze ook begon te fotograferen. Ryga was onder de indruk dat hij haar niet hoefde te vertellen wat hij wilde. Haar woorden deden hem denken aan de man in de inham. Zou die ook gedrogeerd geweest zijn? Wakefield had er geen tekenen van gevonden, maar misschien had hij er ook niet naar gezocht.

Op de tafel naast de mok lagen het fluwelen kussen en de loep. Alsof ze zijn gedachten kon lezen, zei Eva: 'Misschien was hij een sieraad aan het bestuderen terwijl de moordenaar achter hem langs kwam. Toen hij achterover leunde om een oordeel of een prijs te geven, sloeg de moordenaar toe. Ik zou zeggen dat hij al meer dan acht uur dood is. Hij is zo stijf als een plank, Ryga. Inclusief zijn benen en voeten. En zijn kleur is ook niet al te best. Het is hier godzijdank koud, wat betekent dat de vliegen nog geen eitjes in het lichaam hebben gelegd.'

Ryga bestudeerde haar nieuwsgierig. 'Ik sprak vanmorgen Ned, de melkboer. Hij vertelde me over je oorlogswerk.'

‘Wil je weten hoe ik dat kon doen? Hoe ik foto’s kan maken van verwoesting en slachtingen, van lijken zoals deze en erger en er onbewogen over kan praten? Ik kan je daar net zomin antwoord op geven als jij me kunt zeggen hoe jij het doet. Tenzij je meeweegt dat iemand het moet doen, en je een sterk besef van verantwoordelijkheid hebt dat maakt dat je degene wilt pakken die wreed en hardvochtig een einde maakte aan een mensenleven en die gestopt moet worden omdat hij of zij het weer zal doen. Dit is oorlog op een veel kleinere schaal.’

Ze pauzeerde om hem aan te kijken, haar uitdrukking ernstig. ‘Als we Hitler en de anderen niet hadden tegengehouden, als we de moed en opoffering van individuen en de wreedheid van sommigen niet hadden vastgelegd om aan toekomstige generaties te laten zien, wie kan dan zeggen of harteloze moordenaars en machtswellustelingen die denken dat ze boven de wet staan en beter zijn dan anderen, het niet herhalen? Ik zeg niet dat ik een wraakengel ben. Het is een baan en ik ben erdoor geïntrigeerd en ik wil hiermee...’ – ze raakte haar camera aan – ‘... mijn derde oog, zien wat anderen missen, ze laten voelen, denken, speculeren, zich verwonderen, ontdekken, vragen stellen.’ Haar ogen flitsten van passie.

‘En wat zie je hier?’ vroeg hij.

‘Een man die sluw, gierig en egoïstisch was. Een eenzame man die niet kon vinden wat hij zocht en het nooit zou vinden, zelfs niet als het recht onder zijn neus lag.’

Hij keek haar scherp aan.

‘Dat is wat ik zie,’ herhaalde ze. ‘Wil je dat ik foto’s maak van de rest van het huis?’

Dat deed hij. Hij volgde haar naar de bijkeuken, die niet veel meer was dan een afdakje. Het er was rommelig en vies, met opgestapeld servies in de gebarsten stenen gootsteen en aangekoekte pannen op het gore oude gasfornuis. Achter

het vuile, gordijnloze raam stond een stenen gebouwtje op het binnenplaatsje waarvan Ryga aannam dat het het toilet was.

Hij zei: 'Je zou denken dat hij wat sieraden zou hebben verkocht en in een betere omgeving zou wonen.'

'Zoals ik al zei, hij was gierig.'

'Of misschien was hij iemand die zich niets aantrok van zijn omgeving.'

Ze nam een paar foto's. 'Ga je mee naar boven?' voegde ze er met een lichte grijns aan toe.

Ryga bloosde onwillekeurig en dat irriteerde hem. Hij knikte. De trap was achter een gordijn in de kamer met Conrads lijk. Hij stapte achteruit om haar voor te laten gaan, maar ze zei: 'Nee, na jou. Jij bent de baas hier.'

Hij beklom de steile trap waarvan de bekleding zo versleten was dat er vrijwel geen vezel meer aan zat. Hij kwam uit op een kleine overloop waar nauwelijks plaats was voor twee mensen. Aan weerszijden was een kamer, één aan de voorkant, de andere met uitzicht op de achtertuin. De voorste kamer was Conrads slaapkamer. Hij was even vervallen en vervuild als de rest van het huis en de weinige kleren lagen verspreid over de vloer en de stoel. Er was geen kledingkast, alleen een ladekast en een eenpersoonsbed.

Het huis zou doorzocht moeten worden, maar hij had zijn moordkoffer in zijn kamer in The Quarryman's Arms achtergelaten. Hij had er niet op gerekend dat hij zoiets als dit aan zou treffen. Hij liet Eva wat foto's maken voor hij naar de achterkamer ging, die geen vloerbedekking had, alleen wat kapotte meubels, bladderend behang en veel spinnenwebben en onberoerd stof. Vanuit de deuropening nam Eva opnieuw foto's.

Ze keerden terug naar de begane grond. 'Ik moet dit melden.'

‘Ik ga kijken of de wijkagent in de buurt is, of ik kan naar het politiebureau rijden en een agent halen.’

Hij vergezelde haar naar de deur. Toen hij die van het slot deed, liet hij zijn ogen door de straat gaan. Een paar vrouwen namen hen nieuwsgierig op en een paar spelende kinderen leken meer aandacht te hebben voor Eva's auto dan voor hun spelletjes. Ryga zag gordijnen aan de overkant van de straat bewegen. Binnenkort zouden ze genoeg toeschouwers hebben.

Ze reed weg maar was binnen een paar minuten terug met een agent in uniform. Ryga toonde zijn legitimatie en rapporteerde wat er gebeurd was, waarbij hij vertelde dat deze dood verband hield met de zaak die hij op Portland onderzocht. Hij liet instructies achter dat de agent de deur achter zich op slot moest doen en buiten op wacht moest staan. Hij mocht niemand binnenlaten behalve zichzelf of een andere politieagent. Daarna vroeg hij Eva hem naar het politiebureau van Weymouth te rijden.

Toen ze wegreed, kwamen er nog twee vrouwen uit de huizen aan de overkant en een oude man die op de stoep liep, stopte om met hen te praten. Hun ogen volgden de sportwagen terwijl de kinderen er schreeuwend en lachend achteraan renden.

‘Kun je die film meteen voor me ontwikkelen?’

‘Natuurlijk.’

Ze zette hem af bij het politiebureau in Weymouth en ging terug naar Portland.

In het lege kantoor van commissaris Meredith belde Ryga de hoofdcommissaris thuis. Ambrose zoog op zijn tanden toen Ryga hem vertelde dat hij juffrouw Paisley had gebeld om de foto's te maken die ze op dat moment aan het ontwikkelen was.

‘Ik was de hele tijd bij haar,’ zei Ryga. ‘Ze is een ervaren oorlogsfotograaf die gewend is aan verschrikkingen, dus het

maakte haar niet van streek, en ze werd zorgvuldig door mij geïnstrueerd over de foto's die ik nodig had. De kwaliteit zal veel beter zijn dan alles wat wij hadden kunnen maken. Ik ga nu rapporteren aan de Yard, meneer,' voegde hij eraan toe. Ambrose zou begrijpen waar hij op hintte. Als iemand hem zou berispen voor zijn beslissing, zou het zijn chef zijn. Hij vroeg of hij brigadier Daniels op zijn vrije dag mocht oproepen om te assisteren bij het onderzoek. Ambrose gaf toestemming en voegde eraan toe dat zijn politiemensen tot zijn beschikking stonden, maar dat hij op de hoogte gehouden wilde worden.

Brigadier Daniels had er geen enkel probleem mee op een zondag het comfort van zijn vrijgezellenflat te verlaten en naar Cameron Street gaan. Zijn vriendin werkte in een van de tearooms aan de waterkant, legde hij uit. Ryga stuurde een auto voor hem en een politiemotorrijder naar The Quarryman's Arms om zijn moordkoffer te halen en naar Cameron Street te brengen. Hij vroeg zich af wat Sonia Shepherd ervan zou denken. Zij en haar zoon moesten wel doorhebben dat dit op een nieuwe moord wees. De pub zou nu wel open zijn. Het was net na half een. Het nieuws zou zich als een lopend vuurtje verspreiden. En zondag of niet, hij vermoedde dat het Sandy Mountfort snel ter ore zou komen.

Ryga belde zijn baas thuis op en praatte hem snel bij. Street had geen commentaar op het gebruik van juffrouw Paisley als politiefotograaf. 'Ziet ernaar uit dat je daar langer zult zijn dan verwacht.' De diepe stem van Street klonk over de lijn. Ryga zag hem al voor zich met de onvermijdelijke pijp in zijn mond en een waas van rook om zich heen, tenzij hij van mevrouw Street thuis niet mocht roken. 'Enig idee van de moordenaar?'

'Al wel wat, ja.' Ryga verwoordde de ideeën die door zijn hoofd dwarrelden sinds hij Conrad dood had aangetroffen.

‘Het verband tussen de twee moorden is diamanten. Het slachtoffer van Church Ope Cove kan mogelijk in een diamantmijn hebben gewerkt en had zeker diamanten manchetknopen, als we Conrads deskundige mening mogen geloven, en ik denk dat we dat kunnen omdat hij nu eveneens dood is. Conrad was jaren geleden ook betrokken bij een diamantroof waarbij hij gevangen werd gezet op Portland.’

‘Nog een verband.’

‘Ja. Hij werkte ook samen met Isaac Abramowski in Amsterdam voor ze in 1938 naar Engeland vluchtten, waarbij Abramowski overleed aan zeeziekte – als dat te geloven is. Abramowski kan vermoord zijn, mogelijk vergiftigd. Conrad kan zijn diamanten hebben gestolen en zich hebben teruggetrokken in Weymouth.’

‘Denk je dat de man van Church Ope Cove Conrads medeplichtige was?’

‘Dat kan. Maar ik begrijp niet waarom hij terug zou keren naar Weymouth en dood op Portland zou belanden. Ik denk niet dat Conrad hem vermoord heeft, maar als hij wel betrokken was bij zijn dood, waarom heeft hij dan de moordenaar niet opgedragen de diamanten manchetknopen te stelen?’

‘Omdat hij niet wist dat ze bestonden voor jij ermee kwam aanzetten. Zei je niet dat de dode man in werkkleding was gezien?’

‘Dat zei ik, ja,’ zei Ryga, bemoedigd. ‘Hij had maandag op een boot in Londen kunnen aankomen en met de trein naar Weymouth kunnen gaan om Conrad te bezoeken. Brigadier Jacobs gaat een agent navraag laten doen bij de rederijen. Nadat ik Conrad de manchetknopen liet zien, moet hij contact opgenomen hebben met de moordenaar, vandaar dat hem het zwijgen werd opgelegd.’ En was die moordenaar Legg? Was hij de derde man? ‘Ik stuur de foto’s

van Conrad op zodra ik ze heb, baas, en vingerafdrukken. Het zal interessant zijn om te zien of ze matchen met bekende criminelen.'

'Zoveel geluk hebben we nooit.'

Ryga was het stilletjes met hem eens.

Vervolgens belde hij het marinehospitaal op Portland en vroeg of kapitein-chirurg Wakefield verzocht kon worden zo snel mogelijk het politiebureau van Weymouth te bellen.

De auto die was gestuurd om Daniels op te halen arriveerde. Ryga liet een bericht achter bij de brigadier van dienst om Wakefield op de hoogte te brengen dat ze nog een lijk hadden, een man die op dezelfde manier was gedood als hun man bij de baai, en dat hij graag zou hebben dat Wakefield, indien mogelijk, het lijk onderzocht en de schouw uitvoerde, als zijn commandant dat toestond. Ryga zei dat hij zelf de commandant zou spreken als dat zou helpen.

Hij droeg de chauffeur op naar het huis van Conrad te gaan. Onderweg praatte hij Daniels snel bij over wat hij had aangetroffen en vertelde dat Eva Paisley foto's van het slachtoffer voor hen had genomen. Tegen de tijd dat ze voor Conrads huis stopten, waren er verschillende mensen op straat en was de menigte kinderen verdubbeld. Ryga instrueerde de wijkagent om buiten op wacht te blijven. Ze gingen het huis binnen.

HOOFDSTUK 17

‘DIT HAD IK NIET VERWACHT, SCHIPPER,’ zei Daniels bij het zien van Conrads lichaam. ‘Hij moet meer over die diamanten geweten hebben dan hij ons vertelde.’

‘En over de man in het krijtstreeppak, die ook onze man in het zwarte werjack en met de Bretonse pet is. Weet je nog wat Conrad zei toen we hier kwamen? Hij wist dat ik van Scotland Yard was en over het lichaam ging dat in Church Ope Cove was gevonden. Ik vroeg hem hoe hij dat wist. Hij liet me de krant zien. Die ligt niet onder de toonbank en ik zag hem ook niet in de huiskamer. Kijk of je hem kunt vinden.’

‘Misschien heeft hij hem als toiletpapier gebruikt.’

‘Dan kun je dat maar beter nagaan.’

Terwijl Daniels dat ging doen, dacht Ryga terug aan wat Conrad had gezegd: *Ik weet veel dingen*, en hij had geknipooagd. Het zag ernaar uit dat hij meer wist dan hij had losgelaten. Had Conrad contact opgenomen met de moordenaar om hem te chanteren? Ryga herinnerde zich zijn gesprek met Eva. Uit niets hier bleek dat Conrad gemotiveerd werd door geld. Hij gaf het niet uit aan zichzelf of zijn omgeving.

Daniels kwam terug en schudde zijn hoofd. 'Hij ligt niet in het toilet.'

'Dan moet hij hem weggegooid hebben. Neem contact op met de centrale en zoek uit welke telefoontjes Conrad de afgelopen week heeft gepleegd.' Ryga had de telefoon in de winkel opgemerkt, maar Conrad had ook een openbare telefooncel kunnen gebruiken. 'En of er gebeld is vanaf de dichtstbijzijnde openbare telefoon.'

Daniels maakte een aantekening in zijn notitieboekje. De aankomst van de politiemotor trok hun aandacht en Ryga ging weer naar de winkel. Enkele mannen die terugkwamen van de pub of hun volkstuintje, hadden zich bij de menigte gevoegd.

Ryga nam zijn moordkoffer aan van de agent terwijl de ambulance arriveerde. Voor hij instructies gaf om het lichaam te verwijderen, doorzocht hij de zakken van de dode man. Hij vond alleen een groezelige zakdoek, die hij in een bewijszak stopte. Hij gaf Daniels een paar rubberen handschoenen en droeg hem op de slaapkamers en de bijkeuken te doorzoeken. 'Kijk of je geld kunt vinden dat Conrad heeft verstopt, ook onder de vloer.'

Ryga gebruikte tape voor de stoelarmen van de dode man en labelde het. De moordenaar kon handschoenen hebben gedragen, maar als ze geluk hadden konden ze misschien een afdruk met de handschoen matchen. Er konden ook haren zijn die niet van de dode waren, maar die misschien een match met de moordenaar waren wanneer ze hem arresteerden – Ryga hield niet van het woord *als*.

Het beetje vloeistof dat nog in de mok zat, kieperde hij in een van de flesjes in zijn koffer, hij labelde het en stopte de mok in een papieren zak. Toen begon hij met het nemen van vingerafdrukken op en om de plek waar het lichaam was geweest en van de Anglepoise-lamp op de tafel. In de rest van de kamer en de winkel zou morgen een agent

vingerafdrukken afnemen. Die zou ze ook naar Scotland Yard sturen om vergeleken te worden met hun gegevens.

Daniels kwam uit de bijkeuken om te zeggen dat hij geen geld had gevonden. Hij liep de trap op terwijl Ryga verderging met zijn onderzoek van de plaats delict. Hij stopte het doekje en de loep in bewijszakken. Die zou hij met de andere voorwerpen naar de analisten sturen.

Ryga kwam weer overeind en bekeek de kamer zoals hij bij Eva had gedaan. Hij dacht terug aan zijn eerste indrukken toen hij hier met Conrad was geweest en zocht naar iets dat was verplaatst. Alleen de stoel waarin het lichaam had gezeten, stond iets verder van de tafel, alsof Conrad naar achteren was geschoven. De grote ronde tafel was bedekt met hetzelfde rode fluwelen kleed dat hij bij zijn vorige bezoek had gezien. Ook dat moest worden opgevouwen, in een papieren zak worden gestopt en naar de Yard worden gestuurd. Hij had geen zak die groot genoeg was. Hij zou Daniels instructies geven om dat te regelen. Voor de kleine gashaard stond de enige fauteuil in de kamer. Hij was gehavend, met houten armen en een verzonken kussen, en niet verschoven, afgaande op de inkepingen in het vuile, versleten tapijt. In de tegenoverliggende hoek stond de radio op een dressoir. Zou Conrad naar de radio hebben geluisterd en zou de moordenaar hem hebben uitgezet?

Hij nam wat vingerafdrukken van de knoppen en de grote draaiknop en richtte zich toen op het dressoir waarop het rustte. Nadat hij afdrukken had genomen van de grepen opende hij de laden op het geluid van Daniels die boven aan het zoeken was. Er klonken bonkende stappen, daarna gekraak van hout terwijl hij vloerplanken testte en waarschijnlijk optilde. Het dressoir bevatte slechts een handvol stoffige glazen, een halfvolle fles whisky en een paar lege chocoladedozen.

Een kuch in de deuropening kondigde de politieagent aan. 'Een bericht van het bureau, meneer, om te zeggen dat kapitein-chirurg Wakefield graag het lichaam onderzoekt en de schouw doet. Moet hij nu naar het mortuarium van het ziekenhuis gaan?

'Ja. Zeg hem dat ik daar over ongeveer dertig minuten ben.'

De agent salueerde en vertrok om het bericht door te geven aan de politiemotorrijder.

Daniels kwam de trap af. 'Geen verstopt geld.'

'Valt je iets op, brigadier?'

Ze gingen de winkel in. Daniels keek rond. 'Niets gebroken of verstoord hier of in de woonkamer. Er is geen achteringang van het terrein, en zelfs als het maatje over de tuinmuur is geklommen vanaf het huis dat aan de achterkant grenst of van de huizen aan weerszijden, heeft hij niet ingebroken.'

'En deze winkeldeur was niet beschadigd. Hij was niet op slot toen ik aankwam.'

'Conrad heeft zijn moordenaar binnengelaten. Hij was ofwel een klant of deed zich voor als een klant, ofwel Conrad kende hem en verwachtte hem misschien zelfs.'

Ryga opende de deur en vroeg de wijkagent naar binnen te komen. Er was nu een grote menigte en de brigadier van het politiebureau van Weymouth had nog twee agenten ingezet om de toeschouwers in bedwang te houden, niet dat ze eruitzagen alsof ze de winkel gingen bestormen, op eentje na – Sandy Mountfort. Ryga negeerde zijn geschreeuw, sloot de deur en richtte zich tot de agent.

'Dit is jouw wijk, begrijp ik.'

'Niet altijd, meneer. Het hangt af van de mankracht en prioriteiten, maar meestal wel.'

'Hoe laat heb je gisteren gepatrouilleerd?'

‘Net als vandaag – van zes uur ’s ochtends tot twee uur ’s middags.’

Ryga keek op zijn horloge. Het was 14.34 uur. ‘Het spijt me dat je dienst hierdoor is uitgelopen.’

De agent keek even verbaasd. ‘Dat is in orde, meneer. Het hoort bij de baan.’

Als Conrad al acht tot tien uur dood was, dan zou het tijdstip van overlijden tussen één en drie uur ’s nachts liggen, wat inhield dat deze agent niets verdachts gezien zou hebben, maar misschien werd Conrad later gedood.

‘Hoe laat patrouilleerde je gisteren in deze straat?’

‘Net na zevenen, toen weer om negen uur en toen om elf uur, net als ik vandaag deed, toen de dame me vroeg om te komen.’

‘Is het gebruikelijk om drie dat keer te doen tijdens een dienst?’

‘Nee, soms kan het maar één keer. Hangt af van de dag van de week. Zaterdags kan ik meestal maar twee keer, maar gisteren was het rustiger dan gewoonlijk. Zondagen zijn meestal het rustigst, dan doe ik het drie keer. Er zijn dan minder mensen die me om hulp vragen, de weg willen weten of een praatje maken.’

‘Heb je gisteren of eerder vanochtend iets vreemds gezien of gehoord?’

‘Nee. Het was zo stil als het graf. En bij de overdracht om zes uur vanochtend had agent Robinson niets te melden over gisteravond, alleen de gewone dingen: een paar zaterdagavonddronkaards die de pub uit waggelden, wat jongeren die overlast veroorzaakten door te dollen en een huiselijke ruzie. Maar er was niets in deze straat.’

‘Zei hij iets over auto’s die hier geparkeerd stonden en die hij niet eerder had gezien?’

‘Nee, en dat zou hij gedaan hebben omdat dit niet het soort straat is waar mensen auto’s hebben. Een geparkeerde

auto zou opvallen en hij zou het kenteken genoteerd hebben. Conrads klanten konden zich meestal geen auto veroorloven.'

'Kende je meneer Conrad?'

'We kenden hem allemaal, meneer, en zijn strafblad.' De agent wierp Daniels een blik toe. 'Maar hij hield zijn neus schoon. We gingen af en toe bij hem langs als we meldingen van gestolen goederen hadden – om te zien of hij ze heelde, maar we hebben nooit iets gevonden en hij werkte altijd mee. Hij deed zelfs zijn uiterste best om ons te helpen met taxaties van gestolen juwelen.'

'Was hij bevriend met iemand in het bijzonder?'

'Niet dat ik weet.'

'Zijn burens, misschien?'

'Ik denk dat hij voor sommigen van hen als pandjesbaas optrad als ze het moeilijk hadden, of hij hielp hun spullen te verkopen, maar deze mensen hebben niet echt veel van waarde om te verkopen. Er woont een oude dame links van hem, eigenaresse van de snoepwinkel, maar ze is zo doof als een deurpost.'

Dat zou verklaren waarom ze niet naar buiten was gekomen om te zien wat er aan de hand was. 'Moet moeilijk voor haar zijn om de winkelbel te horen rinkelen als ze een klant heeft.'

'Er gaat een lichtje knipperen. Bovendien kan ze maar weinig snoep verkopen, niet sinds de rantsoenering, en ze heeft niet veel klanten. Het is slechts een gewoonte om de winkel open te houden – dat en het gezelschap. De winkel aan de overkant, waar ansichtkaarten en prullaria worden verkocht, wordt gerund door een vrouw van achter in de vijftig die op vrijdag- en zaterdagavond graag mag gaan dansen.'

'Waar is zij nu?' Ryga vroeg zich af waarom ze tijdens alle drukte niet tevoorschijn was gekomen.

‘Bij een van haar dansvrienden, denk ik,’ kwam het antwoord. ‘Mag haar zondagen graag met een van hen doorbrengen.’

Ryga begreep de hint. ‘We moeten iedereen in de straat ondervragen. Misschien kan je aflossing daarmee beginnen. En jij kunt ook navraag doen als je weer dienst hebt. We bezorgen je wat foto’s van Conrad, en je hebt die van de man die in Church Ope Cove is gevonden plus een gewijzigde beschrijving van hem.’

De agent knikte om aan te geven dat hij die had.

‘Is je aflossing er?’

‘Ja, meneer. Agent Jenkins.’

‘Vraag hem naar binnen te komen en dan zit je dienst erop.’

De agent salueerde weer en vertrok. Ryga doorliep hetzelfde proces met de nieuwe agent en kreeg dezelfde antwoorden. Brigadier Daniels zou met de nachtagent praten als die zijn dienst begon.

Toen Ryga naar buiten stapte riep Sandy Mountfort hem. Ryga knikte naar de politieagent om hem door te laten en Mountfort haastte zich naar hem toe, notitieboekje in de hand.

‘Houdt deze moord verband met die op Portland?’

‘Daar lijkt het op, maar we weten het niet zeker. Kende u Sebastian Conrad?’

‘Nee.’

Maar Mountfort zou tijdens het wachten bij de burens achtergrondinformatie over hem hebben verzameld en daarmee doorgaan als Ryga was vertrokken.

Mountfort zei: ‘Hoe vordert het onderzoek, inspecteur? Zit er een arrestatie aan te komen?’

‘Daar kan ik op dit moment niets over zeggen.’

‘De mensen hier maken zich vast zorgen. Twee moorden

in minder dan een week – betekent dat dat er een soort maniak losloopt?’

Ryga kon de krantenkoppen al zien, maar hij kon er niet veel aan doen. ‘Ik heb er alle vertrouwen in dat de gezagsgetrouwe burgers van Weymouth en Portland veilig zijn. We doen alles wat we kunnen om de crimineel te pakken. Als mensen intussen informatie hebben over de man die in de baai is gevonden of de afgelopen twee dagen iets verdachts in de buurt gezien hebben, vragen we hen dringend contact op te nemen met de politie of hun wijkagent te waarschuwen.’

Mountfort krabbelde dit in steno neer en keek toen verwachtingsvol op.

‘Dat was het voor nu.’ Ryga opende de autodeur en stapte in. Daniels volgde. Ryga instrueerde de politiechauffeur hen naar het mortuarium van het hospitaal te brengen.

HOOFDSTUK 18

‘ER IS NOG NIET VEEL UITGEKOMEN,’ zei Wakefield terwijl ze rond het volledig geklede lichaam van wijlen Sebastian Conrad stonden. ‘Volgens mijn eerste onderzoek komt de moordmethode overeen met die van de man in de baai. Een enkele steekwond in de nek, die onmiddellijk een enorme inwendige bloeding veroorzaakte,’ voegde hij eraan toe. ‘Geen bloed op zijn kleren, behalve een paar vlekken en spatjes op de kraag van zijn overhemd. Niets op zijn manchetten, mouwen, armen en handen.’ Hij pakte een hand op en draaide hem om, bestudeerde hem met een frons op zijn scherpe trekken voor hij hem weer neerlegde. ‘Het ziet er niet uit alsof deze man heeft gevochten. Er zijn geen sporen dat hij zijn onderarmen heeft opgeheven om de moordenaar af te weren of zichzelf te verdedigen. Hoe is hij gevonden?’

Ryga vertelde het hem en zijn vermoeden dat hij gedrogeerd kon zijn, vanwege de mok op tafel, met wat droesem.

‘Ik zal beslist naar bewijs daarvan zoeken.’

‘Wanneer kunt u de schouw uitvoeren?’ vroeg Ryga.

‘Als u het goed vindt dat het lichaam naar het

marinehospitaal op Portland wordt vervoerd, kan het vandaag nog. Ik heb pas morgenochtend weer een operatie.'

Ryga bedankte hem en vroeg of hij een lift terug naar het eiland nodig had, maar Wakefield zei dat hij een marine-chauffeur stand-by had. Voor hij het ziekenhuis verliet, regelde Ryga dat het lichaam per ambulance naar Portland zou worden gebracht. Nu moesten ze twee keer een gerechtelijk onderzoek houden. Morgen moest Ryga de rechter van instructie inlichten.

Hij gaf Daniels opdracht terug te keren naar het politiebureau in Weymouth, waar ze eerst de kantine aandeden. Ryga had sinds het ontbijt niet meer gegeten en hij had zo'n honger dat noch de geur van het mortuarium noch de aanblik van Conrads lichaam hem van zijn rosbief kon afhouden, die op zondag de hele dag door werd geserveerd. Daniels had duidelijk ook honger.

Na de inwendige mens tevreden gesteld te hebben, zorgde Ryga ervoor dat de vingerafdrukken, haarmonsters en het bezinsel in de mok op Conrads tafel, samen met de mok zelf, naar de Yard werden gereden. Daniels meldde dat de brigadier van dienst agenten buurtonderzoek liet doen rond Cameron Road.

Ryga liet zich door Daniels naar het huis van Eva Paisley rijden. Daar stapte hij uit en hij droeg Daniels op terug te gaan naar bureau Portland om de verklaringen van de waard van The Cove Inn, die van de bezoekers daar op de avond dat de vreemdeling wat had gedronken, en van Harold, Billy en Oswald te checken op nieuwe feiten.

Eva deed prompt open. 'Goede timing. Ik ben net klaar. Kom binnen.'

Ryga nam zijn hoed af, maar in plaats van haar naar de donkere kamer te volgen, bleef hij staan om de schilderijen aan de muur te bestuderen, dit keer met de woorden van de melkboer over Prudence Paisley in zijn hoofd. De eerste

keer dat hij deze schilderijen had gezien, had hij ze opvallend en tot nadenken stemmend genoemd, en nu hij ze beter bekeek, vond hij ze ook enigszins verontrustend, vooral die van de gevangenen.

Eva stond naast hem. 'Mijn tante was een groot voorstander van gevangenishervorming, of in elk geval probeerde ze de Portland Gevangenis te hervormen voordat die in 1921 een tuchtschool werd en de omstandigheden verbeterden. Ze was een jonge vrouw van in de twintig toen het een gevangenis was en de gevangenen dwangarbeid verrichtten in de steengroeven, zoals je kunt zien. Ze vond het verschrikkelijk hoe ze behandeld werden en nog meer dat ze een toeristische attractie waren.'

'En toch heeft ze hen geschilderd.'

'Niet voor materieel gewin of om ze als novelty te verkopen, maar om de omstandigheden onder de aandacht te brengen. Kijk naar de gezichten van de gevangenen, de pijn en het lijden in hun uitdrukkingen, en hier...' – ze wees naar een groep die terug naar de gevangenis marcheerde met aan weerszijden twee bewakers – '... de passieve acceptatie van hun leven alsof ze het al lang geleden hebben opgegeven, terwijl de gevangenvaarders zelfvoldaan en zelfingenomen kijken.'

'De gevangenen waren veroordeeld voor een misdaad,' merkte Ryga op, denkend aan Sebastian Conrad en zijn tijd in de Portland Gevangenis.

'Ja, maar de omstandigheden waren verschrikkelijk. Je zou geen dier houden op de manier waarop zij gehouden werden.'

'Sindsdien zijn er verbeteringen doorgevoerd in gevangenissen. Ze scherpen het haar van de gevangenen niet meer en routinematige isolatie is afgeschaft.'

'Hoog tijd.'

Maar het was nog maar twee jaar geleden dat

dwangarbeid en geseling waren afgeschaft, en dat was hard nodig. Hij was er getuige van geweest in het krijgsgevangenenkamp in Duitsland, hij had isoleercellen meegemaakt en hoewel hij zijn ervaringen graag zou vergeten en de beelden zou willen uitzetten, werkte het niet om ze weg te duwen. Er eindeloos over praten evenmin. Dat raketten alles alleen maar op. Onder ogen zien wat er gebeurd was, het accepteren en achter je laten, was de enige manier. Makkelijker gezegd dan gedaan, vooral voor sommige mensen. Hij had geluk dat hij niet zoveel had geleden als vele anderen.

Hij verplaatste zijn aandacht naar twee schilderijen van vissers. 'Dat is Harold,' zei hij verbaasd.

'Ja, en Oswald en Billy.'

Op het ene schilderij stonden de drie mannen aan land hun netten te repareren en op het andere waren ze te zien op hun schip in een stormachtige zee. Beide illustreerden hun afmattende leven, maar er was een zweem van iets in hun ogen dat tot nadenken stemde.

'Wat zie je, Ryga?'

'Ik weet het niet zeker,' zei hij aarzelend. 'Een soort tevredenheid, misschien?' suggereerde hij een beetje schuchter.

'En je zou gelijk hebben. Ze zijn trots op hun werk en ze zeggen: "Dit is mijn leven, ik ben een vrij man met alleen de zee als metgezel en vijand, en als ze me wil nemen, mag ze me hebben."'

'Is je tante met hen uitgevaren om dat vast te leggen?' Hij wees naar de afbeelding van het schip op zee en de vissers die hun vangst binnenhalen.

'Natuurlijk. Ik heb haar schetsen van deze en enkele andere schilderijen, en niet elke schets is een schilderij geworden.' Ze pauzeerde even alsof er iets in haar opkwam, maar wat het ook was, ze schudde het af en ging vrolijk

verder: 'Sommige van haar schilderijen zijn tentoongesteld in kunstgalerieën over de hele wereld en aangekocht door verzamelaars.'

'Waarom schilder jij niet?'

'Omdat ik er niets van kan.'

Ze liep weg en hij volgde haar door de keuken naar haar donkere kamer, waar ze het licht aandeed. 'Maar hier ben ik goed in,' voegde ze eraan toe, terwijl ze een hand door haar blonde haar haalde.

Dat was hij met haar eens. Zijn ogen gingen naar de foto's op de werktafel, maar die van Conrads woonkamer trokken meteen zijn aandacht. Het was alsof hij de plek voor het eerst zag en het deed hem huiveren.

Ze moest het hebben aangevoeld. 'Er is iets duisters aan, nietwaar? Moeilijk te zeggen wat precies, afgezien van het lijk, maar op deze twee foto's is Conrad niet te zien en heeft het iets groezeligs.'

'Niet groezelig,' antwoordde hij. 'Meer desperaat. Een leegte.'

Ze wierp hem een verbaasde blik toe die bedachtzaam en goedkeurend werd. Terwijl hij naar de foto's keek, vroeg hij zich af of de leegte in hem zat en niet in de kamer, en misschien wist zij dat. Het was alsof dit armoedige, slordige, tweedehands bestaan alles was wat er was. Alsof alles wat ze tijdens de zes oorlogsjaren hadden doorgemaakt, alle soberheid en ellende sindsdien en de loze beloften van wat er na de overwinning zou komen, hierop was uitgedraaid – gewoon meer van hetzelfde.

Mentaal schudde hij zichzelf door elkaar. Er waren wat positieve veranderingen geweest, zoals in de gezondheidszorg. Het kostte alleen tijd, en de mensen waren moe en ongeduldig van het wachten. Eva Paisley was een verdomd goede fotografe.

'Valt je nog wat anders op aan de kamer?' vroeg hij, niet

naar haar kijkend maar naar de foto's genomen vanuit de deuropening van de winkel, de bijkeuken, de trap en achter het slachtoffer. 'Afgezien van wat je zei toen we daar waren, over Conrad als man die zich niet bewust was van zijn omgeving, wellicht omdat hij te gierig was of zich niet druk maakte om hoe hij leefde.'

'Wat nog steeds geldt, of het laatste tenminste. Ik denk niet echt dat hij gierig was, hij vond geld gewoon niet belangrijk. De vraag is eigenlijk wat hem wel interesseerde. Niets in die kamer of in het huis lijkt erop te wijzen dat hij ergens om gaf, niet eens om zijn sieraden in dat smoezelige winkeltje – alles is stoffig en ligt willekeurig door elkaar. De man had geen eigendunk. Kijk naar de foto's van de slaapkamer.' Ze spreidde ze uit. 'Geen spoor van zijn persoonlijkheid. Er zijn geen foto's, platen, tijdschriften, kranten, ornamenten. Alleen wat sjofele kleren die over een stoel hangen en een paar versleten schoenen.'

Ryga had de schoenen gemist. Hij vroeg zich af of het de moeite waard was om die naar de analist te sturen om te zien of er sporen op de zolen zaten die Conrad in Church Ope Cove konden situeren. Maar zelfs als dat zo was, zou het niet helpen om Conrads moordenaar te vinden.

Ze zei: 'Ik zie zelfvoldaanheid, zelfs in de dood. Het is alsof hij een geheim koestert.'

Ryga keek haar weifelend aan. 'Dat is toch zeker je verbeelding?'

'Is dat zo? Wellicht.' Na een korte stilte vervolgde ze: 'Hij zit achterover in die stoel met zijn ogen wijd open, dus als hij gedrogeerd was, kwam hij misschien vlak voor hij werd neergestoken weer bij, of wellicht werd hij gedrogeerd met iets dat hem immobiliseerde maar bij bewustzijn hield.'

'Wat zou dat kunnen doen?' vroeg Ryga.

'Een soort zenuwmedicijn, iets dat iemand kan verlammen. Curare, bijvoorbeeld. Dat veroorzaakt

verlamming, te beginnen in het gezicht en binnen enkele minuten in de borst. Het slachtoffer wordt blauw. Hij kan al blauw zijn voordat de tekenen van lijkleekheid zich naar zijn gezicht verspreiden en hem die blauwpaarse kleur geven. Scheerling is ook een optie. Het werkt op een vergelijkbare manier, hoewel de dood langzamer kan gaan. Socrates werd gedood door scheerling, in 399 voor Christus. Hij werd ter dood veroordeeld voor "goddeloosheid" en "corrumperen van de jeugd". Volgens Plato liep hij rond tot zijn benen zwaar aanvoelden, ging liggen en toen de verlamming zijn borstkas bereikte, stierf hij. Conrad zou scheerling in een drankje gekregen kunnen hebben.'

'Je lijkt er veel van te weten.'

'Pru kende haar planten. En ik heb de dood in allerlei vormen gezien, net als jij waarschijnlijk.' Ze keek hem rustig aan.

Nodigde ze hem uit om haar zijn verleden toe te vertrouwen? Dat was hij niet van plan. Hij zei: 'Ik heb de restjes die nog in het kopje op tafel zaten naar onze analisten gestuurd.'

'Als hij gedrogeerd is, kan de patholoog dat oppikken. Wie doet de schouw?'

Ryga vertelde het haar. 'Hij heeft ook de schouw op het lichaam in de baai gedaan. Wakefield beweert dat Conrad op dezelfde manier is vermoord.'

'Maar hij heeft geen teken van vergiftiging geconstateerd?'

'Nee. Ik zal hem vragen of hij het kan nagaan.' Hij verzamelde de foto's. 'Deze gaan enorm helpen, juffrouw Paisley.'

Ze rolde met haar ogen en veegde haar haar naar achteren. 'O, toe nou toch, Ryga, noem me Eva.'

'Eva.'

Ze lachte. 'En jouw roepnaam is?'

‘Alun, maar je mag me Ryga noemen.’

Ze lachte. Hij vond het leuk en toen ze hem uitliet, bedacht hij dat hij wilde dat ze hem Ryga bleef noemen. Het klonk goed uit haar mond en het klopte gewoon.

‘Heb je aanwijzingen wie de moordenaar is?’

‘We hebben genoeg vragen en ik hoop dat die ons aanwijzingen geven.’

Haar uitdrukking vertelde hem dat zijn ontwijking was opgemerkt. ‘Nou, je weet waar je me kunt vinden als je mijn hulp weer nodig hebt.’

‘Ik hoop toch echt van niet,’ zei hij, en besepte toen dat dat onbeleefd klonk. ‘Ik bedoel dat ik hoop dat we je niet meer nodig hebben voor dit soort fotografie.’

‘Ik ook. Wil je een lift terug naar het bureau?’

Ryga bewonderde het mooie sportwagentje, maar voor hij kon antwoorden, ging haar telefoon. Ze wierp een geïrriteerde blik achterom en liep er toen snel naartoe. Hij wachtte.

‘Het is voor jou, Ryga. Brigadier Daniels.’

Met een licht versnelde hartslag nam hij de hoorn van haar over. Hij hoopte dat het nieuws was van een doorbraak. Tactvol verliet ze hem. Hij hoorde haar in de keuken rommelen.

‘De wijkagent van Cameron Street heeft zich net gemeld, schipper. Hij vermaande een groep jongens die aan het eind van de straat aan het dollen waren en zei dat ze naar huis moesten en dat het te laat was om nog buiten te zijn, zeker met school morgen. Ze waren allemaal opgewonden van de moord en stelden hem er vragen over, niet verwonderlijk, en toen zei een van de jongens dat hij wist wie die ouwe Conrad had vermoord.’

Ryga kon de opwindende stem van de brigadier horen en zijn eigen hartslag sloeg een paar slagen hoger.

‘In eerste instantie dacht agent Jenkins dat de jongen

gewoon opschepte om indruk te maken op zijn vrienden, en dat zei hij hem. Toen zei de jongen dat hij een auto langzaam over de weg had zien rijden. Hij parkeerde om de hoek bij de waterkant, maar de man die uitstapte liep terug en ging Conrads winkel binnen. Agent Jenkins raakte meer geïnteresseerd, hoewel hij dat niet aan de jongen liet merken. De jongen, Ron Chasely, was vroeg op pad. Hij heeft een krantenronde en bezorgt bij een aantal pensions en kleine gasthuizen vlak bij de waterkant. Ze hebben hun kranten graag vroeg – het was net na zessen op woensdag.'

'Maar dat is de ochtend dat het lichaam werd gevonden in Church Ope Cove, niet toen Conrad werd vermoord.'

'Ja. Maar Ron onthield het merk van de auto en het kenteken omdat hij ze verzamelt en omdat hij dolgraag monteur of autocoureur wil worden als hij groot is. Het merk en kenteken komen overeen met een voertuig dat we heel graag willen vinden, schipper. Een Jaguar XK120 sportwagen.'

'James Legg!' Eindelijk hadden ze een duidelijk verband tussen de twee mannen. 'Heeft Ron hem teruggezien?'

'Nee.'

'Waarom zou Legg Conrad bezoeken?'

'Misschien wilde hij een horloge of sieraad kopen,' zei Daniels grappend.

'Om zes uur 's ochtends! Hij checkte vlak voor zessen uit bij het hotel en reed rechtstreeks naar Weymouth en naar Conrads huis. Waarom?'

'Om iets te laten taxeren? Diamanten, misschien, gestolen van de dode man.'

'Mogelijk, maar niet de manchetknopen, die miste hij.'

'Misschien heeft hij ze niet opgemerkt.'

'Dat had wel moeten als hij hem had uit- en aangekleed.'

‘Misschien heeft de dode man dat zelf gedaan. De kleren waren voor hem achtergelaten.’

Ja, in John Penn’s Bath. Ga naar huis, Daniels, tenzij er nog wat anders is binnengekomen?’

‘Niets positiefs, allemaal negatieve uitkomsten. Niemand had wat toe te voegen aan wat de waard van The Cove Inn en de vissers u vertelden.’

‘Een doorbraak?’ vroeg Eva terugkerend.

‘Misschien.’ Voorlopig wilde hij niet uitweiden, want dinsdagavond was ze in dezelfde richting gelopen als James Legg, een halfuur na hem, als de nachtportier het bij het rechte eind had. Crawley had niet gezegd dat Legg iets bij zich had, maar Ryga had hem dat niet gevraagd en Legg kon eerder op de dag naar John Penn’s Bath zijn gegaan met een weekendtas met schone kleren. Legg ontmoette het slachtoffer en gaf hem de kleren en identiteitspapieren in ruil voor wat diamanten. Maar ze werden gestoord toen ze iemand hoorden aankomen. Eva Paisley. Legg en het slachtoffer daalden haastig af naar de baai, waar Legg hem doodde, zonder te weten dat het slachtoffer diamanten manchetknopen droeg. Misschien had Legg beloofd dat er een boot zou komen om hem op te halen.

Ryga overwoog opnieuw het idee dat de man met de krijstreden een boef kon zijn, een man op de vlucht, hoewel dat niet strookte met een pint drinken in een drukke pub. Maar hij had er waarschijnlijk op gerekend dat niemand hem zou herkennen. Hij kon zelfs een buitenlander zijn. Een Nederlander misschien, uit Amsterdam, die Abramowski, Conrad en Legg had gekend. Legg maakte zich vroeg uit de voeten en ging langs bij Conrad om te zeggen wat er gebeurd was en om de diamanten over te dragen die het slachtoffer hem had gegeven in ruil voor een nieuwe identiteit en een veilige overtocht naar het buitenland.

Toen Ryga de manchetknopen aan Conrad liet zien, had

hij ze herkend en kon hij het niet laten om contact op te nemen en Legg erover te vertellen. Legg had beseft dat Conrad hem kon verraden. En de diamanten die hij Conrad had gegeven als zijn aandeel waren nog steeds in huis. Legg keerde zaterdagavond terug, parkeerde deze keer wat verder weg, vermoordde Conrad en stal de diamanten.

Ryga raadpleegde zijn horloge. Het was net na achten. Hij wilde nogmaals met de nachtportier praten. De rit in Eva's sportwagen moest maar wachten.

HOOFDSTUK 19

RYGA VOND CRAWLEY achter de receptie. Hij vroeg of Legg iets bij zich had toen hij hem dinsdagavond over de gazons zag lopen.

‘Nee, meneer.’ Crawley keek hem aan alsof hij een rare was.

‘Droeg hij een jas?’

‘Nee, alleen zijn pak.’

‘Heb je hem zien terugkeren?’

‘Niet door de tuinen als u dat bedoelt. Zoals ik al zei, heb ik de voordeur voor hem geopend.’

Legg kon de weekendtas met kleren eerder op de dag bij John Penn’s Bath hebben gelegd en die samen met de plunjezak van het slachtoffer hebben meegenomen en in zijn auto hebben gezet voor hij aanbelde om weer in het hotel gelaten te worden. ‘Hoeveel kamers kijken uit op zee?’

‘Vier. Eén in het ronde torentje, één in de vierkante toren, één ertussenin en nog één net boven de eetzaal, maar die heeft niet zo’n goed uitzicht op zee.’

‘Was een ervan die nacht bezet?’

Crawley raadpleegde het gastenboek. ‘Meneer Legg zat in het ronde torentje. De kamer naast hem was leeg, net als

die boven de eetzaal. Meneer en mevrouw Waverley zitten in de vierkante toren.' Ryga herinnerde zich dat zij vrijdag waren aangekomen. 'En meneer en mevrouw Farringdon zitten in een suite aan de andere kant van het hotel.'

'Ik zal met meneer en mevrouw Waverley praten.'

'Ze zitten in de lounge. Ik denk niet dat meneer Dington blij zal zijn dat u ze lastigvalt.'

'Dan vertellen we het hem niet.'

Ryga vond het echtpaar, dat begin zestig was, luisterend naar een hoorspel op de radio. Hij verontschuldigde zich voor het storen, liet zijn papieren zien en zei dat hij de dood onderzocht van een man die in de baai was gevonden. Ze hadden er natuurlijk van gehoord, maar zeiden dat ze op geen enkele manier konden helpen en keken beledigd dat hij kon menen dat ze dat wel konden. Ze nodigden hem niet uit om te gaan zitten. Ze leken een nerveus, frigide stel, alsof ze zouden oplossen als er iets onaangenaams hun kant op kwam. Hij vroeg zich af hoe ze de oorlog hadden doorstaan – het geluid van de sirenes moest ze al een depressie bezorgd hebben. Maar misschien was hij te hard en hadden hun zenuwen het begeven door hun oorlogservaringen. Trouwens, wat maakte het uit? Het had niets van doen met hem of zijn onderzoek. Ze verklaarden allebei dat ze niemand hadden zien of horen rondlopen en dat ze om tien uur naar bed waren gegaan en in slaap gevallen. Hij geloofde hen.

Hij ging terug naar Crawley en vroeg om de sleutels van Leggs kamer. Die stond leeg. Na Legg had niemand hem geboekt. Eenmaal binnen keek hij rond. Het was een grote kamer, comfortabel ingericht met een tweepersoonsbed, een dubbele kledingkast en bijpassende ladekast, en een kaptafel. Er was ook een badkamer met toilet. Hij ging naar de ramen en staarde over de tuinen naar de zee, maar het was donker en er was geen maan. Hij richtte zijn aandacht

weer op de kamer, deed het elektrische licht aan en begon het vertrek methodisch te doorzoeken, niet zeker wat hij zocht, maar misschien had Legg iets achtergelaten dat hem meer kon vertellen over de man of waar hij naartoe was gegaan.

Er was niets. De kamer was duidelijk schoongemaakt sinds Leggs vertrek.

Beneden vroeg hij Crawley of er inwonend personeel was.

‘Afgezien van juffrouw Maudley en meneer Dington is er alleen de kok.’

Crawley leidde Ryga naar de keuken, waar hij de kok voorstelde, een magere man van begin vijftig die aan een tafel zat in een stille keuken waarin niets erop wees dat er maaltijden gekookt werden. Er was alleen een kleine, keurige vrouw van in de veertig die de afwas deed in een reusachtige gootsteen.

‘We doen alleen thee en een licht avondmaal op zondagavond,’ legde de kok uit, terwijl hij Ryga gebaarde tegenover hem plaats te nemen. En er verblijven maar een paar gasten in het hotel, dus we hebben het niet echt druk.’

Crawley verliet hen nadat hij de vrouw had voorgesteld als mevrouw Flaxley, die in de keuken kwam helpen bij het ontbijt en ’s avonds. Ryga meende haar te horen mompelen: ‘Sloofje, zul je bedoelen.’

Hij vroeg de kok of hij dinsdagavond iemand op het terrein had gezien.

‘Ik was hier tot tien uur, ging toen naar mijn kamer, las een tijdje, luisterde naar de radio en ging slapen. Sorry dat ik u niet kan helpen.’

Ryga keek naar de vrouw bij het aanrecht. ‘Hoe laat bent u dinsdag vertrokken?’

Ze draaide zich om en leunde tegen het stenen aanrecht terwijl ze haar handen met haar schort afdroogde. ‘Even na

elven. Ik heb niemand gezien, tenzij je mevrouw Shepherd meetelt.'

Ryga wist niet zeker of hij haar goed verstaan had. 'Sonia Shepherd van The Quarryman's Arms?'

'Ja. Ze kwam door Wakeham net toen ik de achteringang uitkwam.'

'Weet u zeker dat zij het was?' Ryga voelde zich een beetje verontrust door dit nieuwe stukje informatie.

'Natuurlijk weet ik dat zeker.'

Dit klonk niet best. Zijn hoofd gonsde van de gedachten. Waarom was Sonia de pub uitgegaan? Waarom had ze haar zoon daar alleen gelaten? Had ze een minnaar en was het te riskant om hem binnen te laten in de pub? Maar na de sluitingstijd van half elf zou niemand hem opmerken. Het gesprek dat hij had opgevangen op zijn eerste avond hier brak door in zijn wervelende hoofd: *Waarom zou hij het zijn... opgeruimd staat netjes... vuile rotzak.*

Wat doet uw man voor de kost?' vroeg hij mevrouw Flaxley.

'Hij is steenhouwer, hoezo?'

'Drinkt hij in The Quarryman's Arms?'

Ze keek hem vragend aan. 'Natuurlijk doet hij dat.'

'Hebt u hem verteld dat u mevrouw Shepherd hebt gezien?'

'Weet ik niet. Misschien wel.'

Hij liep langzaam en nadenkend terug naar de pub. Eerst had Crawley Eva Paisley gezien en nu meldde mevrouw Flaxley dat ze Sonia Shepherd had gezien. Mevrouw Shepherd had niet gezegd dat ze die avond uit was geweest. Misschien vond ze het niet belangrijk. Maar dat kon toch bijna niet, als er de volgende dag een lijk in de baai was aangetroffen. Waarschijnlijk vond ze dat het niets met de moord te maken had. Maar er was beslist iets dat haar zorgen baarde en verontrustte. Misschien was ze

zenuwachtig dat het dorp achter haar nachtelijke omzwervingen kwam en daarmee dat ze een minnaar had. Misschien was de minnaar getrouwd en moesten ze elkaar ontmoeten op geheime, afgelegen plekken. Of misschien wilde hij haar reputatie bewaken door niet 's avonds de pub in te gaan en roddels te veroorzaken. Ryga hoopte dat het zoiets was en niet dat ze betrokken was bij moord, maar wat hij te weten was gekomen verontrustte hem zeer.

De pub was open, maar rustig omdat het zondagavond was. Sonia Shepherd kwam hem in de huiskamer tegemoet alsof ze naar hem had uitgekeken. Hij vroeg zich af of mevrouw Flaxley haar vanuit het hotel had gebeld en had gezegd dat ze haar dinsdagavond had gezien. Er was geen teken van Steven. Hij moest in zijn slaapkamer zijn.

'Is het waar dat Sebastian Conrad dood is?' vroeg ze bezorgd.

'Ja. Kende u hem?'

'Iedereen kent hem. Kende hem,' corrigeerde ze. 'Velen van ons hebben de afgelopen tien jaar hun toevlucht tot hem moeten nemen.'

'U ook?'

'Ja. Maar één keer, tijdens de oorlog. Denkt u dat degene die hem gedood heeft ook die man in de Cove heeft gedood?'

'Daar ziet het wel naar uit.'

Ze verbleekte. Ze aarzelde. Een mannenstem riep 'Volk!' en ze haastte zich weg om hem te bedienen.

Ryga zette de ketel op en sneed een flinke boterham van het brood op tafel.

Toen ze terugkwam, bood ze aan een sandwich voor hem te maken. Hij zei dat hij dat zelf kon doen, maar daar wilde ze niets van weten. Stilletjes hoopte hij dat ze hem zou vertellen wat ze dinsdagavond had uitgespookt, maar ze zei

niets. Ze maakte een pot thee en een kaassandwich en werd weer naar de bar geroepen, waar ze bleef.

Ryga at zijn eten op en waste zich. Toen ging hij de bar binnen, waar hij bij het vuur ging zitten en een halve pint dronk, terwijl hij haar observeerde als ze niet zijn kant op keek. Hij kon zien dat er iets aan haar knaagde – ze bewoog schokkerig, ze leek verontrust en ze oogde nog vermoeder dan voorheen. Verschillende keren, als hun blikken elkaar kruisten, leek het of ze iets wilde zeggen, maar dan werd er wat besteld of wendde ze zich af om een paar glazen te spoelen.

Hij kon haar confronteren met wat mevrouw Flaxley had gezegd, maar dat wilde hij nog niet doen. Misschien omdat een deel van hem niet wilde overwegen dat zij erbij betrokken was. Zou zij de man in de baai vermoord kunnen hebben? Kon zij hier een mes vandaan hebben gehaald en hem in koelen bloede in zijn nek hebben gestoken? Hij huiverde bij de gedachte, maar hij wist dat het zijn werk was om het ondenkbare en het slechtste van mensen te denken. Zouden zij en Eva samenwerken? Had Eva die avond Sonia ontmoet en niet Legg? Zou Sonia dat krijtstreepak, die stropdas en die schoenen hebben gekocht in een tweedehandswinkel in Weymouth, ze naar het slachtoffer hebben gebracht en hebben toegekeken hoe hij zich omkleedde? Was het slachtoffer in feite Sonia Shepherds man, die niet was omgekomen in Duinkerken, en had zij James Legg, haar minnaar, geholpen om weg te komen, wellicht met Eva's hulp? Of misschien was Eva er getuige van geweest en zweeg ze omwille van Sonia.

Hij nam zijn gedachten mee naar bed en ging ermee slapen, terwijl er iets in zijn achterhoofd zeurde, iets wat hij die dag had gehoord of gezien en waarvan hij voelde dat het belangrijk was voor het onderzoek. Met Conrads dood en de nieuwe informatie van mevrouw Flaxley was er veel om over

na te denken, maar wat hem ook dwarszat, het kwam niet naar boven.

Het was vijf uur 's ochtends toen hij met een schok wakker werd. Die ongrijpbare gedachte was plotseling doorgebroken. Hij had zichzelf wijsgemaakt dat twee mensen alles wisten wat er in een dorp gebeurde, de melkboer en de postbode, en die had hij gesproken, maar hij had het mis gehad – er waren er drie. De krantenjongen. In Weymouth had Ron Chasely woensdagochtend vroeg Leggs Jaguar vlak bij de winkel van Conrad zien staan omdat hij de kranten bij de hotels en pensions moest afleveren. Het Pennsylvania Castle Hotel zou ook graag vroeg kranten willen krijgen. Ned, de melkboer, had het over de krantenjongen Trevor gehad, op de dag dat hij zich zorgen maakte over Prudence Paisley.

Ryga lag in de stilte van het huis en liet zijn gedachten de vrije loop. Misschien had de krantenjongen Leggs Jaguar bij het hotel zien vertrekken. Maar ze wisten al dat die vertrokken was. Het had waarschijnlijk geen zin om de jongen te ondervragen, maar het had ook geen zin om het idee te negeren nu het door zijn onderbewustzijn was gebroken. Trevor kon ergens getuige van zijn geweest. En Ryga was graag grondig.

Hij gooide het beddengoed af en waste zich snel en stil voor hij zich naar buiten haastte, de donkere, winderige septemberochtend in. Het weer voelde aan alsof het ging omslaan. Het had eindelijk genoeg van de zomer en stormde de herfst in. Krantenwinkels gingen heel vroeg open om de kranten in ontvangst te nemen en om 5.45 uur was Ryga in het krappe zaakje van een kleine, donkere, drukke man van middelbare leeftijd met een vrolijk gezicht en een Birmingham accent. Hij vroeg hoe laat de krantenjongen kwam die bij het hotel bezorgde. Zes uur was het antwoord. Ryga hoefde niet lang te wachten.

Trevor was klein, een levendig joch met heldere, intelligente ogen en een snel brein. Ryga dacht dat hij ofwel een crimineel ofwel een heel rijke zakenman zou worden. Hij hoopte oprecht op het laatste. De jongen wilde de man van Scotland Yard graag helpen en Ryga kon zien dat hij al zat te denken hoe hij dit aan zijn schoolvrienden ging vertellen.

‘Hoe laat bezorgde je woensdagochtend kranten bij The Pennsylvania Castle Hotel?’

‘Net na zessen, zoals altijd. Zij zijn mijn eerste stop en op de terugweg doe ik mijn ronde.’

‘Iemand gezien?’

‘De man in die Jaguar draaide de oprit af toen ik een paar minuten later aan mijn ronde terug begon.’

‘Nog iemand anders?’

‘Ned, de melkboer, was me voor op straat en mevrouw Shepherd klopte aan bij juffrouw Paisley.’

Ryga keek hem verbijsterd aan. Was dit een leugen? Maar nee, dat kon gewoon niet. Waarom zou de jongen liegen? Daar had hij geen reden toe. Ryga’s maag draaide zich om. ‘Weet je het zeker?’

Trevor knikte.

Ryga was blij dat de krantenman elders bezig was. Hij trok Trevor verder naar buiten. Hij wilde het kind niet laten merken dat hij zeer geïnteresseerd was in deze informatie of dat het belangrijk kon zijn. ‘Kun je ze niet op een andere ochtend gezien hebben?’ zei hij luchtig.

‘Nee, het was op de dag dat ik de Jaguar zag vertrekken, woensdagochtend. De dag dat juffrouw Paisley het lijk op het strand vond.’

Trevor vond het duidelijk niet verdacht dat de twee vrouwen elkaar ontmoetten.

‘Ik zag mevrouw Shepherd het huis van juffrouw Paisley binnengaan.’

‘Heb je op dat moment nog iemand anders buiten gezien?’

‘Meneer Rivers op zijn fiets. Hij ging naar zijn werk.’

‘Krijgt juffrouw Paisley een krant?’

‘Ja, *The Times*. Ik duwde hem door haar brievenbus.’

‘Heb je haar gezien of gesproken?’

‘Nee.’

‘En heb je mevrouw Shepherd zien terugkeren naar The Quarryman’s Arms?’

‘Nee.’

‘Bedankt, Trevor.’ Ryga gaf hem een halve kroon. Trevor keek alsof hij jarig was.

In plaats van terug te gaan naar The Quarryman’s Arms, liep Ryga naar de baai, met slechts een blik op Eva’s cottage voor hij het laantje indraaide. Hij stelde zijn gedachten uit tot hij bij het strand was en op een groot rotsblok zat. Hij keek naar de zon die opkwam en naar de meeuwen die boven de zee vlogen en erin doken. Hij dacht na over wat hij gisteravond van mevrouw Flaxley en vanmorgen van de krantenjongen had gehoord. Sonia Shepherd had dinsdagavond de pub verlaten en was net na elfen gezien terwijl ze in de richting van het hotel ging. Crawley had Legg net voor elfen naar John Penn’s Bath zien lopen en Eva kort voor half twaalf. De volgende ochtend was Sonia vroeg op pad geweest en als Trevor de waarheid sprak, wat Ryga zeker wist, had Sonia Eva bezocht. Kort daarna beweerde Eva dat ze het lichaam had gevonden. Het was duidelijk dat de twee vrouwen dat hadden beraamd, maar hadden ze ook samengespannen om het slachtoffer te vermoorden? Konden ze het echt gedaan hebben? Maar in dat geval had Sonia woensdagochtend niet op pad hoeven gaan. In feite zou het veel veiliger voor haar geweest zijn om in de pub te blijven en Eva de ontdekking te laten doen.

Daardoor resteerde een ander, even verschrikkelijk, idee

– dat Sonia de man had vermoord en het toen had opgebiecht aan Eva, die haar geholpen had om het in de doofpot te stoppen. En hij kon maar één reden bedenken waarom Sonia zoiets vreselijks had gedaan. Het was zoals hij eerder had overwogen, alleen had hij nu een nog sterkere reden om het te geloven. De dode in de baai was haar echtgenoot en James Legg was haar minnaar. Sam Shepherd was door niemand herkend omdat ze Sonia beschermden. Legg was vertrokken zodra hij ontdekte dat Sonia haar man had vermoord. Misschien was hij bang geweest, of misschien wilde hij niets meer met haar te maken hebben toen hij de waarheid ontdekte. Hij had haar waarschijnlijk toch al aan het lijntje gehouden.

Dit riep twee vragen op bij Ryga: waarom was Legg naar Conrad gegaan en door wie was Conrad vermoord? Toch zeker niet door Sonia Shepherd? Ze had toegegeven dat ze hem kende, maar dat deden veel mensen.

Er waren te veel vragen waarop hij antwoorden nodig had voor hij Sonia Shepherd kon aanpakken. Hij stond op en haastte zich naar het politiebureau, vastbesloten die antwoorden te krijgen.

HOOFDSTUK 20

MAANDAG

DE MAN VAN het Ministerie van Oorlog zei dat hij Ryga terug zou bellen zodra hij de informatie had die Ryga nodig had. Hij gaf niet aan wanneer dat zou zijn, maar Ryga benadrukte de urgentie. Hij had de indruk dat dat het niets uitmaakte voor de klerk, die klonk alsof hij maagklachten had. Inspecteur Crispin, die net zijn kantoor binnenkwam toen Ryga de hoorn neerlegde, zag er ook zo uit. Er zat hem iets dwars. Hij was moe en zijn huid zat strak over zijn vale gezicht.

Ryga was blij dat Crispin hem niet naar Sam Shepherd had horen vragen. Niet omdat hij dacht dat Crispin naar Sonia zou rennen, maar hij hield deze nieuwe informatie liever nog voor zich. Hij had het zelfs niet aan brigadier Daniels verteld, die toezicht hield op het onderzoek naar de moord op Conrad in Weymouth.

Hij bracht Crispin op de hoogte van de gebeurtenissen van het weekend – de beschrijving die Harold en Bert van The Cove Inn hem van het slachtoffer hadden gegeven, Conrads dood en James Leggs Jaguar die in de buurt was gezien. Als Leggs vingerafdrukken in het bestand zaten,

troffen ze die hopelijk aan in Conrads huis en konden ze vaststellen wie hij echt was.

Crispin luisterde in stilte terwijl Ryga sprak, zijn rug kaarsrecht. Ryga lette op reacties in de staalgrijze ogen. Crispin was goed in het verbergen van zijn emoties, maar Ryga dacht iets te bespeuren. Was het wrok omdat hij niet betrokken was bij het onderzoek? Het was zeker niet zoiets sterks als woede, maar misschien was die naar binnen gericht. Hij vroeg zich af of Crispin zo kil was als hij overkwam. Wat zou een barst maken in deze ijsberg van een man, die geen enkele emotie had getoond behalve afkeuring toen hij het over Eva Paisley had?

Crispin pakte iets uit zijn inbak, een duidelijk teken dat hij geen interesse meer had of er niet verder over wilde uitweiden. Zijn gebrek aan professionele nieuwsgierigheid naar de twee moorden deed op zijn zachtst gezegd vreemd aan. Ryga was nieuwsgierig naar de man. Maar door zijn manier van doen wist hij dat hij niets uit hem zou krijgen. Hij bedacht dat hij brigadier Braybourne naar inspecteur Crispin zou vragen.

Hij pakte de hoorn op en belde het hospitaal. Wakefield had bericht achtergelaten bij de balie dat hij klaar was met de schouw en dat hij die ochtend operaties had. Ryga hoopte dat hij hem daarvoor te pakken kon krijgen. Hij had geluk.

‘Ik heb u niet veel te vertellen, inspecteur. Het was zoals ik al zei in het mortuarium – de dood werd veroorzaakt door een steek in de nek, met inwendige bloedingen tot gevolg, net als bij uw man in Church Ope Cove. De dood moet bijna onmiddellijk zijn ingetreden.’

‘Veroorzaakt door hetzelfde wapen?’

‘Ja, of een soortgelijk mes. Een scherp mes met één rechte snede. Ik kan geen bewijs vinden dat hij gedrogeerd is, maar ik heb weefselmonsters naar ons lab gestuurd.’

‘Er is gesuggereerd dat hij curare of scheerling kan hebben gekregen.’ Ryga ving een snelle blik van Crispin op voordat die fronste en zijn aandacht weer op zijn administratie richtte.

‘De moordenaar moet zeer deskundig zijn geweest om de juiste hoeveelheden toe te dienen,’ zei Wakefield. ‘Curare is afkomstig van lianen uit de Zuid-Amerikaanse jungle en inboorlingen gebruiken het wijd en zijd op hun pijlen. Het verlamt en doodt het slachtoffer snel, maar heeft geen effect als het via de mond wordt ingenomen.’

Dat konden ze dus uitsluiten.

‘Scheerling is inheems in heel Europa en Noord-Amerika. Het is vergelijkbaar met curare in de zin dat het verlamming van de spieren veroorzaakt, hoewel het effect wat trager is. Het duurt ongeveer een halfuur voor de symptomen optreden en enkele uren voor het slachtoffer sterft aan longverlamming.’

‘Zowel Conrad als het Church Ope Cove slachtoffer waren al enkele uren dood toen hun lichamen werden gevonden.’

‘Ik vond geen bewijs van curare of scheerling in lever of bloed van beide mannen, maar hun weefsel kan nog wat opleveren. Ik stuur ook wat monsters van het slachtoffer van Church Ope Cove naar ons lab en vraag ze op elk soort vergif te testen. Het kan iets uit Afrika of Brazilië zijn – daar kunnen inheemse giften van exotische planten gemaakt worden.’

En er werden roze diamanten gedolven in Brazilië. Dan waren er nog de Aborigines in Australië, waar volgens Conrad ook roze diamanten werden gedolven. Misschien had de moordenaar daar gewoond met de man in Church Ope Cove en had hij kennis opgedaan over zo’n drug en had hij hem meegenomen naar Engeland. Als dat zo was dan kon zijn moordenaar niet Sonia Shepherd zijn. Maar zij zou,

net als Eva, op de hoogte kunnen zijn van scheerling. Hij voelde zich verkillen.

Wakefield bevestigde dat Conrad een vrij goede conditie had, ondanks zijn leeftijd en zijn verleden als dwangarbeider. 'Er was wat achteruitgang van de hartspeer, maar niets dat hem onmiddellijk zou hebben gedood,' zei hij. 'O, en de tandarts heeft zich gemeld. Er zitten geen identificatietekens op het kunstgebit van het slachtoffer van Church Ope Cove. Ik kreeg te horen dat dit niet ongebruikelijk is – tandtechnische laboratoria doen daar zelden aan. Het kunstgebit is echter van zeer hoge kwaliteit en van vrij recente datum, zeker in de afgelopen vijf jaar.'

Ryga legde de hoorn op de haak en probeerde zich te concentreren op het doornemen van wat Crispins agenten hadden verzameld, waaronder verklaringen van bezoekers van The Cove Inn die gisteren in de namiddag en avond waren ondervraagd. Maar hij werd afgeleid door de aanwezigheid van Crispin. Niet dat de man wat zei of een vijandige lichaamstaal had, maar Ryga voelde het. Hij voelde zich ook verstikt in het kantoor. Bij de rivierpolitie was hij gewend om op de Theems te zijn en dat vond hij heerlijk. Pas na zijn promotie tot inspecteur, zijn overplaatsing naar de Metropolitan Politie en gewenning aan de rechercheafdeling van New Scotland Yard beseftte hij hoezeer hij die vrijheid miste. Zijn onderzoeken voerden hem wel door heel Londen en daar was hij dankbaar voor. Nu begon hij zich af te vragen of hij wel geschikt was om in Londen te blijven. Hij wierp een blik op Crispin, verdiept in de administratie. Zou hij zijn baan willen?

Nee. Ryga genoot van zijn rol in burger bij rechercheonderzoeken. Er was een vacature voor een inspecteur bij de recherche in Weymouth, maar Ryga hield van de uitdaging van grote zaken en hij vroeg zich af of vestiging in Weymouth dat zou bieden. Hij had een licht

maar groeiend gevoel van rusteloosheid dat hij de laatste tijd had opgemerkt, een verlangen om er op uit te gaan, te verkennen en grenzen te verleggen, zowel intellectueel als geografisch.

Hij pakte zijn hoed en trok zijn jas aan, knikte Crispin gedag en ging naar buiten. Hij kon hier niet de hele dag administratie doen en wachten tot de telefoon ging of tot er een rapport binnenkwam. In de entree, die leeg was, sprak hij brigadier Braybourne aan. Op een rustige, vertrouwelijke toon vol bezorgdheid zei hij: 'Inspecteur Crispin ziet er niet zo goed uit.'

'Hij heeft waarschijnlijk een van zijn aanvallen gehad. Maar niemand mag er iets van zeggen, meneer. Hij wordt erg boos als we dat doen.'

'Aanvallen? Het spijt me dat te horen. Wat voor soort?'

'Astma.'

'Arme man.'

'Precies, meneer.'

Ryga begreep wat hij bedoelde. Crispin wilde geen sympathie, medelijdende blikken of begrip. Het verklaarde waarom hij was vrijgesteld van dienstplicht en waarom hij geen politieagent in Londen was geworden, zoals zijn vader. De smog zou hem waarschijnlijk gedood hebben, zoals vele anderen.

Hij vertelde brigadier Braybourne dat als iemand hem nodig had, hij op de marinebasis zou zijn om de commandant te spreken, dat hoopte hij althans. Het kostte hem veel tijd en uitleg aan verschillende mensen voor hij de juiste man had, die, na navraag bij meer mensen, uiteindelijk bevestigde dat er geen kleine boten waren waargenomen die op dinsdagavond en in de vroege uren van woensdag in de richting van Church Ope Cove voeren vanuit Weymouth en het oosten, of vanuit het Kanaal. De commandant zei dat hij zou zorgen dat de foto van het

slachtoffer op alle mededelingenborden zou komen en dat hij bevel zou geven dat iedereen die de man herkende zich moest melden. Ryga was ervan overtuigd dat er uit die hoek geen antwoorden te verwachten waren, maar het moest toch worden afgevinkt.

Hij vond een warm cafeetje vlak bij Chesil Cove, waar hij fish & chips en een mok thee bestelde en zijn gedachten terug liet gaan naar Eva Paisley. Er was geen teken van Harold, zijn bemanning of zijn boot op het strand, dus hij was vast aan het vissen. Misschien was Eva met hen mee. Was ze echt op zaterdag hierheen gekomen om Harold te vragen of ze foto's van hem en zijn bemanning mocht maken? Dat moest wel, want ze was niet gekomen om Harold het zwijgen op te leggen over de kleding van het slachtoffer – tenzij Harold dat verzonnen had om hem om de tuin te leiden, maar dat zou inhouden dat de waard en die hele vervloekte pub betrokken waren bij de samenzwering, en dat ging er gewoon niet in. Dan was er nog Sonia Shepherd en haar uitstapjes naar The Pennsylvania Castle Hotel op dinsdagavond en naar Eva op woensdagochtend.

Bij zijn terugkeer lag er een bericht van brigadier Jacobs op hem te wachten. Ryga belde gretig terug vanaf het bureau achter Braybourne, dat Daniels eerder had bezet.

‘Geen van de kleermakers in Savile Row herkende de beschrijving van James Legg, maar Wrexley's herkende het pak van het slachtoffer,’ zei Jacobs zegevierend en nog steeds met enige verbazing in zijn stem. ‘Ze maakten het voor een klant in 1937, ene meneer Frank Hunt, een rijke zakenman die overleed in 1942. Meneer Hunt liet een weduwe achter die in 1946 overleed en geen kinderen had, dus het lijkt erop dat de kleding is weggegeven of in een tweedehandswinkel of pandjeshuis is beland. We kunnen op zoek gaan naar familieleden die misschien weten wat er

met de kleding is gebeurd, waaronder dat pak, maar in acht jaar tijd kan het vele malen van eigenaar zijn gewisseld, dus dat kan eeuwig duren. Maar voor u al te ontmoedigd raakt, meneer, hebben we nog een nieuwtje dat u kan opvrolijken. De politie van Brighton heeft gebeld. De Jaguar is daar geregistreerd en de eigenaar is niet James Legg of Joel Laycock, maar mevrouw Bridget Norman, een weduwe. De auto is niet als gestolen opgegeven, dus het lijkt erop dat Legg hem met haar toestemming heeft meegenomen.'

'Maar hij nam haar niet mee naar The Pennsylvania Castle Hotel, dus waar zei hij haar dat hij naartoe ging?'

'Misschien is hij inmiddels terug bij haar in Brighton.'

'Als hij onze moordenaar is, is hij gevlucht. Ik zal Brighton bellen en verzoeken of ze iemand sturen om mevrouw Norman te ondervragen. Als Legg daar is, zorg ik dat ze hem meenemen voor verhoor en vasthouden tot ik er ben.'

Ryga belde en vroeg naar de inspecteur van de recherche. Hij gaf de hoofdlijnen van het onderzoek door en gaf een beschrijving van Legg, inclusief de informatie dat Legg volgens de nachtportier in het hotel één schouder iets lager had dan de andere, terwijl hij bedacht dat Ron, de krantenjongen uit Weymouth, dat niet had gezegd toen hij hem Conrads winkel had zien binnengaan. Misschien was het hem gewoon niet opgevallen of had hij er niet bij stilgestaan. 'Als Legg er niet is, probeer dan zoveel mogelijk over hem te weten te komen.' Ryga gaf het telefoonnummer van het bureau door. Daarna belde hij Daniels in Weymouth en gaf hem het laatste nieuws. Vervolgens belde Ryga Eva, maar ze nam niet op.

Ze moesten ook nog van de diamantexpert horen en Ryga hoopte dat zijn chef die informatie vandaag zou krijgen. Hij wachtte zo geduldig mogelijk in Crispins kantoor en was dankbaar toen de inspecteur vertrok. Ryga

wist niet waar hij heen ging of waarom en hij ging er niet naar vragen omdat het niet zijn zaak was. Brighton zou misschien pas later die dag bellen.

Het Ministerie van Oorlog belde en bevestigde dat Sam Shepherd was omgekomen tijdens de evacuatie van het strand bij Duinkerken. De boot waarmee hij en een aantal andere militairen geëvacueerd werden, was tijdens de overtocht vanuit Frankrijk in de problemen gekomen en in het Kanaal gezonken.

‘Meer hebben we niet,’ zei de medewerker. ‘Het was chaotisch in die tijd.’

Nadat de zoveelste kop thee op zijn bureau was gezet – Ryga was de tel kwijt van hoeveel hij er gedronken had – belde Brighton terug. Het was iets voor half vijf.

‘Legg lijkt op de loop!’ was de gevatte opmerking. ‘Hij is spoorloos sinds de voorlaatste zondag, toen hij bij mevrouw Norman vertrok in een Jaguar sportwagen die ze voor zichzelf had gekocht, maar die eigenlijk een cadeautje voor hem was.’

Ryga floot zachtjes. Hij vroeg zich af of Legg, of wat zijn echte naam ook was, een rijbewijs had.

‘Hij zei dat hij afgelopen maandag een zakelijke afspraak in Londen had om diverse investeringen te bespreken.’

‘Heus?’ zei Ryga sceptisch.

‘Jazeker,’ antwoordde inspecteur Frampton. ‘De beschrijving klopt, hoewel ze niet zei dat zijn ene schouder iets lager was dan de andere.’

Was Crawley de nachtportier aan het liegen? Had hij Legg echt naar John Penn’s Bath zien gaan? Als hij dat verzonnen had, waarom dan? Omdat hij Legg niet mocht en hem problemen wilde bezorgen? Maar waarom zou hij dat doen? Het was een feit dat Eva Paisley en Sonia Shepherd allebei die avond waren gezien en dat het lijk in de baai was beland. Hij richtte zijn aandacht weer op Frampton.

‘Legg zei niet waar hij verbleef of wie hij zou spreken,’ ging Frampton verder. ‘Mevrouw Norman verwachtte hem maandagavond terug. Toen hij niet kwam dacht ze dat hij in de stad gebleven moest zijn. Hij belde haar niet, maar ze zei dat hij dat nooit deed. Ze was erg nerveus en uiteindelijk wist ik haar te ontfoetselen dat ze hem duizenden ponden had gegeven. Haar man was kledingfabrikant, verdiende een fortuin met legeruniformen in de oorlog, investeerde het in onroerend goed en land en verdiende nog meer. Hij stierf twee jaar geleden, kort nadat het stel met pensioen was gegaan in Brighton. Legg maakt haar al zes maanden het hof. Ze zei dat hij in het Grand Hotel verbleef.’

En dat was duur. ‘Deed hij dat?’

‘Nee. In ieder geval niet onder die naam, en noch de manager, portier of receptionist herkende de beschrijving. Ik denk dat hij in een veel kleiner hotel of pension verbleef, of een gemeubileerde kamer heeft gehuurd. Wilt u dat we navraag doen?’

‘Alstublieft.’ Legg was duidelijk een oplichter, een bedrieger en een fraudeur, maar was hij een moordenaar? ‘Heeft ze hem juwelen gegeven?’

‘Ja, ze kocht voor hem een zegelring met een diamant in het midden, diverse dasspelden – waarvan ook één met een diamant – en manchetknopen, evenals kleding.’

‘Diamanten manchetknopen?’

‘Ze zegt van niet.’

Was het mogelijk dat Legg, nadat hij vroeg uitcheckte uit The Pennsylvania Castle Hotel, de sieraden die hij van mevrouw Norman had gekregen aan Conrad wilde slijten? Maar dat riep verschillende vragen op. Waarom was hij naar Portland gekomen? Waarom verbleef hij in The Pennsylvania Castle Hotel? Hoe kende hij Conrad? En waarom, als hij de juwelen wilde verkopen, verbleef hij niet

in Weymouth of bracht hij de juwelen niet simpelweg daarheen om vervolgens door te reizen?

Omdat hij hier een rendez-vous had. Maar met wie? De man in de baai, een vrouw uit The Quarryman Arms, of een oorlogsfotografe?

Frampton zei dat hij zou bellen als ze nieuwe informatie hadden. De pub zou nog niet open zijn, wat hem goed uitkwam want het werd tijd dat hij Sonia Shepherd confronteerde met wat hij wist, voor ze werd weggeroepen om klanten te bedienen. Hij vroeg brigadier Braybourne of er een auto beschikbaar was om hem af te zetten bij The Quarryman's Arms. De auto werd niet gebruikt door inspecteur Crispin en Braybourne vond een jonge agent om hem erheen te rijden.

Ryga vond Sonia in de huiskamer, maar ze was niet alleen. Naast haar aan tafel zat Eva Paisley. Ryga was niet verrast. Eva keek op met een smekende blik in haar ogen – niet voor zichzelf, dacht hij, maar voor Sonia, wier hele verschijning er een van verslagenheid en wanhoop was. Zijn hart ging naar haar uit en zijn maag trok samen bij de gedachte dat zij misschien een man vermoord had en dat Eva haar misschien had geholpen. Kon hij echt de nekken van deze twee vrouwen in een strop steken?

Ja, als ze met voorbedachten rade koelbloedig twee mannen vermoord hadden en samenzwoeren om hem te misleiden. Hij haalde mentaal diep adem en zette zich schrap tegen de mogelijkheid dat hij naar moordenaressen keek.

HOOFDSTUK 21

‘U WEET HET, HÈ?’ zei Sonia, met angst in haar stem.

‘Dat uw man niet is omgekomen bij Duinkerken zoals het Ministerie van Oorlog me vertelde, maar afgelopen dinsdagavond is vermoord in Church Ope Cove door u of juffrouw Paisley, of door u beiden?’

Haar ontzette uitdrukking vertelde hem meteen dat hij het mis had. Goddank. Hij had het niet echt geloofd, maar hij moest het zeker weten. Mentaal haalde hij opgelucht adem.

Ze verbleekte. Haar knokkels werden wit terwijl ze haar handen tegen elkaar drukte om te voorkomen dat ze trilden. Eva leek te willen spreken, maar Sonia was haar voor. ‘Nee, Eva, ik moet het hem zelf vertellen.’

Ryga kon zien dat dit haar veel moeite kostte. Ze spande zich tot het uiterste in. Eva knikte en haalde diep adem terwijl ze Ryga een blik toewierp: rustig aan.

‘Ik bezocht James Legg in John Penn’s Bath op dinsdagavond omdat James Legg mijn man is, Sam.’

Er schoot van alles door Ryga’s hoofd terwijl hij dit combineerde met wat hij wist. Hij ging tegenover Eva zitten, maar keek haar niet aan. Hij hield zijn blik gericht op Sonia

aan het hoofd van de tafel, in de hoop dat hij niets liet merken van wat hij voelde – empathie.

Sonia ging verder en smeekte hem met haar donkere, diepliggende ogen om begrip. 'Ik had geen idee dat Sam nog leefde tot hij hier afgelopen zondag na sluitingstijd binnenliep.' Haar stem brak. Eva wilde een hand uitsteken, maar Sonia richtte zich met moeite en licht hoofdschuddend op. Ryga kon zien dat haar emoties echt waren. 'Hij was veel veranderd, maar niet zoveel dat ik hem niet meer herkende.'

De schok van de ontmoeting met de man van wie ze tien jaar lang gedacht had dat hij dood was, moest immens zijn geweest.

'Mij was verteld dat hij van het strand bij Duinkerken was gehaald door een vissersbootje. De boot was in zwaar weer terechtgekomen in het Kanaal, vlak bij het eiland Wight. Iedereen aan boord was omgekomen. Maar Sam zei dat hij een reddingsvest had bemachtigd en aan land had weten te komen in een afgelegen baai op het eiland. Daar werd hij geholpen door een vrouw, een weduwe, die alleen in een huis boven de baai woonde. Ik weet niet precies wat er gebeurd is.' Ze slikte even.

Maar Ryga wist dat ze het scenario al had geraden. Net als hij. Sam Shepherd had de vrouw ingepakt en van haar gestolen. Hij had waarschijnlijk ook de papieren van haar overleden man gestolen of geld om nieuwe identiteitspapieren te kopen. Ryga vroeg zich af of hij de weduwe ook had vermoord. Was de man in de baai daar bij betrokken? Was hij familie van de weduwe die Sam Shepherd in huis had genomen? Had hij Sam opgespoord, hem ermee geconfronteerd en had Sam hem het zwijgen opgelegd?

Sonia vervolgde: 'Sam zag het als een mooie gelegenheid om een nieuw leven te beginnen. Hij wilde beslist niet terug

in dienst. Als iemand hem vroeg waarom hij niet in uniform was, zei hij dat hij invalide was.'

En Ryga kon de lege plekken invullen. Sam Shepherd had door Groot-Brittannië gereisd, had de ergste bombardementen weten te ontlopen, en toen zijn kapitaaltje op was, was hij bevriend geraakt met een nieuwe weduwe en daarna nog een, had hen ingepakt zoals Bridget Norman in Brighton. Hoeveel andere levens had hij kapot gemaakt? vroeg Ryga zich af. Hij had goed geleefd, hij had maatpakken en -schoenen laten maken – tot vorige zondag, toen hij hier aankwam en zijn geluk op leek te zijn. Of toch niet? Ryga had gespeculeerd dat Sam ofwel Legg een reden had om hier te komen, en die leek steek te houden: omdat een van de familieleden van zijn vele slachtoffers achter hem aan had gezeten en hem uiteindelijk had gevonden.

'Had de man in de baai uw man gevraagd hierheen te komen?'

'Dat weet ik niet.' Maar hij zag haar blik naar Eva. 'Sam zei dat hij genoeg had van Engeland en naar Amerika wilde, naar het echte geld en de onbeperkte mogelijkheden. Hij zei dat als hij genoeg geld bij elkaar kon krijgen, hij mij en Steven mee zou nemen. We konden een nieuwe start maken, die naargeestige oorlog vergeten en alle loze beloftes over hoe het daarna zou zijn. Ik zou geen waardin meer hoeven te zijn.'

'Geloofde je hem?' vroeg Ryga zachtjes.

'Dat had ik graag gedaan. Maar ik wist hoe hij was voor hij werd opgeroepen, en hoewel hij nu mooie kleren droeg en in The Pennsylvania Castle Hotel verbleef, kon ik zien dat hij niet veranderd was. Als hij destijds niet was opgeroepen, zou de brouwerij hem hebben aangeklaagd voor diefstal. Ik betaalde terug wat er ontbrak en ze zeiden dat ik aan kon blijven.'

'Genereus van ze,' zei Eva sarcastisch. 'Ze hadden niet

veel keus toen alle mannen werden opgeroepen. En omdat Portland een doelwit voor Duitse bommenwerpers was, zou niemand staan te trappelen om de pub over te nemen. Sonia deed hen een plezier, niet andersom.'

'Ik wist dat hij in de problemen moest zitten om naar mij toe te komen. Ik vertelde hem dat ik niet naar Amerika wilde, dat mijn thuis met Steven hier was. Hij kon zonder ons gaan. Dat zou goedkoper zijn. Hij zag eruit alsof hij het goed voor elkaar had – hij zou het geld vast bij elkaar kunnen krijgen. Maar hij zei dat hij dat niet kon en dat als ik hem geen geld zou geven, hij geen andere keus had dan bij mij in de pub te komen wonen. Ik zei dat de mensen hem zouden herkennen en hij grijsde en zei dat dat misschien niet zo erg was, hij zou een held zijn. Ik kon zelfs zien dat hij warmliep voor het idee.' Haar handen trilden en ze drukte ze stevig tegen elkaar alsof ze ze tegen wilde houden. Ze hield Ryga's blik vast en ging verder. 'Hij zei dat hij zou beweren dat hij zijn geheugen was kwijtgeraakt nadat hij gewond was geraakt en dat hij een nieuw leven voor zichzelf had opgebouwd totdat zijn geheugen stukje bij beetje terug was gekomen. Hij zei dat hij hier alles had wat hij nodig had, drank, warmte, een zoon en een bed...'

Ryga wierp een blik op Eva, wiens gezichtsuitdrukking een mengeling van woede en verdriet was. Ryga wist heel goed wat Legg had bedoeld. Hij kon net zo goed tussen de regels door lezen als Eva. Hij raakte gespannen bij de gedachte dat Legg zich aan Sonia had opgedrongen. Had hij dat die zondagavond gedaan?

Sonia schraapte haar keel. 'Ik vertelde hem dat de brouwerij op de hoogte moest worden gesteld. Hij zag geen problemen – aangezien ik de licentiehouder was, zou er niets veranderen en ik wist heel goed wat hij daarmee bedoelde. Ik zou al het werk doen terwijl hij de winst zou opdrinken, de held zou uithangen en wanneer hij maar

wilde zou komen en gaan. Mijn leven met hem was al erg genoeg voor hij naar Frankrijk ging – het zou nog erger worden als hij bleef. Ik wist dat het dreigementen waren en dat hij niet echt wilde blijven, maar hij zou het doen als ik hem geen geld kon geven. Hij zei dat ik het uit de kassa kon halen en hij wist dat ik wat sieraden van mijn moeder had. Als ik genoeg geld bij elkaar kon krijgen, zou hij ons met rust laten.’

Eva zei: ‘Tot hij het er weer doorheen gejaagd had en terugkwam voor meer.’

Net wat Ryga dacht. Maar waarom hierheen komen als zijn charme op weduwen eerder zo goed had gewerkt?

‘Hij zou niet terugkomen als hij naar Amerika ging,’ hield Sonia vol. Maar misschien geloofde ze het niet, want ze klonk niet overtuigd. ‘Ik had mijn moeders gouden horloge, een broche en haar trouwring, en een beetje spaargeld. Dat heb ik dinsdagavond naar Sam gebracht. We hadden om elf uur afgesproken in John Penn’s Bath, maar ik werd opgehouden door een van de klanten, dus ik was er pas tien minuten later.’

Ryga richtte zich tot Eva. ‘Wist je dit?’

‘Nee. Ik ging erheen, zoals ik je zei, voor wat maanlichtfotografie en hoorde stemmen. Ik heb niet tegen je gelogen, Ryga. Ik heb ze niet gezien.’

Hij keek haar streng aan.

Sonia zei: ‘Ik wilde hem gewoon uit ons leven.

Bovendien wist ik niet dat hij iets strafbaars had gedaan.’

‘Desertie,’ zei Ryga.

Ze keek naar haar handen en weer op naar hem. ‘Ja. Als de politie Sam te pakken zou krijgen, zou hij in Engeland moeten blijven, en zelfs als hij naar de gevangenis zou gaan, zou hij daarna weer bij ons komen. Iedereen zou de schande van zijn verleden en het mijne kennen. Ze zouden kunnen denken dat ik al die tijd geweten had dat Sam niet was

verdrongen. Ze zouden me vervolgen omdat ik mijn oorlogsweduwenpensioen heb opgenomen en eisen dat ik alles terugbetaalde. Dat kan ik niet – ik heb het niet. Ik zou naar de gevangenis gaan en Steven zou naar een tehuis moeten.’ Ze trilde hevig. Ryga kon zien dat ze wanhopig probeerde niet te huilen. En hij vocht wanhopig tegen het verlangen om haar in zijn armen te sluiten en stevig vast te houden. Als hij Sam Shepherd te pakken zou krijgen, zou hij zijn benen breken!

Hij zei: ‘De rechtbank zou heel welwillend zijn. Ze zouden je niet naar de gevangenis sturen.’

‘Maar ik kan dat geld niet terugbetalen en de brouwerij zou me eruit gooien. Ik wist niet wat ik moest doen, dus ik gaf hem wat hij wilde. Vind hem alstublieft niet, inspecteur. Laat hem alstublieft het land uit gaan.’

‘U weet dat ik dat niet kan doen.’

Eva onderbrak hen: ‘O Ryga, gedraag je in godsnaam als een mens en niet als een politieman.’

‘Maar ik ben een politieman en ik mag graag denken dat ik ook een mens ben.’

‘Je zou niet eens de moeite nemen om achter Sam aan te gaan als je dat was,’ snauwde ze.

‘Wel als hij een man had vermoord.’

‘Je bedoelt Conrad.’

‘En de man op het strand.’ Zijn blik ging naar Sonia. ‘En dat weet je omdat je woensdagochtend naar de baai bent gegaan.’

Haar gezicht was vertrokken en ze zag eruit alsof ze in die paar minuten jaren ouder was geworden. Hij vervolgde: ‘Iemand zag je woensdagochtend om ongeveer zes uur het huis van juffrouw Paisley binnengaan.’

‘Ik wist niet wat ik moest doen. Ik was panisch van angst. Ik kon niet slapen. Ik stond vroeg op en ging naar de baai om na te denken. Toen zag ik het lichaam. Ik dacht dat het

Sam moest zijn, maar ik wist niet waarom ik dat dacht, behalve dat iemand misschien zijn criminele gedrag had ontdekt. Toen ik zag dat het een vreemdeling was, dacht ik: Mijn God, Sam heeft hem vermoord. Er was maar één persoon tot wie ik me kon wenden. Eva.'

Ryga's ogen gingen naar Eva. 'Je hebt met Sonia afgesproken dat jij de ontdekking van het lichaam een halfuur later zou doen. Je had het me moeten zeggen. Informatie achterhouden is een ernstig vergrijp.'

'Als ik ook maar een moment had gedacht dat Sonia bij een moord betrokken was, dan zou ik dat gedaan hebben, maar zij heeft niets te maken met de man in het krijtstreeppak,' zei Eva.

'Hoe weet je dat?' vroeg Ryga, terwijl hij haar vaste en zelfverzekerde blik vasthield.

'Omdat ik dat wel heb.'

HOOFDSTUK 22

EEN LUID GEBONS verbrak de gespannen stilte. Een mannenstem riep: 'Hé, Sonia, sta je droog? We stikken hier van de dorst.'

Ze wierp Ryga een nerveuze blik toe. 'Mag ik opendoen?'

Na een moment knikte hij en ze kwam opgelucht overeind. Ze pauzeerde en keek Eva verward aan. Ze wilde iets zeggen, maar er werd weer op de deur gebonsd en ze vertrok.

Eva schoof haar stoel naar achteren. 'Kom, we lopen terug naar mijn huis. Er is iets dat ik je moet laten zien, tenzij je van plan bent me mee te nemen voor verhoor.'

Ze stapten de klamme septemberavond in. Hij vroeg zich af of hij haar op haar rechten moest wijzen en naar het politiebureau moest brengen. Maar hij voelde aan dat het verkeerd zou uitpakken. Hoofdcommissaris Ambrose zou zeggen dat hij verblind was door Eva Paisley's charme. Misschien klopte dat, maar hij wilde gewoon niet geloven dat ze een moordenaar was. En hij was nieuwsgierig naar wat ze bedoelde toen ze zei dat ze 'iets moest laten zien'. Hij wist ook dat hij bij haar thuis meer uit haar zou krijgen dan

in een verhoorkamer op het politiebureau. Hij was blij dat hij weg was uit de pub en van het beeld van Sonia's afgetobde gezicht.

'Sonia weet niet van mijn betrokkenheid bij de dode man in de baai, als je het betrokkenheid kunt noemen. Ik geloof dat die man in het krijtstreeppak mij kwam opzoeken,' ging Eva verder.

Hij keek haar aan, verbaasd en geërgerd dat ze hem dit niet meteen had verteld.

'Ik zou hem die avond, dinsdag, ontmoeten in John Penn's Bath.'

Het werd alleen maar erger.

'Ik weet wat je gaat zeggen en je hebt gelijk, ik had het je meteen moeten vertellen, maar toen kende ik je nog niet. Je had een commissaris Meredith kunnen zijn, of erger, inspecteur Crispin.'

Hij onderdrukte een lach bij het noemen van de laatste. Hij kende de eerste niet, maar uit brigadier Daniels' verslag van toen Meredith voor het eerst op de plaats delict aankwam – dat hij haar had afgesnauwd en had gezegd dat de dood van een man zich niet leende voor vakantiekiepjes – kon hij opmaken wat Eva bedoelde. Beide mannen hadden vast neerbuigend gedaan, mogelijk zelfs geweigerd haar foto's van de plaats delict serieus te nemen. Ze hadden de foto's helemaal kunnen negeren, wat een vreselijke verspilling zou zijn geweest. En ze hadden haar kunnen arresteren. Maar misschien oordeelde hij te hard over zijn collega's. Hij voelde zich gevlaid dat ze hem anders zag, maar misschien vleide ze hem om hem te manipuleren zodat hij haar geloofde.

Ze vervolgde: 'Bovendien wist ik tot vandaag niet dat de dode man dezelfde was als degene die ik zou ontmoeten. Ik ben er nog steeds niet zeker van, maar ik was naar Sonia gegaan om haar erover te vertellen en te zeggen dat we je de

waarheid over Sam moesten vertellen.’ Ze pauzeerde en bestudeerde hem om te zien of hij haar geloofde.

‘Ga door.’

‘Toen Sonia woensdagochtend aanklopte en me vertelde over het lichaam en dat Sam was opgedoken, dachten we allebei dat Sam de man in het krijtstreeppak vermoord moest hebben. We dachten dat het slachtoffer Sam eindelijk te pakken had vanwege zijn wangedrag, maar in plaats van Sam te vermoorden uit wraak, of omdat ze allebei betrokken waren bij criminele activiteiten en ruzie hadden gekregen, was het andersom en had Sam de andere man overweldigd.

Toen je me de manchetknopen liet zien en ik zag dat het diamanten waren, leek dat niet te passen bij wat ik over Sam gehoord had – hij had ze niet over het hoofd gezien, hij zou ze gestolen hebben. En dat het lichaam netjes gepositioneerd was leek ook niet iets voor Sam Shepherd. Ik dacht dat als Sam hem had vermoord, hij het lichaam gewoon had laten liggen. Toen vertelde Harold me dat de dode man anders gekleed was en ik begon me af te vragen of het misschien de man was die me had gebeld. Dat wilde niet zeggen dat Sam hem niet had vermoord en dat ze niet betrokken waren bij een of andere zwendel, en ja, Sam kon het slachtoffer hebben aangekleed in een van zijn oudere pakken en schoenen om zijn identiteit te verbergen, en gewoon de manchetknopen niet hebben gezien, maar ik dacht: als de dode man in de baai degene was die mij had gebeld om een ontmoeting te regelen, waarom had hij dan gezegd dat hij me iets belangrijks over mijn tante te vertellen had? En wat was het verband met Sam Shepherd?’

Ryga wierp haar een verbijsterde blik toe.

‘Precies, het leek mij ook gek,’ ging ze verder. ‘Ik vroeg hem wat het was, maar hij wilde het niet zeggen over de telefoon, en toen ik hem vroeg hoe hij had geweten waar hij

me kon vinden, zei hij dat hij wist dat ik in het huis van mijn tante zou zijn, vanwege haar dood.'

'Hoe wist hij dat?'

'Ik kreeg de kans niet hem dat te vragen. Er stond een necrologie in een aantal kranten en tijdschriften. Pru was internationaal bekend als kunstenaar.'

'En jij, haar nicht, een bekende fotograaf. Die artikelen hebben jou vast genoemd.'

'Sommige zeker, maar niet dat ik bij Pru thuis zou zijn. Wellicht heeft hij het geraden. Ik weet dat hij geen navraag heeft gedaan in mijn appartement in Londen omdat de portier zegt dat er niemand naar mij of mijn verblijfplaats heeft gevraagd. En hij heeft niemand verteld dat ik weg ben.'

Ryga was verbaasd.

Ze vervolgde: 'Hij weigerde naar het huis te komen en zei dat hij me dinsdagavond om half twaalf bij John Penn's Bath zou ontmoeten.'

'Vond je dat niet vreemd?'

'Natuurlijk wel. Ik stelde voor eerder op de dag af te spreken en op een meer openbare plek, maar hij drong erg aan.'

'Je leven had in gevaar kunnen zijn,' zei Ryga, en wenste toen dat hij had gezwegen omdat ze hem een vernietigende blik toewierp.

'Dat zou niet de eerste keer zijn,' zei ze, niet onvriendelijk. 'Ik heb het geriskeerd. Dat moeten jij, ik en anderen soms doen. Toen ik dinsdagavond John Penn's Bath naderde, hoorde ik stemmen, waarvan ik er één meteen herkende als die van Sonia. De andere was van een man die ik niet herkende. Ik ging snel terug, maar ze waren te druk in gesprek om me te horen. Ik wist toen nog niet dat de man bij Sonia haar echtgenoot was. Ik had hem nooit ontmoet – nog steeds niet,' voegde ze eraan toe, 'en net als iedereen,

Sonia inbegrepen, geloofde ik dat hij bij Duinkerken was gesneuveld. In eerste instantie dacht ik dat hij de man moest zijn die me had gebeld, maar dat verwierp ik, want waarom zou hij bij Sonia zijn? Dus dacht ik dat het Sonia's minnaar moest zijn en dat hij getrouwd was, vandaar de clandestiene ontmoeting.'

Net wat Ryga had gedacht.

'Omdat mijn ontmoetingspunt was ingepikt, nam ik aan dat mijn contact me de volgende dag wel zou bellen voor een nieuwe afspraak, maar in plaats daarvan klopte Sonia op mijn deur.' Eva viel stil toen ze langs twee vrouwen liepen die op hun stoep in gesprek waren. Vanuit een van de huizen klonk het geluid van spelende kinderen.

Toen ze buiten gehoorsafstand waren, zei Ryga: 'Waarom kwam Sonia naar jou toe?'

'Pru en Sonia waren goed bevriend. Toen Sonia alleen achterbleef met een baby en ook de pub moest runnen, hielp Pru haar zoveel ze kon. Ze wist dat Sam Shepherd een bullebak was die Sonia regelmatig sloeg voor hij naar de oorlog ging. Ik had Sonia een paar keer ontmoet toen ik bij Pru logeerde. We waren vriendinnen geworden. Bovendien was ik een buitenstaander en Sonia wist niet tot wie ze zich anders moest wenden, en zeg niet dat ze meteen naar de politie had moeten gaan, want dat kon ze niet. Niet alleen was haar echtgenoot een deserteur en een bedrieger, maar ze dacht ook dat hij een moordenaar was.'

'Dat kan nog steeds.'

'Weet ik.'

Er viel een korte stilte.

'Sam Shepherd werd gezien toen hij woensdagochtend vroeg Conrads winkel inging,' vervolgde Ryga, 'dus ofwel hij kende Conrad ofwel Sonia vertelde hem waar hij de sieraden heen moest brengen.'

'Ik denk dat het het eerste moet zijn. Hij kent Conrad

waarschijnlijk van voor de oorlog. Maar ik kan niet bedenken waarom Sam Shepherd Conrad zou vermoorden.'

'Tenzij Shepherd, Conrad en de man in het krijtstreepak allemaal betrokken waren bij een juwelenroof en Sam Shepherd hebzuchtig werd.'

Ze fronste en veegde haar haren naar achteren. 'Dan zou de dode man in Church Ope Cove niet degene zijn die mij opbelde. Maar als hij dat niet is, waarom heeft hij dan geen contact meer opgenomen?'

'Misschien is hij van gedachten veranderd. Misschien is hij afgeschrikt door de politie omdat hij iets te verbergen heeft of bang is.'

Eva deed de deur van haar cottage van het slot en stapte naar binnen. Ryga deed zijn hoed af en volgde. Het was schemerig en Eva deed het licht aan. Verschillende lampen verlichtten de schilderijen. De kamer was als voorheen – comfortabel, gezellig en nog steeds met de uitstraling van Prudence Paisley, dacht hij. Hij vroeg zich af hoe Eva's appartement was. Op de tafel rechts van Ryga lagen twee grote kartonnen mappen met verschillende schetsen erover verspreid.

Eva trok haar leren jack uit en gooide het over de leuning van een fauteuil. 'Iets te drinken?' vroeg ze, terwijl ze naar een kastje bij de radio liep. 'Whisky? Sherry? Ik heb geen bier.'

'Geen van beide, dank je.'

'Vind je het erg als ik wat neem?' Ze schonk een scheut whisky in en sloeg die achterover. 'Kijk hier eens naar.'

Hij volgde haar naar de tafel waar de schetsen verspreid lagen.

'Er ontbreekt er een,' zei ze.

Hij keek haar verbijsterd aan, geen idee wat dat ermee te maken had.

'Ik denk dat het belangrijk is omdat ik denk dat het

verband houdt met onze dode in de Cove. Jij bracht me gisteren op het idee toen je naar de schilderijen van de gevangenen keek.’ Ze haalde diep adem. ‘Ik zal het uitleggen. Een maand geleden fotografeerde ik Pru’s schetsen voor een boek over haar werk dat ik aan het samenstellen was. Maar één schets griste ze snel weg na mijn foto en zei: “Die niet.” Ik vroeg haar waarom en ze zei dat die niet goed genoeg was, maar hoewel ik kon zien dat dat niet de echte reden was, heb ik haar niet onder druk gezet. Het was tenslotte haar boek. Ik weet nog dat het een schets was van twee gevangenen, één lag op het strand en er stond een bewaker over hem heen. Ik dacht er verder niet meer aan totdat jij en ik over de schilderijen begonnen te praten en bespraken hoe de gevangenen dwangarbeid verrichtten. We keken naar hun gezichten op die schilderijen aan de muur en ik dacht aan het gezicht van de dode man en zijn handen – arbeidershanden. Hoe meer ik erover nadacht, hoe onrustiger ik werd, dus gisteren heb ik al haar schetsen bekeken en ik kon die van de twee gevangenen niet vinden.’

‘Misschien heeft ze hem vernietigd nadat jullie erover gesproken hadden om te voorkomen dat jij of iemand anders hem weer zou vinden en hij gefotografeerd zou worden, als ze zich er echt voor schaamde.’

‘Ik weet zeker van niet, en ik zal je vertellen waarom. Ik ben vandaag naar Londen gereden om de foto’s te bekijken die ik van de schetsen had gemaakt. Ik vond hem en het negatief.’ Ze reikte in de envelop op tafel en haalde er een middelgrote zwart-witfoto uit. ‘Wat zie je?’ Haar stem was nu vol opwinding.

Het was een foto van een ruwe maar suggestieve schets van twee gevangenen, de ene gebogen onder het scherpe uitsteeksel van de klif aan de kust tussen Church Ope Cove en de vuurtoren waar Ryga zaterdag had gewandeld, en de

andere op zijn buik op het strand liggend. De schets was gedateerd op 14 april 1920. De gevangenen moesten heel jonge mannen zijn geweest, maar het gezicht van de gebogen gevangene was getekend en verweerd en met iets anders erin geëtt waarvan Ryga wist dat het wanhoop was. Hij voelde zijn maag samentrekken toen het hem herinnerde aan de gezichten die hij vier lange jaren lang in het kamp om zich heen had gezien en die met de dag wanhopiger werden, tot die laatste maanden waarin ze allemaal beseften dat het einde in zicht was. Maar zelfs dat was gepaard gegaan met een nieuwe angst – dat ze gedood zouden worden voor de bevrijding kwam.

Hij duwde de herinneringen weg en concentreerde zich volledig op de foto.

‘Hier, neem dit.’ Eva gaf hem het vergrootglas. ‘Kijk naar de figuren achter de rots links op de foto, op het strand.’

Hoewel het niet helemaal duidelijk was, zag Ryga in contrast met de geharde, levensmoede gevangene de gezichten van twee jongens gluren, hun uitdrukking opgewonden, jeugdig, lachend. Nee, spottend. Hij werd er misselijk van. De gevangenen waren het vermaak van de jongens, althans zo had Prudence Paisley het geïnterpreteerd. Misschien had ze het mis, of hij, want wat was er vermakelijk aan een gevangene die op het strand lag? Hij tuurde beter en keek toen op naar Eva.

Er was een glans van opwinding in haar blauwe ogen. ‘Ja?’

‘Ik kan het mis hebben, maar er is een sterke gelijkenis tussen een van die jongens en de man–’

‘In de baai, ja. Dezelfde gezichtsvorm en dat brede voorhoofd. We kunnen het mis hebben, maar kijk naar de gevangenvaarder.’

Ryga keek opnieuw door het vergrootglas, deze keer

naar de man die over de gevangene heen stond, met zelfvoldane, hoogmoedige en wrede trekken.

‘Mijn God, dat is Crawley, de nachtportier van The Pennsylvania Castle Hotel.’

‘Dat klopt ook. Waarom zou hij die originele schets willen stelen en Pru vermoorden?’

‘Je gelooft dat de dood van jouw tante verdacht was?’

‘Nu wel, zeker weten. Stond ze ’s nachts echt op om naar het toilet te gaan of om wat te drinken te halen omdat ze niet kon slapen? Of werd ze gewekt door een geluid, een indringer? Alle burens wisten waar ze haar sleutel bewaarde – de meeste mensen hier bewaren hun sleutel op dezelfde plek. Je kon de cottage heel gemakkelijk inkomen. Ik kreeg te horen dat haar dood te wijten was aan een hartaanval. Ze was bij de dokter geweest en had een onregelmatige hartslag. Inspecteur Crispin werd erbij gehaald, maar de dokter dacht dat het een natuurlijke dood was. Dat was dat. Er was geen schouw. Ja, het is mogelijk dat ze een hartaanval kreeg door de schok van een indringer. Of misschien werd ze gedood door een methode die noch Crispin noch de dokter opmerkte of zocht. Die schets ontbreekt. Een mysterieuze beller zei me dat hij iets over mijn tante te vertellen had, en nu lijkt die persoon ook dood. Ryga, ik heb geen idee waarom of wat er gebeurd is, maar er moet een verband zijn. Pru, zoals je kunt zien op haar schilderijen, stond bekend om haar openhartige scènes in al hun harde realiteit. Die scène...’ – Eva wees naar de foto – ‘... is echt. Het gebeurde, ze legde het vast en ze wilde niet dat hij in haar boek kwam. Ik wil graag weten waarom.’

Ryga zette zijn hoed op. ‘We gaan het Crawley vragen.’

HOOFDSTUK 23

‘DE DATUM 14 APRIL 1920. Zegt u dat iets?’

‘Eh?’ Crawley’s ogen schoten naar Eva en weer terug naar Ryga. Ze waren alleen in de receptie van het hotel. Er klonk muziek uit de radio in de lounge.

‘Nee. Waarom zou het?’

‘Ik had gedacht dat het wel in uw hoofd zou zitten, maar misschien vond u de dood van een gevangene onbelangrijk.’ Ryga wist niet zeker of de gevangene dood was. Misschien was hij tijdens het werk uitgegleden en van de rand van de klif gevallen en zwaar gewond geraakt – een gedachte die hij onderweg met Eva had gedeeld. Hij had haar ook opgedragen hem het verhoor te laten leiden en niet te zeggen dat ze de schets had gefotografeerd, of de twee jongens die erop stonden. Hij zou het laten afhangen van Crawley’s reacties. Ze hadden alle informatie nodig die ze konden krijgen en dit kon hen op een dood spoor zetten. Haar meebrengen was al hoogst ongebruikelijk, maar het ging haar aan en hij merkte dat hij haar inschatting van de man en de situatie waardeerde.

‘Ik heb geen idee waar u het over hebt,’ zei Crawley.

O, maar dat had hij wel. Ryga kon het zien aan zijn

nerveuze, behoedzame ogen, en hij wist heel goed dat Eva dat ook zou opmerken. 'U weet precies waar ik het over heb,' zei Ryga, 'en ik stel voor dat u uw geheugen heel snel terugkrijgt, meneer Crawley, anders moet ik u naar het bureau brengen om...'

'Nee!' Hij snoof en keek nerveus de lounge rond. Er was nog niemand anders. Hij fluisterde. 'Het was jaren geleden. Waarom wil u dat weten? Het was slechts...'

'Een gevangene,' zei Eva kil. 'En niemand van enig belang.'

'Dat bedoelde ik niet. Ik bedoelde...'

'Ja?' vroeg Ryga toen Crawley opdroogde.

'Ik kan hier en nu niet praten.'

'Prima. Dan gaan we—'

'Nee. Goed, ik zal het zeggen.' Crawley stak bezwerend zijn handen op.

Ryga kon Eva's spanning en opwinding naast zich voelen. Crawley's ogen gingen door de lounge alsof hij een uitweg zocht, of misschien om zeker te zijn dat er niemand binnen gehoorsafstand was. Hij haalde een zakdoek uit zijn broekzak, veegde zijn voorhoofd af en stopte hem terug. Allemaal handelingen om tijd te rekken zodat hij zijn gedachten kon ordenen of kon beslissen hoeveel hij zou opbiechten, dacht Ryga. Of misschien zelfs om een leugen te bedenken.

Na een moment begon hij met licht trillende stem: 'Het was een erg warme dag, ongewoon voor april. Ik kreeg opdracht een werkploeg van twee gevangenen naar het strand te brengen, onder een deel van de steengroeve dat niet werd gebruikt, om wat stenen, schelpen en drijfhout te verzamelen voor de nieuwe strandtuin van de vrouw van de directeur. Ik liet een duwkar achter op het pad boven de klippen. Er was een steile afdaling naar de kleine baai. Ik begeleidde de gevangenen daarheen en boeide ze terwijl ik,

eh, wegging voor een toilet-pauze.' Hij wierp een blik op Eva.

'Maar er ging iets mis,' zei Ryga.

Crawley slikte hard. 'Toen ik terugkwam, vond ik een van hen dood.'

En dat had Prudence Paisley in haar schets vastgelegd. Ryga keek Eva niet aan. Hij vroeg zich af of dezelfde gedachten als de zijne door haar hoofd spookten.

'Ik wist niet hoe ik het moest uitleggen. Maar uiteindelijk bleek het niemand echt te interesseren. Ik maakte hun boeien los en klom met de andere gevangene terug langs het pad. Ik ketende hem vast aan de kar en holde weg om hulp te halen. Een politieagent belde het ziekenhuis en keerde samen met mij terug naar de baai. Hij bevestigde dat de andere gevangene dood was en toen wachtten we tot de ambulance kwam en zij het lijk op een brancard legden en wij vierden die langs het pad naar de kar droegen. De ambulance bracht het lijk naar het mortuarium van het marinehospitaal en ik bracht de andere gevangene terug naar de gevangenis.'

'Heeft hij niet verteld wat er gebeurd is?'

'Hij zei geen woord, toen niet en ook daarna niet. Hij zag er ziek uit. De schok om zijn medegevangene dood voor zich neer te zien vallen met een hartaanval moet te veel zijn geweest.'

'Is hij zo gestorven?'

'Moet haast wel – hij had geen schrammetje. Er was geen gevecht of zoiets geweest.'

'Was er een schouw?'

Crawley haalde zijn schouders op. 'Als die er was, heeft niemand me dat gezegd.'

'En hebt u de gevangenisdirecteur verteld waarom u niet bij hen was?'

Crawley verschoof ongemakkelijk en trok de kassa recht.

‘Ik heb het er niet over gehad. De andere gevangene was niet van plan iets te zeggen omdat hij wist dat er toch niemand zou luisteren. Hij leek met stomheid geslagen en iedereen dacht gewoon–’

‘Een dode gevangene stelt toch niet veel voor,’ zei Eva bitter.

Ryga wierp haar een blik toe. Ze keek boos terug, toen verzachtte haar uitdrukking en ze ademde uit.

‘Wie waren de gevangenen?’ vroeg Ryga.

‘Ik ben hun namen vergeten.’

Eva snoof walgend. ‘Ik zou toch denken dat ze wel in je hoofd bleven hangen.’

‘Nou, dat deden ze niet. Er is veel gebeurd in de jaren daarna, waaronder een vervloekt grote oorlog waarin een hoop mensen stierven,’ snauwde hij. Na een stilte praatte hij kalmer door: ‘De andere gevangene stierf vierentwintig uur later.’

‘Hoe?’ vroeg Ryga, terwijl zijn gedachten op hol sloegen.

‘Hij werd dood aangetroffen in zijn cel. Ze zeiden dat de schok hem gedood moet hebben.’

Kwam dat even goed uit. ‘Hoelang heb je ze alleen gelaten op het strand?’

‘Vijf minuten, misschien hooguit tien.’

Dat was duidelijk een leugen. Ryga trok slechts zijn wenkbrauwen op en keek Crawley strak aan tot die zijn ogen neersloeg. Koel zei hij: ‘Wist je dat Prudence Paisley daar was?’

Crawley’s hoofd schoot omhoog en zijn onrustige blik schoot heen en weer tussen Ryga en Eva. Zijn gezicht was nu een toonbeeld van ellende.

‘Ik zie dat je dat wist.’ Ryga vroeg zich af of Eva dezelfde conclusie had getrokken. Crawley was ertussenuit geknepen om Prudence Paisley te zien.

‘Wist je ook dat ze het tafereel heeft geschetst?’ En daar

was lef voor nodig geweest, en een zekere ongevoeligheid, dacht hij, maar was het anders dan wat haar nicht deed? Eva had foto's van lijken gemaakt en deed dat nog steeds. Prudence redeneerde waarschijnlijk dat ze niets kon doen voor de dode gevangene, maar ze had de jongens gezien, dus waarom was ze er niet naartoe gaan en had ze aangeboden om Crawley te helpen zodat de jongens werden afgeschermd van de gruwelijke aanblik van de dood? Waarom had ze deze gebeurtenis al die jaren verzwegen? Het antwoord was omdat ze ook Crawley en misschien haar eigen reputatie beschermde.

‘Maar dat kan ze niet gedaan hebben.’ Crawley’s ogen verwijdden zich en zijn lip trilde, en dat leek niet gemaakt. Misschien had hij niets geweten van de schets.

‘Waarom niet?’ vroeg Eva.

Hij verschoof en keek weg. ‘Toen ik bij haar wegging, keerde ze terug naar Easton.’

Bevestiging dat ze een liaison hadden gehad. Eva keek ongelovig. Ryga kon zien dat ze het moeilijk te geloven vond dat haar tante en deze man minnaars waren geweest.

‘Zag je haar gaan?’ vroeg Ryga voor Eva wat kon zeggen.

‘Nou, nee. Ik moest terug.’

‘Ze is je gevolgd en vond je beneden op het strand. Heeft ze je niet naar de dode man gevraagd?’

‘Ze heeft er nooit een woord over gezegd tegen mij of iemand die ik ken.’

Maar had ze dat onlangs toch gedaan, wat deze moordgolf in gang had gezet?

‘Was u getrouwd in 1920, meneer Crawley?’

Hij bloosde. Dat was dus een ‘ja’.

Eva zei: ‘Je bedoelt dat jullie een affaire hadden.’

Ryga dacht niet dat Crawley nog roder kon worden, maar dat deed hij wel, waarna zijn ogen schichtig de lobby afzochten alsof zijn vrouw kon opduiken om hem van

overspel te beschuldigen. 'Ik zou met haar getrouwd zijn als—'

'Je niet al getrouwd was,' maakte Eva zijn zin af. 'Die heb ik eerder gehoord.'

Ryga vroeg zich af waar en hoe vaak. Hij schoof de gedachte opzij. 'Waarom ben je niet met haar getrouwd nadat je vrouw was overleden... Wanneer was dat?'

'In 1934. Pru was niet meer geïnteresseerd. In feite was het alleen, nou ja... het bloedde al dood voor het begonnen was. We waren gewoon twee eenzame mensen die zich tot elkaar aangetrokken voelden. Haar man was gesneuveld in de Grote Oorlog en mijn vrouw was langdurig ziek.' Hij kuchte en bestudeerde de rug van zijn handen.

Ryga was niet hier om over zijn moraal te oordelen en het kon hem niet schelen of de affaire was doorgegaan of niet, maar door de schets vroeg hij zich af of Prudence plotseling een andere kant had gezien van de man met wie ze net de liefde had bedreven en dat die haar niet beviel. Ze had de relatie tussen hen abrupt verbroken. Hij wist zeker dat Eva er net zo over dacht. 'Was er nog iemand op het strand?'

'Ik zou het gezegd hebben als dat zo was geweest.'

'Weet u het zeker?'

'Alleen ik en de twee gevangenen. Ik zweer het. Waar is die schets?' vroeg hij.

'Op een veilige plek,' loog Ryga.

Eva zweeg. Ryga vroeg zich af of de jongens op de schets artistieke vrijheid of een interpretatie waren geweest – schuld en onschuld. Maar wiens schuld? Crawley omdat hij de gevangenen zonder toezicht achterliet of Prudence omdat ze de liefde bedreef met een getrouwde man? En waar kwam de onschuld vandaan, als die niet van de jongens was? Als hij aan Crawley's uitdrukking op het schilderij dacht, had hij misschien het antwoord –

Prudence' bitterheid over haar eigen onschuld omdat ze gelooft had dat Crawley zijn vrouw voor haar zou verlaten.

'Als de namen van de dode gevangenen weer bij u opkomen, bel dan het politiebureau en laat een boodschap voor me achter.'

Crawley verzekerde hem snel dat hij dat zou doen, maar Ryga geloofde er geen woord van. Hij ving de opgeluchte uitdrukking van de man op toen hij zich omdraaide om te vertrekken, en keerde zich weer om. 'Wie was de politieagent die meekwam naar de kust?'

'Ik...' Hij wilde net zeggen dat hij het niet wist, maar zag dat een beroep op een gebrekkig geheugen niet zou werken. 'Het was agent Daneman.'

Buiten wendde Eva zich tot Ryga. 'Geloof je hem?'

'Tot op zekere hoogte.'

'Ik vind het ongelooflijk dat tante Pru een affaire met hem zou hebben gehad.'

'Ze waren allebei jong. En misschien is "affaire" een te sterk woord. Ze was eenzaam zoals Crawley zei, en misschien speelde hij daar op in.'

'Je bedoelt een avontuurtje, of een onenightstand – bij dag.' Ze haalde diep adem. 'Je hebt gelijk, Ryga, het zou kunnen.'

Ze liepen naar de auto. Eva vervolgde: 'Pru volgde hem terug naar de werkploeg, waarschijnlijk om ze te schetsen. Ze zal haar tekenblok en potloden meegenomen hebben, als dekmantel voor hun ontmoeting, voor het geval iemand hen samen zag. Ik weet niet wat ze in Crawley zag. Maar wat zag Sonia ooit in een bullebak als Sam Shepherd?'

'Denk je dat Crawley een bullebak was?'

'Je hebt zijn gezicht en houding op de schets gezien.'

'Je tante kan dat overdreven hebben. Misschien zei hij haar na het vrijen dat hij de affaire moest stoppen. Ze

maakten ruzie, ze was woest, volgde hem en schetste hoe ze hem toen zag.'

'Maar waarom heeft ze de dood van de gevangene niet gemeld?'

'Omdat ze dan zou moeten toegeven dat ze daar met hem was.'

'Dus verdrong ze het en ging verder met haar leven. Misschien wist ze niet eens dat de gevangene dood was.'

'Ze moet hebben gezien hoe Crawley zijn pols voelde en de andere gevangene terug naar boven marcheerde. Het kan zijn dat ze dacht dat Crawley hem had vermoord.'

In gedachten verzonken stopte Eva bij de auto, haar voorhoofd vol rimpels.

'Crawley kan er later bij haar op aangedrongen hebben dat ze haar mond hield. Hij had om een laatste ontmoeting kunnen vragen,' voegde Ryga eraan toe.

'Wat ze weigerde.'

'Crawley was blij dat de dood van de gevangenen geen vragen opriep. Niemand wilde problemen en niemand zou zich uitsloven voor een paar criminelen. Maar zij waren niet de enigen op de plaats delict. Die twee jongens. Tenzij ze artistieke vrijheid van je tante zijn en we ons vergissen in de gelijkenis tussen een van hen en de dode man in de baai. De camera liegt misschien niet, maar de kwast of het potlood van de kunstenaar wel.'

'Dat kan de camera ook, of beter gezegd de persoon erachter.'

'Maar als ze echt zijn, waarom hebben *zij* zich dan niet uitgesproken?' vroeg Ryga.

'Ze hadden te horen gekregen dat ze hun mond moesten houden?'

'Of waren te bang om wat te zeggen. Crawley lijkt niet te weten dat ze er waren.'

‘Misschien kwamen ze niet uit de buurt, maar waren ze op vakantie. Was het Pasen?’

Ryga zei dat hij dat zou nagaan. ‘Waarom zouden jongens anders zwijgen?’ mijmerde hij, waarna hij zijn eigen vraag beantwoordde toen hij in de auto stapte. ‘Omdat ze kattenkwaad uithaalden.’

‘Maar wat kunnen ze daar gedaan hebben? Er viel niets te stelen of te vernielen.’

‘De gevangenen bespioneren? Hen beschimpen was waarschijnlijk normaal in 1920.’

‘Maar je denkt dat het meer was dan dat, hè?’ Ze draaide zich om en keek hem aan.

‘Het is ongebruikelijk dat beide gevangenen binnen vierentwintig uur na elkaar stierven en ogenschijnlijk allebei aan een natuurlijke dood.’

‘Vergif? Een of beide jongens gaven de gevangenen een vergiftigd drankje terwijl Crawley weg was. Maar waarom zouden ze dat doen?’

‘Als weddenschap? Uit nieuwsgierigheid?’ Ryga haalde zijn schouders op. ‘Maar om het te doen moesten ze voorbereid zijn, wat het moord met voorbedachten rade maakt.’

‘Maar ze waren toch zeker niet van plan die gevangenen te vermoorden?’

‘Misschien dachten ze dat het een spelletje was en dat het gif of de chemische stof die ze de gevangenen gaven hen alleen maar ziek zou maken.’

‘Hoe konden ze weten dat de werkploeg er zou zijn?’

‘Op drie manieren,’ antwoordde Ryga prompt. ‘Eén, je tante heeft het hun verteld – tja, onwaarschijnlijk als ze een geheim rendez-vous had met Crawley, en dat had ze. Twee, Crawley heeft het hun verteld, opnieuw onwaarschijnlijk als hij je tante zou ontmoeten, maar het kan een terloopse opmerking zijn geweest. Drie, ze hoorden het van iemand

anders in de gevangenis. Als dat zo is, kunnen één of beide jongens familie zijn van een bewaker. Hoe oud zouden ze nu zijn? Begin of midden veertig?’

‘Ongeveer zo oud als Sam Shepherd. Denk je dat hij de andere jongen in de schets kan zijn?’

Ryga wist dat dat Eva niet zou ontgaan. ‘Woonde hij toen op Portland? Was hij familie van iemand in de gevangenis of kende hij Crawley?’

‘Dat moet je Sonia vragen.’

Ryga zei dat hij dat zou doen.

‘Shepherd kende tante Pru zeker toen hij voor de oorlog in The Quarryman’s Arms werkte, want ze gaf hem een uitbrander voor het slaan van Sonia. Zou Pru hebben geweten dat hij terugkwam?’ vroeg Eva zich af. ‘En ze dreigde de schets te onthullen, die hem als jongen toonde. Tot dan had hij geen idee dat die bestond. Hij wist waar ze woonde, kwam terug, vermoordde haar en stal de schets.’

‘Toen kwam hij terug om het andere kind in de schets te chanteren.’

‘De man in het krijdstreepak. Maar–’

‘Ik weet wat je gaat zeggen – die was niet rijk, althans niet volgens de kleren die hij droeg toen Harold en de waard van The Cove Inn hem zagen, en volgens het pak dat te klein voor hem was toen hij werd vermoord, maar er waren diamanten manchetknopen, en zijn overhemd, stropdas en ondergoed waren van de beste kwaliteit. Misschien trok hij dat pak aan om Shepherd te laten denken dat hij niet veel geld had of misschien ontmoette hij Shepherd gekleed in de kleren die Harold hem zag dragen en verving Shepherd ze na de moord om zijn identiteit te verbergen. Misschien kwam hij terug met andere diamanten als betaling aan Shepherd voor zijn zwijgen en voor de schets, alleen stal Shepherd de diamanten, hield de schets en bracht vervolgens de diamanten naar Conrad.’

‘Waarom herkende Crawley James Legg niet als Sam Shepherd?’ vroeg Eva.

‘Misschien omdat hij, net als iedereen, geloofde dat Shepherd dood was. Misschien is hij niet zo goed in het onthouden van gezichten, hoewel hij zei van wel. Of misschien herkende hij Shepherd wel, maar had hij zwijggeld gekregen.’ Of was hij bedreigd om hem zijn mond te laten houden, voegde Ryga er in gedachten aan toe. ‘Hij vroeg ons niet waarom we nu naar die schets vroegen. En hij leek oprecht geschokt dat er een schets was.’

‘Kan een act zijn geweest.’

‘Misschien, en als dat zo is, dan is er nog een andere mogelijkheid. Crawley kan de moordenaar zijn. In 1920 stal hij gif van de gevangenisdokter en vergiftigde beide gevangenen om ze het zwijgen op te leggen over zijn affaire met je tante of over een ander zaakje waarbij hij betrokken was. Je tante wist dat hij die mannen had vermoord nadat ze hem was gevolgd naar de rand van de klif en hem op het strand zag. Ze dumpte hem toen ze de waarheid had ontdekt. En misschien heeft ze nooit iets gezegd vanwege mevrouw Crawley. Misschien beschermde je tante haar al die jaren en vond ze het niet de moeite waard om alles op te rakelen toen ze stierf. Maar een paar weken geleden veranderde ze van gedachten en vertelde het Crawley en liet hem de schets zien. Of hij zag hem toevallig toen hij haar bezocht. Misschien liet ze hem per ongeluk slingeren nadat jij de schetsen had gefotografeerd.’

‘Maar het is onwaarschijnlijk dat hij contact op zou nemen met een van de jongens, als hij al wist waar ze waren, en zou riskeren om ontmaskerd te worden als moordenaar.’

‘Nee. Dus het is veel waarschijnlijker dat *als* Sam Shepherd een van die jongens is, hij Crawley in het hotel herkende en ter plekke besloot hem te chanteren. Dat zou Crawley een motief geven om hem het zwijgen op te leggen.

En Crawley kon het risico niet nemen dat Shepherd niets tegen de andere jongen had gezegd. Crawley nam contact op met de andere jongen, doodde hem, kleepte hem uit, doodde Shepherd en dumpte zijn lichaam in het kreupelhout. Of misschien wist hij Shepherds lichaam in de Jaguar te krijgen. Crawley kan met die Jaguar naar Conrads winkel zijn gereden om de juwelen te verpanden die Sonia haar man gegeven had.'

'Zie je hem dat echt doen?'

'Mensen kunnen bedrieglijk zijn. En hij kan wanhopig zijn.'

'Ik ga de foto die ik van de schets heb gemaakt vergroten en op de kinderen focussen, en ik bezorg je wat afdrukken zodat je kunt rondvragen om te proberen de jongens te identificeren, maar ik moet terug naar mijn appartement in Londen voor de apparatuur. Ik rij er vanavond heen. Dan heb ik morgen iets voor je.'

'We zijn al bezig met het checken van gevangenisgegevens voor Sebastian Conrads achtergrond, maar ik vraag brigadier Jacobs wel of hij iets kan vinden over de gevangene die stierf op 14 april 1920 en die andere vierentwintig uur later, hoewel ik niet weet of dat veel zal helpen. Maar Conrad zat in dezelfde gevangenis als die dode werkers – misschien vermoedde hij iets over hun dood, maar hield hij zijn mond omdat hij snel zou worden vrijgelaten. Bij zijn terugkeer uit Amsterdam kon hij geen opschudding gebruiken, dus bleef hij erover zwijgen tot voor kort, toen een van die jongens terugkwam en Conrad dacht dat *hij* maar eens chantage moest gaan plegen.

'En dood eindigde. Ik breng je terug naar The Quarryman's Arms,' zei Eva terwijl ze de auto startte.

'Nee, ik loop wel vanaf je cottage.'

Zijn hoofd tolde en hij had tijd nodig om na te denken, vooral omdat hij nog een gevoelig onderwerp met Sonia

moest bespreken. Morgen zou hij nog eens rondkijken in Conrads louche winkeltje.

Eva stopte voor haar cottage.

‘Eva, beloof me dat je niet in je eentje op onderzoek gaat.’

‘Op twee voorwaarden.’

Hij trok zijn wenkbrauwen op.

‘Als je iets belangrijks ontdekt of de identiteit van een van die jongens voordat ik terug ben, laat je het me weten. Hier is mijn telefoonnummer in Londen.’ Ze reikte in haar jaszak en overhandigde hem een kaartje. Er stonden ontzettend veel initialen achter haar naam.

‘En de tweede?’

‘Die bewaar ik voor een andere keer.’

HOOFDSTUK 24

OMDAT HET MAANDAG WAS, was het rustig in The Quarryman's Arms, maar Ryga wist dat hij Sonia pas kon spreken als de pub dichtging. Hij ging niet naar de bar – hij bracht wat tijd door in zijn kamer en ging toen naar de huiskamer waar ze op hem wachtte. Het was net kwart over tien geweest en ze was al dicht.

Ze bood hem iets te drinken aan. Hij accepteerde een kop thee en ze zwegen allebei terwijl ze die zette. Ze zag er uitgeput uit. Niet verrassend. Ze had veel meegemaakt en boven haar hing een donkere, dreigende wolk van wat de toekomst zou brengen. Had Crawley Shepherd vermoord? Zou ze van hem af zijn?

Nadat ze zijn thee had ingeschonken en was gaan zitten, zei Ryga: 'Vertel me over Sam. Is hij hier op Portland opgegroeid?'

'Ja. Het gezin woonde in Castletown. Zijn vader werkte voor de scheepswerf en daarna voor Folly Pier Waterworks.'

Dat zei Ryga niets. Zijn gezichtsuitdrukking deed haar uitweiden.

'O, dat is er niet meer. Het was voornamelijk gebouwd voor de gevangenis – je kunt de ruïnes en de lege reservoirs

vlak bij de kust zien, aan de oostkant van het eiland. Hij werkte in het ketelhuis totdat ze het waterleidingbedrijf in 1920 sloten vanwege een uitbraak van tyfus waaraan verschillende gevangenen stierven die het water hadden gedronken.'

De dood van twee gevangenen zou de gevangenisautoriteiten waarschijnlijk niet verontrusten als er al gevangenen stierven aan tyfus.

'Tegen de tijd dat de gevangenis in 1921 een tuchtschool werd, was het grootste deel van de oude waterfabriek verdwenen, maar ze gebruikten de reservoirs als zwembaden voor de tuchtschooljongens totdat een van hen er in 1933 omkwam bij een zwemongeluk. Het gezin verliet Portland toen Sams vader zijn baan verloor en een nieuwe kreeg bij het waterleidingbedrijf in Weymouth. Hij stierf in 1929. Sams moeder stierf in 1923.'

'Kende je Sam toen hij een jongen was?'

'Nee. Ik ben vijf jaar jonger dan hij. Bovendien gingen we niet naar dezelfde school. Hij woonde in Castletown en ik woonde hier. Hij was elf toen het gezin naar Weymouth verhuisde.'

'Wanneer heb je hem ontmoet?'

'Het was in december 1937. Hij viel in voor de vaste bierbezorger, die voor een operatie naar het ziekenhuis was. Ik stond achter de bar. Ik had mijn baan in een kledingzaak in Weymouth opgezegd vanwege pa's gezondheid. Mijn moeder was vier jaar eerder overleden. Ik runde de zaak vrijwel. Sam was charmant, knap, leuk. Toen stierf mijn vader plotseling in maart 1938. Sam deed een aanzoek en zei dat we samen de pub konden runnen. De brouwerij ging akkoord. We trouwden in juni 1938 en Steven werd geboren in maart 1939. Maar Sam veranderde toen we eenmaal getrouwd waren. O, voor de buitenwereld was hij nog steeds de joviale waard, maar hij was lui, wreed en kleinzielig.'

‘En je was bang voor hem.’

‘Ja, maar ik kon niets doen. Als ik iets zei, zorgde hij ervoor dat ik de rug van zijn hand voelde – niet waar het zichtbaar was voor de klanten en de brouwerij, daar zorgde hij wel voor – en ik hield mijn armen bedekt. Ik kan niet uitdrukken wat een opluchting het was, meneer Ryga, toen hij vlak voor kerst 1939 werd opgeroepen. Hij probeerde eronderuit te komen, maar dat lukte niet. Hij was fit en hij had geen speciaal beroep. Ik wist dat hij met verlof naar huis zou komen, maar ik hoopte dat het niet te vaak zou zijn. We hadden allebei niet verwacht dat hij naar Frankrijk zou gaan en zo snel.’

Ryga wist dat de reden daarvoor was dat het leger een wanhopig tekort aan manschappen had nadat het in de jaren voor de oorlog ernstig was ingekrompen. Het was pas in de eerste helft van 1939, toen duidelijker werd dat de appeasementpolitiek niet werkte, dat de militaire begroting werd verhoogd, een beperkte vorm van dienstplicht werd ingevoerd en uitgaven voor nieuwe uitrusting werden gedaan. De Britse Expeditiemacht werd vervolgens sterk uitgebreid tijdens de ‘Phoney War’ tussen september 1939 en mei 1940, toen de aantallen om in Frankrijk Duitse invallen af te slaan opliepen tot bijna een half miljoen man. Sam Shepherd was een van hen.

‘De gedachte aan Sam met Steven beangstigt me. Ik heb Steven nog niet verteld over zijn vader of dat hij is teruggekomen. Ik zal wel moeten. Wat zal hij denken? Zal hij me geloven als ik hem vertel hoe zijn vader echt is? Als de andere jongens weten dat zijn vader een lafaard, een deserteur en een boef is, maken ze Stevens leven tot een hel. Hij is een gevoelig en slim kind, maar niet alle andere jongens begrijpen dat.’

Tussen de regels door lezend, gokte Ryga dat Steven gepest werd en dat dat misschien zijn nachtmerries

veroorzaakte. Het was stom om te vervallen in nietszeggende gemeenplaatsen, want hij wist net zo goed als zij dat het ontzettend moeilijk voor haar zou worden, hoe dit ook zou aflopen. Zou ze hier blijven? vroeg hij zich af. Misschien kon ze beter ergens een nieuwe start maken. Misschien zou Eva haar helpen.

Hij vroeg of ze een foto had van Sam als jongetje. 'Nee. Ik weet niet zeker of hij er een had, en zoals je waarschijnlijk al hebt gezien, heb ik er geen van hem.' Ze zwaaide met haar arm door de kamer. 'De foto's die ik had, heb ik vernietigd toen ze me vertelden dat hij dood was.' Dat was begrijpelijk, gezien haar ervaringen.

'Heb je foto's van hem gezien als kind?' bleef Ryga aandringen, maar ze schudde haar hoofd.

Zodra Ryga de vergrote foto van Eva kreeg, zou hij hem Sonia tonen om te zien of ze een van de jongens erop herkende als haar man. Hij vroeg of ze iets in huis had dat Sam tijdens zijn bezoek eergisteren had aangeraakt en dat ze niet had schoongemaakt of afgewassen, of iets dat hij haar op hun rendez-vous had gegeven. Haar ogen vlogen naar de ingelijste foto op de schouw van Steven als baby. Dat had hij natuurlijk kunnen raden.

'Zou je het erg vinden als ik die op vingerafdrukken test en de jouwe neem om je te elimineren?'

'Nee, natuurlijk niet.'

'Ik heb die van Steven misschien ook nodig voor het geval hij de lijst heeft aangeraakt, maar geen zorgen, dat kan morgen ook en ik kan het inkleden als een demonstratie van hoe het gedaan wordt. Hij hoeft verder niets te weten.' *Nog niet.*

Ze keek gerustgesteld en Ryga ging naar zijn kamer om zijn moordkoffer te halen. Een halfuur later had hij de afdrukken die hij nodig had. Die van Sonia zaten op de lijst – hij was blij dat ze niet had besloten hem schoon te vegen

in een symbolische poging haar man uit te kennen – en er was maar één set andere afdrukken. ‘Ik heb Stevens afdrukken niet nodig,’ zei hij. Ze keek opgelucht. Hij vroeg haar om een beschrijving van de sieraden die ze Sam had gegeven en noteerde die in zijn notitieboekje.

‘Wat ga je nu doen?’ vroeg ze.

‘We hebben een opsporingsverzoek doen uitgaan voor meneer Shepherd.’ Hij weigerde *uw man* te zeggen. Hoewel ze technisch met hem getrouwd was, was het huwelijk voorbij en hij vond zeker niet dat ze het verdiende met hem herenigd te worden. ‘Ik stuur ook een beschrijving van deze sieraden rond, maar ik wil eerst nagaan of ik ze in Conrads winkel kan vinden.’

‘Denk je dat Sam Sebastian Conrad heeft vermoord?’

‘Als hij dat heeft gedaan, zijn je sieraden er niet meer. Dan heeft hij ze meegenomen om elders te verkopen.’

‘En de man in de baai? Heeft Sam hem gedood?’

‘Dat is mogelijk.’ Ryga hield voor zich dat Sam zelf ook dood kon zijn.

Ze haalde adem en trok zichzelf overeind. ‘Wat bedoelde Eva toen ze zei dat ze die dode man kende?’

‘Ze denkt dat hij haar overleden tante kende. Meer dan dat kan ik op dit moment niet zeggen.’

Ze keek verbaasd maar knikte ernstig.

Ryga had weer een onrustige nacht. Hij bleef maar denken dat aan de overkant van de smalle overloop, slechts een paar stappen verder, Sonia Shepherd wakker lag, onrustig en overstuurd. Hij kon haar bijna horen ademen, hoewel hij wist dat het verbeelding was. Een deel van hem wilde haar troosten, maar hij wist dat daar geen sprake van kon zijn. Hij had vreselijk met haar te doen, maar waren zijn gevoelens meer dan dat? Hoeveel meer? Begon hij verliefd op haar te worden? En wat waren zijn gevoelens voor Eva Paisley?

Hij draaide zich om, vol ergernis over zichzelf, en probeerde te slapen. Hij telde schapen. Hij dacht aan de zee, aan golven die ritmisch over het strand spoelden, maar dat bracht hem slechts terug bij de talloze vragen over de dode man in het krijtstreep pak die door zijn hoofd kolkten. Hij probeerde zijn gedachten overal voor af te sluiten, maar ze weigerden mee te werken. Toen dwong hij zichzelf wakker te blijven, om het grootste obstakel van inslapen weg te nemen – de angst dat hij het niet zou kunnen. Meestal werkte dat, maar dit keer niet. Zijn hersenen waren te actief. Hij weigerde het licht aan te doen en naar de klok te kijken. De langzame tikken leken met de seconde luider te worden, maar misschien was dat waardoor hij uiteindelijk sliep. Het duurde niet lang, althans zo voelde het niet.

Hij deed het licht aan en zag dat het zes uur was. Mooi, dan kon hij opstaan. Hij waste, schoor zich en kleepte zich aan, waarbij hij zo min mogelijk geluid maakte uit angst Sonia te storen. Ze liet zich niet zien, maar hij kreeg het gevoel dat ze wakker was en misschien wachtte met opstaan tot hij het huis uit was.

Met zijn moordkoffer in de hand nam hij de trein van Easton naar Weymouth en stopte bij het politiebureau, waar hij instructies gaf om de vingerafdrukken die hij gisteravond had genomen te vergelijken met die uit Conrads winkel. Toen haalde hij de sleutel daarvan op, ging naar Cameron Street en was verheugd dat aan het andere eind een agent zijn ronde deed.

Agent Wiley kwam Ryga tegemoet. 'Niets te melden, meneer,' zei hij. 'Geen waarnemingen meer van Legg, de Jaguar, of iemand anders die de winkel is binnengegaan.'

Ryga legde uit waarom hij er was en vroeg de agent hem te helpen de winkel van Conrad te doorzoeken. Er was daglicht, maar de bewolkte ochtend en de dreiging van regen maakten het schemerige interieur nog donkerder.

Ryga deed het elektrische licht aan. De lamp had geen kap, maar zat zo dik onder het stof dat hij weinig deed om de naargeestige kamer te verlichten. Ryga gaf Wiley instructies om de twee vitrines die het dichtst bij de deur stonden te doorzoeken, nadat hij hem had uitgelegd wat hij zocht, terwijl hij die op de toonbank doorzocht. Er waren drie lagen met schuin glas die de inhoud afdekten.

Het duurde niet lang voor hij Sonia's sieraden zag. Hij zei tegen Wiley dat hij kon stoppen met zoeken en verwijderde de sieraden nadat hij zijn handschoenen had aangetrokken. Hij stofte de sieraden af voor vingerafdrukken, maar zoals hij verwacht had, kreeg hij slechts vlekken. Hij deed de sieraden in een van zijn bewijszakken en legde die in zijn koffer. 'Dit betekent dat Sam Shepherd, alias James Legg, Conrad niet vermoord heeft. Hij verkocht de juwelen en vertrok.'

'Tenzij hij slim genoeg is om te bedenken dat wij daar vanuit zouden gaan en hij Conrad vermoordde voor hij vertrok.'

'De timing klopt daar niet mee, maar hij kan zijn teruggekomen.' Conrad moest Sam Shepherd betaald hebben voor Sonia's juwelen, wat betekende dat Conrad contanten in huis had gehad. Dat hij en Daniels niets hadden gevonden kon betekenen dat hij alles had uitgegeven aan Sonia's sieraden of dat Shepherd het gestolen had toen hij terugkwam om Conrad te vermoorden. Of misschien had iemand anders het gestolen na Conrad in de nek te steken, als er nog wat te stelen was geweest.

Ryga sloot af en keerde terug naar het politiebureau van Weymouth. Hij belde de Yard en vroeg brigadier Jacobs een verzoek bij de Gevangeniscommissie in te dienen voor een onderzoek naar de twee dode gevangenen. De vraag waar hij het meest mee zat was hoe de moordenaar wist dat de

schets bestond en dat Prudence Paisley hem nog steeds had. Hij kwam er op uit dat Crawley hem gezien kon hebben toen hij Prudence bezocht. Misschien hadden ze onlangs hun relatie hervat. Ze had de schetsen op tafel uitgespreid, net als Eva gisteren had gedaan, en Crawley had ze bekeken terwijl Prudence boven, in de keuken of in de tuin was. Hij was geschrokken toen hij die van hem met de gevangenen zag en hij had ook de twee jongens gezien. Hij had ze herkend en was plotseling bang dat ze de autoriteiten zouden inlichten over zijn aandeel in de dood van die gevangenen. Als dat het geval was, dan was Crawley een verdorfd goede acteur en doortrapt en sluw genoeg om over de twee jongens te zwijgen.

Hij stelde al zijn gedachten en vragen uit en werkte zich door een Engels ontbijt heen. Toen hij klaar was, schoof hij zijn lege bord weg en dronk zijn thee op. Hij was blij toen brigadier Daniels binnenkwam en wenkte hem. Ryga bracht hem op de hoogte van zijn gesprek met Crawley en de ontdekking van de vermiste schets.

Na in stilte te hebben geluisterd, zei Daniels: 'Crawley had Conrad kunnen vermoorden omdat Conrad wist wat er in 1920 was gebeurd, maar ik zie hem niet jarenlang zijn mond houden, zeker niet sinds hij in 1938 terugkeerde naar Weymouth. Hij zou Crawley kaalgeplukt hebben.'

Maar hij leek zo ongeïnteresseerd in geld? 'In dat geval,' zei Ryga, 'wist Conrad tot voor kort niets van de schets en de jongens.'

Een agent liep op hem af. 'Bericht van de Yard, meneer.' Hij overhandigde Ryga een papiertje.

Na hem bedankt te hebben, las Ryga het. 'Het rapport van de Hatton Garden-expert is binnen. Hij bevestigt wat Conrad ons verteld heeft – het zijn roze diamanten, gedolven in Australië. Bovendien beweert hij dat ze geslepen zijn door Abramowski.'

Daniels keek verbaasd. 'Waarom heeft Conrad dat niet gezegd? Hij moet de slijpvorm herkend hebben.'

'Dat deed hij en ik denk dat hij daarom wist wie de dode in de baai was. En hij wist wie de moordenaar was.'

'Crawley?'

'Dat vraag ik me af. Ik zie niet hoe hij bij de diamanten past, maar ik wil hem graag spreken over Sebastian Conrad. Maar eerst moeten we een gerechtelijk onderzoek bijwonen.'

HOOFDSTUK 25

DINSDAG

HET GERECHTELIJK ONDERZOEK verliep zoals gepland. De rechter van instructie opende en verdaagde nadat hij beknopte details had gehoord van inspecteur Crispin over de ontdekking van het lichaam in de baai en het rapport van kapitein-chirurg Wakefield over de schouw van de twee slachtoffers. Ryga vertelde hoe hij het lichaam van Sebastian Conrad had gevonden, maar in overleg met de rechter – een dunne, kale man van achter in de vijftig – hield hij Eva Paisley erbuiten. Vooraf had hij de rechter gezegd dat ze hielp bij het onderzoek, niet als verdachte, haastte hij zich eraan toe te voegen. De informatie over Sam Shepherd alias James Legg werd ook met de rechter gedeeld, maar kwam niet ter sprake in de rechtszaal omdat Ryga zei dat het zijn onderzoek in gevaar kon brengen, vooral omdat Sandy Mountfort aanwezig was.

De rechter stemde ermee in Ryga nog twee weken te geven. Ryga hoopte dat hij die niet nodig zou hebben. Buiten dook Mountfort op Ryga, zoals hij al verwacht had toen hij hem in de gelukkig slechts kleine menigte ontwaarde. Crispin nam Wakefield apart en de twee mannen gingen samen met brigadier Daniels het

politiebureau binnen, waardoor Ryga achterbleef met de journalist. Hij was beleefd en verontschuldigend en zei dat hij het hem zou laten weten zodra hij meer wist. Mountfort keek sceptisch, zoals elke journalist zou doen. Ryga was verrast en opgelucht dat er geen landelijke pers was opgedoken. Mountfort vertelde hem dat hij optrad als speciale correspondent voor de *Daily Wire*. Hij werkte op pro-formabasis en gaf hen het verhaal door naast zijn werk voor de plaatselijke krant, waardoor andere kranten meenden dat er niet veel meer te halen was.

‘Niet de moeite waard om iemand uit Fleet Street te sturen,’ voegde Mountfort er chagrijnig aan toe voor hij vertrok om het laatste nieuws op te schrijven.

Op het bureau ontdekte Ryga dat Daniels zowel Crispin als Wakefield op de hoogte had gebracht van de laatste ontwikkelingen rond de vermiste schets en de dood van de twee gevangenen.

Crispin zei: ‘Ik zie niet in hoe dat iets te maken kan hebben met deze recente sterfgevallen.’

‘Het zou kunnen als een van die jongens het lijk in de baai is en de andere Sam Shepherd,’ antwoordde Ryga. ‘Crawley kan ze misschien voor ons identificeren. Of hij kan de moordenaar zijn, die hen en Sebastian Conrad heeft uitgeschakeld, en daarvoor Prudence Paisley.’

‘Mevrouw Paisley’s dood had een natuurlijke oorzaak. Er was niets verdachts aan. Ik *was* ter plaatse, inspecteur Ryga,’ zei Crispin. Hij hoefde er niet aan toe te voegen dat hij vond dat Ryga zich liet meeslepen door Eva Paisley. Ryga zag het aan zijn uitdrukking en hoorde het in zijn stem.

‘Het is gewoon iets dat opgevolgd moet worden,’ antwoordde Ryga.

‘Zoals die weefselmonsters die ik naar het lab heb gestuurd,’ voegde Wakefield eraan toe. ‘Ik zal ze natrekken en bellen zodra ik informatie heb.’

‘Wilt u een lift terug naar het hospitaal?’ vroeg Daniels.

‘Nee, ik loop wel.’

Ryga richtte zich tot Daniels. ‘Kom, we gaan met Crawley babbelen.’

Het was halverwege de middag en het regende toen Ryga aanklopte bij een huisje aan de rand van Southwell.

‘Niet nog meer vragen,’ mompde Crawley.

‘Mogen we binnenkomen?’ Ryga stapte naar voren.

‘Zo te zien hebt u dat al gedaan.’

Ryga en Daniels gingen de smalle gang in, die naar frituur en sigarettenrook stonk. Crawley leidde hen naar een kleine, volle en stoffige kamer. Daarachter was de keuken. Ryga zag een foto op de schouw van een dunne, donkerharige dertiger met norse trekken, waarschijnlijk Crawley’s overleden vrouw. Twee versleten en vervaagde beige fauteuils met bloemmotief stonden naast de lege haard. Crawley, die een opgelapte bruine broek en slippers droeg, trok een vaak gestopt wollen vest rond zijn borst, over een gestreepte pyjamajas en het hemd eronder, dat bij de open hals te zien was. De lucht in de kille kamer was vol spanning. De regen sloeg tegen het raam en de opstekende wind floot door de schoorsteen. Ergens jankte een hond alsof hij wanhopig uit de storm naar binnen wilde.

‘Ik kan u niet meer vertellen over dat lijk in de baai of over die omgekomen gevangenen.’ Crawley reikte naar een pakje sigaretten op de schoorsteenmantel.

‘Dan kun je ons misschien vertellen waarom je Prudence Paisley hebt vermoord.’

Crawley’s hand verstarde terwijl hij een sigaret uit het pakje haalde. Hij zette grote ogen op. Hij haalde een mollige hand door zijn dunner wordende witte haar. ‘U bent gek. Waarom zou ik Pru in hemelsnaam willen vermoorden? Niemand heeft haar vermoord – ze stierf een natuurlijke dood.’

‘Waarom is je uitdrukking in die schets er een van leedvermaak en arrogantie?’

‘Hoe moet ik dat in godsnaam weten?’ Crawley ging zwaar zitten. ‘Ik heb hem niet gezien.’

‘Dan zal ik het je vertellen. Het is omdat ze ontdekte dat jij die twee gevangenen had vermoord.’

Crawley schudde traag en treurig zijn hoofd. ‘U doet maar een gooi, inspecteur. Ik heb verteld wat er is gebeurd. Ik had niets te maken met hun dood. Waarom zou ik ze willen vermoorden? Het was mijn taak voor hen te zorgen.’

‘En je hebt gefaald.’

‘Ik wist niet dat een van hen dood zou neervallen.’

‘Je hebt je plicht verzuimd en je bent ontslagen.’ Het was een slag in de lucht, maar Ryga kon zien dat hij gelijk had.

‘Ze hebben me een plezier gedaan. Ik kreeg een veel betere baan op de boerderij. Ik vond het verschrikkelijk in die gevangenis, maar ik had geen keus – mijn vader had me de baan bezorgd. Hij was daar bewaker voor mij en je treedt in de voetsporen van je vader, hè?’

Ryga wist dat Crawley gelijk had. Zijn eigen vader was zeeman geweest en dat was dan ook de enige baan voor hem tot de oorlog tussenbeide was gekomen. Hij had van de zee gehouden en van op en rond de zee zijn, maar hij was niet graag lang weg op zee. Misschien had de oorlog hem een dienst bewezen, want daardoor was hij in het krijgsgevangenenkamp George Simmonds tegengekomen, die hem had aangemoedigd om te studeren, vragen te stellen, te analyseren, na te denken en bij de politie te gaan. En hij had hem aanbevolen, waardoor hij ontslag kon krijgen bij de koopvaardij en zich bij de Theems Rivierpolitie kon voegen.

Hij bracht zijn aandacht terug naar Crawley, die naar de doorgezakte leunstoel aan de overkant gebaarde. Ryga ging op het puntje zitten terwijl Daniels de stoel met de harde

rugleuning bij de tafel tegen de muur nam. Als boerenarbeider zou Crawley op de hoogte zijn van onkruidverdelgers en ander gif dat de man in krijtstreeppak en Conrad toegediend kon zijn.

‘Zijn de namen van die twee gestorven gevangenen nog teruggekomen?’

‘Na de hele nacht aan ze gedacht te hebben, ja. Kelsey en Gordons.’ Crawley stak zijn sigaret op.

‘Wat weet je van hen?’

‘Niets.’

Ryga keek hem doordringend aan.

‘Alleen dat ze allebei zaten voor gewapende overval en geweldpleging. We hadden veel gevangenen. Het was een grote gevangenis. En het was destijds een chaos. De directeur was in alle staten. Gevangenen vielen als vliegen door de tyfus.’

Ryga herinnerde zich wat Sonia verteld had over Sam Shepherds vader die in het ketelhuis van het waterleidingbedrijf had gewerkt totdat het gesloten werd vanwege de fatale tyfusuitbraak.

Crawley zei: ‘De directeur wilde niks weten van Kelsey’s dood. Er kon niks voor hem gedaan worden. De prioriteit lag bij de zieken en er waren een paar dokters en een paar verpleegsters in de gevangenis die hen probeerden te behandelen, ook al was het voor sommigen hopeloos. Toen Gordons achteruit ging, was hij slechts een van de zieken. Hij stierf voor de dokters wat konden doen. Toen het waterbedrijf gesloten werd, hield de tyfus op.’

‘Hebben ze de gevangenen ingeënt?’ Ryga wist dat het vaccin, hoewel vrij nieuw in 1920, met succes aan soldaten was gegeven en sindsdien verder was ontwikkeld.

‘Ik weet het niet. Ik ben niet ingeënt. Ik kreeg de zak. Maar zoals ik al zei, was ik er graag weg.’

‘En Kelsey noch Gordons vertoonden symptomen van

tyfusvergiftiging – hoge temperatuur, hoofdpijn, spierpijn, buikpijn?’

‘Misschien wel. Ze zeiden er niets van. Ze zagen er niet koortsig uit en ze moesten toch al spierpijn hebben van de zware arbeid.’

Was het gewoon toeval dat de mannen tijdens de uitbraak waren gestorven? Hadden ze tyfus opgelopen zonder symptomen te vertonen of waren Crawley en zijn medebewaarders gewoon te druk en misschien te hardvochtig geweest om die op te merken en te erkennen?

Hij had nog een paar vragen voor Crawley. ‘Wat weet je nog van Sebastian Conrad?’

Crawley keek even verbaasd. ‘Gedroeg zich goed, in de gunst bij de directeur.’

‘Hoezo?’

‘Hij was goed met zijn handen en wist veel van juwelen. Maakte wat sieraden in de gevangenis voor de vrouw van de directeur en anderen.’

Zou hij die manchetknopen hebben gemaakt? vroeg Ryga zich af. ‘Rijd je auto?’

‘Nee. Ik heb geen rijbewijs.’

‘Heb je een motor?’

‘Nee. Het enige vervoer dat ik heb is dit.’ Hij sloeg op zijn benen. ‘En een fiets.’

Maar dat hij geen vervoer of rijbewijs had, wilde niet zeggen dat hij niet kon rijden. Hij kon een opgeslagen auto gebruikt hebben om naar Conrads winkel te rijden en hem te vermoorden. Hij kon een medeplichtige met een voertuig hebben of hij kon Shepherds Jaguar hebben gebruikt.

‘Was je de hele zaterdagavond in het hotel?’

‘Vanzelfsprekend.’

‘Heeft iemand je gezien?’

‘Nee. Wacht, meneer Dington kwam naar de keuken. Hij wilde een glas melk voor zijn indigestie.’

‘Hoe laat was dat?’

‘Net na drieën. Hij bleef een tijdje praten en ging toen weer naar bed.’

Dat gaf Crawley nog tijd om met de auto naar Weymouth te gaan, Conrad te vermoorden en terug te keren. Ryga vroeg zich af of iemand zondag in de vroege uren een auto had gezien of gehoord.

‘Ned, de melkboer, kwam vlak voor vijven langs en ik heb een tijdje met hem gekletst.’

Het werd onwaarschijnlijker. Ryga nam Crawley zorgvuldig op. Ze zouden dit nagaan bij Dington en Ned. En Ryga zou inspecteur Crispins agenten vragen of een van hen in de vroege ochtenduren een voertuig had gezien, misschien zelfs een motorfiets.

Ryga stond op en merkte dat Crawley zijn opluchting onderdrukte. In de auto zei hij tegen Daniels: ‘Ik wil dat je hem in de gaten houdt. Als hij het huis verlaat, volg hem dan, al gaat hij slechts naar zijn werk. Ik zet je om de hoek af.’

Ryga reed vervolgens naar het hospitaal en vroeg of hij kapitein-chirurg Wakefield kon spreken. Hij kreeg te horen dat hij een uur zou moeten wachten, maar er was een bericht naar de chirurg gestuurd, die in een operatie zat. Ryga besloot ondanks de regen een wandeling te maken. Alles was beter dan wachten in een hospitaal. Hij moest niets hebben van de geur van dood en desinfectiezeep.

Toen hij terugkwam werd hij begroet door een uitgeputte Wakefield, die hem een kantoor binnen wenkte en hem een kop koffie aanbood. Ryga nam het aan. Ze hadden de kamer alleen en met een koffie voor zich nam Ryga plaats tegenover Wakefield aan een tafel die bezaaid lag met kranten en tijdschriften.

‘Het spijt me, maar er is nog geen resultaat van de weefselmonsters,’ zei Wakefield vermoeid.

Ryga vermoedde dat de operatie niet geweldig was gegaan. Het speet hem dat hij de chirurg had gestoord. 'Daar kwam ik niet voor. Wat weet u van tyfus?'

Wakefield keek verbaasd maar antwoordde: 'Aardig wat eigenlijk. Het was mijn vaders specialisme – infectieziekten. Hij was arts aan de London School of Tropical Medicine. Tyfus is een gemene, zeer besmettelijke en vaak dodelijke ziekte. Ik hoop dat u geen uitbraak verwacht.'

'Het kwam op bij mijn onderzoek.'

'Heus! Nou, ik kan u zeggen dat noch de man in het krijtstreep pak noch Sebastian Conrad stierven aan tyfusvergiftiging. Er was geen inwendige bloeding, geen weefsel- of orgaanschade die daarop wees, en voor zover ik weet vertoonden ze geen van beiden de symptomen.'

'Welke symptomen?' Ryga kende ze – hij had ze aan Crawley genoemd – maar hij wilde graag weten of hij iets belangrijks gemist had.

'Hoge temperatuur, buikpijn, verstopping of diarree.'

'Kan iemand het hebben zonder het te weten?'

'Ze kunnen drager zijn zonder zich daarvan bewust te zijn. Sommige mensen die tyfus overleven zonder behandeld te worden, kunnen de Salmonella typhi-bacterie meedragen. Die overleeft in het lichaam van de drager en kan verspreid worden via ontlasting of urine. Als de drager eten aanraakt nadat hij naar het toilet is geweest zonder zijn handen te wassen, kan hij anderen besmetten die dat eten, maar de drager heeft geen merkbare symptomen van de aandoening.'

'Dat is een beangstigende gedachte.'

'Ja. Als er eten of drinken is genuttigd dat besmet is met de Salmonella typhi-bacterie, verplaatst de bacterie zich naar het spijsverteringskanaal en vermenigvuldigt zich snel. Als er niet behandeld wordt, kan die in de bloedbaan belanden en zich verspreiden naar andere delen van het

lichaam. De koorts verergert in de weken na de infectie en kan dodelijk zijn.'

'Weken dus, geen uren?'

'Ja, tenzij de zieke persoon een onderliggende medische aandoening heeft die het versnelt, maar dan gaat het nog steeds om dagen in plaats van uren na de besmetting.'

Dus Kelsey en Gordons hadden geen tyfusvergiftiging, maar dat had Ryga ook niet echt gedacht.

'Ik ben nieuwsgierig – hoe kwam dit in uw onderzoek naar voren, of kunt u dat niet zeggen?' vroeg Wakefield.

'Het heeft te maken met iets dat in de gevangenis is gebeurd toen Conrad daar zat.'

'Ah, en toen die twee gevangenen stierven, die op de schets waarover brigadier Daniels mij en inspecteur Crispin vertelde.'

'Ja, maar ze stierven niet aan tyfusvergiftiging. Ze vertoonden geen symptomen en hun dood ging vrij snel. Beiden werden toegeschreven aan hartfalen.'

'Een handige ontsnappingsclausule. We sterven allemaal aan hartfalen.'

'Inderdaad. Er was geen schouw.'

Wakefield keek nadenkend en nam een slok koffie. 'Dus u bent op zoek naar een middel dat hartfalen of plotselinge dood kon veroorzaken.'

'De eerste man stierf snel, ja – de tweede man vierentwintig uur later.'

'En u denkt dat dezelfde vergiftigingsmethode gebruikt kan zijn bij de man in het krijtstreep pak en Sebastian Conrad, voordat ze neergestoken werden?'

'Wellicht.'

Wakefield leunde achterover en haalde een hand door zijn haar. 'We hebben het eerder gehad over curare en scheerling als middel om een slachtoffer voor de dood te verlammen. Curare verlamt en doodt het slachtoffer snel,

maar niet als het via de mond wordt toegediend, dus de gevangene moet het intraveneus toegediend hebben gekregen.'

'Hij was in een werkploeg toen hij stierf.'

'Dan sluiten we dat uit. Maar scheerling is wel een mogelijkheid. De eerste gevangene kon binnen een halfuur sterven als hij een zware dosis in een drankje had gekregen. Klopt dat met wat u weet?'

'Ja.' Ryga wist dat Crawley veel langer bij Prudence Paisley geweest moest zijn dan de tien minuten waarover hij het had.

'De tweede man had misschien minder scheerling kunnen drinken, genoeg om hem te doden, maar het zou langzamer gewerkt hebben en daarom is hij later gestorven. Scheerling kan niet worden gedetecteerd tijdens een schouw en het is praktisch onmogelijk te vinden, zelfs bij analyse van weefselmonsters. En als de man in de baai en Conrad het toegediend kregen, was de steek in de nek slechts een afleiding om ons te laten geloven dat ze waren neergestoken, maar waarom een gif verhullen dat praktisch onmogelijk te vinden is?'

Ryga had een reden, maar die wilde hij niet onthullen. De moordenaar van die twee gevangenen wilde niet dat de recente doden ermee in verband gebracht zouden worden en vergif was het verband.

Terug op het bureau vond hij een bericht van Eva dat ze weer in de cottage van haar tante was. Meer hoefde ze niet te zeggen. Er was ook een bericht van het politiebureau van Weymouth met een verzoek om te bellen. Dat deed hij in Crispins lege kantoor.

'Een agent heeft de man geïdentificeerd die voldoet aan de beschrijving van uw slachtoffer, hij droeg een werjack en een Bretonse pet en de plunjezak van een zeeman,' zei de brigadier toen hij aan de lijn kwam. 'Hij nam de veerboot

van Weymouth Quay naar Portland op dinsdagochtend. De kruier van treinstation Weymouth Quay weet nog dat de man uit een trein uit Paddington kwam. Hij dacht dat de man de Kanaaleiland-veerboot had genomen, maar een bemanningslid van de veerboot naar Portland bevestigt dat hij aan boord ging.'

Paddington maakte het waarschijnlijk dat de man in de haven van Londen van boord was gegaan, maar waarvandaan – Australië, Europa, Amerika? Zoals eerder besproken met brigadier Jacobs, als de man met een passagiersschip was aangekomen, zou hij bijna onmogelijk op te sporen zijn, maar als hij met een vrachtschip voer, als passagier of bemanning, dan moesten ze ondanks het aantal schepen dat aanmeerde kunnen ontdekken wie hij was en waar hij vandaan was gekomen.

Dat zou geen antwoord geven op de vraag waarom hij was vermoord, of door wie, maar Ryga had het gevoel dat hij dichterbij kwam. Als de man in het krijtstreeppak een van de jongens op de schets was, was hij niet voor niets naar Portland teruggekeerd – om de schets terug te halen en te vernietigen, zodat niemand hem in verband kon brengen met de plek waar de gevangene was doodgegaan. Maar dat riep ook weer vragen op. Waarom nu terugkeren? Hoe kon hij van de schets afweten? En als hij het wist, waarom dacht hij dan dat hij ontmaskerd zou worden als betrokkene bij de moord op twee gevangenen meer dan dertig jaar geleden? Als hij het had laten rusten, zou hij nog steeds leven en had niemand iets geweten van de dood van de gevangenen.

Terwijl Ryga naar Wakeham en Eva's cottage reed, bleven zijn gedachten malen. Als de man met de Bretonse pet van een schip kwam dat meer dan een week geleden op zondag of maandag Londen was binnengelopen, dan was hij niet de moordenaar van Prudence Paisley. Misschien was hij hierheen gekomen om haar te waarschuwen dat ze in

gevaar was, onbewust van haar dood, maar waarom helemaal hierheen reizen als hij haar had kunnen bellen vanuit Londen of waar hij ook vandaan kwam? Misschien was hij bang om afgeluisterd te worden. Of misschien had hij Prudence eerder bezocht, voor haar dood, en de schets gezien, het belang ervan ingezien en de andere jongen, nu een man, erover verteld. Toen hij hoorde van de dood van Prudence Paisley, besloot hij terug te gaan om haar niet Eva te vertellen wat hij wist.

Toen Ryga voor Eva's deur stopte, knaagden er veel gaten en losse eindjes aan hem, maar als de foto nu was uitvergroot had hij misschien een kans om die gaten te dichten en niet alleen het slachtoffer te identificeren, maar ook zijn moordenaar.

HOOFDSTUK 26

‘HIJ IS ABSOLUUT de man in het krijtstreeppek,’ zei Eva zodra ze de deur opende.

‘Weet je het zeker?’

‘Kijk zelf maar.’ Ze leidde hem naar de tafel, waar ze de felle Anglepoise-lamp al had aangezet en op de foto had gericht. Ryga legde zijn hoed naast de foto. Ze had hem uitstekend vergroot, zodat de gelaatstreken van de twee jongens glashelder waren. Hij bestudeerde de foto nauwgezet. De jongen waar Eva naar wees was ouder dan Ryga eerst had gedacht. Hij leek twaalf, of misschien dertien. Hij had een vierkante kaaklijn, een prominente wenkbrauw en een brede mond. Ze had gelijk – al waren de levenslijnen nog niet in dat gezicht geëtst, het was inderdaad de man die dood in de baai was gevonden.

Hij richtte zijn aandacht op de andere jongen en wenste dat hij een foto van Sam Shepherd als kind had. Was hij het? De foto was zwart-wit maar desondanks kreeg hij de indruk van blond of mogelijk licht kastanjebruin haar, omdat Pru de andere jongen met veel donkerder haar had geschetst. Het gezicht van de blondere jongen had scherpe trekken met een smalle, dunnere

mond en een wat sluwe of misschien zure blik. Dat zei hij tegen Eva.

‘Daar ben ik het mee eens. En als je goed kijkt, zou ik zeggen dat hij de leider van de twee is. Hoewel hij jonger is, zit hij iets meer naar voren dan het andere kind. Hij heeft de beste plaats achter die rots en zijn kin is hoger. Zijn lippen zijn vertrokken, bijna tot een sneer of opstandig, alsof hij ergens zelfvoldaan over is, terwijl de andere jongen serieuzer en meer overstuur lijkt.’

Ryga vroeg zich af of dat slechts veronderstellingen waren, omdat ze allebei wisten dat de gevangene onder verdachte omstandigheden was gestorven. ‘Zouden ze er getuige van zijn geweest dat Crawley de gevangene een vergiftigd drankje gaf?’

‘Als dat zo is, dan hadden de jongens hem in hun macht. Maar gebruikten ze die kennis? Crawley ziet er niet uit alsof hij genoeg geld heeft voor chantage.’

‘Misschien was het wel een fortuin voor twee adolescenten.’ Ryga vertelde wat Crawley hem en Daniels had verteld en voegde eraan toe dat Daniels Crawley’s huisje in de gaten hield.

‘Arme man. Ik hoop dat hij een beschutte plek heeft gevonden, anders is hij nu doorweekt.’

‘Risico van het vak,’ zei Ryga met een lach, en vervolgde toen serieuzer: ‘Maar misschien is het wel andersom en vond Crawley dat hij die jongens, nu mannen, kon chanteren omdat *zij* de gevangenen hadden vergiftigd. Hij beseft pas wat ze hadden gedaan toen hij die schets hier bij je tante zag. Hij herkende ze, maakte contact met een van hen of allebei en toen de man in de baai niet meewerkte, vermoordde hij hem, misschien zelfs als waarschuwing aan de andere man om te betalen. En als die andere man niet Sam Shepherd is, en Crawley hem niet ook heeft uitgeschakeld, dan lijken Crawley’s kansen om in leven te

blijven, zoals ik al eerder suggereerde, behoorlijk klein.’ Ryga raapte de foto en zijn hoed op. Hij wierp een blik op zijn horloge. ‘Crawley zou aan het werk moeten zijn in het hotel, en dat betekent dat Daniels hem daarheen gevolgd moet zijn.’

Rijdend in de Wolsely vertelde Ryga Eva over de schouw, zijn daaropvolgende gesprek met Wakefield en over de mogelijkheid van scheerlingvergiftiging.

‘Hoe konden die jongens van scheerling afweten?’ Eva draaide de oprijlaan van het hotel op. ‘En hoe konden ze weten hoeveel ze moesten gebruiken, of zelfs hoe ze het moesten gebruiken en wat de effecten zouden zijn? Het klinkt veel waarschijnlijker dat het Crawley was.’

Ryga gaf haar gelijk terwijl hij bij de ingang van het hotel stopte. Een verformfaaide, doorweekte Daniels stapte uit de bosjes en wurmde zich op de achterbank. De regen sloeg tegen het dak en de ramen van de auto.

‘Hij is niet uit het huis gekomen tot hij hierheen ging om te werken en niemand heeft hem bezocht,’ zei Daniels.

Ryga draaide zich om en overhandigde Daniels de uitvergroting. ‘Gaat er een belletje rinkelen?’

Daniels scheen met zijn zaklamp op de foto en schrok op. ‘Dat is de man in de baai,’ zei hij, wijzend naar de jongen die zowel Ryga als Eva hadden geïdentificeerd. ‘De ander komt me bekend voor, maar ik kan niet zeggen waarom,’ voegde hij er beduusd aan toe. ‘Iets aan hem...’ Zijn stem stierf weg. Ryga had hetzelfde gevoeld, maar hij kon evenmin zeggen wat hem getroffen had. Hij nam de foto terug, stopte hem in de binnenzak van zijn regenjas en stapte uit de auto. Eva volgde. Ze vroeg niet of ze hen mocht vergezellen en Ryga dacht er niet aan om het te verbieden. Hij stelde haar inbreng op prijs. Als Daniels nieuwsgierig was naar deze ongewone politieprocedure, gaf hij geen commentaar.

Crawley keek op van achter de receptie en schrok, voor er irritatie over zijn ronde trekken kroop. Ryga verontschuldigde zich voor het storen en zei dat ze zijn hulp nodig hadden bij het identificeren van de twee jongens die aanwezig waren bij de dood van de gevangene.

‘Welke twee jongens? Waar hebt u het over?’ zei Crawley.

‘Als u het niet erg vindt om deze foto te bestuderen van de schets van Prudence Paisley, die juffrouw Paisley hier voor ons vergroot heeft.’

Crawley greep met trillende handen naar zijn bril. Hij deed er even over om hem op te zetten en de foto te pakken, eerder alsof hij bang was voor wat hij te zien zou krijgen dan dat hij opzettelijk tijd rekte. Ryga hield hem zorgvuldig in de gaten en wist dat Eva en Daniels hetzelfde deden. Crawley keek verbaasd op. Zijn blik ging van Ryga naar Eva en toen weer terug naar Ryga.

‘Ik had geen idee dat hij er was. Hij heeft er nooit wat van gezegd en zijn vader ook niet,’ zei Crawley.

Hij? ‘Herkent u ze?’ vroeg Ryga terwijl hij zijn opwindning verborg. Hij voelde Eva’s en Daniels spanning.

‘Alleen die ene. Hij.’ Crawley wees naar de jongen die zowel Ryga als Eva hadden geïdentificeerd als de dode man in Church Ope Cove. Ryga merkte dat hij zijn adem inhield. ‘Dat is Leslie Burrows. Wat spookte hij daar uit?’

‘Wie is Leslie Burrows?’ vroeg Ryga, opgelucht en opgetogen dat ze nu een naam hadden. Hij hoopte dat het hem veel dichterbij het oplossen van de zaak zou brengen.

‘Leslie was de zoon van Roy Burrows, een gevangenenbewaarder. Hij en ik werkten samen.’

‘In 1920, toen die schets werd gemaakt?’ bemoeide Eva zich ermee.

‘Ja. De jongen zou in zijn vaders voetsporen treden, wat je deed, zoals ik al eerder tegen meneer Ryga zei. Hij was een goede jongen, stabiel, rustig. Ik vroeg me af of de baan

wel bij hem paste, maar uiteindelijk is hij er nooit aan begonnen.' Crawley fronste terwijl zijn gedachten dertig jaar teruggingen en Ryga kon zien dat hij zich probeerde te herinneren wat er was gebeurd. Niemand sprak. Er klonken zachte gesprekken uit de eetzaal toen er een deur open en dicht ging. Ryga hoopte dat ze niet gestoord zouden worden.

Even later sprak Crawley verder. 'Hij liep weg naar zee. Kwam nooit meer terug, schreef nooit meer naar zijn ouders. Brak zijn moeders hart. Leslie was enig kind en het licht van haar leven. Ze stierf een paar jaar later en Reg ging kapot, volgde haar in de dood, achttien maanden later. Heel verdrietig.'

Maar Leslie Burrows was teruggekeerd en hij had zich nu bij zijn dode ouders gevoegd.

Ryga zei: 'Weet u waarom hij naar zee wegliep?'

'Wilde niet in de gevangenis werken. Marjorie Burrows gaf haar man de schuld van het weggagen van haar jongen doordat hij bleef aandringen dat hij moest, en schuldgevoel en verdriet doodden Reg toen ze was heengegaan.'

Dat was niet waarom Leslie was weggelopen. Was hij bang geworden van wat hij had gezien? En wat was er met het andere kind gebeurd? Ryga vroeg Crawley opnieuw of hij hem herkende. Hij zwoer van niet. 'Is het Sam Shepherd?' drong Ryga aan.

'Geen idee.'

Was dat de waarheid? 'U kende Sam niet toen hij een kind was?'

'Ik kende hem nauwelijks als man, alleen wat ik van hem zag in The Quarryman's Arms voor hij in dienst ging.'

Sonia had hem verteld dat Sam op zijn tiende van Portland was vertrokken, dus Crawley vertelde mogelijk de waarheid. Maar er kon nog steeds iemand zijn die hem zou herkennen, iemand die goed was met gezichten, en hij wist wie dat kon zijn.

Uit Crawley leek niets meer te halen. Als hij Leslie Burrows in het hotel of rond de baai had gezien, had hij hem zeker niet herkend, tenzij hij natuurlijk loog. Buiten, schuilend in de auto, vroeg Ryga aan Daniels om zijn wacht te hervatten. 'Ik denk dat hij de waarheid spreekt als hij zegt dat hij de andere jongen niet herkent, maar misschien komt hij er nog op en denkt hij dat hij er munt uit kan slaan. Of hij kan de moordenaar onbewust vertellen dat hij de schets heeft gezien. Als hij dat doet wordt hij waarschijnlijk het volgende slachtoffer. Als iemand het hotel nadert, hou ze dan in de gaten. Kijk of Crawley naar buiten komt om ze te ontmoeten of dat hij praat met bezoekers die geen gasten zijn. Maar ga niet de confrontatie aan. Noteer alleen alle details die je waarneemt.'

Daniels stapte uit. Ryga zei dat hij Eva bij haar cottage zou afzetten. Hij ging terug naar het politiebureau van Portland. 'Ik moet het adres van agent Daneman hebben,' legde hij uit. 'Hij is de agent die volgens Crawley mee terugging naar de kust om vast te stellen dat de gevangene dood was. De jongens waren toen al vertrokken, maar Danemans wijk was de Grove en hij zou deze twee best kunnen herkennen en ons meer kunnen vertellen over Leslie Burrows. Ik denk dat het nu zeer waarschijnlijk is, gebaseerd op wat Crawley zei, dat Burrows wegliep naar zee en uiteindelijk ging werken in een diamantmijn, mogelijk in Australië, totdat hij in de positie was om zichzelf aan een aantal waardevolle roze diamanten te helpen. Als hij een greintje hersens had, wist hij van de Amsterdamse diamantslijpers en misschien had hij zelfs van Abramowski gehoord.'

'Hij nam de diamanten mee naar Amsterdam,' vervolgde Eva. 'Waar hij Sebastian Conrad ontmoette. Zou Conrad hem herkend hebben? Hij was een gevangene, Leslies vader een bewaarder.'

‘Wellicht. Of misschien ontdekten ze het toen ze over het verleden praatten. Abramowski sleep de diamanten en kreeg er een paar als betaling voor zijn diensten, maar omdat Hitler zijn smerige streken uithaalde en Abramowski een Poolse Jood was en Conrad waarschijnlijk ook een Jood, hoewel we dat niet zeker weten, moesten ze vluchten. Leslie Burrows hielp hen aan een overtocht. Hij had waarschijnlijk een tijdje aan boord van schepen gewerkt voor hij in Australië belandde.’

‘Zou hij met hen zijn teruggekeerd?’

‘Laten we dat aannemen. Abramowski stierf tijdens de reis, ofwel door ernstige zeeziekte, zoals de officiële doodsoorzaak was, ofwel door vergif.’

‘Toegediend door Leslie Burrows, die het eerder had gebruikt op de twee gevangenen.’

‘Maar zoals je al zei, hoe zou hij als kind van scheerling hebben geweten en hoe hij dat moest gebruiken?’

‘Misschien was het geen scheerling,’ zei Eva. ‘Je noemde de mogelijkheid dat Crawley vergif van de gevangenisarts had gepikt. Misschien kreeg Leslie Burrows’ vader een medicijn, dat in kleine doses veilig was, maar in grotere doses dodelijk kon zijn, en stal de jongen het van zijn vader.’

Ryga dacht hierover na terwijl hij stopte voor de cottage. ‘Waarom vergiftigde hij in 1938 niet ook Conrad op die terugreis naar Engeland?’

‘Misschien probeerde hij het, maar werd Conrad weer beter. Of misschien was Conrad blij met zijn buit en tevreden om terug te keren naar Weymouth en er een winkel te beginnen, terwijl Burrows, nadat hij Londen had bereikt, besloot om door te reizen per boot, naar Australië of Amerika...’ Ze dwaalde af. Ryga kon zien dat ze snel nadacht. ‘Natuurlijk!’ riep ze uit. ‘Daar had ik eerder aan moeten denken. Wat dom van me.’ Ze draaide zich om naar

hem te kijken, haar gezicht straalde. 'Leslie Burrows ging naar Amerika, naar Pennsylvania.'

'Omdat hij er als kind van gehoord had, want John Penn was de kleinzoon van William Penn, de man die Pennsylvania stichtte,' voegde Ryga eraan toe, terwijl hij terugdacht aan hoe verbluft de postbode was geweest dat iemand van Scotland Yard niet op de hoogte was van zo'n belangrijk feit. 'William Penns zonen, Thomas en Richard, waren ook eigenaar van Pennsylvania.' *Zet je aan het denken, nietwaar?* Nou, toen niet, maar nu wel.

Eva vervolgde: 'Tante Pru exposeerde twee maanden voor haar dood in de Pennsylvania Academy of Fine Arts in Philadelphia. Ze was erbij. Ze *moet* Burrows ontmoet hebben. Daar moet hij zich gevestigd hebben. Of misschien besloot hij toen hij over de tentoonstelling las dat hij erheen moest omdat er schilderijen van thuis waren.'

'Zou ze hem na al die jaren herkend hebben?'

'Dat hebben wij gedaan en we zijn geen kunstenaars, of in ieder geval ben jij dat niet voor zover ik weet, maar Pru zou direct hebben gezien dat hier voor haar een man stond die een van de jongens achter die rots was. Maar heeft hij de andere jongen voor haar geïdentificeerd?' Eva fronste, maar toen klaarde haar uitdrukking op. 'Dat moet wel, en Pru moet bij haar terugkeer contact gezocht hebben met die andere jongen, en daarom is ze vermoord. En zeg niet dat ze dat niet was of dat we dat niet zeker weten, want het is vrij duidelijk dat ze dat wel was. Het bevestigt dat deze jongen, deze man inmiddels, hier woont.'

'Niet per se. Misschien kwam hij naar Portland nadat hij van de schets hoorde. Maar waarom zou ze die andere jongen over de schets en over Leslie Burrows vertellen, als ze geloofde dat ze de gevangenen hadden vermoord en ze zichzelf in gevaar bracht?'

'Dat zou haar niet bang gemaakt hebben,' zei Eva

afwijzend. 'Misschien wilde ze dat ze het na al die jaren zouden toegeven. Of misschien vertelde Burrows haar dat ze onschuldig waren en dat Crawley dus de gevangenen had vermoord. Ze had Burrows kunnen vragen terug te keren om tegen Crawley te getuigen. Pru kon Crawley aangespoord hebben om te bekennen, maar Crawley, nadat hij hoorde dat de jongens die dag getuige waren geweest, nam contact met hen op en besloot hen en tante Pru te elimineren.'

'Dan kan de andere jongen nog steeds Sam Shepherd zijn en heeft Crawley ook met hem afgerekend, zoals ik eerder al zei. En nu denkt Crawley dat hij veilig is.'

'Ik ga een internationaal telefoongesprek aanvragen met de Pennsylvania Academy of Fine Arts. Het is daar nu ongeveer vier uur 's middags. Ik wil de curator van Pru's tentoonstelling spreken en een gastenlijst opvragen. Ik ga ook vragen of ze personeel hebben dat voldoet aan Leslie Burrows' beschrijving voor het geval hij een werknemer was en geen gast. Ik betwijfel of hij zijn eigen naam gebruikte.'

Ryga stemde toe. Hij zei dat hij na zijn gesprek met de agent bij haar terug zou komen. Hij reed zo snel hij kon naar het politiebureau, waar hij het adres van Daneman kreeg. Hij woonde in een politiewoning in Easton, niet ver van Eva's cottage. Crispin had geen dienst meer, dus hij hoefde niet uit te leggen waarom hij het adres wilde hebben, en daar was Ryga dankbaar voor. Hij haastte zich naar de politiewoning en hoopte maar dat Daneman gezegend was met een goed geheugen voor namen en gezichten.

HOOFDSTUK 27

RYGA WERD BINNENGELEID in een ijskoud, smetteloos opgeruimd voorvertrek dat rook naar boenwas en ontsmettingsmiddel door een vrouw met al even smetteloos haar, een keurig uiterlijk en een no-nonsense uitdrukking. Ze rook naar carbolzeep. Toen ze een paar minuten later haar man binnenliet – een grote man met een verweerd gezicht – zei hij meteen: ‘Kom, we gaan naar een warmere plek.’

Ryga stemde enthousiast toe. Terwijl Daneman hem naar een warme woonkamer met een knapperend haardvuur leidde, wierp mevrouw Daneman haar man een vernietigende blik toe. ‘Een inspecteur van Scotland Yard moet geen longontsteking krijgen, moeder,’ zei hij opgewekt. Ik weet zeker dat de inspecteur wel een kop thee lust.’

‘Dat zou zeer welkom zijn, als het niet te veel moeite is, mevrouw Daneman.’

Ze smolt. Haar lach was breed en warm. ‘Helemaal niet, inspecteur. Laat me uw hoed en jas aannemen, dan hang ik ze voor u op.’

Hij gaf ze aan en ze ging naar de keuken met een laatste

afkeurende blik op haar man. Daneman zette de radio uit en gebaarde Ryga plaats te nemen bij het vuur, dat alarmerend knalde en knetterde. Ryga was blij dat er een scherm voor stond. Hij wilde niet eindigen met schroeiplekken op zijn broek zoals in het tapijt ervoor.

Daneman reikte naar een pijp op de schouw. 'Vindt u het erg, meneer?'

'Ga je gang.'

'Mag ik u een sigaret aanbieden?'

Ryga schudde zijn hoofd en wachtte tot Daneman zijn pijp aan de gang had voor hij de foto uit zijn jaszak haalde. 'Ik wil dat je heel goed naar deze foto kijkt en me vertelt of je een van beide jongens herkent.'

Daneman bestudeerde de schets. Ryga kon het gerammel van serviesgoed uit de keuken horen.

'Dat is Leslie Burrows,' verklaarde Daneman stellig en lichtelijk triomfantelijk, alsof hij geslaagd was voor een test. Hij wees naar de jongen die Crawley had geïdentificeerd. Geen van beiden had Burrows herkend van de foto van de dode man in de krant, en in Danemans geval van de politiefoto's die circuleerden, maar misschien was dat omdat ze de jongen helemaal waren vergeten.

'Wat weet je nog van hem?' vroeg hij.

'Stil kind, liep weg naar zee, kon de gedachte niet verdragen om met zijn vader in de gevangenis te werken.'

Dat had Crawley ook gezegd. 'Hoe weet je dat?'

'Hij liet een briefje achter voor zijn ouders, kort en niet zo lief. "Ben naar zee, probeer me niet te vinden."'

'En hebben ze het geprobeerd?'

'Zijn vader wel. Hij deed navraag bij Weymouth Quay maar niemand had Leslie Burrows aangenomen of hem aan boord van een schip gezien. Hij was evenmin bij de trein- of busstations gezien. Roy, zijn vader, vroeg me ernaar te kijken maar er was niets dat ik kon doen.'

Ryga was een andere mening toegedaan, maar hij liet het erbij. ‘Is die andere jongen Sam Shepherd?’

‘Goeie hemel, nee. Shepherd was een kwaadaardig, vechtlustig onderdeurtje, met een gezicht als een fret, en lui. Sluw ook.’

‘Weet je zeker dat hij het niet is?’

‘Volstrekt. Ik heb hem een of twee keer een oorvijs moeten geven omdat hij in de problemen kwam, stelen en een grote mond opzetten. Ik was een jonge agent toen het gezin naar Weymouth vertrok. Het was een slechte dag toen hij terugkwam en Sonia Miles verliefd op hem werd. Ik hoopte dat ze nooit met hem zou trouwen, maar dat deed ze toch, tegen de zin van haar vader, maar hij kon zien dat hij het haar niet uit het hoofd kon praten en hij was ziek. Ze trouwden heel snel nadat hij stierf. Shepherd was een nietsnut – liet al het harde werk aan Sonia over zodra haar vader stierf. Bleek geen spat veranderd, hoewel ik dat niet zou moeten zeggen, aangezien hij bij Duinkerken gedood werd.’

‘Dat werd hij niet.’

Daneman verstarde met de pijp halverwege zijn mond. De fluitketel in de keuken begon te fluiten, maar werd op het hoogtepunt onderbroken.

Ryga zei: ‘Hij kwam terug uit Duinkerken en leeft sindsdien van rijke weduwen.’

‘Nou, wat zeg je me daarvan! Geen spat veranderd, hè? Weet Sonia het?’

‘Inmiddels wel, en ik hoef je niet te zeggen, agent, dat dit niet verder gaat dan deze kamer.’

Hij knikte ernstig.

Ryga vervolgde: ‘We dachten dat Shepherd misschien het lijk in de baai was, maar hij is het niet.’ Maar zou Shepherd de moordenaar kunnen zijn en niet Crawley? Ryga herinnerde zich wat Wakefield en hij hadden

besproken over de doodsoorzaak – dat ze op zoek waren naar een moordenaar die geruisloos en snel kon doden, iemand die getraind was om dat te doen. Shepherd had in het leger gezeten. ‘Was Shepherd bevriend met Leslie Burrows?’

Voor de agent kon antwoorden verscheen mevrouw Daneman met de theepot en het beste servies. Ze schonk beiden thee in en zette het bord met drie Rich Tea-biscuits tussen hen in op een tafeltje vlak bij haar man. Hij glimlachte als dank terwijl Ryga de zijne uitdrukte en ze vertrok.

‘Ik weet niet of je het vriendschap kunt noemen, maar ze zaten samen op school,’ ging Daneman verder. ‘Tot Shepherd op zijn elfde verhuisde. Hij was een pestkop. Hij pestte Burrows en moedigde sommige andere jongens aan dat ook te doen. Maar dat veranderde toen Leslie met die andere jongen begon om te gaan.’

‘Welke andere jongen?’ vroeg Ryga.

‘Die op de foto met hem.’

Ryga had hem kunnen omhelzen en door elkaar kunnen schudden. Waarom had hij dat niet meteen gezegd? Hij bedwong zijn ongeduld door aan zijn thee te nippen en zijn mond bijna te schroeien. ‘Weet je wie hij is?’

‘Nee,’ kwam het teleurstellende antwoord. ‘Hij kwam niet uit de buurt. Hij kwam naar Portland voor de zeelucht vanwege zijn slechte gezondheid – zwakke longen. Niet verwonderlijk als je in Londen woont, met al die rook en smog, als ik zo vrij mag zijn, inspecteur.’

‘Ik ben het met je eens,’ antwoordde Ryga terwijl zijn gedachten naar inspecteur Crispin flitsten, die aan astma leed en in Londen had gewoond met zijn vader, een politieagent.

‘Hij was een jongen met blond haar, sprak netjes, was slim. Weet niet zeker wat hij in Leslie zag, maar Leslie ging

overal met hem mee zolang hij hier was, wat als ik het me goed herinner niet lang was. Leslie aanbad hem. Eerste echte vriend die het joch ooit had.'

'Pestten de andere jongens die vreemde niet?'

'Nee, want zoals ik al zei was hij hier niet lang. Hij ging niet naar school. Het was Pasen en schoolvakantie.'

'Hoe heeft Leslie Burrows hem dan ontmoet?'

'Door de gevangenis. Leslie Burrows kwam naar de gevangenis om zijn vader op te halen van zijn werk en de andere jongen verbleef daar, bij de directeur en zijn vrouw. Ik denk niet dat hij familie was, hij was de zoon van een vriend van de directeur.'

Eindelijk begonnen de stukjes in elkaar te passen. Maar Ryga wist niet zeker of hij ze wel mooi vond.

'Leslie liep weg van huis voordat de andere jongen vertrok, maar niet lang daarvoor. Hoe heette hij nou toch? Niets voor mij om dat te vergeten.'

'Misschien komt het nog terug,' zei Ryga, terwijl hij in stilte wenste dat het zo zou zijn.

'Ik moet Leslie over hem hebben horen praten. Leslie was een beetje traag van begrip, niet achterlijk, begrijpt u, maar hij leek veel na te denken, was gesloten, en de andere jongen was een buitenstaander, dus het zat erin dat ze naar elkaar toe trokken.'

'Als Leslie verlegen en gesloten was, paste weglopen naar zee dan wel bij hem?'

Daneman haalde zijn schouders op.

'Heeft hij geld meegenomen?'

'Wat munten die zijn moeder in de pot op de schouw had gestopt. Hij zal er niet ver mee gekomen zijn.'

Maar dat was hij wel, omdat Ryga geloofde dat Leslie Burrows Australië had bereikt. Misschien was hij een verstekeling op die eerste boot of misschien had de kapitein hem zonder vragen meegenomen en was het

schip al afgevaren tegen de tijd dat er alarm werd geslagen.

Daneman trok bedachtzaam en plechtig aan zijn pijp, die een sissend, borrelend geluid maakte.

‘Heb je Leslie’s vriend, deze jongen, verhoord?’ vroeg Ryga.

‘Nee. Tegen de tijd dat ik er aan toe kwam, was hij al terug naar Londen.’

Ryga herinnerde zich Crawley’s opmerking dat Conrad sieraden maakte voor de vrouw van de directeur. Had Conrad de jongen ontmoet? Had hij zijn naam gekend en wist hij wat er dertig jaar later van hem geworden was? Het was mogelijk, want Conrad was vermoord. Ryga kon de gevangenisautoriteiten om de naam van de directeur en zijn vrouw vragen en contact met hen opnemen om de naam van de jongen te achterhalen, maar dat zou allemaal tijd kosten en er was een kans dat de directeur en zijn vrouw overleden waren of het zich niet konden herinneren.

‘En je weet nog steeds zijn naam niet?’ vroeg Ryga met enige wanhoop.

Danemans gezicht vertrok van concentratie. Hij legde zijn pijp neer. ‘Misschien schiet het me zo te binnen.’

Ryga hoopte het van harte. Misschien had Daneman meer aansporing nodig. ‘Weet je nog dat je door Crawley werd opgeroepen om het strand te bezoeken waar een gevangene ziek was geworden en gestorven?’

‘Ja. Crawley was in alle staten, niet zo verwonderlijk natuurlijk. Hij had de gevangenen maar een paar minuten alleen gelaten en toen hij terugkwam was een van hen hartstikke dood. Lag op zijn buik en zijn medegevangene was met stomheid geslagen van afschuw.’

‘Was er nog iemand anders op dat strand? Heb je iemand gehoord of gezien?’

‘Nee. In ieder geval niet op het strand.’

Ryga spitste zijn oren.

‘Leslie en zijn vriend waren op het klifpad. Ze zagen me naar hen opkijken en gingen ervandoor.’ Daneman pakte een biscuit en doopte hem krachtig in zijn thee voordat hij de helft in zijn mond stopte. Hij doopte de tweede helft van de biscuit en zei: ‘Gek genoeg was dat het laatste wat ik van Leslie zag. Daar heb ik nooit bij stilgestaan. Maar nu u het zegt, ik denk niet dat iemand, behalve misschien zijn ouders, hem vanaf die dag tot nu gezien heeft.’

‘Dat hebben ze wel. Onlangs nog,’ zei Ryga. ‘Leslie Burrows is de dode die gevonden is in Church Ope Cove.’

Daneman pauzeerde met zijn biscuit in zijn hand, die langzaam in de thee plofte. ‘Asjemenou. Wel, wel. Leslie kwam terug naar huis. En u denkt dat Sam Shepherd hem vermoord kan hebben? Ik zou niet weten waarom Shepherd dat zou doen, tenzij Leslie hem herkende en hij moest voorkomen dat Leslie iemand zou vertellen dat Shepherd nog leefde en een deserteur was.’

‘Leslie Burrows had diamanten.’

Daneman zette grote ogen op en hij floot zachtjes. ‘Dan zou Shepherd uw man kunnen zijn. Ik zou er niet van opkijken als hij van een dode stal, en ja, ik wil wel geloven dat hij in staat is tot moord. Maar ik zou zweren dat Shepherd niet op die foto staat, maar die andere jongen. Als ik vragen mag, meneer, waar komt die foto vandaan?’

‘Het is een deel van een schets uitgevoerd door Prudence Paisley.’

‘Ach, mevrouw Paisley,’ zei hij warm. ‘Een zeer pittige dame.’

‘Dit,’ zei Ryga terwijl hij de volledige foto overhandigde, ‘is een foto van het origineel. Het werd geschetst op de dag dat de gevangene stierf in de baai.’

‘Dat is Crawley.’ Hij keek verbijsterd op. ‘Maar dat wil

zeggen dat die jongens daadwerkelijk aanwezig waren toen de gevangene stierf.'

'Inderdaad.'

'Ik dacht dat ze toevallig langs het klifpad waren gekomen. Crawley heeft nooit gezegd dat ze daar waren.'

'Hij beweert dat hij het niet wist.'

'De andere gevangene heeft ze ook nooit genoemd.'

'Hij wilde ze waarschijnlijk geen problemen bezorgen.'

Maar had hij het tegen Crawley gezegd en had Crawley hem opgedragen om te zwijgen? Misschien had de andere gevangene het ook gezegd toen hij stervend in zijn cel lag. Maar niemand luisterde en misschien dachten ze dat hij zijn medegevangene had vermoord.

Er klonk gerammel van pannen uit de keuken. Ryga was er zeker van dat mevrouw Daneman had geluisterd. 'Kende uw vrouw Leslie Burrows?'

'Toen waren we nog niet getrouwd, maar ja, ze kende de familie Burrows. Mary's vader was ook een bewaarder.'

Dan had hij haar bij het gesprek moeten betrekken, dacht Ryga. 'Misschien herinnert zij zich de naam van die andere jongen.'

Daneman leek daar niet zo zeker van, maar hij liep naar de keuken en riep haar binnen. Tyga stond op en legde snel uit dat hij onderzoek deed naar Leslie Burrows en zijn vriend in 1920. Ze keek hem strak aan en trok zijn redenen niet in twijfel, ofwel omdat ze een heel goede echtgenote van een politieman was, ofwel omdat ze elk woord van hun gesprek had gehoord.

'Dit is de jongen.' Hij liet haar de vergrote foto zien. 'Weet u zijn naam nog?'

'Alleen dat het Chris was. Ik hoorde Leslie naar hem roepen.'

'Zoals in Christian of Christopher?'

Ze haalde haar schouders op.

‘Heeft uw vader het niet gehad over de jongen die met Pasen 1920 bij de directeur en zijn vrouw logeerde?’

‘Als hij dat deed, is het langs me heen gegaan. Het spijt me dat ik u niet kan helpen, inspecteur.’

Maar misschien had ze dat wel, hoewel het mogelijk was dat mevrouw Daneman Leslie verkeerd had verstaan. Het kon een bijnaam zijn of een verkorte versie van een achternaam. Hij vroeg agent Daneman of de jongen hem deed denken aan iemand die hij op het eiland had gezien, of iemand die hij kende. Danemans gezicht vertrok een paar seconden terwijl hij de foto bestudeerde. Na een paar tellen aan zijn pijp te hebben gelurkt zei hij: ‘Nu u het zegt, hij komt me bekend voor, maar ik kan niet zeggen waarom of aan wie hij me doet denken.’

Ryga reed terug naar Eva, zijn hoofd vol van wat hij had geleerd. Hij was op zoek naar een jongen die in 1920 in Londen had gewoond, wiens vader de gevangenisdirecteur had gekend. Was er een relatie met de Gevangeniscommissie of was hij een ambtenaar of misschien een politieman? Crispins vader was een Londense politieman geweest. En brigadier Braybourne had hem verteld dat Crispin aan astma leed. Was Crispin naar Portland gestuurd in de hoop dat de zeelucht hem zou genezen?

Wat was in 1920 de behandeling voor astma geweest? Ryga had een paar jaar geleden een verdachte gehad die eraan leed en ze hadden de politiedokter erbij moeten halen. Hij pijnigde zijn hersenen en herinnerde zich wat die had gezegd. Er was een soort medicijn dat in een elektrische vernevelaar werd gebruikt. Epinefrine, dat was het, maar de dokter had hen een lezing gegeven over medicijnen door de eeuwen heen en er kwam er nu een bij hem op – de plant belladonna, ook aangeduid als wolfskers of dodelijke nachtschade, die een geneeskrachtige werking had, maar

ook giftig kon zijn en verlamming, coma en ademhalingsstilstand kon veroorzaken. De dokter beweerde dat er een oud astmamiddel uit India was dat eind negentiende eeuw populair was geworden, waarbij de rook van stramonium, lobelia en belladonna werd ingeademd.

Kon Crispin Burrows en Conrad vermoord hebben? Ryga dacht het niet graag, maar hij wist dat het mogelijk was. Crispin had een positie en een carrière te beschermen. En hoewel Daneman de jongen niet positief kon identificeren als Crispin, kwam dat omdat hij de jongen hooguit een paar keer had gezien en ver terug in 1920.

Toen Ryga voor de cottage stopte, dacht hij aan Crispins smalle gelaatstrekken die hem bestudeerden aan de andere kant van het bureau in zijn kantoor en aan die van de jongen op de schets. Daneman had gelijk – er was beslist iets bekends aan het kind. De zoon van een politiemann zou gehoord hebben over de zaken van zijn vader, waaronder dood door vergiftiging. Hij was een slim kind geweest, met misschien zelfs een minachting voor gevangenen die hij mogelijk van zijn vader had meegekregen, en was nieuwsgierig genoeg geweest om te kijken of het vergif waarover hij had horen praten echt dodelijk was.

Ryga haalde diep adem en stapte uit. Hij wist dat hij hier bewijs voor nodig zou hebben, want Crispin zou nooit bekennen. Ryga wist niet zeker of hij het kon krijgen. Tenzij hij Crispin zou betrappen bij het tot zwijgen brengen van Crawley.

Je treedt in de voetsporen van je vader, hè? De woorden beschimpten Ryga terwijl hij op Eva's deur wilde kloppen, maar die zwaaide open voor hij dat kon doen. Haar gezichtsuitdrukking zei hem dat ze iemand van de Pennsylvania Academy of Fine Art te pakken had gekregen en dat ze nieuws had.

'Leslie Burrows kwam in november 1938 aan in

Philadelphia, Pennsylvania en vestigde zich daar. Tenminste, dat deed een rijke Engelsman genaamd Luke Bordon. Hij had zijn rijkdom in het buitenland verdiend in de diamantwinning en had een passie voor kunst. Hij werd een weldoener van de academie. Een rustige, bedachtzame vrijgezel en een zeer gulle weldoener. Hij was op de tentoonstelling van tante Pru. Hij was zelfs een hoofdsponsor. Hij verliet Amerika een maand geleden om naar Engeland te komen. Hij zei dat het onwaarschijnlijk was dat hij zou terugkeren. Wist hij dat hij kon worden gedood?’

‘Als hij contact had opgenomen met de andere jongen, ja. Agent Daneman zegt dat het niet Sam Shepherd is. Misschien vond Leslie Burrows het tijd om op te biechten wat hij en de andere jongen in 1920 hadden gedaan en besepte hij dat hij er de prijs voor moest betalen. De schouwtoonde aan dat hij leed aan een ongeneeslijke ziekte en dus niets te verliezen had. Ik denk dat Burrows van plan was alles aan jou op te biechten bij John Penn’s Bath, maar hij zag Sam en Sonia op de ontmoetingsplaats. Misschien heeft hij jou zelfs zien aankomen en vertrekken. Hij ging omlaag naar de baai, maar zijn moordenaar was hem gevolgd naar John Penn’s Bath en vervolgens naar de kust. Of misschien had Burrows al met hem afgesproken in de baai, later, nadat hij je alles verteld zou hebben. Misschien had hij zelfs een bekentenis geschreven om aan jou te geven voor als er iets met hem zou gebeuren, die zijn moordenaar van het lichaam heeft gestolen. Als Burrows wist of vermoedde dat je tante was vermoord, moet hij hebben geweten dat hij ook kon worden gedood.’

‘Misschien dacht hij dat hij de andere man kon verslaan in een gevecht.’

Als hij zich herinnerde dat hij slungelig was en aan astma leed, dan wel, dacht Ryga. ‘Als ik me niet vergis,’ zei

hij, 'is Crawley ook in gevaar, want ik geloof dat hij de andere jongen heeft herkend. Ik heb net vernomen dat de jongen tijdens de paasvakantie bij de gevangenisdirecteur en zijn vrouw verbleef omdat Londen niet goed voor zijn gezondheid was. Zodra Crawley Leslie Burrows op de foto herkende wist hij de identiteit van het andere kind, en hij heeft contact met hem gelegd. Neem je camera mee. Ik denk dat Crawley misschien een rendez-vous met de moordenaar heeft afgesproken en ik weet waar.'

'John Penn's Bath.'

'Ja.'

HOOFDSTUK 28

HET WAS NET na half twaalf toen Crawley aan de achterkant van het hotel tevoorschijn kwam en door de tuinen in de richting van de bomen liep. Ryga kon zijn lijvige gestalte gemakkelijk onderscheiden in het licht van een zwakke en vluchtige maan en van de zaklamp die Crawley droeg.

Ryga hield zijn eigen zaklamp laag en leidde Eva en Daniels door de tuinen. Hij bleef ver achter Crawley en drong er bij de anderen op aan om stil te zijn. Ryga's hartslag ging tekeer, net als die van hen. In het schemerige licht zag hij Eva's gezichtsuitdrukking. Die was zoals hij verwachtte – serieus, geconcentreerd, alert. Haar slanke lichaam bewoog sluipend, stil en met grote behendigheid. Ze was net een kat, dacht hij. Door haar oogde Daniels onhandig – hijzelf waarschijnlijk ook. Dit was zeker geen kinderspel voor haar, maar lang niet zo dodelijk als de fotoreportages die ze had ondernomen. En als ze vastbesloten was om haar carrière als oorlogsfotograaf voort te zetten, waar hij niet aan twijfelde, zou ze binnenkort verwikkeld zijn in het bittere conflict in Korea. Zijn maag draaide zich om bij de gedachte, maar hij duwde hem haastig weg. Dit was noch de tijd noch de plaats om over

zulke dingen na te denken. Hoewel ze een burger was en hij uiteindelijk verantwoordelijk was voor haar veiligheid en welzijn, had hij het volste vertrouwen in haar en dat was een geruststellende gedachte. Hij wist dat ze zich kon redden.

Gelukkig was de regen opgehouden, maar de grond was drassig. Hoewel dit hun voortgang belemmerde, hielp het ook hun bewegingen te dempen. De bomen en struiken druppelden water op hen. Vanuit Eva's cottage had hij politiebureau Portland gebeld om hulp te vragen. De brigadier van dienst had het toegezegd en Ryga had aangedrongen op stilte en heimelijkheid. Hij had ook vernomen dat inspecteur Crispin er niet was. Ryga had dat ook niet verwacht. Zijn dienst was al uren geleden afgelopen. Maar zou de brigadier van dienst zijn leidinggevende bellen en hem vertellen wat er aan de hand was? Ryga wist dat hij dat zou doen. Crispin zou expliciete instructies hebben achtergelaten om volledig op de hoogte te worden gehouden van de orders van de Yard-man.

Hij gebaarde hun te stoppen toen ze binnen gehoorsafstand kwamen, iets links van de ruïne waar Ryga eerder had opgemerkt dat er goede dekking was. Crawley stond boven het bad en scheen er met zijn zaklamp in. Ryga kon er niet in kijken. Hij wist echter wel dat de moordenaar er al was.

Crawley baande zich een weg naar beneden en terwijl hij dat deed gebaarde Ryga naar Eva en Daniels om naar voren te komen, één aan elke kant, maar uiterst voorzichtig. Het geluid van een brekende twijg zou de twee mannen waarschuwen en alles verpesten, hoewel het even zou duren voor ze uit het gat waren geklommen.

Ryga hield zijn adem in en voelde dat zijn metgezellen hetzelfde deden. Ze waren nu dichtbij genoeg om het gesprek te horen en Ryga kon de twee mannen zien.

‘Nou, wat denk je te bereiken door me hier midden in de nacht naar toe halen?’ klonk het kortaf.

Crawley zei: ‘Ik weet wat er in 1920 is gebeurd met die gevangene op het strand. Maak je niet druk, ik heb inspecteur Ryga niets verteld. Ik heb gezegd dat ik niet wist wie je was. Ze hebben een foto van een schets die Prudence Paisley maakte van de gevangenen en mij, met jou en Leslie Burrows erop. Ik vertelde hun dat ik Burrows herkende, maar jou niet. Ik heb ze niet verteld dat jij en Leslie Burrows die mannen vergiftigd hebben.’

‘Ik weet niet waar je het over hebt.’

‘De politie zal geïnteresseerd zijn als ik ze vertel dat jij Leslie Burrows hebt vermoord omdat hij terug was op Portland.’

‘Wat wil je?’ kwam het harde antwoord, elke schijn van onschuld was weg.

‘Een fooi, dan vertrek ik. Ik ben deze plek goed zat – het weer is rampzalig voor mijn reuma. Ik wil ergens heen waar het warmer en droger is, Spanje misschien. Je kunt het je veroorloven.’

‘Het kan wel even duren voor ik het geld heb.’

‘Ik kan wel een paar dagen wachten.’

Dwaas, dacht Ryga. Crawley zou dood zijn, of dat zou het geval zijn zonder hun tussenkomst.

‘Oké. Ik zie je hier over twee dagen met het geld.’ Hij draaide zich om, maar duwde Crawley van zich af, waardoor de zaklantaarn viel. In een flits zag Ryga wat er stond te gebeuren – hetzelfde als met Leslie Burrows. Toen Crawley instinctief boog om de zaklamp op te rapen, ging de hand van de moordenaar in zijn zak, maar voordat hij de spuit in Crawley’s nek kon steken, was Ryga op hem gesprongen.

De moordenaar viel op de grond met Ryga boven op hem. De spuit schoot over de grond en binnen een paar seconden had Ryga de handen van de man achter zijn rug

en de handboeien om. Hij trok hem overeind terwijl Eva een foto nam.

‘Goed werk, Ryga, ik heb een fantastische foto waarop je jezelf naar hem lanceert.’

‘Ik hoop dat je die niet aan de kranten gaat verkopen,’ zei Ryga benauwd.

‘Nee, die is voor mijn privécollectie.’ Hij beantwoordde haar glimlach.

‘Wat is er nou aan de hand? Ik heb niets gedaan,’ protesteerde Crawley terwijl Daniels hem ook handboeien omdeed.

‘Het achterhouden van essentiële informatie volstaat,’ zei Ryga. Hij ving het geluid op van voetstappen in het kreupelhout. Dat was goede timing. Ryga haalde zijn zakdoek uit de zak van zijn regenjas en raapte de spuit op.

Twee politieagenten kwamen in beeld en naast hen, met de gebruikelijke chagrijnige frons op zijn magere gezicht, stond inspecteur Crispin. Crispin was niet de enige die in de voetsporen van zijn vader was getreden. Hij was niet de enige die in 1920 in Londen had gewoond. En hij was ook niet de enige met verstand van vergif. De man die veilig geboeid en met kalm zelfvertrouwen naar Ryga keek was de andere.

Kapitein-chirurg Kit Wakefield.

HOOFDSTUK 29

WOENSDAG

HET WAS IETS na half acht toen Ryga 's ochtends voor Eva's cottage werd afgezet. De deur ging al open voor hij uit de auto was gestapt. Ze zag er net zo moe uit als hij zich voelde en hij vermoedde dat ze nauwelijks geslapen had – misschien was ze niet eens naar bed gegaan. Hij in ieder geval niet. Hij had de nacht doorgebracht in een verhoorkamer met kapitein-chirurg Christopher Wakefield. Wakefield had de bijnaam Kit aangenomen toen hij bij de marine kwam, had hij gezegd. Wakefield had de gaten in Ryga's onderzoek ingevuld, niet dat het er veel waren, maar Wakefield leek graag van dienst willen te zijn. Het leek hem helemaal niet te storen dat hem een halsmisdaad ten laste werd gelegd. Maar met zijn arrogantie – of was het ijdelheid? Misschien kwam het op hetzelfde neer – meende Wakefield waarschijnlijk dat hij er mee weg zou komen.

'Koffie en ontbijt,' zei Eva toen ze hem begroette, en ze leidde Ryga naar de keuken. Ze overstelpte hem niet met vragen. Sterker nog, ze bleef zwijgen, en daar was hij heel dankbaar voor. Het was niet dat hij zijn gedachten op een rijtje moest zetten, hij was alleen erg hongerig en moe. Koffie en eten zouden hem nieuwe energie geven.

Terwijl hij toekeek hoe ze een makreel bakte, fladderden zijn gedachten heen en weer tussen de slanke, blonde Eva en de donkerharige, weelderige Sonia Shepherd. Twee vrouwen zo verschillend in uiterlijk en persoonlijkheid, de eerste openhartig, zelfverzekerd, ontspannen, professioneel met een succesvolle carrière en een hang naar gevaar. De laatste was ogenschijnlijk sociaal, maar Ryga wist dat dat een act was die werd opgevoerd voor de klanten van The Quarryman's Arms zodat zij en haar zoon konden rondkomen. Sonia was even sterk en vastberaden als Eva, maar achter het ogenschijnlijke zelfvertrouwen zat een diepe onzekerheid en leegte die in hem weerklank vond. Zijn gevoelens voor beide vrouwen waren verwarrend en daarom was hij geïrriteerd over zichzelf. Binnenkort zouden ze allebei uit zijn leven verdwenen zijn en dat speet hem. Eva zou naar Korea gaan en Sonia was getrouwd met Sam Shepherd, die op een gegeven moment door de politie zou worden opgespoord, dus zijn wensen speelden geen rol. Later vandaag zou hij terugkeren naar Londen.

Zijn gedachten keerden terug naar Wakefield toen Eva het bord met vis en een kop koffie voor hem neerzette. Ze nam plaats op de stoel tegenover hem en liet hem zijn ontbijt opeten. Pas toen hij klaar was, sprak ze eindelijk.

Heeft Wakefield Pru vermoord?

'Ja.'

'Hoe?'

'Op dezelfde manier waarop hij Burrows en Conrad vermoordde, alleen bij Pru vermomde hij het niet met een messteek omdat dat een onderzoek zou veroorzaken en hij moest het op een natuurlijke dood laten lijken. Hij injecteerde haar, Burrows en Conrad met een enorme dosis insuline – dezelfde methode die hij wilde gebruiken bij Crawley. Het was makkelijk genoeg voor hem om insuline te krijgen van het hospitaal en, zoals je waarschijnlijk weet,

veroorzaakt een overdosis een insulineshock, wat resulteert in een snelle hartslag, oppervlakkige ademhaling, coma en de dood. Vervolgens stak hij zowel Burrows als Conrad in de nek om de injectiewond te verhullen en natuurlijk wist hij als arts precies waar hij moest steken om uitwendige bloedingen te voorkomen. Hij wist toen nog niet dat hij het verzoek zou krijgen om de schouwen te doen. Dat was een extra bonus. Hoe dan ook, een grote dosis insuline is heel moeilijk op te sporen. In feite is het praktisch onmogelijk, vertelde Wakefield me, tenzij het weefsel in muizen wordt geïnjecteerd en de muizen alle symptomen van een insuline-overdosis vertonen.'

‘Heeft hij dat getest?’

‘Dat heeft hij niet toegegeven, maar daar heeft hij in zijn carrière genoeg gelegenheid voor gehad. Bij je tante nam hij het risico dat de dokter de plek in haar nek niet zou vinden, maar die was er ook niet naar op zoek. Er was geen bewijs van braak, niets gestolen. Prudence Paisley verloor gewoon het bewustzijn en stierf, en zoals je zei, er was niet eens een schouw.’

Eva nipte aan haar koffie. ‘En de gevangenen? Hoe zijn die gestorven? Wakefield kon toen nog geen insuline hebben gehad. Hij was nog maar een kind.’

‘Nee, maar zijn vader was dokter aan de London School of Tropical Medicine, dus hij zou daarvan geweten hebben en van andere gifstoffen. Bij de gevangenen gebruikte hij echter akoniet.’

‘Van de plant monnikskap. Waarom heb ik daar niet aan gedacht?’ zei ze. ‘Het is een heel gewone moestuinplant. De bladeren lijken op peterselie en de wortels op mierikswortel, en het bevat een gif als je het via de mond binnenkrijgt.’

‘Ja. De vrouw van de directeur was haar tuin aan het herinrichten, zoals Crawley ons vertelde. Daarom moest de

werkploeg naar de kust om spullen te verzamelen voor haar nieuwe tuin met strandthema. Ze moest wat planten verplaatsen om ruimte te maken, waaronder monnikskap. De tijd om ze te verplanten is de lente, dus april leek haar ideaal. Ze liet de jonge Wakefield zien hoe hij de kwetsbare wortels voorzichtig uit elkaar moest trekken en de wortelkronen net onder het oppervlak moest herplanten, terwijl ze hem doorzaagde over hoe giftig de planten waren.’ Ryga herinnerde zich hoe Wakefield dit koel had doorgegeven, klinisch. ‘Wakefield werd hierdoor geïntrigeerd. Hij belde zijn vader om ernaar te vragen en kreeg te horen dat een grote dosis, als die via de mond wordt ingenomen, vrijwel meteen kan doden. Het wordt geabsorbeerd door het maagdarmkanaal en tast het centrale zenuwstelsel aan, waardoor de spieren verlamd raken, inclusief de hartspieren.’

‘Dus hij groef wat van de plant op en deed het ergens in?’

‘Niet in een drankje, zoals ik eerder dacht, maar in wat Dundecake die de vrouw van de gevangenisdirecteur had gemaakt. Leslie Burrows bood de gevangenen elk een stuk cake aan, niet wetende dat Wakefield de brokkelige stukken met akoniet had vermengd.’

‘En voor hen moet het een geweldige liefdadigheid hebben geleken, en natuurlijk een luxe.’

‘Ja. Wakefield, altijd nieuwsgierig, had de doses gevarieerd. Het ene stuk cake bevatte een enorme hoeveelheid van de plant, het andere minder. Een doodde de gevangene vrijwel onmiddellijk, terwijl het bij de andere langer duurde voor hij stierf. Zijn symptomen moeten een brandend en tintelend gevoel in de mond geweest zijn, gevolgd door gevoelloosheid van tong, keel en gezicht.’

‘Dat legde hem het zwijgen op. Geen wonder dat de arme ziel niets zei. Dat kon hij niet.’

‘En hij zou waarschijnlijk overgegeven hebben in zijn cel voordat zijn ademhalingsspieren verlamd raakten en daarna zijn hartspieren. Bij een schouw zijn er alleen sporen van verstikking, maar in hun geval was er natuurlijk geen schouw.’

‘En Wakefields vader heeft het nooit vermoed?’

‘Wakefield zei van niet, maar ik ben er niet zo zeker van. Hij was door zijn vader voor de paasvakantie naar de gevangenisdirecteur en zijn vrouw gestuurd, volgens Wakefield voor zijn gezondheid. De Londense smog maakte een ziekelijk kind van hem. Hij had op zijn kostschool in Surrey kunnen blijven, maar zijn vader vond dat ongepast en haalde hem eraf.’

‘Waarom?’

‘Ik heb alleen Wakefields versie en wat ik heb afgeleid uit zijn persoonlijkheid en wat er met die gevangenen is gebeurd. Hij was een heel leergierige en zeer intelligente tienjarige. Hij vond de mensen op zijn school beneden zijn stand en maakte zich niet geliefd bij hen.’

‘Hij werd gepest.’

‘Mogelijk, of hij was de pestkop en had problemen veroorzaakt bij de andere jongens op school. Toen hij op Portland aankwam herkende hij iemand die gepest werd – Leslie Burrows. Wakefield cultiveerde hem. Burrows werd Wakefields slaaf. Hij zou alles doen voor zijn nieuwe vriend. Wakefield droeg Burrows op de gevangenen de cake te geven zodra Crawley uit het zicht was. Burrows geloofde altijd dat hij de gevangenen had gedood, en dat was ook zo, maar alleen omdat hij was misleid. Hij had geen idee dat de taart een dodelijk gif bevatte. Toen hij zag wat er gebeurde werd hij doodsbang en vluchtte naar zee. Wakefield zei dat zijn vader van de tyfusuitbraak hoorde en hem uit Portland weghaalde en dat hij bij de marine ging, wat hem discipline gaf. Hij volgde een opleiding tot

arts om zijn intellect en onderzoekende geest te bevredigen.'

'Met zo'n overduidelijke minachting voor menselijk leven vraag je je af waarom hij dokter is geworden.'

'Dat heb ik hem gevraagd. Hij keek me aan alsof ik dom was. Hij zei dat het altijd de klinische uitdaging was die hem opwond, de analyse van de aandoening, de diagnose, dan het experimenteren met de behandeling en het resultaat. Het leek hem niet uit te maken of patiënten leefden of stierven. Hij zou veel geschikter zijn geweest voor pathologie, het opensnijden van dode lichamen, dan het behandelen van levende. Hij heeft geen medeleven en zelfs als kind in 1920 deden de gevangenen er niet toe. Ze waren menselijke proefkonijnen.'

'Net als de nazi's,' mompelde Eva.

Er viel een korte stilte tussen hen voordat Ryga sprak. 'Wakefield wist dat de gevangenen waren ingedeeld bij de werkploeg omdat Leslie Burrows dat van zijn vader had gehoord. Wakefield vond het de ideale gelegenheid om zijn experiment uit te voeren.' Ryga had vanbinnen gehuiverd toen Wakefield dit op het politiebureau had gezegd, gelijkmatig en op een nuchtere manier. De hoofdcommissaris had zijn adem ingezogen en was verstijfd. 'De jongens gingen naar de baai en verstopten zich achter de rotsen.'

'Hoe wisten ze dat Crawley de gevangenen zou achterlaten?'

'Dat deden ze niet. Wakefield zei dat een van hen hem zou hebben weggelokt, maar toen hij uit eigen beweging ging, grepen ze hun kans. Toen Burrows zag wat er gebeurde stortte hij in en werd een risico voor Wakefield. Hij gaf Burrows het geld dat hij had—'

'Waardoor hij kon zeggen dat Burrows het gestolen had, mocht dat nodig zijn.'

‘Ja. Maar dat heeft hij nooit gedaan omdat hij kort daarna ook vertrok. Burrows vertelde Wakefield aan de kust in Church Ope Cove dat hij zich had verstopt op een boot in Weymouth en zich naar Londen had weten te werken, waarna hij, zoals we al zeiden, uiteindelijk in Australië belandde. Maar hij vertelde Wakefield niet meer dan dat.’

‘Waarschijnlijk heeft hij de kans niet gekregen.’

‘Nee. Verder, zoals we meen ik al hebben uitgewerkt, is Burrows uiteindelijk in een diamantmijn gaan werken en hij stal diamanten om te ontsnappen aan de armoede en het zware werk. Hij nam ze mee naar Amsterdam, nam contact op met Abramowski en ontdekte dat Conrad een gevangene was geweest ten tijde van de tyfusuitbraak. Hij vroeg hem waarschijnlijk naar Chris Wakefield en de twee gevangenen. Conrad zal weinig of niets hebben geweten, maar dat Burrows het vroeg maakte Conrad nieuwsgierig en misschien herkende of begreep hij wie Burrows was. Burrows had tegen die tijd beslist een andere naam aangenomen.’

‘Niet zo traag of achterlijk dus.’

‘Hij was nooit achterlijk,’ zei Ryga. ‘Alleen bedachtzaam. Toen hij in 1938 met Conrad Weymouth bereikte, hoorde hij dat zijn ouders dood waren en dat er niets meer voor hem was op Portland, dus reisde hij door naar Amerika met zijn diamanten.’

‘En vond zichzelf opnieuw uit als Luke Bordon, een rijke filantroop die van kunst hield.’

‘Wakefield was verrast en geërgerd. Ik genoot ervan hem dat te vertellen. Wakefield dacht dat Leslie Burrows een arme visser of zeeman was, een man die nooit uit zijn klasse was gekomen.’

‘Dat was wat Burrows wilde dat hij dacht, vandaar de zeemanskleren. En Wakefield veranderde een deel van de kleding, het pak en de schoenen, nadat hij Burrows had

vermoord en Burrows' identiteit had gestolen zodat jij hem niet kon opsporen.'

'Ja, maar hij miste de manchetknopen.'

'En de stropdas? Hij moet toch zeker gedacht hebben dat een man van Burrows klasse geen zijden stropdas zou dragen, ontworpen en gemaakt door Van Heusen uit Pennsylvania? En het overhemd was van kwaliteitskatoen.'

'Wakefield dacht dat Burrows de das had gestolen en het shirt tweedehands had gekregen. Dat het hemd en de sokken van zijde waren moet Wakefield die dag in het mortuarium verbaasd hebben, maar ik zag geen spoor van verbazing op zijn gezicht. Hij was erg goed in het verbergen van zijn gevoelens, maar die lijkt hij ook niet te hebben. Hij zei dat hij haast had gehad met het omkleden voor het geval er iemand zou opdagen, hoewel het vroeg in de ochtend was en er weinig kans was dat ze gestoord werden. Ik denk dat Burrows toestemde om Wakefield in de baai te ontmoeten, of het zelf als ontmoetingspunt voorstelde, want zoals ik al eerder opmerkte was het zijn bedoeling jou daarvoor de waarheid over de dood van je tante verteld te hebben, bij jullie ontmoeting in John Penn's Bath. Maar jij was niet komen opdagen en er waren twee anderen, dus ging hij naar de baai om op Wakefield te wachten. Misschien dacht hij dat hij Wakefield aan kon als die iets probeerde. Burrows was sterk en hij had in de tussenliggende jaren geleerd zichzelf te verdedigen. Waar hij niet op gerekend had was de insuline-injectie.

Het krijtstreep pak en de handgemaakte schoenen had Wakefield van een lijk in het mortuarium, een alleenstaande man. Hij wees me de arme ziel zelfs aan, naakt op de tafel! *Helaas gestorven op de operatietafel, hartstilstand. Dat kan gebeuren. Geen familie en niets mysterieus.*

Eva nipte van haar koffie en zuchtte – niet verdrietig, dacht Ryga, maar vanwege het kwaad waartoe mensen in

staat zijn. Maar daar had ze dan ook veel van gezien, net als hij.

‘Hij zorgde ervoor dat er geen kleermakerslabels in het pak zaten of de naam van de schoenmakers en beide waren tweedehands toen het andere lijkt ze aanschafte.’

‘Maar—’

‘Hoe wist hij dat ze zouden passen? Dat wist hij niet zeker, hoewel hij waarschijnlijk een redelijke beschrijving van Burrows uit je tante had gekregen. Als de schoenen niet hadden gepast had hij Burrows waarschijnlijk blootsvoets gelaten, maar dat deden ze wel. Hij was niet al te bezorgd, zolang hij maar niets achterliet dat Burrows kon identificeren, en hij wilde het zo verwarrend mogelijk maken. Hij rekende er niet op dat Scotland Yard erbij betrokken zou raken. Of als we dat deden, dat we ergens zouden komen met het onderzoek.’

‘Dus hij rekende niet op jou?’

Ryga lachte. Toen vervolgde hij ernstiger: ‘Ik kreeg de indruk dat het lijkt hullen in de kleren van een dode een soort grap was voor Wakefield.’

‘Een verdomd zieke.’

‘Ja. Hij nam de plunjezak mee en ging erdoorheen, maar er was niets dat erop wees waar Burrows vandaan kwam of wat hij in de tussenliggende jaren gedaan had. Zelfs zijn paspoort niet, dat Burrows ergens verstopt of in bewaring gegeven moet hebben.’

‘Bij een bank in Londen, misschien.’

‘Wellicht. Burrows was slim, maar helaas niet slim genoeg om te voorkomen dat hij vermoord werd. Wakefield zegt dat hij de plunjezak met stenen verzwaard in zee heeft gegooid.’

‘En hij dacht dat hij veilig was tot Conrad hem opspoorde. Heeft Conrad die manchetknopen voor Burrows gemaakt?’

‘Dat moet wel, en hij herkende ze toen ik ze hem liet zien. Hij wist toen dat de dode man zeker Leslie Burrows was en hij wist wie Burrows’ vriend was geweest, al die tijd geleden. Ofwel Burrows had het hem verteld ofwel hij herinnerde zich de naam van de jongen die bij de vrouw van de directeur logeerde. Hij had sieraden voor haar gemaakt, volgens Crawley. Pas toen hij in de krant las dat de man die de schouw uitvoerde kapitein-chirurg Kit Wakefield was, vermoedde hij dat Wakefield Burrows had vermoord. Conrad had de krant in de winkel toen Daniels en ik aankwamen, maar er was geen spoor van toen we terugkwamen om alles te doorzoeken. En hij lag niet bij het afval. Conrad nam contact op met Wakefield via het hospitaal en zei dat hij wat informatie voor hem had over de man die in Church Ope Cove was gevonden, waar de politie misschien wel erg geïnteresseerd in zou zijn.’

‘Wat een idioot!’ spotte Eva. ‘Dacht hij nou echt dat Wakefield hem met die kennis zou laten leven?’

Ryga haalde zijn schouders op. ‘Mensen kunnen heel dom en heel hebzuchtig zijn. Crawley stond op het punt dezelfde fout te maken.’

Eva schonk Ryga nog een koffie in en zichzelf ook. Ze zei: ‘Toen Burrows die schets op de tentoonstelling zag, had hij het beter kunnen laten rusten.’

‘Misschien zou hij dat ook gedaan hebben, maar toen herkende je tante hem na al die tijd.’

‘En Burrows zag in die schets Wakefields uitdrukking zoals Pru hem had geïnterpreteerd – leedvermaak – en plotseling zag hij hoe hij was gebruikt en bedrogen. Pru moet contact hebben opgenomen met Leslie Burrows toen ze terug was in Engeland en hem hebben verteld waar Wakefield was. Ze zal Wakefields naam van Burrows hebben gekregen en ze had contacten bij de Admiraliteit –

ze vroeg gewoon een van hen om uit te zoeken waar Wakefield was. Maar hoe wist ze dat hij bij de marine zat?’

‘Ze nam contact op met de Gevangeniscommissie en vroeg naar de namen van de gevangenisdirecteur en zijn vrouw in 1920. Ze kreeg hun adres – ze vertelde de commissie waarschijnlijk dat ze een schilderij had dat ze hun wilde geven – en bezocht hen. Een agent gaat vandaag langs bij Wilfred en Lillian Faye. Ze wonen in Bookham, een dorp in Surrey, en ze bevestigen vast wat Wakefield ons vertelde. Hij zei dat je tante hem vertelde dat ze hem via hen had opgespoord. Ze vertelden haar dat zijn vader hem bij de marine had geplaatst en dat hij een opleiding tot arts had gevolgd en een hele goede was geworden. Hij had een indrukwekkende carrière opgebouwd tijdens de oorlog. Ze hoefde slechts contact op te nemen met iemand van de admiraliteit om te vragen waar hij gestationeerd was. Je tante gaf deze informatie ook telefonisch door aan Leslie Burrows maar nam toen dom genoeg contact op met Wakefield en vertelde hem dat ze iets uit 1920 had wat hij misschien graag zou willen zien.’

Eva schudde verdrietig haar hoofd.

‘Toen Wakefield je tante bezocht, eerder op de dag waarop hij haar vermoordde, hing hij een mooi verhaal op dat hij dokter was geworden om goed te maken wat hij en Burrows destijds hadden gedaan. Door dat te doen had hij vele levens gered, wat een feit is. Hij deed alsof hij verteerd werd door wroeging en zei dat hij het goed zou maken met Burrows als hij met hem in contact kon komen.’

Eva trok haar wenkbrauwen op. ‘Zeg nou niet dat Pru hem dat verteld heeft?’

‘Nee. Ze zei dat ze contact zou opnemen met Burrows en zijn naam en contactgegevens zou doorgeven, wat ze duidelijk gedaan heeft. Wakefield hoopte de informatie uit haar te krijgen, maar hij kon haar geen verwondingen

toebrengen uit angst dat haar dood verdacht zou lijken en aandacht zou trekken. Maar hij had de schets gezien en hij wist waar hij die kon vinden nadat hij haar vermoord had. Je tante vertelde hem niets over Burrows maar Burrows, die een verslag van Pru had gekregen, las vervolgens over haar dood en wist wat er gebeurd moest zijn. Hij kwam naar Engeland en nam contact op met Wakefield.'

Eva haalde haar hand door haar haar. 'Dus wanneer en hoe heeft Crawley Wakefield opgespoord als hij de naam van de jongen niet meer wist?'

Ryga leunde achterover en wreef over zijn slaap. Het had even geduurd om de waarheid uit Crawley te krijgen, maar eindelijk, na dreigementen dat hij zou worden aangeklaagd als medeplichtige aan moord, had hij het opgehoest. 'O, die wist hij wel, maar pas nadat ik hem de uitvergroting had laten zien. Hij had hetzelfde krantenartikel gelezen als Conrad, waarin Mountfort Wakefield had genoemd. Hij deed ongeveer hetzelfde als Conrad. Hij belde het hospitaal en vroeg of hij Wakefield kon spreken over iets dat in 1920 was gebeurd en dat hem altijd dwars had gezeten. Hij wist niet zeker of hij de juiste man had. Wakefield kwam aan de lijn en zei dat hij niet wist waar hij het over had.'

'Dus Crawley maakte dat duidelijk.'

'Met een korte versie van wat er gebeurd was.'

'En Wakefield stelde voor dat ze elkaar zouden ontmoeten.'

'Ja. Dus hij wist dat hij gelijk had. De rest weet je. Crawley had naar de politie moeten gaan. Hij hield informatie achter en dat werd hem bijna fataal.'

'Arme tante Pru.' Eva schudde verdrietig haar hoofd.

'Het spijt me.'

'Ze had graag geweten hoe het afliep. Bedankt dat je haar moordenaar hebt gepakt, Ryga. Dat is tenminste een soort gerechtigheid, wat meer is dan veel mensen krijgen.'

‘Ja,’ antwoordde Ryga. Wakefield had een spoor van doden achtergelaten en hij had geen wroeging getoond. Hij leek niet te weten hoe hij het moest voelen en was verbaasd dat het van hem werd verwacht. Ryga verbrak de korte stilte tussen hen. ‘Ga je nog steeds naar Korea?’

‘Dat is wat ik doe, Ryga. Ik ben een oorlogsfotograaf.’

Hij knikte langzaam.

‘En jij? Keer jij terug naar Londen?’

‘Zodra ik mijn spullen uit de pub heb opgehaald.’

‘Ik breng je erheen.’

‘Nee, ik loop wel. De frisse lucht zal me wakker houden.’

In de trein kon hij slapen.

Hij stond op, net als zij.

‘Blijft de politie naar Sam Shepherd zoeken?’ vroeg ze.

‘Ze moeten wel.’

‘Arme Sonia.’ Bij de deur zei ze: ‘Kom je hier nog terug?’

Hij wist wat ze daarmee bedoelde. Zou hij Sonia blijven zien?

‘Misschien. Ik weet het niet.’ Hij stak zijn hand uit. Ze nam hem aan.

‘Nou, je weet waar je me kunt vinden.’

Goeie hemel, had hij haar laatste opmerking verkeerd ingeschat? Bedoelde ze terugkomen om haar te zien?

‘Ik ben ofwel hier in Londen, ofwel in Korea, hoewel dat ver weg is dus ik zal je niet verwachten. Veel geluk, Ryga.’

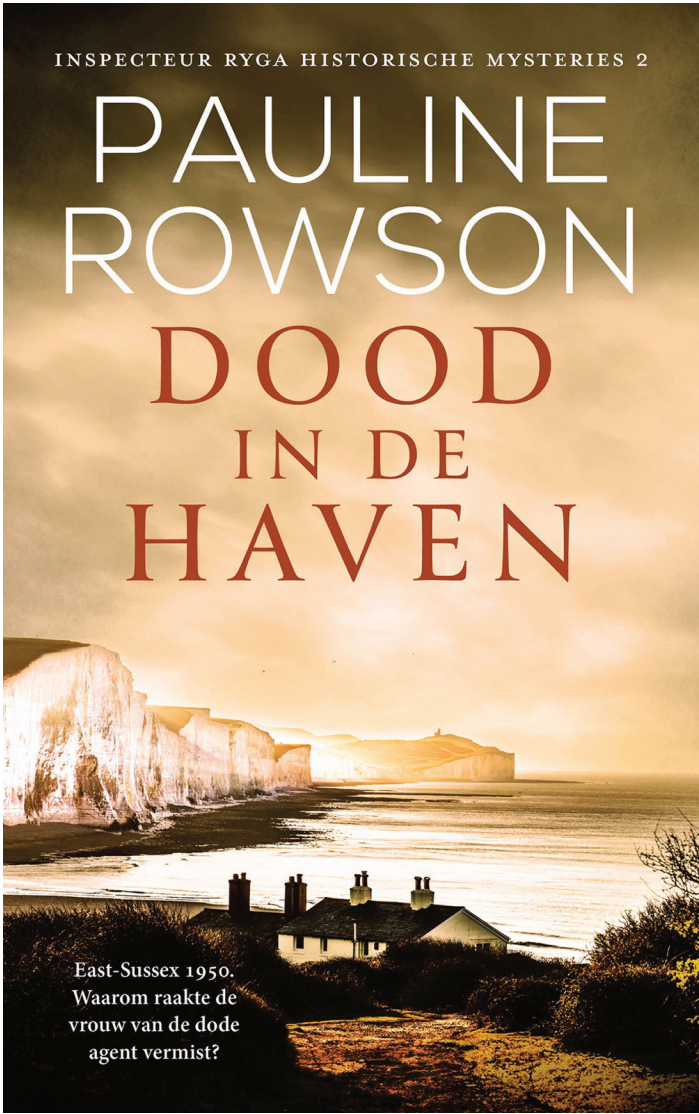
‘Jij ook, Eva.’

Ze glimlachte. En haar lach en afscheidswoorden bleven hem de hele weg naar Londen bij.

EINDE

INSPECTEUR RYGA HISTORISCHE MYSTERIES 2

PAULINE ROWSON DOOD IN DE HAVEN

East-Sussex 1950.
Waarom raakte de
vrouw van de dode
agent vermist?

De volgende Inspecteur Ryga

1950, Newhaven, East Sussex

Op een mistige novemberavond verdwijnt politieagent

George Swinley tijdens zijn vaste ronde. Vier dagen later wordt zijn levenloze lichaam gevonden.

George's dood wordt gezien als een ongeluk in de dichte mist. Zijn vrouw Myra gelooft er niets van. George kende de haven als zijn broekzak.

Myra is vastbesloten de waarheid te achterhalen en gaat een oude vriend bij Scotland Yard om hulp vragen. Maar hij denkt niet dat hij veel kan doen.

Dan raakt Myra zelf vermist. Ze komt nooit thuis uit Londen.

Inspecteur Ryga wordt naar Sussex gestuurd om onderzoek te doen. Is hij voorbereid op wat hij zal aantreffen?

Fans van Laura Wilson, Robert Harris, Philip Kerr en Frederick Forsyth zullen genieten van **Dood in de Haven**, de tweede van deze boeiende historische misdaadromans die zich afspelen aan de Engelse kust in de jaren vijftig.

Verschijnt oktober 2025.

OOK VAN PAULINE ROWSON

INSPECTEUR RYGA

DOOD IN DE BAAI

DOOD IN DE HAVEN (in voorbereiding)

DOOD IN DE NETTEN (in voorbereiding)

DOOD IN DE DUINEN (in voorbereiding)

DOOD AAN BOORD (in voorbereiding)